

Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Η Ελληνική Οικονομία

1/12

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 67, Μάρτιος 2012

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του ΙΟΒΕ. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το ΙΟΒΕ

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωνικής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής

Copyright © 2012 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)

<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
«ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	15
Επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας το 2012. εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής των οικονομιών της Ευρωζώνης	15
Σημαντική κλιμάκωση της ύφεσης στην Ελλάδα το 2011	16
Ισχυρός αντίκτυπος της ύφεσης το 2011 σε σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας	16
Μεγαλύτερη απόκλιση του ελλείμματος το 2011, πρόσθετα μέτρα για το 2012	17
Παρατείνεται η ύφεση στην ελληνική οικονομία το 2012, με ισχυρή ένταση	17
Παραμονή της ανεργίας σε ανοδική τροχιά το 2012, με ηπιότερο ρυθμό από ότι πέρυσι	19
Σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού το 2012, εξαιτίας της εξασθενημένης ζήτησης	19
Ειδικό θέμα: «Επιπτώσεις εφαρμογής προγράμματος Εθελοντικής Ανταλλαγής Ομολόγων με τη Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα»	20
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας	21
Το Παγκόσμιο Περιβάλλον	21
Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης	26
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	31
A) Οικονομικό κλίμα	31
B) Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές	38
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	43
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις	43
Εξελίξεις το 2011	43
Μεσοπρόθεσμες προοπτικές	48
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας	56
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	66
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	70
3.5 Τιμές Καταναλωτή	79
Πρόσφατες εξελίξεις	79
Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις	81
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών	85
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	85
Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων	86
Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών	86
Αποτίμηση	89
4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	93
Ανάλυση Βιωσιμότητας Δημοσίου Χρέους	101
Συμπέρασμα	107
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	109

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την πρώτη έκθεσή του για το 2012, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η δημοσίευσή της πραγματοποιείται σε μια περίοδο καμπής για τη δημοσιονομική προσαρμογή της Ελλάδας, καθώς ολοκληρώθηκαν πρόσφατα οι διαπραγματεύσεις για την ανταλλαγή των ελληνικών ομολόγων και τη σύναψη νέας δανειακής σύμβασης, ωστόσο η ευόδωσή τους περιβάλλεται από σημαντικές αβεβαιότητες. Οφείλονται κυρίως στις αμφιβολίες για τη δυνατότητα επίτευξης των στόχων που έχουν τεθεί σε συνθήκες έντονης ύφεσης και στη ρευστότητα γύρω από το αποτέλεσμα των προσεχών εκλογών. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** των διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Ωστόσο, προηγείται **ένα κείμενο σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις και τις επιλογές οικονομικής πολιτικής**. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος**, με βάση τις πλέον πρόσφατες εκθέσεις των ΟΟΣΑ, Ευρ. Επιτροπής και ΔΝΤ, β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα, όπως αυτό σκιαγραφείται από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την παρουσίαση των τελευταίων εξελίξεων στο πεδίο των **δημόσιων οικονομικών**, δηλαδή τα πρόσφατα ληφθέντα μέτρα, καθώς και την υλοποίηση του προϋπολογισμού στο πρώτο δίμηνο του 2012.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας το 2011 και στις προβλεπόμενες για το 2012. Χαρτογραφείται καταρχήν το τρέχον **μακροοικονομικό περιβάλλον**, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές του. Καταγράφονται οι **εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς** το 2011 και παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας στο ίδιο χρονικό διάστημα. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** κατά το περασμένο έτος. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** το 2011 και στους δύο πρώτους μήνες φέτος, ενώ η ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της περυσινής πορείας του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών**.

Στην **τέταρτη ενότητα** αναλύεται το **πρόγραμμα Εθελοντικής Ανταλλαγής Ομολόγων με τη Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα (PSI)**.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 26/03/2012.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στα τέλη Ιουνίου του 2012.

«ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

Προτεραιότητα για την Ελλάδα σήμερα είναι να παραμείνει στην Ευρωζώνη, να συνεχίσει να έχει πρόσβαση στους επίσημους μηχανισμούς στήριξης και να επιστρέψει σταδιακά στις ιδιωτικές αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Εξίσου σημαντική προτεραιότητα όμως είναι να ξεφύγει από τη βαθιά ύφεση (-6,9% το 2011) και την μεγάλη ανεργία (το ποσοστό ανεργίας το τελευταίο τρίμηνο του 2011 προσέγγισε το 21%) και να εισέλθει σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης. Η ύφεση και η ανεργία που μαστίζουν σήμερα την ελληνική οικονομία είναι εντονότερες από τις αρχικές προβλέψεις διότι (i) το μείγμα οικονομικής πολιτικής που ακολουθήθηκε μέχρι σήμερα δεν ήταν το καταλληλότερο, (ii) παράλληλα με το κόστος –σε όρους προϊόντος και απασχόλησης- της απαραίτητης δημοσιονομικής προσαρμογής, η οικονομία υφίσταται και το πρόσθετο κόστος της μεγάλης πιστωτικής στενότητας και των προβλημάτων του τραπεζικού συστήματος λόγω της κρίσης δημοσίου χρέους και της ύφεσης, (iii) οι διεθνείς οικονομικές συνθήκες και ιδιαίτερος αυτές που επικρατούν στην Ευρωζώνη, είναι χειρότερες από τις προβλεφθείσες.

Τα προβλήματα του ακολουθούμενου μέχρι σήμερα μείγματος οικονομικής πολιτικής είναι τα εξής: Πρώτον, μειώθηκαν δραστικά, και πολύ περισσότερο σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις, οι δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες όμως χαρακτηρίζονται από υψηλό πολλαπλασιαστή εισοδήματος. Δεύτερον, ενώ μειώθηκαν σημαντικά και οι τρέχουσες πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης, η δημοσιονομική προσαρμογή ήταν κατώτερη των στόχων καθώς οι παρεμβάσεις στο φορολογικό σύστημα δεν απέδωσαν, παρά τη σημαντική αύξηση των φόρων και του φορολογικού βάρους των συνεπών φορολογουμένων, που επιβάρυναν το προϊόν, την απασχόληση και τις τιμές. Τρίτον, δεν υπήρξε η αναγκαία πρόοδος στην εφαρμογή των μέτρων βελτίωσης των συνθηκών ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών, επαγγελματιών και εργασίας. Τέταρτον, υπήρξε μικρή πρόοδος στην άρση των πολυάριθμων εμποδίων στις επενδύσεις και την επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία, σε συνδυασμό με τις συνθήκες πιστωτικής στενότητας, δεν βοήθησε την ανάκαμψη των ιδιωτικών επενδύσεων. Πέμπτον, οι ιδιωτικοποιήσεις και η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου καθυστέρησαν αδικαιολόγητα και όταν ενεργοποιήθηκαν, το οικονομικό κλίμα είχε χειροτερεύσει. Έκτον, ψηφίστηκαν νόμοι οι οποίοι όμως δεν εφαρμόστηκαν είτε διότι ακυρώθηκαν στην πράξη (π.χ. καμποτάζ) είτε διότι ακυρώθηκαν από ερμηνευτικές εγκυκλίους ή/και υπουργικές αποφάσεις (π.χ. κλειστά επαγγέλματα).

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω προβλημάτων, η ύφεση είναι βαθύτερη των αρχικών προβλέψεων ενώ οι τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών την τελευταία διετία (2010-2011) αυξήθηκαν σημαντικά, ακόμα και αν δεν ληφθεί υπόψη η επίπτωση της αύξησης της τιμής του πετρελαίου και των έμμεσων φόρων. Για παράδειγμα, η αύξηση του αποπληθωριστή της προσιθέμενης αξίας σε βασικές τιμές, που είναι απαλλαγμένος των τιμών πετρελαίου και της έμμεσου φορολογίας, υπερέβη το 2% σωρευτικώς, παρά το γεγονός ότι (α) το μέσο ονομαστικό μισθολογικό κόστος στο σύνολο της οικονομίας μειώθηκε κατά 6,3% και ειδικότερα

στον επιχειρηματικό τομέα το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μειώθηκε κατά 6,6% και (β) η απόκλιση μεταξύ του παραγόμενου προϊόντος και του δυνητικού προϊόντος εκτιμάται μεταξύ -8% και -12%. Αυτές οι εξελίξεις στις τιμές, οι οποίες γίνονται ακόμα πιο δυσμενείς αν αξιολογηθούν με βάση τους τριμηνιαίους εθνικολογιστικούς αποπληθωριστές των στοιχείων του ΑΕΠ (π.χ. ο αποπληθωριστής των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 6% και ο αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 2,9% το 2011) εξηγούν την σχετικά μικρή βελτίωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρά την πολύ μεγάλη ύφεση και την σημαντική βελτίωση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

Η σημαντική αντίσταση που, μέχρι σήμερα τουλάχιστον, προβάλλουν οι τιμές παρά τη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και τον καταποντισμό της εγχώριας ζήτησης (είναι, π.χ., ενδεικτική η σύγκριση της συμπεριφοράς των τιμών μεταξύ Ελλάδος και Ιρλανδίας όταν η Ιρλανδία βρέθηκε σε παρόμοια φάση του οικονομικού κύκλου) αναδεικνύει την άμεση ανάγκη ενίσχυσης του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και εργασίας προκειμένου το σύστημα των τιμών να γίνει πιο εύκαμπτο, βελτιώνοντας έτσι την αποτελεσματικότητα του ακολουθούμενου μείγματος της οικονομικής πολιτικής.

Σε συνδυασμό με τη σημαντική δημοσιονομική προσαρμογή που ακόμη απαιτείται (περίπου 12 δις. ευρώ για τη διετία 2013-2014), η Ελλάδα χρειάζεται να ενισχύσει τόσο την ανταγωνιστικότητα των εγχωρίως παραγομένων προϊόντων και υπηρεσιών σε μόνιμη βάση όσο και την αναπτυξιακή διάσταση της οικονομικής της πολιτικής προκειμένου να βγει από το φαύλο κύκλο της ύφεσης και της υπερχρέωσης. Η πρόσφατη θεσμοθέτηση μέτρων για την ενίσχυση της απελευθέρωσης της αγοράς εργασίας δεν αναμένεται να έχει σημαντικές πρακτικές επιπτώσεις στους πράγματι καταβαλλόμενους μισθούς στον ιδιωτικό τομέα για περισσότερο από ένα χρόνο, ενώ και οι προταθείσες λύσεις για μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας δεν μπορούν να παράγουν σημαντικά πρόσθετα αποτελέσματα που να είναι δημοσιονομικώς ουδέτερα. Μεγαλύτερη επίδραση στους μισθούς ασκεί το υφεσιακό κλίμα και ο κίνδυνος της ανεργίας, στοιχεία τα οποία οδηγούν εργοδότες και εργαζόμενους σε συμφωνημένες μειώσεις αμοιβών στο πλαίσιο διαπραγμάτευσης των ατομικών συμβάσεων εργασίας. Οι μειώσεις αυτές, σε συνδυασμό και με τη δυνατότητα μείωσης του κατώτατου μισθού, είναι βασικά μέσα για την επίτευξη του στόχου της μείωσης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος κατά 15% σε δύο χρόνια και της αντίστοιχης βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.

Η μείωση των μισθών μπορεί να συμβάλλει στην ανάσχεση της έντονα επιδεινούμενης ανεργίας, ιδιαίτερα της διαρθρωτικής. Όμως, σε συνθήκες καταποντισμού της εγχώριας ζήτησης, δεν αρκεί για να οδηγήσει σε ανάκαμψη της συνολικής απασχόλησης και του προϊόντος, ενώ η ενδεχόμενη διαιώνιση της ύφεσης θα θέσει σε κίνδυνο και τα οφέλη από τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε μόνιμη βάση πρέπει να γίνει και με την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που αποβλέπουν στην ενίσχυση της έντασης του ανταγωνισμού σε όλες τις αγορές (και όχι μόνο στην αγορά εργασίας), στην εξάλειψη των εμποδίων στην επιχειρηματικό-

τητα και τις επενδύσεις, αλλά και με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την προώθηση ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων σε τομείς με συγκριτικά πλεονεκτήματα. Σημαντικός καταλύτης για την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων και την ανάπτυξη της οικονομίας την επόμενη περίοδο είναι η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Οι ακόλουθες προτάσεις μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων:

1. Οι μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης πρέπει να στοχεύσουν αφενός στην απελευθέρωση όλων των αγορών (επαγγελματών, προϊόντων, υπηρεσιών, εργασίας) μέσω της κατάργησης των ποικίλων και πολυπληθών εμποδίων εισόδου σ' αυτές καθώς και σε όλα τα σημεία της εφοδιαστικής αλυσίδας, και αφετέρου στην άρση της πληθώρας των εμποδίων στις ιδιωτικές επενδύσεις και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Έχει ήδη αναφερθεί ότι το IOBE εκτιμά το μακροπρόθεσμο όφελος από το άνοιγμα όλων των αγορών και την άρση των εμποδίων στις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα στο 17% του ΑΕΠ. Παρά την επιτακτική ανάγκη αύξησης της συνολικής προσφοράς της οικονομίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, η απελευθέρωση των αγορών έχει καθυστερήσει, ενώ από τα 250 εμπόδια στις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα που έχει εντοπίσει ο ΣΕΒ, λιγότερο από το 10% έχει αντιμετωπιστεί. Το πιο σημαντικό από αυτά τα εμπόδια σχετίζεται με τη νομοθεσία για τις χρήσεις γης και τις περιβαλλοντικές άδειες, με τις γνωμοδοτήσεις του ΣΤΕ να συμβάλλουν σημαντικά στην καθυστέρηση ή και την εμπλοκή των υποθέσεων. Η υιοθέτηση της αρχής της «άπρακτης προθεσμίας» για την αδειοδότηση των ιδιωτικών επενδύσεων, καθώς και πρακτικών που ισχύουν σε άλλες χώρες-μέλη της Ευρωζώνης, θα μπορούσαν να συμβάλλουν στον εξορθολογισμό των σχετικών διαδικασιών και στην απεμπλοκή των υποθέσεων που εκκρεμούν. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να επισπευτεί η ψήφιση από τη Βουλή του πολυνομοσχεδίου για την διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας και των ιδιωτικών επενδύσεων, κυρίως όμως η εφαρμογή του, δεδομένου ότι η Ελλάδα κατατάσσεται πλέον στη θέση 100 με βάση την Έκθεση Επιχειρηματικότητας (Doing Business Report) της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank).

Είναι γεγονός αξιοσημείωτο ότι σε πρόσφατη ημερίδα για την ανάπτυξη και τις ιδιωτικές επενδύσεις που συνδιοργάνωσε το IOBE με άλλους φορείς, εκπρόσωποι της επιχειρηματικής κοινότητας τόνισαν την αρνητική επίπτωση της αστάθειας του θεσμικού και του φορολογικού πλαισίου, την αβεβαιότητα λόγω των τρεχουσών συνθηκών, τα προβλήματα ρευστότητας, την έλλειψη χωροταξικού σχεδίου και την αβεβαιότητα γύρω από τις περιβαλλοντικές άδειες, τα μεγάλα διαστήματα που ακόμα μεσολαμβάνουν για την έγκριση μιας επένδυσης, τις ανεπάρκειες της δημόσιας διοίκησης, το νομικό φορμαλισμό, τον αναχρονιστικό αναπτυξιακό νόμο όπου ακόμη δημιουργεί στρεβλώσεις με τις επιδοτήσεις (grants) που χορηγεί αντί να επικεντρώνεται σε φοροαλλαγές.

2. Στον τομέα των δημοσίων επενδύσεων θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην πλήρη υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, το οποίο πρέπει να πάψει να θεωρείται η εύκολη λύση για τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, δεδομένου του αυξημένου πλέον ποσοστού συγχρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Έ-

νωσης (95%) και του υψηλού εισοδηματικού πολλαπλασιαστή αυτών των επενδύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η Κυβέρνηση θα πρέπει να επιλέξει έναν μικρό αριθμό σημαντικών δημοσίων έργων με μεγάλη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη που μπορούν να απορροφήσουν σημαντικά ποσά σε σύντομο χρονικό διάστημα (οδικοί άξονες, εκσυγχρονισμός λιμανιών, μαρινών, αεροδρομίων, ορισμένα ενεργειακά έργα κλπ) προκειμένου να αυξηθεί με ταχείς ρυθμούς η απορροφητικότητα των επενδυτικών κεφαλαίων του ΕΣΠΑ που απομένουν (περίπου 14 δισ. ευρώ).

3. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα πρέπει να παράσχει εγγυήσεις ώστε να καλύψει το κενό χρηματοδότησης που έχουν δημιουργήσει οι ελληνικές και ξένες εμπορικές τράπεζες στα μεγάλα δημόσια έργα λόγω της τρέχουσας αβεβαιότητας, ενώ θα πρέπει να αναζητηθούν νέα εργαλεία κεφαλαιακής ενίσχυσης, στα πρότυπα ενδεχομένως της συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης & Ανάπτυξης (EBRD) στις πρώην ανατολικές χώρες της ΕΕ.

4. Το πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων μπορεί να γίνει αναπτυξιακός μοχλός κυρίως μέσω της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα.

- Το πρόγραμμα αξιοποίησης της ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου στηρίζεται κατά 50% στην αξιοποίηση της γης, κατά 35% στην αξιοποίηση υποδομών και κατά 15% στην πώληση μετοχών που σήμερα κατέχει το κράτος. Ο στόχος είσπραξης εσόδων ανέρχεται σε 19 δισ. ευρώ μέχρι το 2015, ενώ ο στόχος εσόδων μέχρι το 2020 είναι 45 δισ. ευρώ. Το κυβερνητικό πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων δεν είναι κυρίως εισπρακτικό, αλλά επιδιώκει την επιτάχυνση της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας κυρίως μέσω αξιοποίησης γης και υποδομών¹. Αναμένεται για παράδειγμα ότι η αξιοποίηση του Ελληνικού (περιοχή πρώην αεροδρομίου Αθήνας) θα προσθέσει 0,3% του ΑΕΠ στους ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας, για κάθε έτος της χρονικής διάρκειας κατασκευών. Εντούτοις, οι διαδικασίες είναι αργές και η γραφειοκρατία δημιουργεί συστηματικά εμπόδια (μια τυπική διαδικασία ιδιωτικοποίησης διαρκεί 12-20 μήνες), ενώ η σημερινή πρακτική να παρέχονται με το σταγονόμετρο ακίνητα ή περιουσιακά στοιχεία του δημοσίου στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) δυναμιτίζει το πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων και δημιουργεί φόβους ότι οι ιδιωτικοποιήσεις δεν θα επιτύχουν. Ειδικοί στο χώρο των ιδιωτικοποιήσεων τονίζουν τη σημασία να υπάρξουν γρήγορες επιτυχίες, να δημιουργηθεί θετικό κλίμα στην οικονομία και να δοθούν έτσι τα κατάλληλα μηνύματα στους επενδυτές και την κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό έχουν προταθεί δυο σχέδια: Πρώτον, η μεταφορά περιουσιακών στοιχείων του ελληνικού δημοσίου σε οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, με άμεση αποπληρωμή του ελληνικού δημοσίου από αυτούς (μετά από εκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων από δυο ανεξάρτητους εκτιμητές) και άμεση εξόφληση μέρους του δημόσιου χρέους με το τίμημα. Οι οργανισμοί αυτοί, σε

¹ Αναμένεται ότι για κάθε 1€ που θα εισπράττεται 3€ επί πλέον θα επενδύονται.

συνεργασία με το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου, θα μπορούσαν σταδιακά να αξιοποιήσουν κατάλληλα αυτά τα χαρτοφυλάκια ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος πώλησής τους σε υποτιμημένες αξίες. Η οποιαδήποτε θετική ή αρνητική διαφορά αξίας προκύψει θα μπορούσε να διευθετηθεί εκ των υστέρων και σε βάθος χρόνου. Δεύτερον, η εκχώρηση από την Ελλάδα, σε εταιρεία ειδικού σκοπού, όλων των μελλοντικών εισπράξεων από έργα παραχωρήσεων μεγάλων έργων (Αττική Οδός, Εγνατία, λιμένες, αεροδρόμια, μεγάλοι οδικοί άξονες) ώστε με την ενεχυρίαση των παραπάνω εξασφαλίσεων, ευρωπαϊκοί οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να προχωρήσουν σε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα ιδιωτικών επενδύσεων και επενδύσεων μέσω ΣΔΙΤ με ευνοϊκά επιτόκια και όρους δανεισμού, αποφεύγοντας χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες.

- Ο εκσυγχρονισμός του συστήματος, ιδιαίτερα σε θέματα αξιοποίησης γης, μπορεί να γίνει και με τη δημιουργία νέων θεσμών όπως η «επιφάνεια». Με τον θεσμό αυτό, το ελληνικό δημόσιο δεν θα πωλεί το έδαφος της ακίνητης περιουσίας του, θα παρέχει όμως εμπράγματα δικαιώματα στους αντισυμβαλλόμενους επενδυτές, δίδοντας το δικαίωμα υποθήκευσης άρα την δυνατότητα άντλησης πρόσθετων κεφαλαίων για επενδύσεις.
- Οι συμφωνίες παραχώρησης για την αξιοποίηση υποδομών όπως αεροδρόμια, λιμάνια, αυτοκινητόδρομοι, τουριστικές εγκαταστάσεις (μαρίνες) αποτελούν μια δοκιμασμένη και στην Ελλάδα πρακτική, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ότι το πρόγραμμα αξιοποίησης της ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου στηρίζεται κατά 35% στην αξιοποίηση υποδομών. Μια ειδική περίπτωση μπορεί να αποτελέσουν τα δημόσια νοσοκομεία με υπερβάλλουσα δυναμικότητα, ο εξοπλισμός και οι εγκαταστάσεις των οποίων θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού.
- Η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ, μέσω της πώλησης μονάδων ή της δημιουργίας και πώλησης μεικτών θυγατρικών σχημάτων, παράλληλα με την παροχή στους υποψήφιους επενδυτές μεγαλύτερης ευελιξίας στην επιλογή του μείγματος καυσίμων, μπορεί να προσελκύσει πρόσθετα επενδυτικά κεφάλια. Το ίδιο και η επέκταση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων στις αστικές συγκοινωνίες.
- Το αποκαλούμενο "Σχέδιο Marshall" είναι προτιμότερο να λάβει σάρκα και οστά όχι με τη μορφή μιας νέας κρατικής επενδυτικής τράπεζας, δηλαδή μιας νέας ΕΤΒΑ, αλλά με τη μορφή ενός Σχήματος Ιδιωτικών Συμμετοχών (Private Equity Fund) από Έλληνες και ξένους κεφαλαιούχους, με τη δυνατότητα επένδυσης σε ιδιωτικές ελληνικές εταιρίες σε ανερχόμενους κλάδους της οικονομίας, όπως ο πρωτογενής τομέας, η εξόρυξη πρώτων υλών, ο τουρισμός, οι ανανεώσιμες και όχι μόνο μορφές ενέργειας, η υγεία, μέρος της μεταποίησης και οι κλάδοι πληροφορικής και επικοινωνιών.

Οι σχεδιαζόμενες και εφαρμοζόμενες μεταρρυθμίσεις, οι επενδύσεις και η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας όσο ακριβείς και στοχευμένες να είναι δεν πρόκειται να αποδώσουν εάν

δεν συνοδεύονται από τις κατάλληλες οικονομικές, θεσμικές/οργανωτικές και κοινωνικές προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι:

Πρώτον, η άρση της διάχυτης αβεβαιότητας και η επικράτηση ενός σταθερού οικονομικού κλίματος. Η επιτυχής έκβαση του εγχειρήματος της ανταλλαγής ομολόγων (PSI) και η εξασφάλιση του νέου δανείου των 130 δισ. ευρώ καλύπτουν τις ανάγκες χρηματοδότησης του δημοσίου τουλάχιστον μέχρι και το 2014, προσφέροντας έτσι τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την άρση της διαρκούς αβεβαιότητας για την Ελληνική οικονομία. Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες του δημοσίου μέχρι το 2020 μειώνονται σημαντικά (κατά περίπου €92 δισ.), τα επιτόκια διαμορφώνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα (μεσοσταθμικά στο 3,7% μέχρι το 2020 για το σύνολο του χρέους²), ενώ επεκτείνεται η περίοδος αποπληρωμής των νέων ομολόγων, διαμορφώνοντας έτσι τις κατάλληλες συνθήκες για την εκπόνηση ενός μακροχρόνιου, τουλάχιστον δεκαετούς, επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης της οικονομίας. Το σχέδιο αυτό, που θα αποτελεί στην ουσία το νέο αναπτυξιακό και κοινωνικό πρότυπο της χώρας, πρέπει να εκπονηθεί από μία ελληνική ομάδα δράσης, ενώ η ίδια ομάδα θα παρακολουθεί την εφαρμογή του, σε συνεργασία με την τριμερή (τρόικα) και την ομάδα δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Δεύτερον, η αποκατάσταση της ρευστότητας του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Σήμερα, οι προμηθευτές πρώτων υλών των ελληνικών επιχειρήσεων ζητούν την πληρωμή των προϊόντων τους προκαταβολικά αντί των συμφωνηθέντων πιστώσεων, ενώ δυσκολεύονται να αποδεχθούν τις εγγυητικές επιστολές των τραπεζικών ιδρυμάτων της χώρας. Παράλληλα, όλοι οι διεθνείς ασφαλιστικοί οργανισμοί μειώνουν σημαντικά τις καλύψεις τους προς τους προμηθευτές των ελληνικών επιχειρήσεων. Επίσης, το Υπουργείο Οικονομικών συνεχίζει να μην αποπληρώνει εγκαίρως τις οφειλές του προς τις επιχειρήσεις, είτε αυτές είναι για ανατεθέντα έργα ή προμήθειες υλικών είτε για επιστροφές φόρου εισοδήματος και Φ.Π.Α. Τέλος, η φυγή των καταθέσεων από τις ελληνικές τράπεζες και τα προβλήματα που αυτές αντιμετωπίζουν λόγω της απομείωσης της αξίας των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου που έχουν στην κατοχή τους και της ύφεσης που επιδρά αρνητικά στην αξιολόγηση των κινδύνων του χαρτοφυλακίου των δανείων τους, οδηγούν σε μείωση των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις, σε απαιτήσεις ολοένα και υψηλότερων εγγυήσεων από αυτές και σε αύξηση των επιτοκίων αναχρηματοδότησής τους. Όλα αυτά οδηγούν σε δραματική συρρίκνωση τον παραγωγικό τομέα της χώρας και σε μεγάλη αύξηση της ανεργίας. Η συμφωνία για ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με κονδύλια που μπορεί να φθάσουν τα 50 δισ. ευρώ από το νέο δάνειο των 130 δισ. ευρώ και η δυνατότητά τους να αρχίσουν να δανείζονται εκ νέου από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) με καλύτερους όρους, μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Αυτό θα είναι αποτέλεσμα κυρίως της τόνωσης της εμπιστοσύνης στην οικονομία που θα οδηγήσει σε επανάκαμψη των καταθέσεων στο τραπεζικό σύστημα καθώς, ενδεχομένως, και τη σταδιακή απο-

² Εκτιμήσεις IOBE. Σημειώνεται ότι το μεσοσταθμικό επιτόκιο για το μέρος του χρέους που ανταλλάχθηκε υπολογίζεται στο 2,63% μέχρι το 2020 (3,65% μέχρι το 2030).

κατάσταση των συνθηκών χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών από τις αγορές. Οι ακόλουθες προτάσεις θα μπορούσαν επίσης να συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση του στόχου της βελτίωσης των συνθηκών ρευστότητας στην οικονομία:

1. Διαβούλευση με την ΕΚΤ για τους τρόπους βελτίωσης της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών, δεδομένης και της πιστωτικής πολιτικής που έχει τελευταία υιοθετήσει η ΕΚΤ έναντι όλων των τραπεζών της Ευρωζώνης (LTRO).
2. Άμεση επιστροφή από το Ελληνικό Δημόσιο του Φ.Π.Α. επί των εξαγωγών.
3. Άμεση αποπληρωμή των οφειλών του Δημοσίου προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες ανέρχονται σε 6 δισ. ευρώ περίπου.

Τρίτον, η δημιουργία ενός σταθερού φορολογικού πλαισίου με μακροχρόνιο ορίζοντα, η απλοποίηση του φορολογικού κώδικα, η αύξηση της διαφάνειας και η μείωση του γραφειοκρατικού κόστους. Η δραστική απλούστευση και ο εξορθολογισμός όλων των διαδικασιών και νόμων που διέπουν τη σχέση κράτους-επιχείρησης και κράτους πολίτη είναι βασικές προϋποθέσεις για την επανατοποθέτηση της οικονομίας σε σταθερές βάσεις.

Τέταρτον, η ταχεία εφαρμογή των νόμων που ψηφίζονται και των αποφάσεων που λαμβάνονται. Πολλοί σήμερα αμφιβάλλουν αν η δημόσια διοίκηση είναι σε θέση να αντεπεξέλθει στο βάρος αυτών των καθηκόντων. Στο πλαίσιο αυτό ο ιδιωτικός τομέας θα μπορούσε να συνδράμει στην εφαρμογή ορισμένων κρίσιμων αποφάσεων (outsourcing), ενώ η βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης σε μόνιμη βάση διέρχεται μέσα από το θεσμό των μόνιμων γενικών γραμματέων ή και υφυπουργών, και τον αποτελεσματικότερο συντονισμό του κυβερνητικού έργου.

Πέμπτον, η δημιουργία κλίματος κοινωνικής συναίνεσης. Στις σημερινές κρίσιμες συνθήκες εκείνες οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις που θεωρούν ότι, παρά τις αντιξοότητες και τα σφάλματα που έχουν διαπραχθεί, η ακολουθούμενη οικονομική πολιτική που στοχεύει στην ανάταξη της ελληνικής οικονομίας εντός της Ευρωζώνης είναι μονόδρομος, οφείλουν να παραμερίσουν τις διαφορές τους και να εξηγήσουν ευθαρσώς στον ελληνικό λαό ποιο είναι το διακύβευμα από μια ενδεχόμενη εγκατάλειψή της. Παράλληλα, οφείλουν να αναζητήσουν τους άξονες μιας σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής πάνω στους οποίους θα στηριχτεί το νέο κοινωνικό πρότυπο της χώρας.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας το 2012. εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής των οικονομιών της Ευρωζώνης

Η παγκόσμια οικονομία αναπτύχθηκε με χαμηλότερους ρυθμούς στο τελευταίο τρίμηνο του 2011. Η επιβράδυνση ήταν μεγαλύτερη στην Ευρωζώνη, από 1,3% το γ' τρίμηνο σε 0,7% στο αμέσως επόμενο, αντανακλώντας τις επιδράσεις της εντατικοποίησης σε πολλά από τα κράτη-μέλη της προσπάθειας τιθάσευσης των δημοσιονομικών ανισορροπιών που δημιουργήθηκαν κατά την αντιμετώπιση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Οι ανησυχίες για εξάπλωση της δημοσιονομικής κρίσης σε άλλες χώρες τις Ευρωζώνης, πέραν της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας, με αντίκτυπο στην ευρωστία του τραπεζικού τομέα, λειτούργησαν περιοριστικά στη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος. Σε ότι αφορά ορισμένες από τις πλέον ισχυρές οικονομίες εκτός Ευρωζώνης, η ανάπτυξη στις ΗΠΑ παρουσίασε για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο στην περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου πέρυσι τάσεις σταθεροποίησης, στην περιοχή του 1,5%, ενώ συγκρατημένα στο ίδιο, χαμηλό επίπεδο, ήταν η ύφεση στην Ιαπωνία (~ 0,5%). Οι αναπτυσσόμενες χώρες επηρεάστηκαν από τις εξελίξεις στην Ευρωζώνη, καθώς αποδυναμώθηκε η ζήτηση για τα προϊόντα τους, με αποτέλεσμα να εξασθενήσουν οι υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης των οικονομιών τους. **Η περαιτέρω απώλεια αναπτυξιακής δυναμικής στην παγκόσμια οικονομία στα**

τέλη του 2011, διαμόρφωσε τη μεγέθυνση του ΑΕΠ της στο σύνολο του περασμένου χρόνου στο 3,8%, από 6,2% το 2010.

Οι τάσεις που επικράτησαν στην παγκόσμια οικονομία κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2011 θα διατηρηθούν και θα κλιμακωθούν το 2012. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχιστεί και θα επιταχυνθεί, εξαιτίας της εντονότερης προσπάθειας δημοσιονομικής προσαρμογής αλλά και της ηπιότερης αύξησης της ζήτησης από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, οδηγώντας σε ύφεση, μικρής έκτασης (-0,3% με -0,5%), βάσει των πρόσφατων σχετικών εκτιμήσεων διεθνών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΔΝΤ). Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας δεν θα επιτρέψει την υποχώρηση της ανεργίας, που παρέμεινε πέρυσι σε οριακά διψήφιο ποσοστό. Η ανερχόμενη εγχώρια ζήτηση στις ΗΠΑ θα αναχαιτίσει σε μεγάλο βαθμό τις επιπτώσεις της μείωσης του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη στην οικονομία τους, προέρχεται όμως σε μεγάλο βαθμό από δημοσιονομικές παρεμβάσεις που διατηρούν το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού σε υψηλά επίπεδα. Επιστροφή στην ανάπτυξη φαίνεται να επιτυγχάνει η Ιαπωνία, παρά το ισχυρό πλήγμα που δέχτηκε από το σεισμό πριν ένα χρόνο. Σε ότι αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, εκτός από τον αντίκτυπο από την κάμψη της προερχόμενης από την Ευρωζώνη ζήτησης, οι οικονομίες τους θα επηρεαστούν και από την αποδυνάμωση της ανόδου της εγχώριας ζήτησης που αναμένεται να σημειωθεί σε πολλές από αυτές. **Οι εξελίξεις στις κύ-**

ριες οικονομικά χώρες και ζώνες που μόλις περιγράφηκαν, προβλέπεται να διαμορφώσουν το ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας στο 3,3% το 2012, ο οποίος είναι σαφώς χαμηλότερος του 4,0% που ήταν η αντίστοιχη εκτίμηση στα τέλη του 2011.

Σημαντική κλιμάκωση της ύφεσης στην Ελλάδα το 2011

Η πτώση του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας διευρύνθηκε εκ νέου στο τέταρτο τρίμηνο του 2011, φθάνοντας το 7,5%. Η κλιμάκωση της ύφεσης προήλθε από εξελίξεις που επηρέασαν πραγματικά οικονομικά μεγέθη, αλλά και από την έντονη επιδείνωση του εγχώριου κοινωνικοπολιτικού κλίματος. Πιο συγκεκριμένα, η εγχώρια ζήτηση δέχτηκε σημαντικές πιέσεις, πρώτον από την πλήρη εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων που λήφθηκαν από τα μέσα και μετά του προηγούμενου έτους, κυρίως όσων επέφεραν μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (αύξηση άμεσης φορολογίας, περικοπές συντάξεων, ενιαίο μισθολόγιο στο δημόσιο τομέα, τέλος ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών κ.λπ.), δεύτερον από την απότομη άνοδο της ανεργίας. Από την άλλη πλευρά, οι κλυδωνισμοί σε κυβερνητικό επίπεδο και οι μετέπειτα εγχώριες πολιτικές εξελίξεις για το σχηματισμό πολυκομματικής κυβέρνησης, οι παρατεταμένες διαβουλεύσεις για τους όρους ανταλλαγής των ελληνικών ομολόγων, καθώς και για τη νέα δανειακή σύμβαση με την τρόικα, ενίσχυσαν την αβεβαιότητα και την ανησυχία στο εσωτερικό της χώρας για την πορεία της στο αμέσως επόμενο διάστημα. **Ως αποτέλεσμα της ισχυροποίησης της πτωτικής τάσης του ΑΕΠ από τους παραπάνω παράγοντες στο τελευταίο**

τρίμηνο του 2011, η υποχώρησή του στο σύνολο του προηγούμενου έτους διαμορφώθηκε στο 6,9%, μείωση που είναι διπλάσια εκείνης το 2010 (-3,5%). Εξαιτίας της συνεχούς ύφεσης από το 2009, το εγχώριο προϊόν της Ελλάδας παρουσιάζει σωρευτική συρρίκνωση στην τριετία 2009-2011 κατά 13,1%.

Αναλύοντας τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ το 2011, η πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης ήταν για δεύτερο συνεχή χρόνο ο κύριος παράγοντας που συνέβαλε στη μεγάλη μείωσή του, φθάνοντας το 7,1%, ποσοστιαία μεταβολή παραπλήσια με αυτή του ΑΕΠ. Μεγαλύτερη αναλογικά, αν και μικρότερη ως απόλυτο μέγεθος, ήταν η περικοπή της δημόσιας κατανάλωσης, ξεπερνώντας το 9,0%, από 7,2% το 2010. Στο πεδίο των επενδύσεων, ο ρυθμός υποχώρησής τους ήταν διψήφιος, 14,4%, ελαφρά υψηλότερος από τον αντίστοιχο του 2010 (-13,3%). Στο σύνολο των ετών 2008-2011, οι επενδυτικές δαπάνες έχουν περιοριστεί κατά 50%, από τα € 54 δισ. στα € 27 δισ.. Εν μέρει αντισταθμιστικά στις παραπάνω περιοριστικές επιδράσεις στο ΑΕΠ λειτούργησε και το 2011 το αποτέλεσμα του εξωτερικού τομέα της οικονομίας: το έλλειμά του σε εθνολογιστικούς όρους, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ήταν το 2011 περίπου το μισό του 2008, 6,7% έναντι 14,1%.

Ισχυρός αντίκτυπος της ύφεσης το 2011 σε σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας

Η συνέχιση της μείωσης του ΑΕΠ το προηγούμενο έτος, με ταχύτερο ρυθμό από ότι το 2010, είχε αντίστοιχα αποτελέσματα στην παραγωγική δραστηριότητα βασικών

τομέων της ελληνικής οικονομίας. Η βιομηχανική παραγωγή συρρικνώθηκε κατά 8,4% πέρυσι, έναντι μείωσης 5,9% το 2010. Ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές υποχώρησε το 2011 στην ελάχιστη τιμή του την τελευταία πενταετία, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 28,0%, σε συνέχεια της πτώσης του κατά 31,6% πέρυσι. Στο Λιανικό Εμπόριο, οι απώλειες του δείκτη όγκου την περασμένη χρονιά ανήλθαν στο 10,3% από 6,3% το 2010, ενώ πλήθος δεικτών κύκλου εργασιών στις Υπηρεσίες παρουσίασαν μειώσεις άνω του 5%.

Μεγαλύτερη απόκλιση του ελλείμματος το 2011, πρόσθετα μέτρα για το 2012

Στο πλαίσιο της σύναψης της δεύτερης δανειακής σύμβασης και της υλοποίησης του συνοδευτικού Μνημονίου (ν.4046/2012), η κυβέρνηση προχώρησε στην αναθεώρηση του φετινού προϋπολογισμού. Η ανάγκη αναθεώρησης προήλθε από τη διευρυνόμενη υστέρηση των φορολογικών εσόδων σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Προϋπολογισμού του 2012, η οποία αναμένεται να διαμορφώσει σε χαμηλότερο επίπεδο τα σχετικά μεγέθη τόσο του περασμένου έτους όσο και του τρέχοντος. **Με το συμπληρωματικό προϋπολογισμό, το έλλειμμα του 2011 προβλέπεται ότι θα είναι περί τα € 1,3 δισ. υψηλότερο της εκτίμησης στον Προϋπολογισμό του 2012. Σε ότι αφορά το έλλειμμα του 2012, πλέον εκτιμάται ότι θα είναι κατά € 2,3 δισ. μεγαλύτερο, παρά τις πρόσθετες παρεμβάσεις.**

Η αναθεώρηση του φετινού προϋπολογισμού θεωρείται επιβεβλημένη, δεδομένων του μεγαλύτερου βάθους της ύφεσης το τρέχον έτος αλλά και της έντονης δυστοκίας που παρατηρείται στη συλλογή εσόδων. Μένει ωστόσο να φανεί εάν τα μέτρα που λήφθηκαν επαρκούν για την επίτευξη των νέων στόχων. Σε γενικές γραμμές οι νέοι στόχοι κρίνεται ότι θα μπορούσαν να επιτευχθούν, εφ' όσον εφαρμοστούν πλήρως τα ληφθέντα μέτρα.

Σε ότι αφορά την πορεία της δημοσιονομικής προσαρμογής στις αρχές του 2012, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πρώτου διμήνου του έτους, στην πλευρά των εσόδων η μεγαλύτερη απόκλιση από τους στόχους διαγράφεται -για άλλη μια χρονιά- στους φόρους εισοδήματος και στο ΦΠΑ. Στο σκέλος των δαπανών, τα ασφαλιστικά ταμεία (και ο ΟΑΕΔ) απορροφούν πόρους πολύ ταχύτερα απ' ό,τι προβλεπόταν. Παρόμοια εξέλιξη παρουσιάζουν και οι καταναλωτικές δαπάνες, που αυξήθηκαν κατά περίπου 32%.

Παρατείνεται η ύφεση στην ελληνική οικονομία το 2012, με ισχυρή ένταση

Η ταχύτατα φθίνουσα εγχώρια ζήτηση κατά τους τελευταίους μήνες του 2011, που προήλθε από τις διαδοχικές δέσμες δημοσιονομικών μέτρων και την αύξηση της ανεργίας, θα συνεχίσει να αποδυναμώνεται, τουλάχιστον στο πρώτο εξάμηνο του 2012, αποτελώντας τον κύριο παράγοντα διαμόρφωσης των τάσεων στην ελληνική οικονομία. Σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις στην αγορά εργασίας και ακολούθως στην παραγωγική δραστηριότητα το 2012, αλλά και στα επόμενα χρόνια, θα διαδραματίσουν οι πρόσφατες διαρθρωτι-

κές παρεμβάσεις για τη μείωση του μισθολογικού κόστους στον ιδιωτικό τομέα και τις αλλαγές στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών-εργαζομένων. Βραχυχρόνια, τα συγκεκριμένα μέτρα θα επιφέρουν νέες περικοπές στο διαθέσιμο εισόδημα των εργαζόμενων, περιορισμό της αγοραστικής τους δύναμης, που θα συγκρατηθεί σε κάποιο βαθμό από την επακόλουθη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, συνεπώς ισχυροποίηση της ύφεσης. Ωστόσο οι τελικές, πλήρεις επιδράσεις τους θα γίνουν αισθητές μέσο-μακροπρόθεσμα, όταν οι επιχειρήσεις προσαρμόσουν την παραγωγή και το εργατικό δυναμικό τους στα νέα δεδομένα.

Στα αποτελέσματα των νέων μέτρων για την αγορά εργασίας θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι επιδράσεις που θα ασκήσουν στις ξένες επενδύσεις, οι οποίες πάντως συνεχίζουν να συναντούν προσκόμματα σε διαδικασίες αδειοδότησης-χρηματοδότησης, ενώ ανασταλτικά λειτουργεί το συνεχώς μεταβαλλόμενο, απρόβλεπτο εγχώριο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Ωστόσο, δημιουργούνται σταδιακά προϋποθέσεις για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την αναθέρμανση του επενδυτικού κλίματος καθώς: α) με τη νέα δανειακή σύμβαση αίρεται η αβεβαιότητα για την ικανότητα της Ελλάδας να συνεχίσει να εξυπηρετεί το δημόσιο χρέος της, β) ορισμένα επιχειρηματικά σχέδια στρατηγικών επενδύσεων που είχαν κατατεθεί στη διάρκεια του 2011 πλησιάζουν στο στάδιο της έγκρισης και θα αρχίσουν να υλοποιούνται, γ) παρουσιάζονται σημαντικές προοπτικές διευκόλυνσης της νέας επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων με τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο Ν/Σ για τη βελτίωση του επιχειρηματικού

περιβάλλοντος στη χώρα και δ) σύμφωνα με το νέο Μνημόνιο, θα δοθεί προτεραιότητα στην ολοκλήρωση των περιφερειακών πολεοδομικών σχεδίων, με συμβατότητα προς τα τέσσερα κλαδικά χωροταξικά σχέδια, μέχρι το τέλος του 2012, επιλύοντας σταδιακά το πρόβλημα της αβεβαιότητας-απροσδιοριστίας ως προς τις δυνατότητες χρήσης γης που συναντούν πολλά επενδυτικά σχέδια.

Αναλυτικότερα το 2012, η ιδιωτική κατανάλωση θα περιοριστεί σημαντικά εκ νέου. Εκτεταμένες θα είναι οι περικοπές και στις καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου, στο πλαίσιο της εντατικοποίησης της προσπάθειας δημοσιονομικής προσαρμογής. Οι συνολικές εγχώριες επενδύσεις θα υποχωρήσουν για ακόμα μια χρονιά, εξαιτίας της αρκετά εξασθενημένης εγχώριας ζήτησης και της συνάρτησης της υλοποίησης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων από την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, όπως έγινε τα δύο προηγούμενα έτη. Η εκκίνηση ορισμένων μεγάλων ξένων επενδύσεων ενδεχομένως να συγκρατήσει την πτώση τους σε μικρότερη έκταση από ότι πέρυσι. Σε τροχιά βελτίωσης του ισοζυγίου του θα παραμείνει ο εξωτερικός τομέας και φέτος. Ωστόσο, είναι πιθανό αυτή να προέλθει αποκλειστικά από την κατακόρυφη πτώση των εισαγωγών, καθώς δεν αποκλείεται και οι εξαγωγές να περιοριστούν το 2012, εξαιτίας της επιβράδυνσης τόσο της παγκόσμιας ανάπτυξης όσο και της μεγέθυνσης του διεθνούς εμπορίου. **Συνισταμένη των προηγούμενων εκτιμών με ταβολών στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ αποτελεί η πρόβλεψη για συρρίκνωση της ελληνικής οικονομίας κατά 5% το 2012.**

Παραμονή της ανεργίας σε ανοδική τροχιά το 2012, με ηπιότερο ρυθμό από ότι πέρυσι

Τα δεδομένα και οι συνθήκες στην αγορά εργασίας επιδεινώθηκαν εκ νέου στα τέλη του 2011, εξέλιξη που είχε προεξοφληθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, καθώς αναμενόταν ότι η παραγωγική δραστηριότητα θα προσαρμοζόταν στο δεύτερο μισό του 2011 στην αρκετά εντονότερη της αναμενόμενης υποχώρηση του ΑΕΠ, προσαρμογή με αναπόφευκτες επιπτώσεις και στην απασχόληση. Έτσι, **το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 20,7% στο τέταρτο τρίμηνο του 2011, 6,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από ότι βρισκόταν στην ίδια περίοδο του 2010, ενώ συνολικά το 2011 η αύξηση της ανεργίας έφτασε τις 5,2 εκατοστιαίες μονάδες, από το 12,5% στο 17,7%**. Η σημαντική πτώση της εγχώριας ζήτησης και κατά το τρέχον έτος θα καθορίσει τις τάσεις στην αγορά εργασίας. Κομβική εξέλιξη για την πορεία της απασχόλησης εφεξής αποτελούν οι πρόσφατες ρυθμιστικές παρεμβάσεις στο μισθολογικό κόστος του ιδιωτικού τομέα και στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών-εργαζομένων. Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, βραχυχρόνια θα επιφέρουν επιδείνωση της ύφεσης, η οποία θα έχει αρνητικό αντίκτυπο και στην απασχόληση. Όμως, η πλήρης επίδρασή τους στην αγορά εργασίας θα ολοκληρωθεί σε μέσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Στην προσαρμογή του εργατικού τους δυναμικού, οι επιχειρήσεις, ιδίως όσες έχουν παρουσία σε αγορές του εξωτερικού, θα συνεκτιμήσουν τον αντίκτυπο από τις μεταβολές των τιμών των προϊόντων/υπηρεσιών τους λόγω μείωσης του

μισθολογικού κόστους, στη διεθνή ζήτηση και ανταγωνιστικότητά τους. **Υπό την επίδραση των παραγόντων που αναλύθηκαν, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί το 2012 στην περιοχή του 20%.**

Σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού το 2012, εξαιτίας της εξασθενημένης ζήτησης

Οι διαδοχικές δέσμες δημοσιονομικών μέτρων, οι επιπτώσεις των οποίων στο διαθέσιμο εισόδημα δεν έχουν ακόμα εκδηλωθεί πλήρως, καθώς και η συνεχιζόμενη άνοδος της ανεργίας, θα περιορίσουν περαιτέρω το διαθέσιμο εισόδημα, τη ζήτηση και ακολούθως τον πληθωρισμό, όπως ήδη συμβαίνει από τον περασμένο Οκτώβριο, μετά την τελευταία αύξηση έμμεσων φόρων. Την υποχώρηση του πληθωρισμού στη συνέχεια του 2012 θα υποβοηθήσει και το τεχνικό αποτέλεσμα του υψηλού επιπέδου-βάσης σύγκρισης του ΓΔΤΚ από τον Μάρτιο του 2011 και μετά. Συνεπώς, δεν αποκλείεται η εμφάνιση αποπληθωρισμού σε ορισμένους από τους προσεχείς μήνες. Αντίρροπα σε αυτές τις περιοριστικές επιδράσεις στον πληθωρισμό θα λειτουργήσουν οι αυξήσεις τιμών βασικών αγαθών (πχ. ηλεκτρικό ρεύμα) και έμμεσων φόρων (εξίσωση ειδικού φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης και κίνησης από το φθινόπωρο), προκειμένου να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι, με την ανασχετική δυναμικότητά τους στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού να θεωρείται πάντως περιορισμένη. **Δεδομένων των παραπάνω αναμενόμενων επιδράσεων, ο πληθωρισμός προβλέπεται να κινηθεί το 2012 σε επίπεδο λίγο χαμηλότερο του 1%.**

Ειδικό θέμα: «Επιπτώσεις εφαρμογής προγράμματος Εθελοντικής Ανταλλαγής Ομολόγων με τη Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα»

Στο τελευταίο κεφάλαιο της έκθεσης παρουσιάζεται πιθανότατα η σημαντικότερη εξέλιξη στο ζήτημα της διαχείρισης του ελληνικού δημόσιου χρέους, το πρόγραμμα Εθελοντικής Ανταλλαγής Ομολόγων με τη Συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα (PSI), μαζί με μια ανάλυση βιωσιμότητάς του. Από τη διερεύνηση των παραπάνω αναδεικνύονται τα οφέλη που απορρέουν από το πρόγραμμα, το οποίο σε συνδυασμό με το νέο πακέτο χρηματοδότησης από τους εταίρους και το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας φαίνεται να δημιουργεί προϋποθέσεις βιωσιμότητας του ελληνικού δημόσιου χρέους. Ωστόσο, οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για την επαλήθευση των υποθέσεων των διαφόρων σεναρίων εξέλιξης του χρέους εξακολουθούν να είναι μεγά-

λοι, λόγω της ευρύτερης ρευστότητας που επικρατεί στο οικονομικό περιβάλλον, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Επίσης, η ερμηνεία των διαφόρων αναλύσεων για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους θα πρέπει να εστιάζεται στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών μακροχρόνια ώστε ο λόγος του χρέους / ΑΕΠ να εισέλθει σε μια μόνιμη και διατηρήσιμη πτωτική πορεία, παρά στη μυωπική προσήλωση σε συγκεκριμένα ποσοστά. Εναπόκειται επομένως στους αρμόδιους φορείς να ασκήσουν υπεύθυνη δημοσιονομική διαχείριση, προσηλωμένη στους συμφωνηθέντες στόχους και στα προδιαγεγραμμένα χρονοδιαγράμματα, και να ακολουθήσουν αναπτυξιακές πολιτικές τα επόμενα χρόνια, ώστε να εισέλθει το χρέος σε μια πτωτική διατηρήσιμη τροχιά, βελτιώνοντας – σε αντίθεση με ότι γινόταν τα προηγούμενα χρόνια – τις προϋποθέσεις ευημερίας των επόμενων γενεών.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομία αναπτύχθηκε με χαμηλότερους ρυθμούς στο τελευταίο τρίμηνο του 2011. Η επιβράδυνση ήταν μεγαλύτερη στην Ευρωζώνη, από 1,3% το γ' τρίμηνο σε 0,7% στο αμέσως επόμενο, αντανακλώντας τις επιδράσεις της εντατικοποίησης σε πολλά από τα κράτη-μέλη της προσπάθειας πείσωσης των δημοσιονομικών ανισορροπιών που δημιουργήθηκαν κατά την αντιμετώπιση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Οι ανησυχίες για εξάπλωση της δημοσιονομικής κρίσης σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης, πέραν της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας, με αντίκτυπο στην ευρωστία του τραπεζικού τομέα, λειτούργησαν περιοριστικά στη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος. Σε ότι αφορά ορισμένες από τις πλέον ισχυρές οικονομίες εκτός Ευρωζώνης, η ανάπτυξη στις ΗΠΑ παρουσίασε για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο στην περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου πέρυσι τάσεις σταθεροποίησης, στην περιοχή του 1,5%, ενώ συγκρατημένη στο ίδιο, χαμηλό επίπεδο, ήταν η ύφεση στην Ιαπωνία (~ 0,5%). Οι αναπτυσσόμενες χώρες επηρεάστηκαν από τις εξελίξεις στην Ευρωζώνη, καθώς αποδυναμώθηκε η ζήτηση για τα προϊόντα τους, με αποτέλεσμα να εξασθενήσουν οι υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης των οικονομιών τους. Η περαιτέρω απώλεια αναπτυξιακής δυναμικής στην παγκόσμια οικονομία στα τέλη του 2011, διαμόρφωσε τη μεγέθυνση του ΑΕΠ της στο σύνολο του περασμένου χρόνου στο 3,8%, από 6,2% το 2010.

Οι τάσεις που επικράτησαν στην παγκόσμια οικονομία κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2011 θα διατηρηθούν και θα κλιμακωθούν το 2012. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχιστεί και θα επιταχυνθεί, εξαιτίας της εντονότερης προσπάθειας δημοσιονομικής προσαρμογής αλλά και της ηπιότερης αύξησης της ζήτησης από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, οδηγώντας σε ύφεση, μικρής έκτασης (-0,3% με -0,5%), βάσει των πρόσφατων σχετικών εκτιμήσεων διεθνών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΔΝΤ). Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας δεν θα επιτρέψει την υποχώρηση της ανεργίας, που παρέμεινε πέρυσι σε οριακά διψήφιο ποσοστό. Η ανερχόμενη εγχώρια ζήτηση στις ΗΠΑ θα αναχαιτίσει σε μεγάλο βαθμό τις επιπτώσεις της μείωσης του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη στην οικονομία τους, πρόκειται όμως σε μεγάλο βαθμό από δημοσιονομικές παρεμβάσεις που διατηρούν το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού σε υψηλά επίπεδα. Επιστροφή στην ανάπτυξη φαίνεται να επιτυγχάνει η Ιαπωνία, παρά το ισχυρό πλήγμα που δέχτηκε από το σεισμό πριν ένα χρόνο. Σε ότι αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, εκτός από τον αντίκτυπο από την κάμψη της προερχόμενης από την Ευρωζώνη ζήτησης, οι οικονομίες τους θα επηρεαστούν και από την αποδυνάμωση της ανόδου της εγχώριας ζήτησης που αναμένεται να σημειωθεί σε πολλές από αυτές. Πιο συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης για τις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες εκτιμάται στο 5,8% το 2012 (από 6,8% το 2011), χαμηλότερα από τις αρχικές εκτιμήσεις. Οι εξελίξεις στις κύριες οικονομικά

χώρες και ζώνες που μόλις περιγράφηκαν, προβλέπεται να διαμορφώσουν το ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας στο 3,3% το 2012, ο οποίος είναι σαφώς χαμηλότερος του 4,0% που ήταν η αντίστοιχη εκτίμηση στα τέλη του 2011.

Στο πεδίο του πληθωρισμού, οι τελευταίες εκτιμήσεις του ΔΝΤ κάνουν λόγο για υποχώρηση των τιμών σε παγκόσμιο επίπεδο το 2012 στο 1,5% (από 2,8% το 2011) εξαιτίας του περιορισμού της ζήτησης και της σταθεροποίησης, εάν όχι υποχώρησης, των τιμών των εμπορευμάτων. Σε ότι αφορά την εξέλιξη των ποσοστών ανεργίας, αναμένεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά μεταξύ των γεωγραφικών ζωνών, με την αγορά εργασίας στις ΗΠΑ να παρουσιάζει σημάδια βελτίωσης, ενώ στην Ευρωζώνη αναμένεται επιδείνωση το 2012.

Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι οι εκτιμήσεις για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας περιβάλλονται από σημαντικές αβεβαιότητες, οι κυριότερες εκ των οποίων προέρχονται από τη ρευστότητα γύρω από τις δυνητικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Η εντεινόμενη αβεβαιότητα για τις δημοσιονομικές ανισορροπίες στην Ευρωζώνη έχει οδηγήσει σε άνοδο του κόστους δανεισμού, με αποτέλεσμα οι συνθήκες της διατραπεζικής αγοράς να έχουν επιδεινωθεί. Οι προοπτικές έντονης πιστωτικής επιβράδυνσης (ή και συρρίκνωσης) που έχουν διαμορφωθεί, έχουν φυσικά αντίκτυπο και στα μεγέθη της πραγματικής οικονομίας. Επιπλέον, η ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών (δάνεια) εξακολουθεί να αποτελεί παράγοντα ανησυχίας, καθώς σε συνθήκες ύφεσης (ή επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας) αυξάνεται ο δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων, με

αρνητικές συνέπειες στα κεφάλαια των τραπεζών.

Σε ότι αφορά τις σημαντικότερες οικονομίες παγκοσμίως, αυτή των **ΗΠΑ** κατέγραψε αύξηση του ΑΕΠ κατά 3% (σε τριμηνιαία βάση) το 4^ο τρίμηνο του 2011 (από 1,8% στο 3^ο τρίμηνο του έτους), επιταχύνοντας την ανάπτυξή της και καταγράφοντας την υψηλότερη επίδοση από το 3^ο τρίμηνο του 2010. Για το σύνολο του έτους, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης διαμορφώθηκε στο 1,8%, καταγράφοντας σημαντική επιβράδυνση σε σχέση με το 2010. Ο βασικός παράγοντας που συνέβαλε στην ενίσχυση της ανάπτυξης το τελευταίο τρίμηνο του έτους είναι η αύξηση της κατανάλωσης (που αποτελεί και τη βασικότερη συνιστώσα του ΑΕΠ), η οποία αυξήθηκε κατά 2,1% (από 1,7% το προηγούμενο τρίμηνο). Η δημοσίευση πρόσφατων στοιχείων δείχνει ότι συνεχίζεται η ενίσχυσή της, με αύξηση τόσο των λιανικών πωλήσεων όσο και των καταναλωτικών δανείων. Από την άλλη πλευρά, οι δημόσιες δαπάνες συρρικνώθηκαν για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο (κατά 4,4%), ενώ ο ρυθμός αύξησης των επιχειρηματικών επενδύσεων σημείωσε σημαντική επιβράδυνση (στο 3% από 16% του προηγούμενου τριμήνου). Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί ότι οι επενδύσεις που σχετίζονται με την κατασκευή κατοικιών ενισχύθηκαν σημαντικά κατά 11,5% (από 1,5%), σηματοδοτώντας μια ανάκαμψη του κατασκευαστικού τομέα. Επίσης, η συμβολή του εξωτερικού τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ ήταν σχεδόν μηδενική, καθώς ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών ενισχύθηκε (από 1,2% σε 3,8%) πλησιάζοντας τις επιδόσεις των εξαγωγών (από 4,7% στο 4,3%, ουσιαστικά αμετάβλητος).

Περνώντας στις πρώτες εξελίξεις κατά το τρέχον έτος, οι εξαγωγές κατέγραψαν τον

Ιανουάριο 2012 ετήσια αύξηση 1,4%, ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 2,2%, συμβάλλοντας στη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος και ενισχύοντας τις ανησυχίες για αρνητική συμβολή του εξωτερικού τομέα στην οικονομική δραστηριότητα του α' τριμήνου του έτους. Σημάδια βελτίωσης εμφανίζονται στην αγορά εργασίας, καθώς το Φεβρουάριο 2012 το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 8,3% (από 9,1% την αντίστοιχη περίοδο το προηγούμενο έτος), στο χαμηλότερο επίπεδο από το Φεβρουάριο 2009. Σημειώνεται ότι από τον Οκτώβριο του 2010 καταγράφεται ενίσχυση της απασχόλησης κάθε μήνα, ιδίως στον τομέα της μεταποίησης, που έχει επιφέρει αναθέρμανση της κατανάλωσης των νοικοκυριών. Στο πεδίο του πληθωρισμού, η άνοδος των τιμών ενέργειας και των καυσίμων εντείνει τις πιέσεις για άνοδο του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, ο οποίος αυξήθηκε με ρυθμό 2,9% ετησίως το Φεβρουάριο του 2012. Όμως, η έντονα ανοδική τάση στις τιμές των καυσίμων αναμένεται να υποσκάψει την ανοδική πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης, και κατ' επέκταση, του ΑΕΠ.

Στην ανάκαμψη της οικονομίας των Η.Π.Α. συμβάλλει και ο δημόσιος τομέας. Πρόσφατα στοιχεία καταδεικνύουν ότι το έλλειμμα του προϋπολογισμού μειώθηκε κατά περίπου 10% το πρώτο 5μηνο (Οκτώβριος 2011 – Φεβρουάριο 2012), με τα έσοδα να αυξάνονται κατά 2,9% και τις δαπάνες να μειώνονται κατά 2,5%. Στόχος της κυβέρνησης για το σύνολο του δημοσιονομικού έτους του 2012 είναι το έλλειμμα να διαμορφωθεί στο 7-7,5% του ΑΕΠ, επίπεδο ωστόσο που παραμένει υψηλό. Υπό τις παραπάνω επιδράσεις, ο ρυθμός ανάπτυξης στις Η.Π.Α. αναμένεται να διατηρηθεί φέτος στα επίπεδα

του 2011, στο 1,8%, βάσει των τελευταίων εκτιμήσεων του ΔΝΤ .

Επισημαίνεται πάντως ότι παρά τα σημάδια σταθεροποίησης της αμερικάνικης οικονομίας, η συνεχιζόμενη κρίση χρέους στην Ευρωζώνη θα μπορούσε να απειλήσει την πορεία ανάκαμψής της, δημιουργώντας περαιτέρω αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές και αποδυναμώνοντας την παγκόσμια ζήτηση.

Οι δύο μεγάλες φυσικές καταστροφές του 2011 επηρέασαν την παραγωγή και τις εξαγωγές των μεγάλων ιαπωνικών εταιρειών και οδήγησαν στη συρρίκνωση της οικονομίας της **Ιαπωνίας**. Συγκεκριμένα, κατά το τέταρτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους το ΑΕΠ της χώρας μειώθηκε σημαντικά, κατά 2,3%, ενώ συνολικά η πτώση του το 2011 άγγιξε το 0,9%. Επιπρόσθετα, το 2011, για πρώτη φορά μετά από τρεις συνεχόμενες δεκαετίες, το εμπορικό ισοζύγιο της Ιαπωνίας κατέγραψε συνολικά έλλειμμα της τάξης των \$32 δισ., αφού οι εξαγωγές της χώρας προς την Ευρώπη και την Κίνα υποχώρησαν σημαντικά. Παρά την επιβράδυνση της ζήτησης από τις ξένες αγορές και την ανατίμηση του γιέν, οι τελευταίες εκτιμήσεις (ΔΝΤ) διαβλέπουν επάνοδο σε ανάπτυξη, η οποία αναμένεται να φτάσει το 1,7% το 2012 και το 1,6% το 2013.

Επηρεαζόμενος από την επιβράδυνση της ανάπτυξης διεθνώς το 2012, ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ της **Κίνας** αναμένεται να αποκλιμακωθεί, υποχωρώντας στο ελάχιστο επίπεδο του κατά την τελευταία οκταετία. Οι πρόσφατες εκτιμήσεις για την ανάπτυξη έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω και προβλέπουν να φθάσει το 7,5% το 2012, όταν το 2011 πλησίασε το 9,2% και το 2010 το 10,4%. Η οικονομία της Κίνας εμφανίζει άλ-

λωστε σχετικά υψηλά επίπεδα πληθωρισμού, ο οποίος πλησιάζει το 4%, παρόλο που συνολικά το 2011 κατάφερε να μειώσει το ρυθμό ανόδου των τιμών της. Ταυτόχρονα, το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού της χώρας αναμένεται να αυξηθεί ελαφρά φέτος, στο 1,5% του ΑΕΠ (από 1,1% του ΑΕΠ το 2011). Οι εξελίξεις αυτές οδηγούν τις αρμόδιες αρχές στη λήψη δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων, προκειμένου να συγκρατηθούν τόσο οι αυξητικές τάσεις του δημοσίου ελλείμματος όσο και οι πληθωριστικές πιέσεις. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης της Κίνας θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από το διεθνές περιβάλλον και ειδικότερα την κρίση κρατικού χρέους στην Ευρωζώνη. Εκτιμάται σχετικά ότι η αύξηση των εξαγωγών της Κίνας προς την ΕΕ επιβραδύνθηκε ήδη σημαντικά πέρυσι, στο 14% από 32% το 2010.

Σε ότι αφορά τις τελευταίες οικονομικές εξελίξεις στην **Ρωσία**, μετά τις προεδρικές εκλογές του Μαρτίου 2012 και την ενίσχυση των κρατικών δαπανών που προηγήθηκε, αναμένεται ήπια αναθέρμανση στις ιδιωτικές επενδύσεις και ενίσχυση της πρόσβασης στα διεθνή κεφάλαια, κυρίως ως αποτέλεσμα της αποκλιμάκωσης της πολιτικής αβεβαιότητας. Η χώρα εκτιμάται ότι θα επωφεληθεί και

από τις υψηλές τιμές του πετρελαίου, όπως επίσης και από το ισχυρό ρούβλι. Στον αντίποδα, οι δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ασκούν ισχυρές πιέσεις στις προβλέψεις για τις ρωσικές εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου, και ακολούθως στην αυξητική συμβολή των εξαγωγών στο ΑΕΠ. Ως εκ τούτου, αναμένεται συνέχιση της ανάπτυξης της ρώσικης οικονομίας το 2012, αλλά με ηπιότερο ρυθμό, 3,3%, έναντι 4,1% το 2011.

Η επιφυλακτικότητα που επικρατεί για το εύρος της ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας αντανακλάται στην εξέλιξη των δεικτών οικονομικού κλίματος, όπου ενώ παρατηρείται μια βελτίωση το α' τρίμηνο του 2012, οι εκτιμήσεις για την παρούσα κατάσταση κατέγραψαν οριακή υποχώρηση. Οι σχετικοί δείκτες οικονομικού κλίματος, που περιέχονται στο "World Economic Survey", το οποίο διεξάγεται από το Ινστιτούτο IFO της Γερμανίας, ενισχύονται για πρώτη φορά μετά το β' τρίμηνο του 2011, ενώ ο δείκτης που εκφράζει τις εκτιμήσεις για την παρούσα κατάσταση μειώνεται για 3^ο συνεχόμενο τρίμηνο. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα είναι δύσκολη και σαφώς ηπιότερη απ' ό τι είχε αρχικά εκτιμηθεί.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον - Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2010	2011	2012	2013
ΗΠΑ	3,0	1,8	1,8	2,2
Ιαπωνία	4,4	-0,9	1,7	1,6
Αναπτυσσόμενη Ασία	9,5	7,9	7,3	7,8
Κίνα	10,4	9,2	8,2	8,8
ASEAN-5	6,9	4,8	5,2	5,6
Ευρωζώνη	1,9	1,6	-0,5	0,8
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	4,6	4,5	3,7	3,8
εκ των οποίων Ρωσία	4,0	4,1	3,3	3,5
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	4,3	3,1	3,2	3,6
Υποσαχάρια Αφρική	5,3	4,9	5,5	5,3
Παγκόσμια οικονομία	5,2	3,8	3,3	3,9

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες.

ASEAN5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες.

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αραβικά Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ, Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Υποσαχάρια Αφρική: Αγκόλα, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κένυα, Κονγκό, Μαυρίκιος, Μποτσουάνα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Σεϋχέλλες, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τσαντ, κ.α.

Πηγή: World Economic Outlook Update, *IMF*, January 2012

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, 2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	I/10	II/10	III/10	IV/10	I/11	II/11	III/11	IV/11	I/12
Οικονομικό Κλίμα	99,5	104,1	103,2	98,6	106,8	107,7	97,7	78,7	82,4
Παρούσα Κατάσταση	67,3	80,4	93,5	95,3	102,8	108,4	99,1	86,0	84,1
Προσδοκίες	129,8	126,3	112,3	101,8	110,5	107,0	96,5	71,9	80,7

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 02/2012

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	I/10	II/10	III/10	IV/10	I/11	II/11	III/11	IV/11	I/12
Βόρεια Αμερική	90,4	95,4	88,7	82,8	104,6	98,7	81,2	69,5	87,9
Δυτική Ευρώπη	98,3	99,3	102,2	105,2	113,2	115,1	105,2	81,4	82,4
Ασία	108,8	113,2	107,9	95,6	105,3	101,8	94,7	77,2	74,6

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 02/2012

Αναλυτικότερα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην παγκόσμια οικονομία το α' τρίμηνο του έτους σημείωσε μικρή αύξηση σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (Πίνακας 2.2). Παρόλα αυτά, ο δείκτης εξακολουθεί να παραμένει χαμηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο του (96,9 μονάδες). Η βελτίωση του εν λόγω δείκτη οφείλεται αποκλειστικά στις ελαφρώς πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις για τις προοπτικές της κατάστασης της οικονομίας τους επόμενους 6 μήνες. Όσον αφορά στις προσδοκίες για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, αυτές κατέγραψαν βελτίωση, ύστερα από 3 συνεχόμενα τρίμηνα επιδείνωσης του σχετικού δείκτη, κυρίως λόγω της άρσης των ανησυχιών για πληθωριστικές πιέσεις και της προσδοκίας ότι τα επιτόκια θα παραμείνουν σταθερά βραχυχρόνια ή/και θα καταγράψουν μικρή μείωση τους επόμενους 6 μήνες. Αντιθέτως, η αξιολογή της τρέχουσας κατάστασης παρέμεινε για ακόμη ένα τρίμηνο αρνητική, με το ρυθμό μείωσης του σχετικού δείκτη όμως να μειώνεται σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Σε γενικές γραμμές οι τάσεις για την πορεία της παγκόσμιας ανάπτυξης αλλάζουν ελαφρά, με τις προσδοκίες για ανάκαμψη να προέρχονται από τις ΗΠΑ, ενώ οι αναπτυξιακές προοπτικές για τις αναδυόμενες οικονομίες είναι πλέον ηπιότερες και αναμένεται ακόμα λύση στη κρίση χρέους της Ευρώπης, επηρεάζοντας αρνητικά την παγκόσμια οικονομία.

Σε επίπεδο οικονομικών ζωνών (Πίνακας 2.3), το οικονομικό κλίμα βελτιώθηκε σημαντικά στη Βόρεια Αμερική, αντιστρέφοντας την καθοδική πορεία που καταγράφονταν τα δυο προηγούμενα τρίμηνα. Στη Βόρεια Αμερική, και ιδίως στις ΗΠΑ, σημειώθηκε βελτίωση ιδιαίτερα στην αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης της οικονομίας, ενώ

πιο θετικές είναι οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές τους επόμενους 6 μήνες, σε σχέση με τις αντίστοιχες προσδοκίες πριν 3 μήνες. Καθοριστικό παράγοντα για την αντιστροφή του κλίματος αποτέλεσαν τα στοιχεία για την αγορά εργασίας στις ΗΠΑ τον Ιανουάριο, όπου η ανεργία μειώθηκε σχεδόν σε χαμηλό τριετίας (στο 8,3%), με τον αριθμό των νέων θέσεων εργασίας να είναι μεγαλύτερος από αυτές που χάθηκαν στον ιδιωτικό τομέα. Στη Δυτική Ευρώπη το οικονομικό κλίμα μεταβλήθηκε οριακά θετικά, εξαιτίας των πιο αισιόδοξων προοπτικών για τους επόμενους 6 μήνες. Η αρνητική αξιολόγηση όμως της τρέχουσας κατάστασης της οικονομίας σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο ενισχύει τον σκεπτικισμό για τη διατηρησιμότητα της ανοδικής τάσης. Η κρίση στην ευρωζώνη παραμένει, και παρά την απομάκρυνση του κινδύνου για πιστωτική ασφυξία ύστερα από τις κινήσεις στήριξης της ΕΚΤ, η ανησυχία για την κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών διατηρείται, με τις τράπεζες να είναι επιφυλακτικές στη χορήγηση πιστώσεων. Από την άλλη πλευρά, τα στοιχεία για την Ασία δείχνουν μια επιβράδυνση, με τον δείκτη του οικονομικού κλίματος να συνεχίζει την καθοδική του πορεία για 4ο συνεχόμενο τρίμηνο. Η κυρία αιτία για την υποχώρηση του δείκτη ακόμα χαμηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο είναι η πιο αρνητική αξιολόγηση για την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας, ενώ οι προοπτικές για την επόμενη περίοδο είναι επιφυλακτικές.

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Για το σύνολο του προηγούμενου έτους το **ΑΕΠ** στην ΕΕ-27 εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 1,5%, ενώ στην Ευρωζώνη ο ρυθμός ανάπτυξης διαμορφώθηκε στο 1,4% (από

2% και 1,9% αντίστοιχα το 2010)³, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εντούτοις, η απώλεια της αναπτυξιακής δυναμικής της ευρωπαϊκής οικονομίας αποδείχθηκε μεγαλύτερη από τις αρχικές εκτιμήσεις. Σύμφωνα με τις προσωρινές εκτιμήσεις της Eurostat, το δ' τρίμηνο του 2011 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,3% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε ετήσια βάση ο ρυθμός ανάπτυξης υποχώρησε το τελευταίο τρίμηνο πέτυσε στο 0,9% στην ΕΕ-27 και στο 0,7% στην Ευρωζώνη (έναντι 1,4% και 1,3% αντίστοιχα το γ' τρίμηνο)⁴. Η εγχώρια ζήτηση φαίνεται ότι είχε τη μεγαλύτερη συμβολή στην επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι εκτιμήσεις για την πορεία του ΑΕΠ στην ΕΕ-27 και στις χώρες της Ευρωζώνης αναθεωρήθηκαν επί τα χείρω τον Φεβρουάριο του 2012 και πλέον καταλήγουν σε μηδενική ανάπτυξη στην ΕΕ-27 και σε μικρή ύφεση (-0,3%) στην Ευρωζώνη το 2012 (αναθεώρηση κατά 0,6 και 0,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ αντίστοιχα από τις προηγούμενες). Σε επίπεδο τριμήνου, αναμένεται ανάκαμψη το β' εξάμηνο του 2012, με ηπιότερους ρυθμούς απ' ότι είχε αρχικά προβλεφθεί, αντανakλώντας μια πιο σταδιακή επιστροφή της επιχειρηματικής και καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Ο βασικός λόγος για αυτή την αναθεώρηση των εκτιμήσεων ήταν η αποδυνάμωση της προοπτικών ανάπτυξης στο τέλος του 2011, παράλληλα με τη μεγάλη επιδείνωση της εμπιστοσύνης, την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και τις πιο αδύναμες προοπτικές του διεθνούς περιβάλλοντος, καθώς και η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα που απορρέει από την κρίση χρέους.

Καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε και η υιοθέτηση πρόσθετων μέτρων δημοσιονομικής λιτότητας από πολλά κράτη-μέλη, καθώς η χρήση χρέους στην ευρωζώνη συνεχίζεται και επιβαρύνει τις βραχυπρόθεσμες αναπτυξιακές προοπτικές.

Οι διαφορές στο επίπεδο πρόσβασης των διαφόρων οικονομιών στο διεθνές εμπόριο και στη ανταγωνιστική τους θέση παγκοσμίως, καθώς και η διαφορετική κατάσταση των δημοσιών οικονομικών των κρατών-μελών ή/και ευρωστία των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που συμβάλλουν στις διαφοροποιήσεις και αποκλίσεις στους ρυθμούς ανάπτυξης των διαφόρων χωρών-μελών της ΕΕ. Για παράδειγμα, το 2012 αναμένεται συρρίκνωση σε χώρες όπως η Ελλάδα (-4,3%) και η Πορτογαλία (-3,3%), όταν ορισμένα νέα κράτη-μέλη όπως η Πολωνία και Λιθουανία αναμένεται να καταγράψουν ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης (+2,5% και +2,3% αντίστοιχα).

Η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης το 2012 αναμένεται να επηρεάσει όλες τις συστατικές του ΑΕΠ. Οι **εξαγωγές**, που αποτέλεσαν τον αναπτυξιακό καταλύτη το 2012, θα μειώσουν τη συμβολή τους στην αύξηση του ΑΕΠ λόγω της μείωσης της δυναμικής του παγκόσμιου εμπορίου. Η σχετικά ισχυρή ανάκαμψη των ευρωπαϊκών εξαγωγών τη διετία 2010-2011 δεν συνοδεύτηκε από μεγάλη αύξηση στις ιδιωτικές επενδύσεις, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών προϊόντων.

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αυξήθηκε με χαμηλούς ρυθμούς το 2011 (+1,9% ετησίως στην ΕΕ-27, +2,0% ετησίως στην Ευρωζώνη), ιδιαίτερα το 2^ο

³ Interim Forecast, European Commission, February 2012

⁴ News Release Flash Estimate for 4Q2011, 26/2012 – 15/02/2012

και 3^ο τρίμηνο του έτους. Για το 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά περαιτέρω επιβράδυνση των ρυθμών αύξησης των **επενδύσεων** (+0,8% και +0,5% ετησίως σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη αντίστοιχα), με σαφή εξασθένιση των επενδυτικών κινήτρων από τις εταιρίες λόγω των αδύναμων προοπτικών για το εμπόριο και την εγχώρια ζήτηση. Επιπλέον, τα συμπίεση της εταιρικής κερδοφορίας και τα προβλήματα ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα θα επηρεάσουν αρνητικά τη ροπή προς επενδύσεις.

Η **κατανάλωση** κινήθηκε σε μέτρια επίπεδα το 2011 (+0,4% ετησίως στην ΕΕ-27 και +0,5% στην Ευρωζώνη), παρά τη μικρή ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης το γ' τρίμηνο του έτους. Οι αδύναμες προοπτικές της αγοράς εργασίας, η υποτονική καταναλωτική εμπιστοσύνη, η συνεχιζόμενη απομόχλευση του ιδιωτικού τομέα σε πολλά κράτη-μέλη και η αρνητική επίπτωση των μέτρων δημοσιονομικής λιτότητας, αναμένεται να έχουν ως αποτέλεσμα την οριακή μόνο αύξηση της κατανάλωσης στο τρέχον έτος, κατά 0,4% σε αμφότερες ΕΕ-27 και Ευρωζώνη.

Αναφορικά με τις εξελίξεις στον **χρηματοπιστωτικό τομέα**, ενδείνονται οι ενδείξεις για περαιτέρω επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης, χωρίς ωστόσο να απειλείται η ΕΕ με πιστωτική ασφυξία. Σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι παρεμβάσεις της ΕΚΤ τελευταία, με την παροχή ρευστότητας στο σύστημα και τη διεύρυνση των επιλέξιμων εγγυήσεων, βελτιώνοντας τη διάθεση για ρίσκο. Ως εκ τούτου, οι χρηματαγορές δείχνουν σημάδια σταθεροποίησης, αποσυμπιέζοντας το κόσ-

τος δανεισμού στα κρατικά ομόλογα των χωρών-μελών. Παρά το γεγονός ότι η προσφορά πιστώσεων και η επέκταση των χορηγήσεων παρουσιάζουν μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών-μελών, οι πιέσεις που ασκούνται στις πιστωτικές συνθήκες δεν αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά τις επενδύσεις και την κατανάλωση, καθώς και η ζήτηση πιστώσεων παραμένει χαμηλή. Επίσης, παρά τις αρχικές ανησυχίες, η ανακεφαλαιοποίηση των ευρωπαϊκών τραπεζών συνεχίζεται κανονικά. Στο πεδίο της αγοράς εργασίας, το δ' τρίμηνο του 2011 η μεταβολή της απασχόλησης ήταν αρνητική (-0,1% σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη), για πρώτη φορά από την άνοιξη του 2010. Παρά το γεγονός ότι η μείωση ήταν σχετικά μικρή, αποτελεί ένδειξη ότι η βελτίωση της δυναμικής της απασχόλησης σε ορισμένα κράτη-μέλη δεν μπορεί πλέον να αντισταθμίσει την επιδείνωση της ανεργίας σε χώρες που αντιμετωπίζουν μεγάλες διαρθρωτικές προσαρμογές. Το ποσοστό **ανεργίας** τον Δεκέμβριο 2011 διαμορφώθηκε στο 10,4% στην Ευρωζώνη (9,9% στην ΕΕ-27). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στην ανεργία προήλθαν από χώρες που βρίσκονται σε διαδικασία μακροοικονομικής προσαρμογής, με το 95% αυτής της αύξησης να οφείλεται στα αποτελέσματα στην Ελλάδα, στην Πορτογαλία και στην Ισπανία. Για το 2012, η επιδείνωση των οικονομικών προοπτικών αναμένεται να αφήσει το αποτύπωμά της και στην αγορά εργασίας, με τα ποσοστά ανεργίας να αυξάνονται τόσο σε ΕΕ-27 (9,8%) όσο και στην Ευρωζώνη (10,1%), λαμβάνοντας υπόψη και το ότι οι εξελίξεις σε επίπεδο απασχόλησης έπονται της πορείας του ΑΕΠ με μια χρονική υστέρηση από 2 έως 4 τρίμηνα.

Πίνακας 2.4

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ27, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-27			Ευρωζώνη		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ΑΕΠ	2,0	1,5	0,0*	1,9	1,4	-0,3*
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,0	0,4	0,4	0,9	0,5	0,4
Δημόσια Κατανάλωση	0,7	0,3	-0,2	0,5	0,1	-0,2
Επενδύσεις	-0,3	1,9	0,8	-0,5	2,0	0,5
Απασχόληση	-0,6	0,4	0,1	-0,5	0,3	0,0
Ανεργία (%)	9,7	9,7	9,8	10,1	10,0	10,1
Πληθωρισμός	2,1	3,1	2,3*	1,6	2,7	2,1*
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	10,8	6,3	3,6	11,3	6,1	3,4
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	9,8	4,6	2,9	9,6	4,8	3,0
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-6,6	-4,7	-3,9	-6,2	-4,1	-3,4
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	80,3	82,5	84,9	85,6	88,0	90,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών. Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-0,8	-0,8	-0,4	-0,4	-0,6	-0,5

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2011, European Commission, May 2011,

* Interim Forecast, European Commission, February 2012

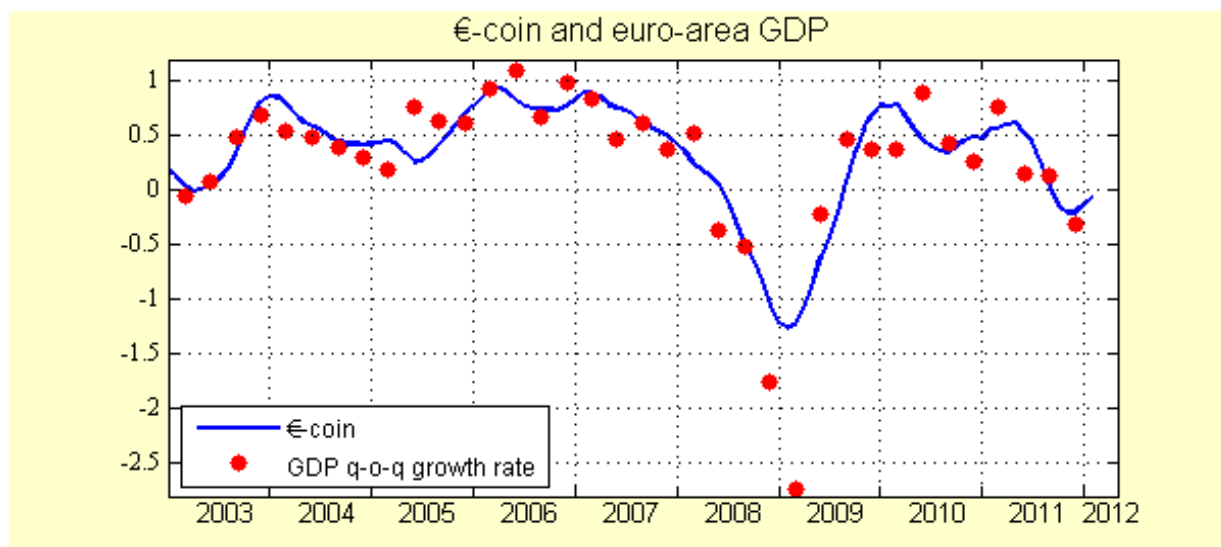
Ο **πληθωρισμός** το 2011 διαμορφώθηκε σε συγκριτικά υψηλά επίπεδα εξαιτίας της ανόδου των τιμών ενέργειας και της αύξησης της έμμεσης φορολογίας σε αρκετά κράτη-μέλη. Για το σύνολο του έτους, ο εναρμονισμένος πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 2,7% στην Ευρωζώνη (2,9% το δ' τρίμηνο του 2011) και στο 3,1% στην ΕΕ-27 (3,2% το δ' τρίμηνο του 2011), υψηλότερα από τις αρχικές εκτιμήσεις. Για το 2012, ο πληθωρισμός αναμένεται να σταθεροποιηθεί στο 2,3% στην ΕΕ-27 και στο 2,1% στην Ευρωζώνη, εξαιτίας των πτωτικών τάσεων που παρατηρούνται στις τιμές των εμπορευμάτων και της επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς επίσης και λόγω της εξασθένησης των επιπτώσεων που οδήγησαν στην αύξηση του προηγούμενου έτος (αύξηση τιμών ενέργειας, υψηλότερη έμμεση φορολογία).

Παρά την προς τα κάτω αναθεώρηση των ρυθμών μεταβολής του ΑΕΠ της ευρωπαϊκής οικονομίας, η εξέλιξη των πρόδρομων δεικτών, όπως ο **δείκτης οικονομικής δραστηριότητας**⁵ και οι δείκτες οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG EGFIN), αντανακλούν έστω περιορισμένη βελτίωση του κλίματος, η οποία ουσιαστικά θα πρέπει να ερμηνευθεί ως σταθεροποίηση, προς το παρόν, του οικονομικού περιβάλλοντος και περιοδική άρση της ευρύτερης αβεβαιότητας. Αναλυτικότερα, ο δείκτης οικονομικής δραστηριότητας για την Ευρωζώνη συνέχισε την ανοδική πορεία που καταγράφει από την αρχή του έτους, κυρίως λόγω των λιγότερο απαισιόδοξων εκτιμήσεων των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι ο δείκτης εξακολουθεί να κινείται σε αρνητικό έδαφος, παρέχοντας έτσι ενδείξεις ότι το β' τρίμηνο του 2012 προοιωνίζεται μηδενική (ή οριακά αρνητική) μεταβολή του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της εξέλιξης του και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org)

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (1990-2010=100)*

Μήνας	Ιαν-11	Φεβ-11	Μαρ-11	Απρ-11	Μάι-11	Ιουν-11	Ιουλ-11	Αυγ-11	Σεπτ-11	Οκτ-11	Νοε-11	Δεκ-11
ΕΕ-27	105,5	107,0	106,8	104,7	104,9	104,1	101,9	97,1	93,6	93,6	92,6	91,6
Ευρωζώνη	80,6	83,5	82,6	78,8	78,6	75,0	75,8	78,3	75,5	73,0	74,0	75,7

Μήνας	Ιαν-12	Φεβ-12	Μαρ-12	Απρ-12	Μάι-12	Ιουν-12	Ιουλ-12	Αυγ-12	Σεπτ-12	Οκτ-12	Νοε-12	Δεκ-12
ΕΕ-27	92,8	93,9										
Ευρωζώνη	74,9	74,9										

*Από τον Μάιο του 2010, τα στοιχεία των ερευνών των επιχειρήσεων για το οικονομικό κλίμα, ταξινομούνται πλέον σύμφωνα με την νέα NACE Rev. 2 της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντιστοιχεί στην εθνική ΣΤΑΚΟΔ 08

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), February 2012

Επίσης, οι δείκτες **οικονομικού κλίματος** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε Ευρωζώνη και ΕΕ-27, οι οποίοι στην Ελλάδα εκτιμώνται από το IOBE, καταγράφουν βελτίωση το τελευταίο διάστημα (έστω και οριακή). Τον Φεβρουάριο παρατηρήθηκε αύξηση του εν λόγω δείκτη στην Ευρωζώνη, για δεύτερο συνεχόμενο μήνα. Παρόμοια τάση εμφανίζεται και σε επίπεδο ΕΕ-27. Ωστόσο, οι δείκτες απέχουν ακόμα από το μακροχρόνιο μέσο όρο και στις δυο ζώνες, ενώ η ανάκαμψη του Φεβρουαρίου οφείλεται σε υψηλότερες προσδοκίες σε όλους του τομείς (Βιομηχανί-

α, Λιανικό Εμπόριο, Κατασκευές) εκτός από τις Υπηρεσίες, όπου καταγράφεται οριακή υποχώρηση. Η μικρή βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών ουσιαστικά αντανακλά την υποχώρηση των ανησυχιών για επιδείνωση της κρίσης στην ευρωζώνη. Παράλληλα, ο δείκτης **καταναλωτικής εμπιστοσύνης** βελτιώθηκε οριακά τον Φεβρουάριο και στις δυο ζώνες, εξέλιξη η οποία εκπορεύεται από την άνοδο των προσδοκιών των ευρωπαϊών πολιτών ως προς τη μελλοντική οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και της χώρας τους.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE αντανακλούν τις δυσμενείς εξελίξεις στην οικονομία τους τελευταίους μήνες, αλλά και την εντεινόμενη απαισιοδοξία των καταναλωτών. Η μέχρι πρότινος εκτεταμένη αβεβαιότητα για το συνολικό οικονομικό προσανατολισμό της χώρας και τη χρηματοδότησή της με νέο δάνειο δεν επέτρεψε υποχώρηση των απαισιόδοξων προβλέψεων. Η επικύρωση από τη Βουλή του νέου Μνημονίου, αν και συνέβαλε στην άρση του νομισματικού κινδύνου, δεν αμβλύνει την αβεβαιότητα για την οικονομική πορεία της χώρας, καθώς αυτό περιλαμβάνει ένα ευρύ πρόγραμμα δι-αρθρωτικών παρεμβάσεων, οι οποίες σε βραχυπρόθεσμο τουλάχιστον ορίζοντα, θα εντείνουν την ύφεση και την ανεργία, με αποτέλεσμα τη νέα μείωση των πραγματικών εισοδημάτων και των αποταμιεύσεων. Η άρση του νομισματικού κινδύνου, η επανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και η σταδιακή βελτίωση της εικόνας της χώρας στο εξωτερικό, αλλά και ο σαφής εκλογικός ορίζοντας, που λειτουργεί ως ένα βαθμό αποσυμπιεστικά για την κοινωνία, αναμένεται να οδηγήσουν σε βελτίωση του οικονομικού κλίματος. Από την πλευρά της ζήτησης, η αυξανόμενη ανεργία και η μείωση των ονομαστικών μισθών και της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών δεν αφήνουν πολλά περιθώρια βελτίωσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και κατ' επέκταση της αναθέρμανσης της αγοράς, μέσα από την τόνωση της ζήτησης. Πιο συγκεκριμένα:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το πρώτο δίμηνο του 2012 παραμένει σχεδόν στα επίπεδα, του προηγούμενου τριμήνου στις 75 μονάδες (από 74,2 μονάδες). Το οικονομικό κλίμα έχει όμως επιδεινωθεί σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (82,1 μονάδες), ενώ απέχει σημαντικά συγκριτικά με το μακροχρόνιο μέσο όρο της περιόδου 2001-2011 (96,3 μονάδες). Άλλωστε **το οικονομικό κλίμα στις αρχές του έτους δεν μεταβάλλεται επί της ουσίας ούτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο,** (στις 93,9 και 93,4 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη), ενώ σε σχέση με το ίδιο διάστημα πέρυσι, έχει σημειωθεί κάμψη και στους δύο ευρωπαϊκούς δείκτες (στις 106,3 και 107 μονάδες αντίστοιχα).

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες επιδεινώνονται στις αρχές του έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο διάστημα στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, ενώ στη Βιομηχανία και στις Κατασκευές παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, οι σχετικοί μέσοι δείκτες έχουν υποχωρήσει ήπια στη Βιομηχανία, τις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο, ενώ αντίθετα στις Κατασκευές σημειώνουν ελαφρά ανάκαμψη. Από την πλευρά της ζήτησης, η καταναλωτική εμπιστοσύνη παραμένει πλησίον των ιστορικά χαμηλών επιπέδων του τελευταίου τριμήνου του 2011, καταγράφοντας έντονη υποχώρηση σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα, μετά τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα του Οκτωβρίου, κατέγραφε σταθερότητα μέχρι τον Ιανουάριο. Τον Φεβρουάριο όμως επιδεινώθηκε σημαντικά, καθώς στο προσκήνιο είχε έρθει το νέο πρόγραμμα χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας

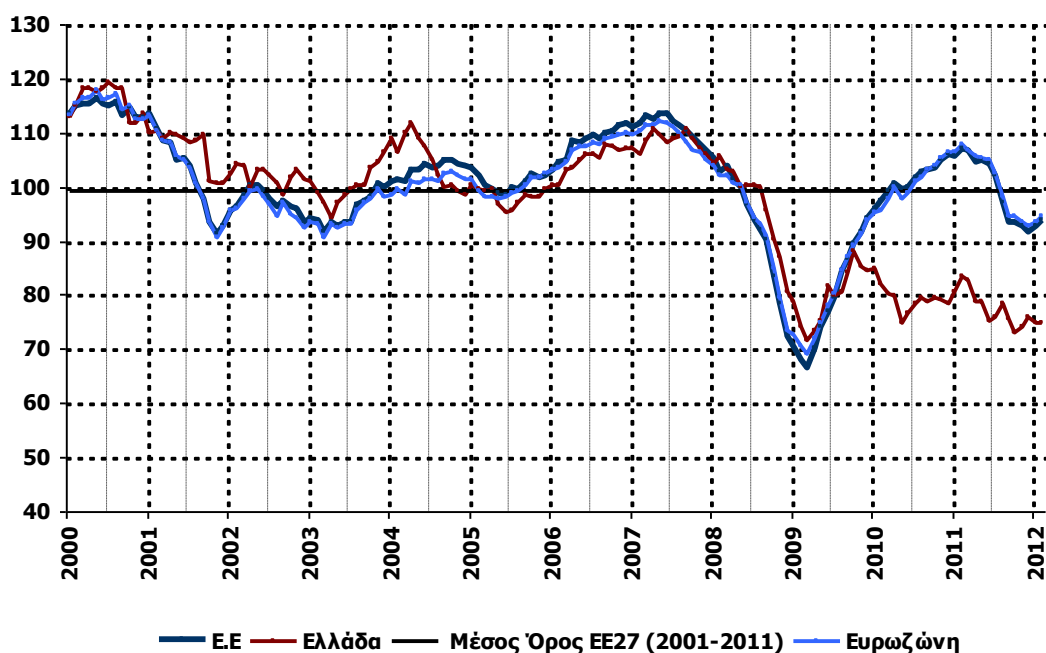
και η ψήφισή του από την Βουλή. Έτσι ο σχετικός δείκτης σημείωσε επίδοση πολύ κοντά στην ιστορικά χαμηλή του και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το πρώτο δίμηνο του 2012 στις -81,8 μονάδες, 12 μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή μέση τιμή του. Οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν για πάνω από δύο έτη οι πιο απαισιόδοξοι Ευρωπαίοι. Οι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες για το υπό εξέταση δίμηνο διαμορφώνονται στις -20,5 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη, αισθητά υψηλότερα έναντι του ελληνικού δείκτη και στα ίδια περίπου επίπεδα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε σύγκριση ωστόσο με την ίδια περίοδο πέρυσι ωστόσο έχουν μειωθεί κατά 9 και 7 μονάδες αντίστοιχα.

Σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα κινούνται κατά μέσο όρο το εξεταζόμενο δίμηνο οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την

οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο και την οικονομική κατάσταση της χώρας, ενώ σημειώνουν οριακή άνοδο από την ιστορικά χαμηλή πρόθεση για αποταμίευση και τις επίσης ιστορικά δυσμενέστερες προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας το τελευταίο τρίμηνο του 2011. Η συντριπτική πλειονότητα των καταναλωτών είναι απαισιόδοξη, με το 85% περίπου των νοικοκυριών να κρίνει ότι η οικονομική του κατάσταση θα επιδεινωθεί λιγότερο ή περισσότερο στο επόμενο 12-μηνο και ένα ελαφρώς μεγαλύτερο ποσοστό να προβλέπει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση στην οικονομική κατάσταση της χώρας. Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας το επόμενο 12-μηνο αντανακλούν την αβεβαιότητα και τους φόβους των καταναλωτών για τα τεκταινόμενα στην αγορά εργασίας, αφού εννιά στους δέκα αναμένουν και νέα άνοδο της ανεργίας.

Διάγραμμα 2.2

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα
(1990-2011=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Αναιμική παραμένει και η πρόθεση για αποταμίευση στο επόμενο 12μηνο, αφού περί το 85% των νοικοκυριών δηλώνει αδυναμία να αποταμιεύσει. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» περιορίζεται ελαφρά στο 16% (από 18% το τελευταίο τρίμηνο του προηγούμενου έτους), ενώ μόνο ένας στους 10 καταναλωτές δηλώνει ότι αποταμιεύει λίγο ή πολύ. Τέλος, το 53% των καταναλωτών δηλώνουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα», ενώ διευρύνεται στο 19% (από 15%) το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους».

Στον τομέα της **Βιομηχανίας**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το πρώτο δίμηνο του 2012 κινείται κατά μέσο όρο στις 71,5 μονάδες, οριακά χαμηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, αλλά επτά μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με το μέσο όρο του αντίστοιχου περσινού διμήνου. Οι δυσμενείς προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής εξομαλύνονται ελαφρά, ενώ η εξαγωγική δυναμική του τομέα να εξασθενεί σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες. Οι περισσότεροι δείκτες δραστηριότητας του τομέα επιδεινώνονται: οι εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης περιορίζονται ακόμα περισσότερο (στις -54 από -48 μονάδες), με το δείκτη να φθάνει σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα περσινά (-39 μονάδες). Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους

προσεχείς 3-4 μήνες είναι ακόμα πιο απαισιόδοξες και διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στις -10 μονάδες (από -3 μονάδες το περασμένο τρίμηνο), ενώ διογκωμένα είναι και τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων, με το σχετικό δείκτη στις +15 μονάδες. Από τα υπόλοιπα στοιχεία, το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις απασχόλησης στον τομέα παραμένει στις -27 μονάδες, σε επίδοση χαμηλότερη σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της περσινής χρονιάς (-21 μονάδες). Ως προς το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού, αυτό υποχωρεί στο 64% στις αρχές του έτους (από 67% το προηγούμενο διάστημα), κατώτερα έναντι της αντίστοιχης περσινής επίδοσης (68%). Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής περιορίζονται οριακά στους 4 μήνες (από 4,2 μήνες), ελαφρώς χαμηλότερα σε σχέση με πέρυσι.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου διαμορφώνεται στις 54,3 μονάδες, από 59 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο και 61 μονάδες το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. **Η πτώση αυτή εκπορεύεται κυρίως από την αισθητή μείωση στις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις τους, με τα αποθέματα να παραμένουν εν γένει σε χαμηλά για την εποχή επίπεδα, αφού δεν ανανεώνονται οι παραγγελίες προς προμηθευτές.**

Πίνακας 2.6

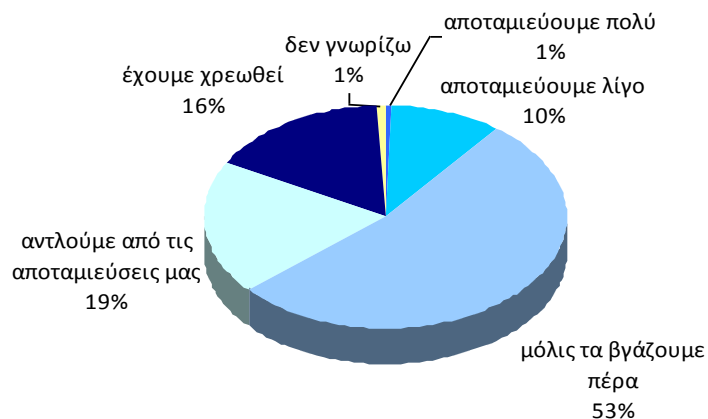
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιαν. Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-26
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-34
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-46
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74
Ιαν-11	105,5	80,6	76,6	29,1	57,5	60,1	-72
Φεβ-11	107,0	83,5	80,6	34,6	64,8	57,5	-67
Μαρτ-11	106,8	82,6	80,5	26,3	66,7	59,2	-66
Απρίλ-11	104,7	78,8	78,3	29,4	62,0	62,9	-70
Μάιος-11	104,9	78,6	78,1	36,4	52,9	61,9	-69
Ιούν-11	104,1	75,0	76,2	29,9	55,0	64,0	-75
Ιούλ-11	101,9	75,8	77,5	28,8	56,9	65,4	-77
Αυγ-11	97,1	78,3	81,0	33,7	57,2	69,1	-71
Σεπτ-11	93,6	75,5	76,2	44,3	57,1	66,8	-74
Οκτ-11	93,6	73,0	74,0	40,6	62,8	62,1	-84
Νοεμ-11	92,6	74,0	72,6	37,1	59,7	56,5	-82
Δεκ -11	91,6	75,7	70,9	40,7	54,1	55,2	-82
Ιαν-12	92,8	74,9	71,4	36,4	56,0	54,2	-80
Φεβ-12	93,9	74,9	71,6	43,4	52,7	53,4	-84

Πηγές: ¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ² IOBE

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (μέσος όρος Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2012)

Πηγή: IOBE

Έτσι, από τα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις τους, χάνουν 10 μονάδες, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -64 μονάδες και το 74% των επιχειρήσεων να κρίνουν και πάλι τις πωλήσεις τους ως χαμηλότερες σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα. Η πτώση του δείκτη σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο εκπορεύεται και από την περαιτέρω υποχώρηση στις ήδη έντονα εξασθενημένες προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες πωλήσεις, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -58 μονάδες (από -46 μονάδες), πολύ χαμηλότερα έναντι της ίδιας περιόδου πέρυσι (-32 μονάδες). Αντίθετα, ο δείκτης των αποθεμάτων περιορίζεται σημαντικά, στις -4 μονάδες (από +3 το προηγούμενο διάστημα και +15 το ίδιο δίμηνο πέρυσι), υποδηλώνοντας ότι οι όποιες πωλήσεις τροφοδοτούνται από τα αποθέματα των επιχειρήσεων. Αρνητικές είναι και οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (στις -62 από -54 μονάδες ο μέσος δείκτης της περιόδου), ενώ σχετικά με την απασχόληση του τομέα, οι αρνητικές προβλέψεις ενισχύονται, με το σχετικό ισοζύγιο να διπλασιάζεται στις -57 μονάδες σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Τέλος, σε όρους τιμών, κυριαρχούν σταθερά οι αποπληθωριστικές προσδοκίες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους έναντι των προσδοκιών ανόδου των τιμών. Σε επιμέρους κλάδους, καταγράφεται μικρή άνοδος στα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση και τα Πολυκαταστήματα αυτό το δίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα, όμως σε όλους οι προσδοκίες βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Από την άλλη πλευρά οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** σημειώνουν

οριακή βελτίωση στις αρχές του 2012 σε σχέση με τα τέλη του 2011, παραμένοντας όμως εξαιρετικά υποτονικές. Ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις 40 μονάδες, επίδοση ελαφρώς υψηλότερη έναντι της αντίστοιχης περσινής (32 μονάδες). **Δεν υπάρχουν ουσιαστικές προοπτικές ανάκαμψης στον τομέα το επόμενο διάστημα και παρά τη μικρή βελτίωση στις προσδοκίες για το πρόγραμμα εργασιών, οι συνθήκες στον κλάδο είναι απογοητευτικές.** Πράγματι, οι έντονα αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος εργασιών τους αμβλύνονται το εξεταζόμενο δίμηνο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -73 μονάδες (από -85 μονάδες), σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα περσινά. Από την άλλη πλευρά, **οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα βαίνουν δυσμενέστερες**, με περαιτέρω υποχώρηση του αρνητικού ισοζυγίου της απασχόλησης στις -51 μονάδες (από -38). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι έντονα αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το τρέχον επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους βαίνουν δυσμενέστερες στις αρχές του 2012 και διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στις -50 μονάδες (από -33 μονάδες). Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας περιορίζονται στους 7, όταν πέρυσι την ίδια περίοδο εμφανίζονταν διπλάσιοι. Σε σχέση με τις προβλέψεις των τιμών, τα 2/5 των επιχειρήσεων αναμένουν μείωσή τους (από 55%). Τέλος, το 7% κατά μέσο όρο των ερωτηθέντων (από 3%) εκτιμά ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του, με το 44% να κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την ανεπαρκή χρηματοδότηση, το 33% τη χαμηλή ζήτηση και ένα 14% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κα-

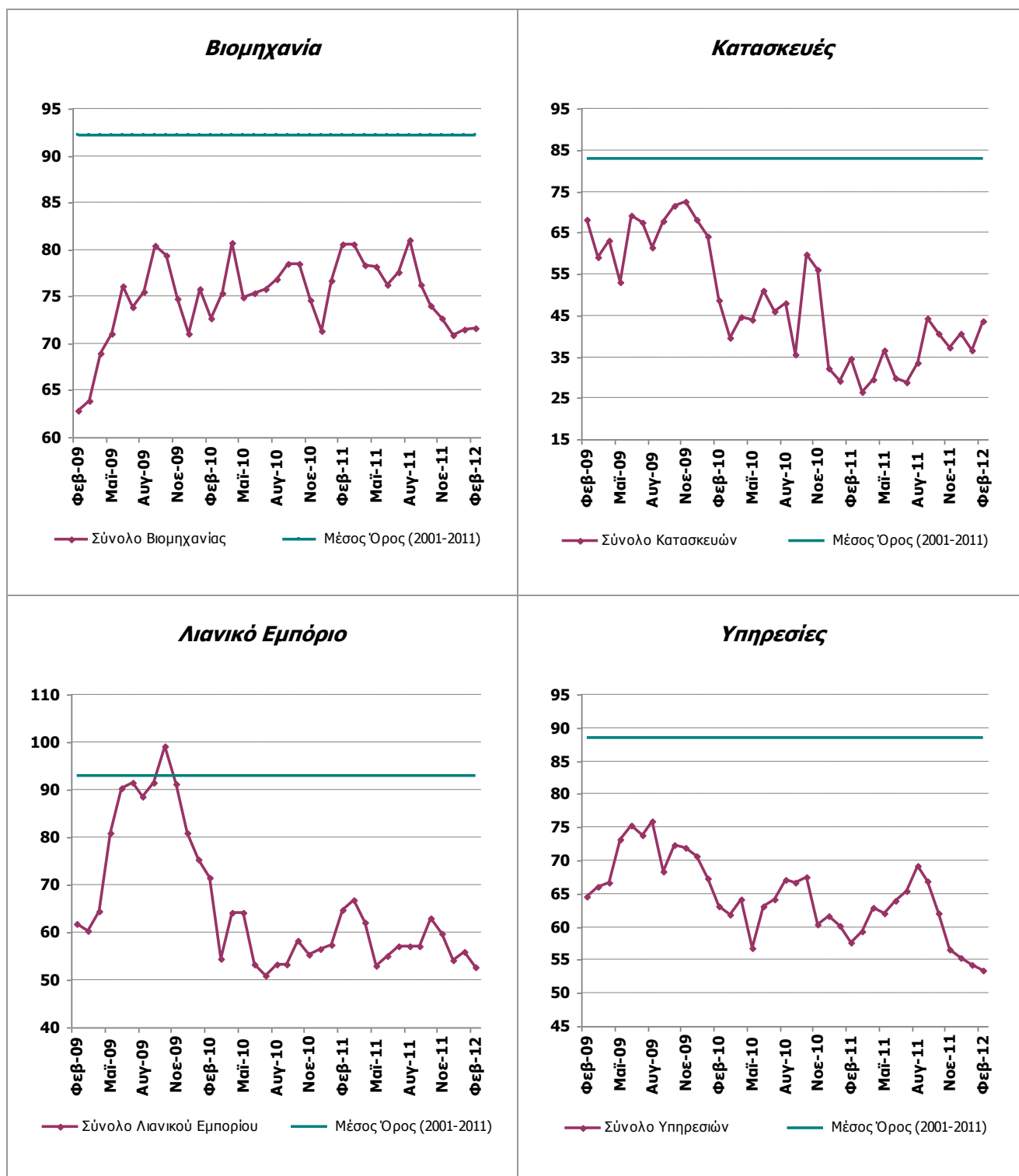
τάσταση της χώρας και η ύφεση, η υψηλή φορολογία, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το Κράτος, οι οφειλές από εκτελεσμένες εργασίες, η αναποτελεσματική διοικητική υποστήριξη, οι μεγάλες εκπτώσεις, η γραφειοκρατία κ.α. Σε κλαδικό επίπεδο, οι προσδοκίες κινούνται θετικά αυτό το δίμηνο σε σχέση με τους τελευταίους μήνες του προηγούμενου έτους στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων, ενώ αντίθετα στις Ιδιωτικές Κατασκευές σημειώνουν πτώση.

Στον τομέα των **Υπηρεσιών**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το εξεταζόμενο διάστημα περιορίζεται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, στις 54 μονάδες (από 58 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο). **Το διάχυτο κλίμα απαισιοδοξίας στον τομέα για την τρέχουσα δραστηριότητα και την πορεία της ζήτησης διευρύνεται, ενώ και οι προβλέψεις για το επόμενο διάστημα παραμένουν δυσοίωνες, παρά τη μικρή εξομάλυνση.** Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο των εκτιμήσεων των επιχειρήσεων για την τρέχουσα δραστηριότητά τους περιορίζεται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, στις -44 μονάδες (ίδια επίδοση με την αντίστοιχη περσινή στις -30 μονάδες το περασμένο τρίμηνο,). Οι αρνητικές προβλέψεις πάντως για τη ζήτηση αμβλύνονται ελαφρά το εξεταζόμενο δίμηνο, κατά 9 μονάδες, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -19 μονάδες, σε ελαφρώς καλύτερα επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα

περσινά (-22 μονάδες). Αντίθετα, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση επιδεινώνονται περαιτέρω σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, με τις μισές επιχειρήσεις του τομέα (από 40%) να την εκτιμούν ως μειωμένη και μόλις το 5% να δηλώνει το αντίθετο. Οι προβλέψεις για την απασχόληση κερδίζουν 7 μονάδες, αλλά παραμένουν δυσμενείς (στις -22 μονάδες ο σχετικός δείκτης), ενώ ως προς τις τιμές, οι σχετικές προσδοκίες παραμένουν σταθερά αποπληθωριστικές. Τέλος, μόλις το 16% των επιχειρήσεων (από 20%) αναφέρει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με τα 2/5 αυτών να δηλώνουν την ανεπάρκεια ζήτησης ως το βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία τους, το 23% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 17% να υπογραμμίζει τους παράγοντες που συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, την ανεπάρκεια του κράτους, την εποχικότητα, το μειωμένο τραπεζικό δανεισμό, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών από πελάτες, τη διεθνή δύσκολη συγκυρία, την αρνητική εικόνα της χώρας σε διεθνές επίπεδο, το υποβαθμισμένο κέντρο της πρωτεύουσας και την άνοδο της εγκληματικότητας, τις απεργιακές κινητοποιήσεις κ.ά. Οι Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και οι Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες είναι οι μόνοι κλάδοι στους οποίους οι επιχειρηματικές προσδοκίες μεταβάλλονται θετικά αυτό το δίμηνο σε σύγκριση με τους τελευταίους μήνες του προηγούμενου έτους.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών¹

1. Στον υπολογισμό των δεικτών χρησιμοποιείται περίοδος βάσης, αντί για έτος βάσης. Έτσι οι τομείς της Βιομηχανίας, των Κατασκευών και του Λιανικού εμπορίου αποκτούν κοινή περίοδο βάσης (1996-2006=100) και στις Υπηρεσίες χρησιμοποιείται η περίοδος (1998-2006=100) αφού δεν υπάρχουν μετρήσεις του τομέα πριν το 1998. Η αλλαγή αυτή επιτρέπει την ακριβέστερη αποτύπωση των διακυμάνσεων της επιχειρηματικών προσδοκιών σε μία μακρά περίοδο, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα κατασκευής συγκρίσιμων επιμέρους κλαδικών δεικτών. **Πηγή:** ΙΟΒΕ

Β) Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές

Στο πλαίσιο της έγκρισης του δεύτερου πακέτου χρηματοδοτικής στήριξης και της εφαρμογής του Μνημονίου, όπως ψηφίστηκε με το ν.4046/2012, η κυβέρνηση προχώρησε στην αναθεώρηση του προϋπολογισμού (ν.4051/2012). Ο κύριος λόγος ήταν η συνεχής υστέρηση των φορολογικών εσόδων, η οποία αναμένεται να διαμορφώσει τα μεγέθη τόσο του 2011 όσο και του 2012 προς το χειρότερο σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Προϋπολογισμού 2012. Με την αναθεώρηση προβλέπεται ότι το έλλειμμα του 2011 θα είναι περί το €1,3 δισ. υψηλότερο της αρχικής εκτίμησης, ενώ ο στόχος για το έλλειμμα του 2012 είναι €2,3 δισ. υψηλότερος, παρά τις νέες παρεμβάσεις που προβλέπονται (βλέπε Πίνακα 2.7).

Ειδικότερα, η εικόνα του Κρατικού Προϋπολογισμού για το σκέλος των εσόδων διαμορφώνεται ως εξής (Πίνακας 2.8): Για το 2011, οι έμμεσοι φόροι παρουσιάζουν την υψηλότερη απόκλιση (€452 εκατ.), η οποία προέρχεται κυρίως από τους φόρους κατανάλωσης και την αδυναμία εισπραξης φόρων παρελθόντων ετών. Σημαντική υστέρηση παρατηρείται και στους άμεσους φόρους (€303 εκατ.), η οποία προέρχεται και πάλι από τη μη εισπραξη των προβλεπομένων ληξιπροθέσμων οφειλών, καθώς και από τους λοιπούς άμεσους φόρους.

Επίσης, παρουσιάζεται υπέρβαση €283 εκατ. στις επιστροφές φόρων. Η εισπραξη € 405 εκατ. επί πλέον για το ΠΔΕ περιορίζει τη συνολική απόκλιση εσόδων του 2011 σε €1,1 δισ..

Πίνακας 2.7

Πηγές υπέρβασης του καθαρού ελλείμματος

€ εκατ.	2011	2012
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	-755	-2.898
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	-180	-118
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ	283	10
Π.Δ.Ε.	405	0
ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΚΡΑΤ. Π/Υ	-1.057	-3.006
ΤΟΚΟΙ	520	300
ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ		-13
ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘ., ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤ.		-327
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ & ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ		-1.389
ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ		-429
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ		
Π.Δ.Ε.		-400
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΡΑΤ. Π/Υ	520	-2.258
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΡΑΤ. Π/Υ	1.577	748
ΕΘΝΙΚΟΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ		-387
ΕΛΛΕΙΜΜΑ Ν.Π.Δ.Δ.		0
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΔΕΚΟ		564
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΟΤΑ		0
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΟΚΑ		1.364
ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ	1.577	2.289

Επισημαίνεται πάντως ότι τον κίνδυνο απόκλισης είχε επισημάνει και το IOBE (Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία 04/11).

Οι χειρότερες επιδόσεις για το 2011, καθώς και η αναθεώρηση του ΑΕΠ του 2012 προς τα κάτω, επηρεάζουν αναλόγως και τους στόχους του 2012. Η αναθεώρηση του στόχου των εσόδων κατά €3 δισ., οφείλεται κυρίως στους έμμεσους φόρους (€2,2 δισ.) και μοιράζεται σχεδόν ισομερώς μεταξύ ΦΠΑ και φόρων κατανάλωσης. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, εντυπωσιακή είναι η σταδιακή αναπροσαρμογή του στόχου για το 2012 από €60,8 δισ. που προβλεπόταν στο ΜΠΔΣ σε €56,2 δισ. (-€4,6 δισ.) Η προβλεπόμενη σημαντική υστέρηση των εσόδων οδήγησε στη λήψη σχεδόν ισόποσων μέτρων ύψους €3,2

δισ. από την πλευρά των δαπανών. Οι περικοπές των δαπανών προέρχονται κυρίως από τον περιορισμό της φαρμακευτικής δαπάνης (€576 εκατ.), τη μείωση της επιχορήγησης στον ΕΟΠΥΥ (€500 εκατ.), τη μείωση του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ (€400 εκατ.), την περικοπή συντάξεων (€386 εκατ.), τη μείωση των εξοπλιστικών δαπανών (€300 εκατ.), τον περιορισμό των λειτουργικών δαπανών (€300 εκατ.), τις περικοπές στα ειδικά μισθολόγια (€205 εκατ.) κ.ά. Συνολικά προβλέπονται μέτρα ύψους €2,2 δισ. στον Κρατικό Προϋπολογισμό και €962 εκατ. στους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης. Από την άλλη πλευρά, εκτιμάται ότι οι πληρωμές για τόκους θα είναι €300 εκατ. υψηλότερες των αρχικώς προβλεφθεισών.

Πίνακας 2.8

Αναθεωρημένος Κρατικός Προϋπολογισμός – Έσοδα

	2011		2012			
	Π/Υ 12	Αναθ. Π/Υ 12	ΜΠΔΣ	Π/Σ 12	Π/Υ 12	Αναθ. Π/Υ 12
<i>€ εκατ.</i>						
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΚΡΑΤ. ΠΡΟ-ΨΠ.	54.673	53.861	60.844	59.064	59.185	56.159
ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΘΑΡΩΝ ΕΣΟΔΩΝ Τ.Π.	51.308	50.091	56.229	54.204	54.435	51.409
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ	5.000	5.283	3.697	3.800	3.800	3.810
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	56.308	55.374	59.926	58.004	58.235	55.219
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	49.703	48.948	52.954	52.725	53.301	50.403
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	20.619	20.316	21.711	23.637	24.213	23.522
<i>Φόροι εισοδήματος</i>	12.779	12.932	14.860	14.584	14.382	15.132
<i>Φόροι στην περιουσία</i>	1.128	1.172	1.182	3.303	3.581	2.907
<i>Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε</i>	2.050	1.911	2.282	2.050	2.050	2.185
<i>Λοιποί άμεσοι φόροι</i>	4.662	4.301	3.387	3.700	4.200	3.298
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	29.084	28.632	31.243	29.088	29.088	26.881
<i>Φόροι συναλλαγών</i>	17.855	17.790	19.160	17.608	17.608	16.537
<i>Φόροι κατανάλωσης</i>	10.395	10.131	11.198	10.629	10.629	9.630
<i>Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ</i>	492	373	467	499	499	374
<i>Λοιποί έμμεσοι</i>	341	339	418	352	352	340
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	6.605	6.425	6.972	5.279	4.934	4.816
ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.	271	274	148	146	165	165
ΜΗ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1.926	1.922	2.258	2.114	2.113	2.081
ΑΔΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	1.056	1.157			230	270
ΛΟΙΠΑ	3.354	3.072	4.566	3.019	2.426	2.300
Π.Δ.Ε.	3.365	3.770	4.615	4.860	4.750	4.750

Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Πίνακας 2.9

Αναθεωρημένος Κρατικός Προϋπολογισμός – Δαπάνες

	2011	2012			
		ΜΠΔΣ	Π/Σ 12	Π/Υ 12	Αναθ. Π/Υ 12
<i>€ εκατ.</i>					
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΡΑΤ. ΠΡΟΫΠ.	77.632	78.771	78.105	72.557	70.299
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ Τ.Π.	70.742	71.071	70.405	64.857	62.999
ΤΟΚΟΙ	16.380	16.900	17.900	12.750	13.050
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	54.362	54.170	52.505	52.107	49.949
ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	21.731	20.846	20.472	20.521	20.508
Μισθοί	14.270	13.594	13.521	13.539	13.566
Λοιπές παροχές	961	780	375	405	431
Συντάξεις	6.500	6.471	6.577	6.577	6.511
ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘ., ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	17.487	15.172	15.910	15.908	15.581
Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	14.094	12.051	12.905	12.902	12.621
Κοινωνική προστασία	1.387	1.410	1.394	1.394	1.351
Επιχορήγηση στον ΟΑΕΔ	764	500	500	500	498
Λοιπές δαπάνες περίθαλψης, ασφάλισης	1.242	1.211	1.112	1.112	1.111
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	9.814	11.011	10.664	10.237	8.848
Επιχορηγήσεις	1.873	1.863	1.855	1.825	1.684
Καταναλωτικές δαπάνες	2.242	2.148	2.151	2.146	1.967
Αντικριζόμενες δαπάνες	3.062	3.333	3.225	3.116	2.827
Λοιπές δαπάνες *	3.895	5.185	4.913	4.634	2.370
ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	5.060	5.622	4.459	4.441	4.012
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ	270	1.520	1.000	1.000	1.000
Π.Δ.Ε.	6.890	7.700	7.700	7.700	7.300

* Περιλαμβάνουν μη κατανεμημένες δαπάνες, εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες και πληρωμές εγγυήσεων
Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ

Κατόπιν τούτων, ο Κρατικός Προϋπολογισμός αναθεωρήθηκε και εμφανίζεται στον Πίνακα 2.9. Στη συνέχεια, όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 2.7, οι νεότερες εκτιμήσεις για το 2012 περιλαμβάνουν και μία σημαντική επιδείνωση των ισοζυγίων των ΔΕΚΟ και των ΟΚΑ, η οποία συνολικά αναμένεται να επιβαρύνει το έλλειμμα με €1,9 δισ. (βλέπε τις σχετικές επισημάνσεις του ΙΟΒΕ στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση). Σε συνδυασμό με τα μέτρα που σχεδιάστηκαν, η αναθεώρηση του προϋπολογισμού κατέληξε στην αναδιαμόρφωση του στόχου του καθαρού ελλείμματος από €11,4 δισ. (5,4% του ΑΕΠ) σε €13,7 δισ. (6,7% του ΑΕΠ). Συγχρόνως, το πρωτογενές πλεόνασμα €2,4 δισ. που προβλεπόταν αρχικά μετατράπηκε σε έλλειμμα €0,5 δισ..

Η αναθεώρηση του Προϋπολογισμού θεωρείται επιβεβλημένη, δεδομένου του βάθους της ύφεσης και της δυστοκίας που παρατηρείται στη συλλογή εσόδων. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να αποδειχτεί ότι τα μέτρα που ελήφθησαν θα αρκούν για την επίτευξη των νέων στόχων. Σε γενικές γραμμές οι νέοι στόχοι κρίνεται ότι θα μπορούσαν να επιτευχθούν, εφ' όσον αποδώσουν πλήρως τα ληφθέντα μέτρα. Επιπλέον, θα πρέπει να επαληθευτούν και οι προβλέψεις για κάποια μεγέθη που έχουν πιο ευμετάβλητο χαρακτήρα, όπως το έλλειμμα των ΟΚΑ ή οι εθνολογιστικές προσαρμογές. Ως εκ τούτου, ασφαλέστερα συμπεράσματα θα μπορούν να εξαχθούν ίσως από τις νεότερες εκτιμήσεις του φετινού Απριλίου για το 2011 και το α' τρίμηνο του 2012.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, μία πρώτη ιδέα μπορούμε να έχουμε από τα αποτελέσματα του πρώτου διμήνου του έτους. Αν και τα στοιχεία δεν είναι ακόμη αρκετά για την εξαγωγή συμπερασμάτων, μπορούμε να διακρίνουμε ότι για τα έσοδα (Πίνακας 2.10) οι κυριότεροι κίνδυνοι απόκλισης διαγράφονται στους φόρους εισοδήματος και τον ΦΠΑ, όπου οι ρυθμοί μεταβολής υπολείπονται σημαντικά από τους προϋπολογισθέντες.

Όσον αφορά στις δαπάνες (Πίνακας 2.11), φαίνεται ότι τα Ταμεία (και ο ΟΑΕΔ) απορροφούν πόρους πολύ ταχύτερα απ' ό,τι

προβλεπόταν, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση των επιχορηγήσεών τους (29%), έναντι μείωσης 10% που προβλέπεται στον Προϋπολογισμό, έχοντας απορροφήσει έτσι ήδη το 28% των προβλεπομένων πιστώσεων. Περίπου την ίδια εικόνα παρουσιάζουν και οι καταναλωτικές δαπάνες και - δεδομένου ότι επέρχονται εκλογές- είναι αμφίβολο αν θα προλάβουν μέχρι το τέλος του έτους να σημειώσουν μείωση 12,3%, αφού ήδη αυξάνονται με ρυθμό 32,2% (κυρίως λόγω των προμηθειών). Τέλος, στο πρώτο δίμηνο του έτους το αποθεματικό ήδη εξαντλήθηκε κατά 27%.

Πίνακας 2.10

Πραγματοποιήσεις Κρατικού Προϋπολογισμού – Έσοδα

	2011			2012			ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 2012/11		
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΣΥΝΟΛΟ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΣΥΝΟΛΟ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΚΡΑΤ. Π/Υ	5.123	3.430	8.553	4.872	4.384	9.256	-4,9%	27,8%	8,2%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΘΑΡΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	5.091	2.858	7.949	4.827	3.238	8.065	-5,2%	13,3%	1,5%
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ	404	172	576	163	180	343	-59,7%	4,7%	-40,5%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	5.495	3.030	8.525	4.990	3.418	8.408	-9,2%	12,8%	-1,4%
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	5.164	2.704	7.868	4.739	3.183	7.922	-8,2%	17,7%	0,7%
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	1.926	915	2.841	1.622	1.434	3.056	-15,8%	56,7%	7,6%
Φόροι εισοδήματος	1.000	504	1.504	895	587	1.483	-10,4%	16,5%	-1,4%
Φόροι στην περιουσία	6	10	16	287	504	790	4675,0%	4939,8%	4840,5%
Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε	250	222	472	305	151	456	22,1%	-31,9%	-3,3%
Λοιποί άμεσοι φόροι	670	179	849	135	191	326	-79,9%	6,9%	-61,6%
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	3.238	1.789	5.027	3.117	1.749	4.866	-3,7%	-2,3%	-3,2%
Φόροι συναλλαγών	2.358	1.150	3.508	1.930	1.087	3.017	-18,2%	-5,4%	-14,0%
Φόροι κατανάλωσης	827	585	1.412	1.087	567	1.654	31,4%	-3,0%	17,2%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	28	26	54	79	62	141	182,9%	138,5%	161,6%
Λοιποί έμμεσοι	24	29	53	21	32	53	-12,0%	11,4%	0,8%
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	331	326	657	251	235	486	-24,3%	-27,8%	-26,1%
ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.	4	4	8	4	5	9	3,1%	23,1%	13,1%
ΜΗ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	152	78	230	94	61	155	-38,0%	-22,4%	-32,7%
ΑΔΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	0	0	0	0	0	0			
ΛΟΙΠΑ	175	244	419	152	170	322	-13,0%	-30,4%	-23,1%
Π.Δ.Ε.	32	572	604	45	1.146	1.191	40,6%	100,3%	97,2%

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2012

Πίνακας 2.11

Πραγματοποιήσεις Προϋπολογισμού – Δαπάνες

	2011			2012			ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 2012/11		
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΣΥΝΟΛΟ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΣΥΝΟΛΟ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ	4.983	4.624	9.607	5.376	4.377	9.753	7,9%	-5,4%	1,5%
ΤΟΚΟΙ	593	266	859	457	405	862	-22,9%	52,3%	0,3%
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ Τ.Π.	4.279	4.214	8.493	4.870	3.829	8.700	13,8%	-9,1%	2,4%
ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	1.674	1.721	3.394	1.611	1.618	3.229	-3,7%	-6,0%	-4,9%
Μισθοί	1.070	1.146	2.216	1.058	1.086	2.144	-1,1%	-5,2%	-3,2%
Λοιπές παροχές	96	63	160	28	13	41	-70,8%	-79,4%	-74,2%
Συντάξεις	507	512	1.019	525	519	1.044	3,6%	1,4%	2,5%
ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘ., ΚΟΙΝ.									
ΠΡΟΣΤ.	1.860	1.120	2.979	2.532	1.221	3.753	36,1%	9,1%	26,0%
Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	1.857	881	2.738	2.491	1.043	3.534	34,1%	18,4%	29,1%
Κοινωνική προστασία	2	154	156	1	139	139	-73,5%	-10,0%	-10,8%
Επιχορήγηση στον ΟΑΕΔ	0	85	85	40	40	80		-53,1%	-6,3%
Λοιπές δαπάνες περιθ., ασφάλισης	0	0	0	0	0	0			
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ									
ΔΑΠΑΝΕΣ	267	958	1.225	425	696	1.121	59,2%	-27,3%	-8,5%
Επιχορηγήσεις	24	59	83	27	55	82	11,3%	-7,0%	-1,7%
Καταναλωτικές δαπάνες	7	22	28	6	31	37	-5,1%	43,6%	32,2%
Αντικριζόμενες δαπάνες	226	504	729	199	512	711	-11,8%	1,6%	-2,5%
Λοιπές δαπάνες *	11	374	385	193	99	291	1684,7%	-73,6%	-24,2%
ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	479	416	895	302	294	596	-36,9%	-29,3%	-33,3%
Π.Δ.Ε.	111	144	255	49	142	191	-55,9%	-1,1%	-24,9%

* Περιλαμβάνουν μη κατανεμημένες δαπάνες, εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες και πληρωμές εγγυήσεων.

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2012

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Εξελίξεις το 2011

Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας έγινε εντονότερη στο τελευταίο τρίμηνο του 2011, φθάνοντας το 7,5% , από 5,0% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, παρότι το επίπεδο του ΑΕΠ στο τέταρτο τρίμηνο του 2010, που αποτελούσε τη βάση σύγκρισης, ήταν σχετικά χαμηλό. Αυτή η δυσμενής εξέλιξη προήλθε και από την πλήρη εφαρμογή, στα τέλη του περασμένου έτους, των δημοσιονομικών μέτρων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) και όσων λήφθηκαν πριν τη Σύνοδο Κορυφής της 26^{ης} Οκτωβρίου, αλλά και από την έντονη αβεβαιότητα για την πορεία της χώρας που προκάλεσαν αμέσως μετά τη Σύνοδο οι κλυδωνισμοί σε κυβερνητικό επίπεδο και οι επακόλουθες πολιτικές εξελίξεις μέχρι το σχηματισμό πολυκομματικής κυβέρνησης. Σημαντικές πιέσεις στο εγχώριο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον ασκήθηκαν βεβαίως και από διεθνείς εξελίξεις γύρω από το πρόβλημα του ελληνικού χρέους, όπως η σημαντική αναβολή στην εκταμίευση της έκτης δόσης του πρώτου δανείου από την τρόικα και οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην απομείωση της ονομαστικής αξίας των ελληνικών ομολόγων.

Η ευρύτερη πτώση του ΑΕΠ στο τέταρτο τρίμηνο του 2011 διαμόρφωσε τη συνολική μείωσή του πέρυσι στο 6,9%, σε συνέχεια της υποχώρησής του κατά 3,5% το 2010 και κατά 3,3% το

2009⁶. Η ένταση της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας το 2011 είναι μεγαλύτερη αυτής που αναμενόταν από διεθνείς οργανισμούς και φορείς σε εκθέσεις τους που είχαν δημοσιευτεί στα τέλη του περασμένου έτους (Ευρ. Επιτροπή: -5,5%, ΔΝΤ: -6,0%, ΟΟΣΑ: -6,1%). **Ως αποτέλεσμα της συνεχούς ύφεσης ουσιαστικά από το 2009, το ΑΕΠ της Ελλάδας διαμορφώθηκε το 2011 σε επίπεδα χαμηλότερα του 2004, παρουσιάζοντας σωρευτική συρρίκνωση στην τριετία 2009-2011 της τάξης του 13,1%.**

Εξετάζοντας τις **βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ η συρρίκνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης ήταν για δεύτερο συνεχή χρόνο ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας της μείωσής του.** Όπως φανερώνουν οι σχετικοί ρυθμοί μεταβολής, η ποσοστιαία μείωση του ΑΕΠ είναι παραπλήσια την τελευταία διετία με αυτή της κατανάλωσης του ιδιωτικού τομέα, αντανακλώντας τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Εκτεταμένος και ευρύτερος το 2010, ήταν ο περιορισμός της δημόσιας κατανάλωσης, εξέλιξη αναμενόμενη εξαιτίας της διαδικασίας δημοσιονομικής προσαρμογής. **Με διψήφιο ρυθμό κινήθηκε για τρίτο έτος η υποχώρηση των επενδύσεων.** Εν μέρει αντισταθμιστικά στις παραπάνω περιοριστικές επιδράσεις στο ΑΕΠ λειτούργησε και το 2011 το αποτέλεσμα του εξωτερικού τομέα της οικονομίας, του οποίου το έλλειμμα σε εθνολογιστικούς όρους, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ήταν το 2011 περίπου το μισό του 2008.

⁶ Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Προσωρινά Στοιχεία, 09/03/12, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Αναλυτικότερα το 2011, η **συνολική καταναλωτική δαπάνη, ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, ήταν 7,5% μικρότερη του 2010**, έναντι μείωσης της τάξης του 4,4% το 2010 ως προς το 2009. Η **κατανάλωση των δημόσιων φορέων περιορίστηκε αναλογικά περισσότερο πέρυσι** από ότι των νοικοκυριών, κατά **9,1%**, ποσοστιαία μεταβολή που είναι ελαφρά μεγαλύτερη της αντίστοιχης που σημειώθηκε το 2010 (-7,2%). Σε ότι αφορά τη μείωση των καταναλωτικών εξόδων του ιδιωτικού τομέα, έφτασε το 7,1% το 2011, από 3,6% τον αμέσως προηγούμενο χρόνο. Η πτώση αμφότερων των μεγεθών διευρύνθηκε στο τελευταίο τρίμηνο του 2011, αποτυπώνοντας τον αντίκτυπο της κλιμάκωσης των δημοσιονομικών μέτρων.

Σε πτωτική τροχιά παρέμειναν πέρυσι οι επενδύσεις, για τέταρτο συνεχόμενο έτος, με τη μείωσή τους να ξεπερνά το 14,4% και να είναι ελαφρά μεγαλύτερη από την υποχώρηση του 2010 (-13,3%). Στο σύνολο των ετών 2008-2011, οι επενδυτικές δαπάνες έχουν περιοριστεί κατά 50%, από τα € 54 δισεκ. στα € 27 δισεκ., εξέλιξη που επιδρά ιδιαίτερα ανασχετικά στις δυνατότητες ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και ακολουθως στην αποτελεσματικότητα των λαμβανόμενων δημοσιονομικών μέτρων. Σε επίπεδο κατηγοριών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ο **εξοπλισμός μεταφορών υποχώρησε κατά 38,9%, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη κατηγορία, με τις κατοικίες και τις λοιπές κατασκευές να έπονται (-23,6% και -19,1% αντίστοιχα)**. Ως αποτέλεσμα των διαδοχικών μειώσεων τα τελευταία χρόνια στις επενδύσεις των δύο πρώτων κατηγοριών, το ύψος τους το 2011 βρίσκεται στο 34% του μέγιστου επιπέδου τους, που σημειώθηκε το 2007. Στις υπόλοιπες κατηγορίες παγίου κεφαλαίου, η πτώση στα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα έφτασε την περασμένη

χρονιά το 8,3%, στα λοιπά προϊόντα το 4,5% και στα αγροτικά μηχανήματα το 2,1%.

Οι επιδόσεις του εξωτερικού τομέα βελτιώθηκαν για τρίτο συνεχόμενο έτος το 2011, σε μικρότερο ωστόσο βαθμό από ότι τα προηγούμενα χρόνια. Το έλλειμμά του, σύμφωνα με τα μεγέθη εξαγωγών-εισαγωγών των εθνικών λογαριασμών, μειώθηκε το 2011 κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες, έναντι πτώσης 2,9 μονάδων το 2010. Ως αποτέλεσμα, διαμορφώθηκε πέρυσι στο 6,7% του ΑΕΠ, από 14,1% το 2008. Από την άλλη πλευρά, οι προσδιοριστικοί παράγοντες της υποχώρησης του ελλείμματος διαφοροποιήθηκαν το 2011 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο έτος: η **σημαντική υποχώρηση των εισαγωγών, κατά 8,1%, συνέβαλε αποκλειστικά σε αυτή την εξέλιξη πέρυσι, καθώς και οι εξαγωγές μειώθηκαν, έστω οριακά, κατά 0,3%**. Υπενθυμίζεται ότι το 2010 και η άνοδος των εξαγωγών κατά 4,2% είχε συμβάλει στη βελτίωση των αποτελεσμάτων του εξωτερικού τομέα. Η νέα εξασθένηση της ζήτησης για εισαγωγές πέρυσι, που δεν παρουσιάζει αρκετά διαφορετική ένταση μεταξύ αγαθών και υπηρεσιών (-7,1% και -11,6% αντίστοιχα), διατήρησε την πτωτική τάση της που ξεκίνησε το 2009 και έχει επιφέρει σωρευτική συρρίκνωσή τους από τότε περίπου κατά 32%.

Σε ότι αφορά τις εξαγωγές, η μικρής κλίμακας μείωσή τους το 2011 κατά 0,3%, οφείλεται στην υποχώρηση των εξαγωγών υπηρεσιών καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, που έφτασε το 3,8%, όταν η αντίστοιχη μεταβολή το 2010 ήταν ανοδική (+3,2%). Η ήπια διεύρυνση των εξαγωγών αγαθών κατά 3,5% (από 5,4% το 2010), δεν ήταν επαρκής για να την αντισταθμίσει. Επισημαίνεται ωστόσο η σημαντική πτώση του συνόλου των εξαγωγών στο τελευταίο τρίμη-

νο του έτους, κατά 6,1%, που μάλιστα προήλθε κατά κύριο λόγο από τη συρρίκνωση των εξαγωγών αγαθών (-10,7%). Αυτό το γεγονός αντανάκλα την επιβράδυνση της αύξησης του παγκόσμιου εμπορίου την ίδια περίοδο⁷.

Σύμφωνα με την προσέγγιση του ΑΕΠ σε παραγωγικούς όρους, **η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής ήταν 6,7% χαμηλότερη το 2011 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο έτος**, υποχώρηση υπερδιπλάσια αυτής που σημειώθηκε το 2010 (-3,6%). Αναλυτικότερα, **στις κατασκευές σημειώθηκε η εντονότερη συρρίκνωση παραγωγικής δραστηριότητας, της τάξης του 18,0% (από -8,1% το 2010), με τους τομείς ενημέρωσης-επικοινωνίας και ορυχείων-βιομηχανίας να έπονται σε απώλειες (-9,5% και -9,1% αντίστοιχα)**. Στην αντίστοιχη τριάδα του 2010 περιλαμβάνονταν οι επαγγελματικές-επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες, ο χρηματοπιστωτικός-ασφαλιστικός τομέας και οι κατασκευές.

Η συνεχής μεταβολή των δραστηριοτήτων με τη μεγαλύτερη επιδείνωση του προϊόντος αναμφίβολα αντανάκλα την πορεία εξάπλωσης της οικονομικής κρίσης και τη μετάβασή της από ορισμένους τομείς σε κάποιους άλλους. Έτσι για παράδειγμα, η διαρκής υποχώρηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας, που είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα από το 2007, δεν οφείλεται μόνο στη γενικότερη ύφεση, αλλά αποτελεί και διόρθωση της υπερβολικής ανόδου που είχε σημειωθεί παλαιότερα. Εξάλλου, το χονδρικό & λιανικό εμπόριο-μεταφορές & αποθηκείες-υπηρεσίες καταλύματος & εστίασης

περιορίστηκε το 2011 κατά 7,7%, οι τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία κατά 6,1% και οι επαγγελματικές-επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες κατά 5,8%. **Όπως διαφαινόταν στη διάρκεια της περασμένης χρονιάς, η γεωργία-δασοκομεία-αλιεία ήταν ο μοναδικός τομέας που αναπτύχθηκε, με ρυθμό 2,5%.**

Η επιδείνωση της ύφεσης στα τέλη του 2011 προκάλεσε περαιτέρω χειροτέρευση στις συνθήκες της αγοράς εργασίας σε αυτό το διάστημα. Όμως αυτή η εξέλιξη ήταν σε ένα βαθμό αναμενόμενη καθώς, όπως είχε εκτιμηθεί στην προηγούμενη έκθεση, η παραγωγική δραστηριότητα θα προσαρμοζόταν στο δεύτερο μισό του 2011 στην αρκετά εντονότερη της αναμενόμενης μείωση του ΑΕΠ στις αρχές του έτους, με αναπόφευκτες επιπτώσεις και στην απασχόληση. **Υπό αυτές τις επιδράσεις, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 20,7% στο τέταρτο τρίμηνο του 2011, 6,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από ότι βρισκόταν ένα χρόνο νωρίτερα. Για ολόκληρο το 2011, η αύξησή της έφτασε τις 5,2 εκατοστιαίες μονάδες, στο 17,7% από 12,5%.**

Αναφορικά με τις εξελίξεις στο πεδίο των τιμών, η σημαντική αποκλιμάκωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου οδήγησε σε επιβράδυνση του πληθωρισμού, παρά την αντίρροπη επίδραση σε αυτόν από την αύξηση ορισμένων φόρων στο δίμηνο Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου (Φ.Π.Α. εστίασης, Ε.Φ.Κ. πετρελαίου οικιακής θέρμανσης). Ωστόσο, ο πληθωρισμός δεν είχε επιστρέψει μέχρι το τέλος του 2011 στο χαμηλότερο επίπεδο του για πέρυσι, που σημειώθηκε τον Αύγουστο (1,7%). Διαμορφώθηκε στο 3,3% στο σύνολο του έτους, 1,4 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ότι το 2010.

⁷ World Trade Monitor December 2011, CPB Netherlands, March 2012

Ανακεφαλαιώνοντας, οι σημαντικές πολιτικές εξελίξεις των τελευταίων μηνών του 2011 που οδήγησαν σε κυβέρνηση συνεργασίας, οι παρατεταμένες διαβουλεύσεις σε επίπεδο Ευρωζώνης το ίδιο χρονικό διάστημα για τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών της νέας δανειακής σύμβασης με την Ελλάδα και η κλιμάκωση της δημοσιονομικής προσπάθειας με νέα μέτρα, για την κάλυψη των αποκλίσεων από τους σχετικούς στόχους που είχαν τεθεί τις αρχές του χρόνου, αύξησαν κατακόρυφα τις ασκούμενες πιέσεις και την αβεβαιότητα στο εγχώριο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον. Καθώς ορισμένες από τις ση-

μαντικές διαδικασίες που ξεκίνησαν στο τέταρτο τρίμηνο του 2011, όπως οι διαπραγματεύσεις για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην απομείωση του ελληνικού χρέους, ήταν ιδιαίτερα κρίσιμες για το μέλλον της χώρας και θα συνεχίζονταν το 2012, η επιφυλακτικότητα για τα αποτελέσματά τους παρέμενε υψηλή μέχρι το τέλος της περασμένης χρονιάς, μην επιτρέποντας την αποφόρτιση του κοινωνικοπολιτικού περιβάλλοντος, με την ανησυχία για την έκβασή τους να μεταφέρεται και να επιδρά αρνητικά και στο τρέχον έτος.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών –Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (σταθερές τιμές 2005)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2001	165.023	18,9%	146.095	18,9%	38.908	22,4%	39.522	16,6%	59.274	13,4%
2002	170.700	5,2%	153.724	5,2%	39.399	1,3%	36.205	-8,4%	58.532	-1,3%
2003	180.847	2,4%	157.479	2,4%	46.687	18,5%	37.262	2,9%	60.267	3,0%
2004	188.746	3,8%	163.422	3,8%	45.578	-2,4%	43.712	17,3%	63.682	5,7%
2005	193.050	3,8%	169.662	3,8%	41.322	-9,3%	44.807	2,5%	62.741	-1,5%
α' 2006	46.679	4,4%	44.118	1,8%	9.507	10,4%	9.258	4,5%	16.204	0,5%
β' 2006	51.131	7,4%	44.859	4,9%	12.226	43,0%	11.425	1,2%	17.380	16,0%
γ' 2006	53.021	3,9%	44.185	3,5%	10.510	16,0%	15.149	3,3%	16.823	9,3%
δ' 2006	52.920	6,5%	43.067	5,4%	16.996	12,6%	10.363	3,7%	17.506	7,7%
2006*	203.750	5,5%	176.229	3,9%	49.240	19,2%	46.195	3,1%	67.913	8,2%
α' 2007	49.107	5,2%	46.417	5,2%	11.410	20,0%	9.941	7,4%	18.633	15,0%
β' 2007	52.647	3,0%	46.471	3,6%	12.649	3,5%	12.179	6,6%	18.644	7,3%
γ' 2007	54.980	3,7%	46.026	4,2%	12.409	18,1%	16.183	6,8%	19.650	16,8%
δ' 2007	53.121	0,4%	45.243	5,1%	17.739	4,4%	11.100	7,1%	20.932	19,6%
2007*	209.855	3,0%	184.157	4,5%	54.207	10,1%	49.402	6,9%	77.858	14,6%
α' 2008	49.188	0,2%	47.873	3,1%	11.269	-1,2%	10.358	4,2%	20.314	9,0%
β' 2008	52.928	0,5%	48.162	3,6%	12.774	1,0%	12.866	5,6%	20.870	11,9%
γ' 2008	54.972	0,0%	47.204	2,6%	11.467	-7,6%	16.906	4,5%	20.604	4,9%
δ' 2008	52.438	-1,3%	45.991	1,7%	14.357	-19,1%	10.753	-3,1%	18.645	-10,9%
2008*	209.525	-0,2%	189.230	2,8%	49.867	-8,0%	50.883	3,0%	80.433	3,3%
α' 2009	47.024	-4,4%	45.549	-4,9%	8.858	-21,4%	8.232	-20,5%	15.665	-22,9%
β' 2009	50.605	-4,4%	47.613	-1,1%	8.169	-36,0%	10.474	-18,6%	15.702	-24,8%
γ' 2009	53.063	-3,5%	48.005	1,7%	7.866	-31,4%	13.237	-21,7%	16.081	-22,0%
δ' 2009	52.022	-0,8%	47.984	4,3%	11.706	-18,5%	9.029	-16,0%	16.735	-10,2%
2009*	202.714	-3,3%	189.152	0,0%	36.599	-26,6%	40.972	-19,5%	64.183	-20,2%
α' 2010	47.202	0,4%	47.227	3,7%	6.903	-22,1%	8.405	2,1%	15.416	-1,6%
β' 2010	50.228	-0,7%	46.256	-2,9%	7.697	-5,8%	10.671	1,9%	14.340	-8,7%
γ' 2010	50.605	-4,6%	44.591	-7,1%	7.675	-2,4%	13.403	1,3%	14.894	-7,4%
δ' 2010	47.549	-8,6%	42.750	-10,9%	9444	-19,3%	10.215	13,1%	14.881	-11,1%
2010*	195.584	-3,5%	180.825	-4,4%	31.719	-13,3%	42.695	4,2%	59.531	-17,2%
α' 2011	43.448	-8,0%	43.019	-8,9%	6.126	-11,3%	8.202	-2,4%	13.902	-9,8%
β' 2011	46.575	-7,3%	42.421	-8,3%	7.134	-7,3%	10.757	0,8%	13.697	-4,5%
γ' 2011	48.090	-5,0%	42.424	-4,9%	6.083	-20,7%	14.003	4,5%	14.334	-3,8%
δ' 2011	43.964	-7,5%	39.382	-7,9%	7.795	-17,5%	9.592	-6,1%	12.773	-14,2%
2011*	182.077	-6,9%	167.247	-7,5%	27.138	-14,4%	42.554	-0,3%	54.706	-8,1%

*προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Μάρτιος 2012

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Οι επιδράσεις των βασικών παραγόντων δημιουργίας έντονης αβεβαιότητας σε πολιτικο-κοινωνικό επίπεδο στην Ελλάδα τους τελευταίους μήνες του 2011, η έκβαση των διαπραγματεύσεων με τον ιδιωτικό τομέα για την απομείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων, καθώς και με την Ευρωζώνη για τη σύναψη νέας δανειακής σύμβασης, συνέχισαν να υφίστανται και στις αρχές του 2012. Τα πρόσθετα δημοσιονομικά-διαρθρωτικά μέτρα που λήφθηκαν για τη σύναψη της δανειακής συμφωνίας, ιδίως αυτά που αφορούσαν στη μείωση των αμοιβών των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (κατώτατος μισθός, αριθμός επιδομάτων, αναστολή ωριμάνσεων-αυξήσεων κ.λπ.) και στις αλλαγές στις διαπραγματεύσεις εργοδοτών-εργαζομένων, οδήγησαν σε νέα κλιμάκωση της κοινωνικής δυσφορίας. Προκάλεσαν όμως κλυδωνισμούς και σε κυβερνητικό επίπεδο, αλλά και εντός των κομμάτων που υποστήριζαν την νέα κυβέρνηση. Η ρευστότητα παραμένει υψηλή τους πρώτους μήνες του 2012, καθώς προσεγγίζουμε μια εκλογική διαδικασία με πρωτοφανείς ιδιαιτερότητες και με πλήθος καινούργιων κομματικών σχηματισμών, αν και με ασαφές ιδεολογικό περιεχόμενο. Τόσο η προεκλογική περίοδος στην οποία εισερχόμαστε, όσο όμως και η μετεκλογική περίοδος που θα ακολουθήσει, ενισχύουν την αβεβαιότητα στην εμπρόθεσμη και συνολική εφαρμογή του προγράμματος που συνδέεται με τη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας.

Προς το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2012, η υπογραφή της νέας δανειακής σύμβασης της Ελλάδας με την Ευρωζώνη, με συμμετοχή στο νέο δάνειο και του ΔΝΤ, περιόρισε σημαντικά το ενδεχόμενο στάσης πληρωμών του ελληνικού κράτους και την

ανησυχία που αυτό δημιουργούσε. Ωστόσο η αβεβαιότητα σχετικά με τη δυνατότητα επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων, όχι μόνο για το 2012 αλλά και εκείνων που αφορούν στα επόμενα χρόνια, και ακολούθως η ανησυχία για το ύψος των επιπρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων που θα ληφθούν προς αυτή την κατεύθυνση, παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Άλλωστε, παρά τις διαδοχικές δέσμες μέτρων που λήφθηκαν το 2011, τα οποία είχαν ιδιαίτερα αρνητικό αντίκτυπο στο ΑΕΠ και στην απασχόληση, η διαγραφόμενη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος είναι μικρή, ενώ δεν αποκλείεται να μην μεταβληθεί σε σχέση με το 2010. Η ανάσχεση της ύφεσης και η τιθάσευση της ανεργίας δυσχεραίνονται από τις σημαντικές καθυστερήσεις στην πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών σε κλάδους και δραστηριότητες στους οποίους υφίστανται διαχρονικά περιορισμοί και αγκυλώσεις, στην αναδιάρθρωση του κράτους και στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του, στην αξιοποίηση των πόρων του ΠΔΕ και κυρίως του συγχρηματοδοτούμενου μέρους του (ΕΣΠΑ 2007-2013). Αυτές οι τάσεις αντικατοπτρίζονται στην πορεία των κλαδικών δεικτών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, οι οποίοι στις αρχές του 2012 είτε κινούνται κοντά στο ιστορικά χαμηλότερο επίπεδό τους (λιανικό εμπόριο, κατασκευές, βιομηχανία), είτε σημειώνουν νέες ελάχιστες τιμές (υπηρεσίες), καθώς και στην έρευνα επενδύσεων που διεξάγει στη βιομηχανία, από την οποία η πρώτη εκτίμηση για το 2012 κατέληξε σε πτώση τους κατά 5,6%.

Πτώση καταγράφεται το ίδιο χρονικό διάστημα σε δείκτες και μεγέθη που σχετίζονται με την παραγωγή, γενικότερα με τη δραστηριότητα σε βασικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Επειδή τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2012 είναι προς το παρόν περιορισμένα,

δεν είναι δυνατή ακόμα η σύγκριση της φετινής υποχώρησης στο σύνολο της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας με την περυσινή. Αναλυτικότερα, η βιομηχανική παραγωγή περιορίστηκε φέτος τον Ιανουάριο κατά 5,0%, όσο περίπου τον ίδιο μήνα πριν ένα χρόνο (-4,7%), σε μικρότερη έκταση πάντως από ότι το αμέσως προηγούμενο δίμηνο Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου, όταν η μείωσή της είχε φτάσει κοντά στο 10%. Όμως η εξέλιξη των παραγγελιών στη βιομηχανία προμηνύει κλιμάκωση της συρρίκνωσης της παραγωγικής δραστηριότητάς της στους προσεχείς μήνες, δεδομένου ότι η πτώση τους που ξεκίνησε τον περασμένο Οκτώβρη διευρύνεται συνεχώς και έφτασε τον Ιανουάριο κοντά στο 15%. Η μικρότερη από ότι στις αρχές του 2011 ενίσχυση της ζήτησης από το εξωτερικό (+6%), δεν επαρκεί για να υπεραντισταθμίσει την κάθετη μείωση των εγχώριων παραγγελιών (-25%). Οι αφίξεις ξένων τουριστών στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας ήταν κατά 6,7% λιγότερες στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους, ενώ πέρυσι η αντίστοιχη πτώση δεν ξεπερνούσε το 1,3%. Η εξασθένηση της τουριστικής κίνησης είναι εμφανής στην πορεία του κύκλου εργασιών του τομέα στο τέταρτο τρίμηνο του 2011: μετά τη μικρή υποχώρηση που σημείωσε στους περυσινούς καλοκαιρινούς μήνες, οι απώλειες εκτινάχθηκαν στο 18,6% στο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου. Επανάκαμψη ισχυρών πιέσεων σημειώνεται και στην παραγωγή του κατασκευαστικού τομέα, καθώς τη σταθεροποίησή της στο γ' τρίμηνο της περασμένης χρονιάς, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010, ακολούθησε στο αμέσως επόμενο τρίμηνο κατακόρυφη μείωση, κατά 34,6%, ίδιας έκτασης με αυτή στο πρώτο εξάμηνο του 2011. Η πτώση στις βασικές κατηγορίες έργων, τα οικοδομικά και όσα γίνονται από

πολιτικούς μηχανικούς, είναι παραπλήσια (-35,0% και -34,4% αντίστοιχα).

Στην πλευρά των μεγεθών που αποτυπώνουν τις εξελίξεις στην εγχώρια ζήτηση, η πτώση του δείκτη όγκου στο λιανικό εμπόριο επιταχύνθηκε στο τελευταίο τρίμηνο του 2011, φθάνοντας το 10,9%, ρυθμός υπερδιπλάσιος εκείνου στο τρίτο τρίμηνο (-4,1%). Μεγαλύτερη ήταν στο ίδιο διάστημα η διεύρυνση της μείωσης στον κύκλο εργασιών στο χονδρικό εμπόριο, από 9,7% στο 20,3%. Η αποδυνάμωση της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά αποτυπώνεται στην παράλληλη επιβράδυνση του πληθωρισμού, παρά τη νέα αύξηση φόρων κατανάλωσης το φθινόπωρο. Από 3,0% τον περασμένο Οκτώβριο, ο πληθωρισμός δεν ξεπέρασε το 2,4% τον Δεκέμβριο, ενώ εξασθένησε, σε μικρότερη έκταση, στο αρχικό δίμηνο του 2012, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 2,1% τον Φεβρουάριο. Σε ότι αφορά την προερχόμενη από το εξωτερικό ζήτηση για ελληνικά προϊόντα και υπηρεσίες, βάσει των πλέον πρόσφατων στοιχείων της ΤτΕ, φέτος τον Ιανουάριο διευρύνθηκε κατά 12,4%, περίπου στην ίδια έκταση όπως πέρυσι τον ίδιο μήνα (+14,0%). Ο περιορισμός όμως των εισαγωγών, που έφτασε το 12,6%, όταν τον Ιανουάριο του 2011 αυξάνονταν κατά 10,5%, οδήγησε σε συρρίκνωση του ελλείμματος του σχετικού ισοζυγίου κατά 38,1% (+7% πέρυσι). Συνεπώς, συνεχίζεται και ενισχύεται στις αρχές του τρέχοντος έτους η τάση που είχε παρουσιαστεί στο τελευταίο τρίμηνο του 2011, με το έλλειμμα να περιορίζεται κατά 10,2%.

Από τα παραπάνω στοιχεία, καθίσταται σαφής η κλιμάκωση της εξασθένησης της εγχώριας ζήτησης στα τέλη του 2011 και στους πρώτους μήνες του 2012, μετά την πλήρη εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων που

ανακοινώθηκαν στο περασμένο δίμηνο Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου. Οι επιπτώσεις τους στην κλίμακα της εγχώριας παραγωγικής δραστηριότητας αντισταθμίζονται εν μέρει από την προερχόμενη από το εξωτερικό ζήτηση. Τα μέχρι τώρα διαθέσιμα μεγέθη και δείκτες δεν ενσωματώνουν τις επιδράσεις, αρνητικές ή θετικές, των δημοσιονομικών-διαρθρωτικών μέτρων που λήφθηκαν στα μέσα Φεβρουαρίου. Σε βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα αναμένεται να επιφέρουν νέες περικοπές στο διαθέσιμο εισόδημα εργαζόμενων και συνταξιούχων, συμπίεση της κατανάλωσης τους και επομένως των εσόδων από έμμεση φορολογία, αλλά και επιβράδυνση του πληθωρισμού. Σε μέσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα, οι επιχειρήσεις θα προσαρμόσουν την παραγωγή και το εργατικό δυναμικό τους στα νέα δεδομένα εγχωρίως, με όσες έχουν παρουσία σε αγορές του εξωτερικού να συνυπολογίζουν την ανταπόκριση τους στις μεταβολές των τιμών των προϊόντων/υπηρεσιών τους από τη μείωση του μισθολογικού κόστους. Ωστόσο, καθώς η μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2012, βάσει των τελευταίων σχετικών εκτιμήσεων, ενώ στην οικονομία της Ευρωζώνης και της ΕΕ-27 θα επικρατήσουν τάσεις σταθεροποίησης, **οι πιθανότητες αύξησης της ονομαστικής αξίας των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων φέτος με τους ρυθμούς του 2011 κρίνονται σαφώς λιγότερες από ότι πέρυσι.**

Τα αποτελέσματα των πρόσφατων μέτρων, αλλά και της ανταλλαγής των παλαιών ελληνικών ομολόγων με νέα στο πλαίσιο του προγράμματος PSI, καθώς και της νέας δανειακής σύμβασης με την τρόικα, θα καθορίσουν τις προσεχείς αποφάσεις σε δημοσιονομικό επίπεδο, για το τρέχον έτος, αλλά κυρίως για την επόμενη διετία 2013-2014

(επικαιροποίηση ΜΠΔΣ τον Μάιο). Ειδικότερα σε ότι αφορά την επίτευξη του στόχου για το έλλειμμα, η διεύρυνσή του το 2011 στα € 24,9 δισεκ. από € 23,1 δισεκ. το 2010, που αποτυπώνεται στα ταμειακά αποτελέσματα της Γενικής Κυβέρνησης και δεν αποκλείεται να υφίσταται σε κάποιο βαθμό μετά την προσαρμογή στα κοινοτικά πρότυπα (ESA '95), θα οδηγήσει σε ακόμα εντονότερη δημοσιονομική προσπάθεια το τρέχον έτος, τόσο στο σκέλος των εσόδων, όσο και των δαπανών.

Σε αυτή την κατεύθυνση, κατατέθηκε συμπληρωματικός προϋπολογισμός (ν. 4051/2012) για την υλοποίηση του νέου Μνημονίου (ν. 4046/2012). Σε αυτόν περιλαμβάνονται περικοπές δαπανών συνολικού ύψους € 2,5 δισεκ.. Το μεγαλύτερο μέρος τους αφορά λειτουργικές-καταναλωτικές δαπάνες, η περιστολή των οποίων ήταν σαφώς περιορισμένη σε σχέση με το 2011 στον Προϋπολογισμό του 2012. Κατά συνέπεια, **αναμένεται σημαντική συρρίκνωση των δημόσιων καταναλωτικών δαπανών φέτος, η οποία ενδεχομένως θα υπερβεί, έστω σε μικρό βαθμό, την περυσινή.**

Στο επίκεντρο των πρόσφατων μέτρων βρίσκεται η σημαντική μείωση των αμοιβών στον ιδιωτικό τομέα, ενώ πραγματοποιήθηκε και νέα περικοπή των συντάξεων. Αμφότερες οι νέες ρυθμίσεις θα ασκήσουν σημαντικές πιέσεις άμεσα και τουλάχιστον σε μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών. Η επίπτωσή τους στην **ιδιωτική κατανάλωση** θα προστεθεί σε αυτές από την πλήρη επίδραση των δεσμών μέτρων που λήφθηκαν από τα μέσα και μετά του προηγούμενου έτους και επηρέασαν το διαθέσιμο εισόδημα (διεύρυνση της άμεσης φορολογίας, ενιαίο μισθολόγιο στο

δημόσιο τομέα, διαδοχικές περικοπές στις συντάξεις), καθώς και από την απότομη αύξηση της ανεργίας στο τελευταίο τρίμηνο του 2011, που μάλλον θα συνεχιστεί με παραπλήσια ένταση στο πρώτο εξάμηνο του 2012. Από την άλλη πλευρά, η αποδυνάμωση της καταναλωτικής ζήτησης θα επιβραδύνει τον πληθωρισμό, μετριάζοντας την εξασθένιση της αγοραστικής δύναμης. Βεβαίως, η τελική επίδραση των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας θα διαμορφωθεί μακροπρόθεσμα, από τις αλλαγές που θα επιφέρει στο επίπεδο της απασχόλησης, σε συνδυασμό με τις εισοδηματικές μεταβολές. Από αυτές θα προσδιοριστεί ένα νέο επίπεδο καταναλωτικών δυνατοτήτων.

Πρόσθετο περιοριστικό παράγοντα των καταναλωτικών αγορών των νοικοκυριών θα αποτελέσει η αυξανόμενη συρρίκνωση των καταναλωτικών δανείων, που αναμένεται να συνεχιστεί μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες ανταλλαγής των ομολόγων που κατείχαν οι ελληνικές τράπεζες στο πρόγραμμα PSI και να επιτευχθούν τα επίπεδα ρευστότητας που έχουν οριστεί στο νέο Μνημόνιο. **Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, εκτιμάται ότι η πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης το τρέχον έτος θα είναι μεγαλύτερη από ότι το 2011 (-7,1%).**

Περνώντας στο πεδίο των **επενδύσεων**, εκτιμάται ότι η συρρίκνωσή τους θα συνεχιστεί για πέμπτο έτος φέτος, με ελαφρά μικρότερη ένταση από ότι πέρυσι. Η καθίζηση της εγχώριας ζήτησης που έχει σημειωθεί σωρευτικά στην τριετία 2009-2011 και θα συνεχιστεί το 2012, σε μεγάλη έκταση όπως αναλύθηκε προηγουμένως, έχει οδηγήσει σε υποχρησιμοποίηση της παραγωγικής δυναμικότητας από την πλευρά των επιχειρήσεων (στο 63% στη βιομηχανία τον Φεβρουάριο, διαχρονικά ελάχιστο επίπεδο), γεγονός που

περιορίζει σημαντικά την αναγκαιότητα επενδύσεων, ενώ λειτουργεί ιδιαίτερα αποθαρρυντικά στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών από επίδοξους νέους επιχειρηματίες. Σημαντικό πρόσκομμα στην πραγματοποίηση επενδύσεων αποτελεί και η πιστωτική συρρίκνωση από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα προς τις επιχειρήσεις, η οποία παρότι δεν οξύνεται στο πεντάμηνο Σεπτεμβρίου-Ιανουαρίου (στην περιοχή του -2%), δεν αναμένεται να περιοριστεί/αντιστραφεί πριν την ολοκλήρωση του PSI, την ανακεφαλοποίηση των τραπεζών και τη διαμόρφωση τη ρευστότητάς τους σε υψηλά επίπεδα.

Από την άλλη πλευρά, δημιουργούνται σταδιακά οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την προσέλκυση **ξένων επενδύσεων**: με τη νέα δανειακή σύμβαση και τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο σχέδιο PSI, εξασθενούν οι αμφιβολίες για τη δυνατότητα της Ελλάδας να συνεχίσει να εξυπηρετεί μεσομακροπρόθεσμα το δημόσιο χρέος της, και γενικότερα για τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της, που είχαν αυξηθεί κατακόρυφα με την ανακοίνωση της διεξαγωγής δημοψηφίσματος στα τέλη του περασμένου Οκτώβρη. Επίσης, παρουσιάζονται σημαντικές προοπτικές διευκόλυνσης της νέας επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων με τις ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο Σ/Ν για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στη χώρα (νέα εταιρική μορφή, διευκόλυνση εισαγωγών-εξαγωγών, διεύρυνση στρατηγικών επενδύσεων, προστασία εμπορικών σημάτων κ.α.). Σύμφωνα με το νέο Μνημόνιο, προτεραιότητα θα δοθεί στην ολοκλήρωση των περιφερειακών πολεοδομικών σχεδίων, με συμβατότητα προς τα τέσσερα κλαδικά χωροταξικά σχέδια, μέχρι το τέλος του 2012. Επιπρόσθετα, ορισμένα επιχειρηματικά σχέδια στρατηγικών επενδύσεων που είχαν κα-

τατεθεί στη διάρκεια του 2011 πλησιάζουν στο στάδιο της έγκρισης και θα αρχίσουν να υλοποιούνται. Ο περιορισμός του μισθολογικού κόστους και οι υπόλοιπες αλλαγές στην αγορά εργασίας μπορούν να αποτελέσουν πρόσθετους παράγοντες προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, απαιτείται όμως πρωτίστως η άρση των σημαντικών υφιστάμενων εμποδίων στην αδειοδότηση-χρηματοδότηση επενδύσεων και στην ίδρυση-λειτουργία επιχειρήσεων, πεδία στα οποία πραγματοποιούνται παρεμβάσεις με τις νέες και τις ετοιμαζόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις. Σε κάθε περίπτωση, το σύνολο των παραπάνω νέων δυνατοτήτων θα είναι διαθέσιμο προς αξιοποίηση στα επόμενα χρόνια. Η εκτιμώμενη άνοδος των ξένων επενδύσεων το 2012 δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει την αναμενόμενη μείωση των εγχώριων από τον ιδιωτικό τομέα.

Σε ότι αφορά το σκέλος των **επενδυτικών σχεδίων που χρηματοδοτούνται από το κράτος**, η προγραμματισμένη αύξηση των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) το 2012 σε σχέση με τις πραγματοποιημένες την περασμένη χρονιά, κατά περίπου 15,0% (ή € 1100 εκ.), εξαρτάται απόλυτα από τη συνεπή εκτέλεση του φετινού προϋπολογισμού. Το 2011 οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες του ΠΔΕ ήταν κατά 21,9% ή € 1,9 δισεκ. χαμηλότερες σε σχέση όσες είχαν εγγραφεί στον προϋπολογισμό του έτους, προκειμένου να περιοριστούν οι αποκλίσεις από τους δημοσιονομικούς στόχους. Η εκτίμηση προσαρμογής του ΠΔΕ στη διάρκεια του τρέχοντος έτους για την επίτευξη του επιπέδου του ελλείμματος που έχει τεθεί ως στόχος επαληθεύεται από το γεγονός ότι ήδη οι δαπάνες του περικόπηκαν από τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό που κατατέθηκε με το ν. 4051/2012 κατά πάνω από € 430 εκ.. **Συνισταμένη όλων των εξελίξεων που αναλύθηκαν γύρω από**

τις επενδύσεις αναμένεται να είναι η νέα μείωσή τους 2012, μάλλον σε διψήφιο ποσοστό, χαμηλότερο ωστόσο εκείνου το 2011 (-14,4%).

Στην πλευρά του **εξωτερικού τομέα** της οικονομίας, η τάση του 2011 θεωρείται πιθανότερο να διατηρηθεί και να ενισχυθεί ελαφρά το τρέχον έτος, όμως οι εξελίξεις στις επιμέρους συνιστώσες του θα διαφοροποιηθούν σε σχέση με τις περυσινές. **Σημαντικότερη διαφοροποίηση αναμένεται να αποτελέσει φέτος η, έστω μικρής έκτασης, πτώση των εξαγωγών.** Αυτή η εξέλιξη αναμένεται να προέλθει κατά κύριο λόγο από την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και κυρίως, από τη σταθεροποίηση, ενδεχομένως και ύφεση, στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη, γεωγραφικές ζώνες που απορροφούν πάνω από το 50% των ελληνικών εξαγωγών. Η αύξηση του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου παρουσίασε επιβράδυνση στο τελευταίο τρίμηνο του 2012, μην ξεπερνώντας το 2,9%, από 5,1% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο⁸. Σε αυτό το διάστημα οι εγχώριες εξαγωγές μειώθηκαν κατά για πρώτη φορά πέρυσι, κατά 6,1%. Σε πρόσφατη τακτική έκθεσή του το ΔΝΤ προβλέπει επιβράδυνση της μεγέθυνσης του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου από 7,1% το 2011 σε 6,8% το 2012, ενώ μεγαλύτερης κλίμακας κάμψη εκτιμά ο ΟΟΣΑ, στο 4,7%.⁹

Σε πτωτική τροχιά θα παραμείνουν για τέταρτη χρονιά οι **εισαγωγές** στην Ελλάδα, με αρκετά μεγαλύτερη ταχύτητα από ότι πέρυσι (-8,1%). Η μείωσή τους θα διευρυνθεί φέτος, όπως γενικότερα της εγχώριας ζήτησης, από τις διαδοχικές δέσμες μέτρων που έχουν ληφθεί από το περασμένο φθινόπωρο και

⁸ World Trade Monitor December 2011, CPB Netherlands, March 2012

⁹ World Economic Outlook Update, IMF, January 2012 - Economic Outlook no. 90, OECD, November 2011

έχουν περιορίσει ιδιαίτερα το διαθέσιμο εισόδημα ατόμων και νοικοκυριών και έχουν επιφέρει κάθεται περικοπές των δημοσίων δαπανών. Προάγγελο αυτής της εξέλιξης αποτελεί η **συρρικνώσή τους στο τελευταίο τρίμηνο του 2011**, οπότε και τέθηκαν σε πλήρη εφαρμογή τα μέτρα που λήφθηκαν από τις αρχές τα μέσα της περασμένης χρονιάς, **κατά 14,2%**, που ήταν και η υψηλότερη του περασμένου έτους. **Κοντά σε αυτή την έκταση** αναμένεται να διαμορφωθεί η **πτώση των εισαγωγών το 2012**.

Συνεπώς, βάσει των εκτιμήσεων που πραγματοποιήθηκαν παραπάνω για τις μεταβολές των βασικών συνιστωσών του ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος, η ιδιωτική κατανάλωση θα συρρικνωθεί εκ νέου, σε μεγάλο βαθμό, ενώ εκτεταμένες θα είναι οι περικοπές και στις δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες, στο πλαίσιο της εντατικοποίησης της δημοσιονομικής προσαρμογής. Επίσης, παρότι είναι αρκετά πιθανή η βελτίωση βασικών χαρακτηριστικών του επιχειρηματικού-επενδυτικού περιβάλλοντος και η εκκίνηση μεγάλων ξένων επενδύσεων, οι συνολικές εγχώριες επενδύσεις θα υποχωρήσουν για άλλη μια χρονιά, μάλλον σε μικρότερη έκταση από ότι πέρυσι. Σε τροχιά βελτίωσης του ισοζυγίου του θα παραμείνει ο εξωτερικός τομέας. **Συνιστάμενη αυτών των μεταβολών αποτελεί η πρόβλεψη για ύφεση της ελληνικής οικονομίας κατά 5% το 2012, σαφώς εντονότερη από ότι αναμενόταν στα τέλη του 2011, στην προηγούμενη έκθεση του IOBE**. Αυτή η εκτίμηση είναι ελαφρά δυσμενέστερη των πρόσφατων από διεθνείς φορείς και οργανισμούς, όπως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (-4,7%) και του ΔΝΤ (-4,8%, αναλυτικά στους Πίνακες 3.2-3.3).

Η ραγδαία φθίνουσα εγχώρια ζήτηση τους τελευταίους μήνες του 2011, που οδήγησε σε κλιμάκωση της πτώσης του ΑΕΠ σε αυτή την περίοδο και κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχίσει να αποδυναμώνεται με την ίδια ένταση στο πρώτο εξάμηνο του 2012, θα αποτελέσει τον κύριο παράγοντα διαμόρφωσης των εξελίξεων στην **αγορά εργασίας**, τουλάχιστον στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η προσαρμογή της απασχόλησης στη βαθύτερη ύφεση κατά το δ' τρίμηνο πέρυσι, ξεκίνησε από τον περασμένο Νοέμβριο, με το ποσοστό ανεργίας να σημειώνει μέσα σε ένα μόλις μήνα αύξηση 2,7 εκατοστιαίων μονάδων. Πολύ σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της απασχόλησης το 2012, αλλά και στα επόμενα χρόνια, θα αποτελέσουν οι πρόσφατες διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας, για τη μείωση του μισθολογικού κόστους στον ιδιωτικό τομέα και τις αλλαγές στις διαδικασίες διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών-εργαζομένων. Όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, βραχυπρόθεσμα, τα συγκεκριμένα μέτρα θα επιφέρουν νέες περικοπές στο διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων, περιορισμό της αγοραστικής τους δύναμης, που θα συγκρατηθεί σε κάποιο βαθμό από τη συνεπακόλουθη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, συνεπώς ισχυροποίηση της ύφεσης. Ωστόσο οι τελικές, πλήρεις επιδράσεις τους θα γίνουν αισθητές μέσο-μακροπρόθεσμα, όταν οι επιχειρήσεις προσαρμόσουν την παραγωγή και το εργατικό δυναμικό τους στα νέα δεδομένα. **Υπό την επίδραση όλων των παραγόντων που αναλύθηκαν, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί το 2012 στην περιοχή του 21%**.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2005)

	2010*	2011	2012	2013
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-3,5	-6,9	-4,7	0,0
Ιδιωτική Κατανάλωση	-3,6	-7,2	-5,7	-1,1
Δημόσια Κατανάλωση	-7,2	-9,5	-11,0	-9,5
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-15,0	-17,0	-6,6	6,7
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	4,2	3,0	3,2	5,5
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-7,2	-7,0	-5,1	0,0
Απασχόληση	-1,9	-6,3	-4,8	-0,2
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	-3,3	-2,7	-8,0	-1,3
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-1,6	-1,0	-7,8	-1,3
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	4,7	3,1	-0,5	-0,3
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-7,0	-10,0	-7,2	-1,4
Καθαρές Εξαγωγές	3,1	2,8	2,3	1,4
Αποθέματα	0,6	0,7	-0,2	0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-10,6	-9,3	-7,3	-4,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-12,3	-10,3	-6,9	-5,3
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	144,9	165,3	160,5	164,2
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	12,6	15,9	17,9	17,8

* European Economic Forecast, Autumn 2011, European Commission, November 2011

Πηγή: The Second Economic Adjustment Programme for Greece, European Commission, March 2012

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2011- 2013
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2005, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
ΑΕΠ	-3,5	-5,5	-2,8	-6,9	-4,7	-0,0	-6,1	-3,0	0,5	-6,9	-4,8	0,0
Τελική Ζήτηση	:	:	:	-9,1	-6,7	-1,3	-7,5	-5,5	-1,3	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-3,6	-6,2	-4,1	-7,2	-5,7	-1,1	-5,3	-5,2	-0,8	-7,2	-5,7	-1,1
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	4,7	2,8	0,6	3,1	-0,5	-0,3	3,0	1,1	0,2	3,1	-0,5	-0,3
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	-13,3	-12,9	-4,0	-17,0	-6,6	6,7	-16,1	-5,5	0,9	-17,0	-6,6	5,8
Ανεργία (%)	11,9	15,4	17,1	15,9	17,9	17,8	16,6	18,5	18,7	17,3	19,4	19,4
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-10,6	-9,0	-5,5 ¹	-9,3	-7,3	-4,6	-9,0	-7,0	-5,3	-9,3	-7,3	-4,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-10,3	-6,9	-5,3	-8,6	-6,3	-5,4	-9,8	-7,5	-6,7
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	144,9	161,7	145,5 ¹	165,3	160,5	164,2	160,9	177,1	179,7	165	163	167

*Οι τιμές για αυτά τα μεγέθη προέρχονται από World Economic Outlook, IMF, September 2011

¹ Σενάριο χρέους με τη συμμετοχή ιδιωτών στο PSI

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2012, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2011 – The Second Economic Adjustment Programme for Greece, European Commission, March 2012 - OECD Economic Outlook No. 90, November 2011 - Greece, Request for Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility, IMF, March 2012

Η αναιμική εγχώρια ζήτηση, που έχει διαμορφωθεί από τις διαδοχικές δέσμες δημοσιονομικών μέτρων, την κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας και το δυσμένως επιχειρηματικό περιβάλλον, παράγοντες των οποίων οι επιδράσεις θα συνεχιστούν στους επόμενους μήνες, θα διατηρήσει τον πληθωρισμό σε πτωτική τροχιά, όπως ήδη συμβαίνει από τον περασμένο Οκτώβριο, μετά την τελευταία αύξηση της έμμεσης φορολογίας (αύξηση ΦΠΑ στην εστίαση και ΕΦΚ στο πετρέλαιο οικιακής θέρμανσης). Στην υποχώρηση του πληθωρισμού, ενδεχομένως στη διαμόρφωσή του σε αρνητικά επίπεδα, εκτιμάται ότι θα συμβάλει και το τεχνικό αποτέλεσμα του υψηλού επιπέδου-βάσης σύγκρισης του ΓΔΤΚ από τον Μάρτιο του 2011 και μετά: το ύψος του ΓΔΤΚ φέτος τον Φεβρουάριο ήταν χαμηλότερο εκείνου τον περυσινό Μάρτιο και μάλιστα κινούταν σε πτωτική τροχιά. Από την άλλη πλευρά, αντίρροπα στις ισχυρές πιέσεις που θα δεχθεί ο πληθωρισμός από τους παράγοντες που μόλις αναφέρθηκαν, θα λειτουργήσουν αυξήσεις τιμών βασικών αγαθών (πχ. ηλεκτρικό ρεύμα) και έμμεσων φόρων για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, όπως η εξίσωση του ειδικού φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης για οικιακή χρήση και κίνηση από το φθινόπωρο. Ωστόσο η ανασχετική δυναμικότητά τους στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού κρίνεται περιορισμένη. **Δεδομένων των παραπάνω αναμενόμενων επιδράσεων, ο πληθωρισμός προβλέπεται να κινηθεί το 2012 σε επίπεδα λίγο χαμηλότερα του 1%.**

Ανακεφαλαιώνοντας, η αρκετά μεγαλύτερη της εκτιμώμενης τους προηγούμενους μήνες ύφεση της ελληνικής οικονομίας το 2011 αλλά και το 2012 και οι συνέπειές της (πχ. α-

νεργία), αναδεικνύουν τις επιπτώσεις όχι μόνο της διαδικασίας ταχύρρυθμης δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά και της ταυτόχρονης μη ύπαρξης-εφαρμογής μιας πολύπλευρης αναπτυξιακής πολιτικής (επιτάχυνση ΕΣΠΑ 2007-2013, διαρθρωτικές αλλαγές σε αγορές προϊόντων-υπηρεσιών, αναδιάρθρωση του κράτους, αξιοποίηση ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου κ.λπ.). Η σημαντική υστέρηση σε αυτό το πεδίο έχει ισχυρές επιπτώσεις και σε δημοσιονομικό επίπεδο, αποτελώντας ένα από τα κύρια αίτια της μεγάλης απόκλισης των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων του 2011 από τους στόχους στον προϋπολογισμό για το περασμένο έτος, καθώς και στο μετέπειτα ΜΠΔΣ. Επιπλέον, όπως είχε επισημανθεί στην προηγούμενη έκθεση, επειδή η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του 2012 στηρίζεται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι πέρυσι στην αύξηση των εσόδων από φορολογία στα εισοδήματα (+12,4%, έναντι -0,2%), μεγαλύτερη ύφεση σε σχέση με την εκτίμηση στην οποία έχει βασιστεί ο φετινός προϋπολογισμός (-2,8%), θα συνεπάγεται αυτόματα σημαντική απόκλιση από τους στόχους του, ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων, όξυνση της κοινωνικής δυσαρέσκειας και των αντιδράσεων απέναντι στη δημοσιονομική προσαρμογή.

Καθώς ήδη οι προβλέψεις για το ΑΕΠ έχουν αναθεωρηθεί επί τα χείρω και μάλιστα εκτεταμένα, η εφαρμογή αναπτυξιακών πολιτικών προς τις παραπάνω κατευθύνσεις, όχι απλώς η προετοιμασία/ψήφιση σχετικών νόμων και η εκπόνηση σχεδίων, πρέπει να ξεκινήσει άμεσα, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι τελευταίες ευκαιρίες που υπάρχουν για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, οι οποίες διαφορετικά σύντομα δεν θα επαρ-

κούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η εκκίνηση υλοποίησης κατατεθειμένων σχεδίων στρατηγικών επενδύσεων, η κλιμάκωση παραχώρησης ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου προς αξιοποίηση, η εμπροσθοβαρής εκτέλεση του αρκετά περιορισμένου σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια ΠΔΕ και όχι η αναβολή/περικοπή του για την κάλυψη δημοσιονομικών αποκλίσεων, που ίσως να δημιουργεί περισσότερες δημοσιονομικές υστερήσεις από όσες καλύπτει, πρέπει να αποτελέσουν βασικές προτεραιότητες-δράσεις πολιτικής για την ανακοπή της γιγάντωσης της ύφεσης. Σε αντίθετη περίπτωση, οι συνέπειες θα είναι ορατές προσεχώς σε πολλά επίπεδα και θα είναι αναπόφευκτη η εμφάνιση σπινάλι ύφεσης-απόκλισης από τους δημοσιονομικούς στόχους-νέων δημοσιονομικών μέτρων.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι τριμηνιαίοι δείκτες δραστηριότητας που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ και οι οποίοι αποτυπώνουν την πορεία της παραγωγής στη Βιομηχανία, καθώς και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς των Κατασκευών, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται αντίστοιχοι κλαδικοί δείκτες που κατασκευάζει το IOBE με βάση τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας τις οποίες διεξάγει στην Ελλάδα από το 1981 και έπειτα. Ο συνδυασμός των δεικτών αυτών και η συνεκτίμηση των τάσεων που προκύπτουν, συνεισφέρουν σε μια ευρύτερη απεικόνιση της πλευράς της προσφοράς της οικονομίας,

αποτυπώνοντας την ένταση της εγχώριας ζήτησης.

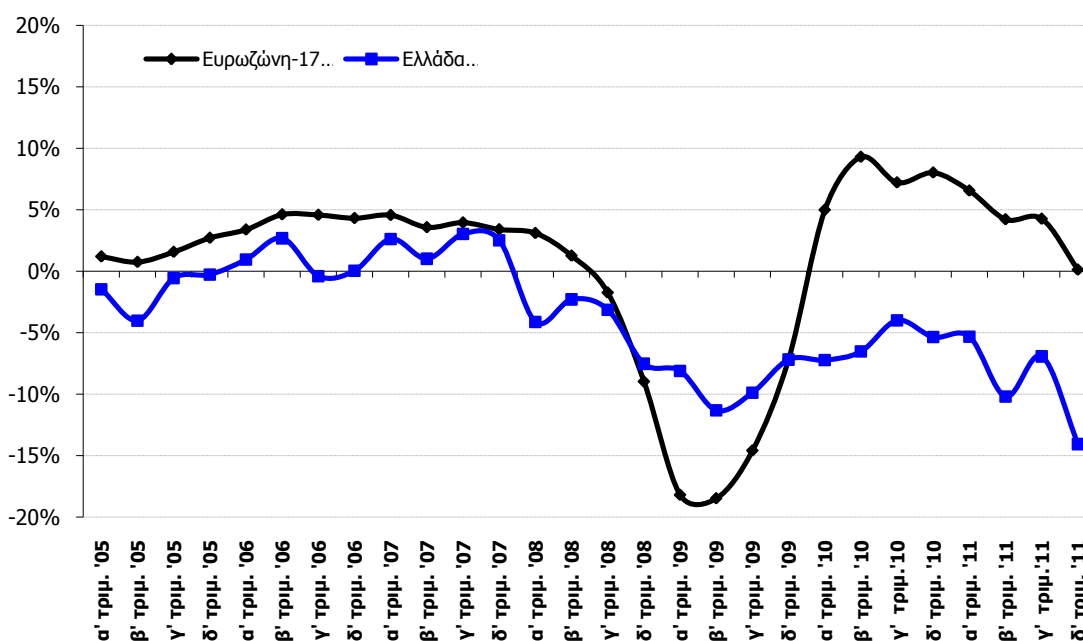
Βιομηχανία

Η καθοδική πορεία της βιομηχανικής παραγωγής που έχει ήδη ξεκινήσει από το 2008, συνεχίζεται και επιταχύνεται το 2011, με το σχετικό δείκτη να περιορίζεται σε ετήσια βάση πλέον κατά -8,4% σε σχέση με -5,9% το 2010. Άλλωστε η πτώση σχεδόν κατά 14% στο δ' τρίμηνο είναι η μεγαλύτερη τριμηνιαία πτώση εδώ και τουλάχιστον 5 χρόνια. Αντιθέτως, στην Ευρωζώνη (ΕΕ-17) η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής συνεχίζεται, αν και με διαρκώς επιβραδυνόμενο ρυθμό. Έτσι το δ' τρίμηνο ο δείκτης καταγράφει μόνο οριακά θετική μεταβολή κατά 0,1% σε σχέση με το γ' τρίμηνο. Συνολικά το 2011 η βιομηχανική ανάπτυξη στην Ευρώπη υποδιπλασιάζεται καθώς διαμορφώνεται στο 3,7% σε σχέση με 7,4% το 2010.

Η βαθιά πτώση εγχωρίως οφείλεται κυρίως στις **Μεταποιητικές Βιομηχανίες**, όπου η παραγωγή υποχωρεί εκ νέου, κατά 9,5%, σε συνέχεια μείωσης κατά 5,1% το 2010. Ύφεση, με μικρότερο ωστόσο ρυθμό σε σχέση με το 2010 εμφανίζεται και στον κλάδο παροχής **Ηλεκτρικού ρεύματος** κατά -8,8% αντί -9,2%. Ακολουθεί ο κλάδος της **Παροχής Νερού** με απώλειες 1,9% (αντί αύξησης κατά 0,7% το 2010). Ο κλάδος των Ορυχείων Λατομείων ύστερα από συρρίκνωση της παραγωγής του το 2010 κατά 6,5%, το 2011 διατήρησε αμετάβλητη την παραγωγή του.

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-17 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Ο κλάδος των τροφίμων εξακολουθεί να συρρικνώνει την παραγωγή του με τον ίδιο σχεδόν ρυθμό με πέρυσι (-4,3% αντί -4,1% το 2010). Και τα βασικά φαρμακευτικά προϊόντα εισήλθαν πέρυσι σε τροχιά ύφεσης, με το δείκτη να περιορίζεται κατά 0,6% σε σχέση με αύξηση κατά 2,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2010. Στον αντίποδα βρίσκεται η παραγωγή βασικών μετάλλων η οποία ενισχύεται κατά 6,5%, με φθίνοντα ρυθμό (η αντίστοιχη αύξηση πέρυσι είχε ξεπεράσει το 12,0%). Στους λοιπούς κλάδους, σημαντική ενίσχυση της παραγωγής καταγράφεται το 2011 στον κλάδο ειδών καπνού, καθώς η παραγωγή αυξάνεται κατά 10,5%, σε συνέχεια της περσινής ύφεσης άνω του -17,5% αλλά και στα είδη ξύλου και φελλού, με το δείκτη να ενισχύεται κατά 2,8%.

Αντίθετα, συρρίκνωση της παραγωγής σε σχέση με το προηγούμενο έτος καταγράφεται στον κλάδο του λοιπού εξοπλισμού με-

ταφορών (απώλειες της τάξης του 37,1% σε σχέση με -35,1% πέρυσι), στα μη μεταλλικά ορυκτά (-35,9% έναντι -14,2%) και στα μηχανοκίνητα οχήματα (-28,8% αντί -1,6%). Η κάμψη στη ζήτηση επηρεάζει άμεσα την παραγωγή ειδών ένδυσης καθώς η παραγωγή συρρικνώνεται εκ νέου κατά -25,4% σε σχέση με -23,1% το 2010. Σημαντικά μεγαλύτερη σε σχέση με πέρυσι σημειώνεται η ύφεση στις εκτυπώσεις και την αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων (-24,6% αντί -14,1% το 2010) και στις Κλωστοϋφαντουργικές ύλες, όπου η συρρίκνωση της παραγωγής είναι εξίσου σημαντική με πέρυσι (πτώση κατά 22,0%, έναντι κάμψης -20,6% πέρυσι).

Στα **Ορυχεία-Μεταλλεία** η παραγωγή συρρικνώνεται σημαντικά στους 2 από τους 4 επιμέρους κλάδους. Η μεγαλύτερη πτώση εμφανίζεται στην άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (-24,3% αντί +42,5% πέρυσι) και στις λοιπές εξορυκτικές και λατο-

μικές δραστηριότητες (-15,7% σε σχέση με οριακή μεταβολή κατά -0,1% πέρυσι). Αντίθετα η παραγωγή ενισχύεται στους κλάδο της εξόρυξης μεταλλούχων μεταλλευμάτων (18,5% αντί 16,2% το 2010) και της εξόρυξης άνθρακα και λιγνίτη, με το δείκτη να σημειώνει αύξηση της τάξης του 5,9% αντί κάμψης -13,1% πέρυσι.

Κατασκευές

Συνεχίστηκε και το 2011 η ταχύτατη συρρίκνωση του προϊόντος στον κατασκευαστικό τομέα, παρά τον ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι. Ο γενικός δείκτης παραγωγής στις κατασκευές διαμορφώθηκε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα πενταετίας (51,9 μονάδες) σημειώνοντας πτώση κατά 28,0%. Πρόπερσι η αντίστοιχη κάμψη ξεπερνούσε το 31,6% σε σχέση με το 2009. Σε επίπεδο Ευρωζώνης, ο σχετικός δείκτης το 2011 περιορίζεται μόλις κατά 1,8% σε σχέση με το 2010 (έναντι -8,0% πέρυσι).

Στους επιμέρους δείκτες για την Ελλάδα, κατά το πρώτο ενδεκάμηνο του 2011 ο δείκτης

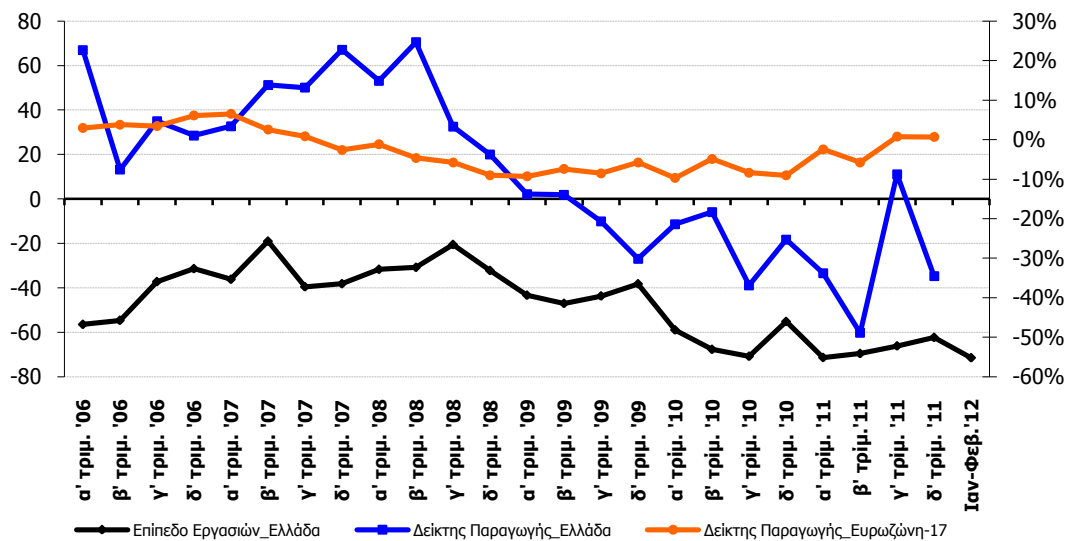
παραγωγής δομικών έργων μειώνεται κατά 43,7% (όταν ήδη την αντίστοιχη περίοδο του 2010 μειώθηκε κατά 38,1%), ενώ κάθετη είναι και η μείωση του δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού (απώλειες -20,4% σε σχέση με -28,4% την ίδια περίοδο πέρυσι).

Η πτωτική πορεία της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας αντανακλάται τόσο σε όρους αριθμού αδειών, όσο και σε όρους επιφάνειας και όγκου. Συνολικά, η έκδοση νέων αδειών μειώθηκε κατά 27,0% στο σύνολο της χώρας (σε σχέση με το αντίστοιχο ενδεκάμηνο του 2010), με πτώση σε όλες τις περιφέρειες ανεξαιρέτως. Η εντονότερη μείωση καταγράφεται στην Κρήτη (-39,2%), στην Ήπειρο (-21,5%) και στο Νότιο Αιγαίο (-19,4%).

Παρόμοια είναι η τάση τόσο στη συνολική επιφάνεια (απώλειες κατά -40,8% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010) όσο και στον όγκο (-36,6% μείωση του σχετικού δείκτη κατά) των νεόδμητων οικοδομημάτων.

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές –ετήσια ΠΜ(%)– στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-17 και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών στην Ελλάδα (1996-2006=100)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ – Eurostat

Στο σύνολο του 2011 οι συναλλαγές οικιστικών ακινήτων με τη διαμεσολάβηση πιστωτικών ιδρυμάτων περιορίστηκαν κατά 44,1% (έχοντας ήδη μειωθεί κατά 0,2% σε σχέση με το 2009). Ταυτόχρονα, επιβραδύνεται σημαντικά και η αξία των συναλλαγών, καταγράφοντας πτώση της τάξης του 41,2%. Τα στεγαστικά επιτόκια παρουσιάζουν οριακή μείωση (το επιτόκιο στεγαστικών δανείων άνω των 5 ετών υποχωρεί στο 3,8% το Δεκέμβριο του 2011), ο δείκτης τιμών ακινήτων υποχωρεί στο σύνολο του έτους, όμως οι συνεχείς εξαγγελίες ή η αβεβαιότητα για τους όρους φορολογίας των ακινήτων, δεν ευνοεί τον κλάδο της κατοικίας. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE (Ιανουάριος 2012), το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να αγοράσει κατοικία εντός του 2012 είναι μόλις 2,1%.

Λιανικό Εμπόριο

Οι επιπτώσεις της κρίσης και της υποχώρησης της ζήτησης αποτυπώνονται ακόμα πιο ανάγλυφα στους δείκτες που σχετίζονται με το λιανικό εμπόριο. Ο δείκτης όγκου το 3^ο τρίμηνο του 2011 κινήθηκε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, φτάνοντας τις 83,1 μονάδες, ενώ η πτώση ξεπέρασε το 10,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Συνολικά το 2011, ο σχετικός δείκτης υποχώρησε εκ νέου κατά 10,3% καταγράφοντας κάμψη εντονότερη της αντίστοιχης περυσινής (-6,3%).

Επτά στους οκτώ κλάδους του λιανικού εμπορίου παρουσιάζουν απώλειες στο σύνολο του 2011. Στους κλάδους που κινούνται χειρότερα από το 2010, σημαντικές απώλειες

καταγράφουν τα είδη ένδυσης/υπόδησης (-16,2% σε σχέση με -11,5% πέρυσι), τα καύσιμα και τα λιπαντικά αυτοκινήτων (-15,0% αντί -10,1%), τα έπιπλα και οικιακός εξοπλισμός (-14,7% έναντι -13,1%), τα τρόφιμα-ποτά (-13,5% σε σχέση με -4,8%), και τέλος ο κλάδος των φαρμάκων (-9,5% αντί -1,0%). Στους κλάδους που παρουσιάζουν ηπιότερη (αν και σταθερά πτωτική) μεταβολή, βρίσκονται τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων (-3,9% έναντι -5,1%) καθώς και τα βιβλία-χαρτικά (-2,4% σε σχέση με -4,1% πέρυσι).

Στον αντίποδα, ο μοναδικός κλάδος που σημειώνει αύξηση το 2011, είναι τα πολυκαταστήματα: σε ετήσια βάση ο όγκος αυξήθηκε κατά 2,5% μετά τη μείωση άνω του 11,5% το προηγούμενο έτος.

Οι πτωτικές τάσεις στο λιανικό εμπόριο έχουν αποτυπωθεί αρκετά νωρίς και στους πρόδρομους δείκτες των **Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας** του IOBE. Μπορεί ο δείκτης προσδοκιών στο σύνολο του λιανικού εμπορίου να περιορίζεται το 2011 μόνο κατά 0,5% (έναντι υποχώρησης κατά 26,4% το 2010), ωστόσο στις επιμέρους κατηγορίες η απαισιοδοξία είναι έκδηλη. Παρά το γεγονός ότι έχει προεξοφληθεί ήδη από το 2010 η πολύ μεγάλη υποχώρηση της ζήτησης, υπάρχουν κλάδοι με ακόμα μεγαλύτερη υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών. Στα Τρόφιμα σημειώνεται μάλλον προσαρμογή στα νέα δεδομένα, με τις προσδοκίες να σταθεροποιούνται. Από την άλλη πλευρά, εξαίρεση φαίνεται να συνιστά ο κλάδος των Οχημάτων-Ανταλλακτικών όπου οι επιχειρηματικές προσδοκίες είναι βελτιωμένες σε σχέση με πέρυσι όχι όμως λόγω υψηλότερων πωλήσεων, αλλά λόγω καλύτερης διαχείρι-

σης των αποθεμάτων του κλάδου. Πράγματι, το πρόγραμμα απόσυρσης παρόλο που δεν ενίσχυσε τις πωλήσεις, εκτιμάται ότι βελτίωσε τη διαχείριση των αποθεμάτων εκ μέρους των εταιρειών με αποτέλεσμα ο δείκτης να ανέλθει το 2011.

Ήδη πάντως στις αρχές του 2012, ο δείκτης κινείται πτωτικά. Έτσι, οι προβλέψεις για τις πωλήσεις το επόμενο διάστημα, κατέγραψαν σημαντική υποχώρηση στους δύο πρώτους μήνες του 2012, ενώ και οι εκτιμήσεις για τις πωλήσεις του τελευταίου διαστήματος κινήθηκαν σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ταυτόχρονα το ισοζύγιο της πρόθεσης αγοράς αυτοκινήτου διαμορφώθηκε σε πολύ αρνητικά επίπεδα τον Ιανουάριο, παρά τη σχετική βελτίωση σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση Οκτωβρίου, ενώ οι πιθανοί αγοραστές ανέρχονται περίπου στις 120 χιλ. για το επόμενο δωδεκάμηνο.

Οι εξελίξεις αυτές επιδεινώνουν και την απασχόληση στον κλάδο αλλά και τη δομή του δικτύου, καθώς οι θέσεις εργασίας είναι

μειωμένες κατά 6 χιλ. στο τμήμα εμπορίας από την αρχή της κρίσης, ενώ τα καταστήματα έχουν μειωθεί κατά 615 πανελλαδικά, με μεγαλύτερη ένταση στα αποκλειστικά σημεία πώλησης, σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησε το IOBE σε συνεργασία με τις εταιρείες του κλάδου.

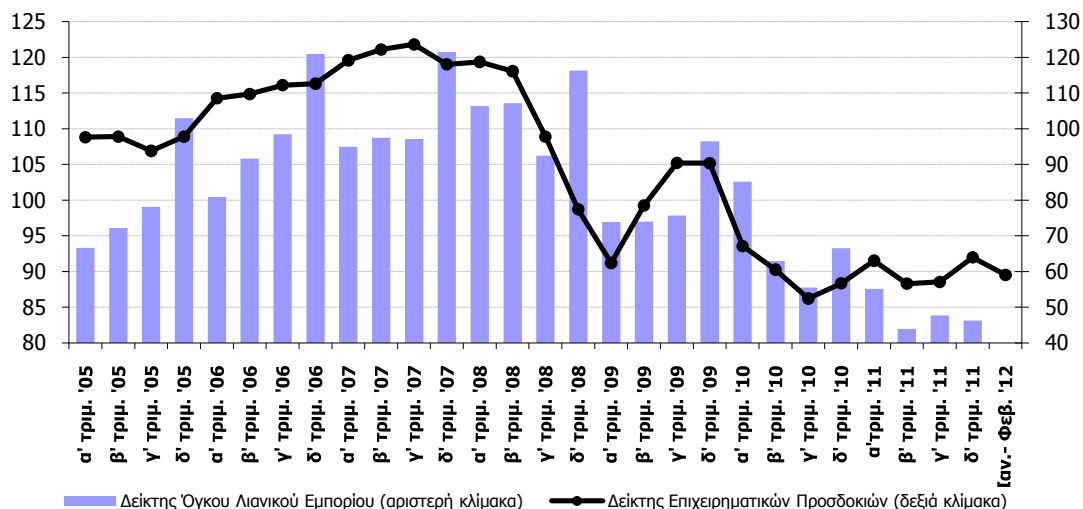
Χονδρικό Εμπόριο

Η έντονη ύφεση του λιανικού εμπορίου δεν αφήνει ανεπηρέαστο και το χονδρικό εμπόριο, το οποίο περιορίζεται στο σύνολο του 2011 φτάνοντας στα ιστορικά χαμηλά επίπεδα του 2005. Ο δείκτης κύκλου εργασιών¹⁰ συρρικνώνεται συνεχώς από το 2009, με αποτέλεσμα το 2011 να βρίσκεται στις 100,7 μονάδες σημειώνοντας απώλειες της τάξης του 13,4% σε σχέση με πέρυσι. Η υποτονική πορεία του λιανικού εμπορίου, καθώς και το ευρύτερο ασταθές οικονομικό και κοινωνικό κλίμα, δεν αναμένεται να διαφοροποιήσουν την εικόνα του χονδρικού εμπορίου μεσοπρόθεσμα.

¹⁰ Ο δείκτης στο Χονδρικό Εμπόριο υπολογίζεται χωρίς το Φ.Π.Α. και περιλαμβάνει τα συνολικά ποσά που έχει τιμολογήσει η επιχείρηση στη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (τριμήνου).

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	2009	2010	2011	Ετήσια Μεταβολή '10/'09	Ετήσια Μεταβολή '11/'10
Γενικός Δείκτης	100,0	93,8	84,1	-6,2%	-10,3%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	98,8	92,1	84,0	-6,8%	-8,8%
Επιμέρους κατηγορίες καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	107,1	101,7	97,8	-5,1%	-3,9%
Πολυκαταστήματα	109,2	96,6	99,1	-11,5%	2,5%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	90,9	81,7	69,5	-10,1%	-15,0%
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	93,3	88,8	76,8	-4,8%	-13,5%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	109,2	108,1	97,9	-1,0%	-9,5%
Ένδυση-Υπόδηση	97,6	86,4	72,4	-11,5%	-16,2%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	101,7	88,4	75,4	-13,1%	-14,7%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	83,0	79,6	77,6	-4,1%	-2,4%

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.5

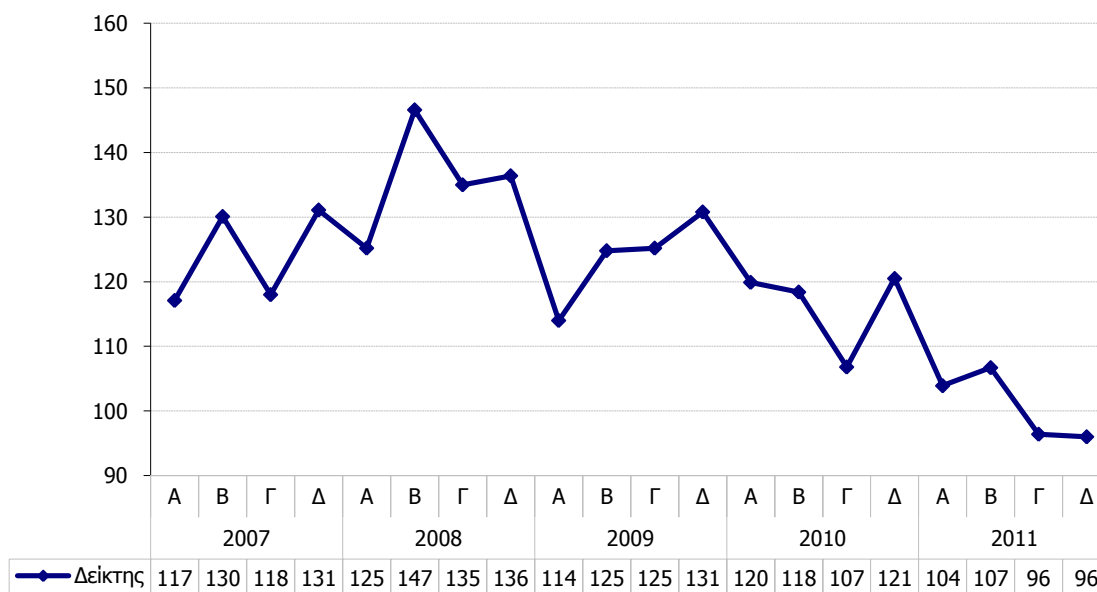
Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	2009	2010	2011	ΠΜ % '10/'09	ΠΜ % '11/'10
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	87,9	76,3	80,6	-13,2%	5,6%
Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση	90,6	68,4	54,3	-24,5%	-20,6%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	67,8	55,2	47,9	-18,6%	-13,2%
Οχήματα - Ανταλλακτικά	76,4	42,9	60,7	-43,9%	41,5%
Πολυκαταστήματα	106,4	87,1	53,8	-18,1%	-38,2%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	80,4	59,2	58,9	-26,4%	-0,5%

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

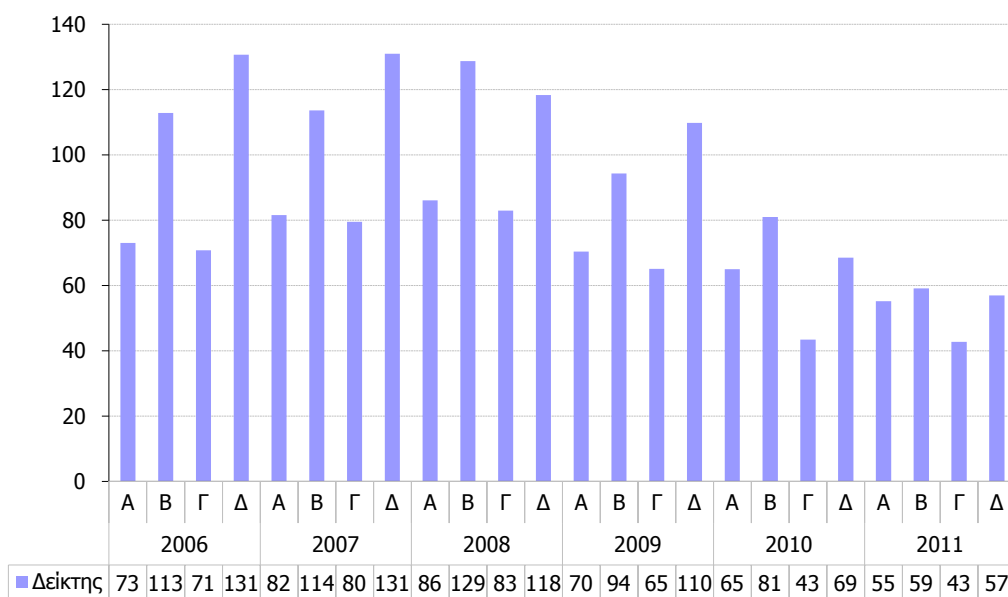
Πλήθος κλάδων των υπηρεσιών αντιμετωπίζουν σημαντικές μειώσεις κύκλου εργασιών, έστω και αν σε ορισμένους από αυτούς η πτώση έχει επιβραδυνθεί. Έτσι στο σύνολο του 2011, 13 από τους 14 κλάδους που μετρώνται από ΕΛΣΤΑΤ καταγράφουν απώλειες σε σχέση με πέρυσι. Πιο συγκεκριμένα, εντείνεται ο ρυθμός συρρίκνωσης του κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες αρχιτεκτόνων και μηχανικών, με το δείκτη να περιορίζεται εκ νέου κατά 28,0% (αντί μείωσης 16,2% πέρυσι), στις υπηρεσίες διαφήμισης (-20,3%),

στις υπηρεσίες καθαρισμού (-15,0% αντί οριακών απωλειών 0,68% το 2010), και τέλος στις υπηρεσίες προστασίας και έρευνας, όπου ο τζίρος συρρικνώθηκε κατά 8,5% (σε σχέση με αύξηση κατά 1,3% πέρυσι).

Στον αντίποδα, στους κλάδους που κινήθηκαν πτωτικά μεν αλλά ηπιότερα σε σχέση με το 2010, ο κύκλος εργασιών στις υπηρεσίες λοιπών επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων περιορίζεται κατά 20,0% (αντί -34,1% το 2010) και οι υπηρεσίες διαφήμισης (-19,8% σε σχέση με -24,1% πέρυσι).

Διάγραμμα 3.5

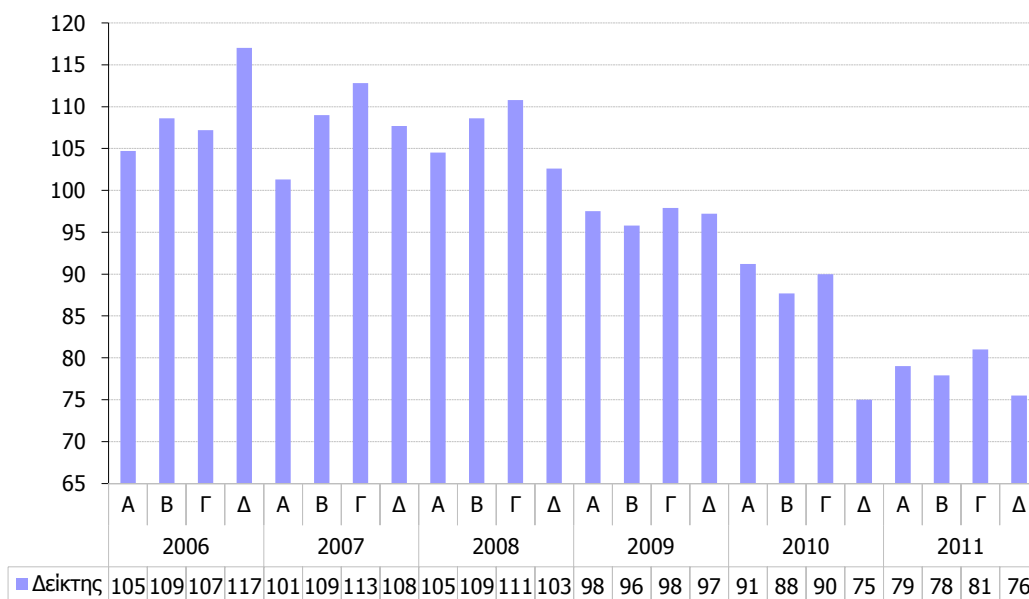
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Διαφήμισης, Έρευνας Αγοράς και Δημοσκοπήσεων Κοινής Γνώμης. Κλάδος 73 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών. Κλάδος 61 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

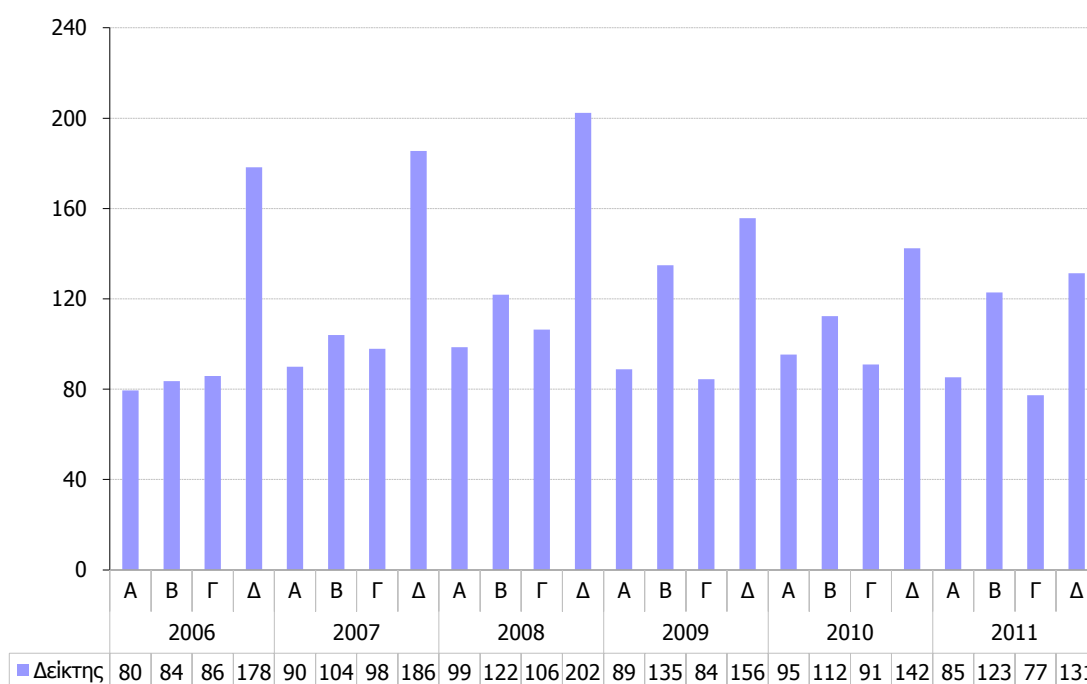
Παρόμοια εικόνα καταγράφεται στις υπηρεσίες διοικητικών δραστηριοτήτων (-11,9% αντί -30,9%) αλλά και στις υπηρεσίες πληροφορικής, με το τζίρο να περιορίζεται κατά -5,6% σε σχέση με σημαντικές απώλειες κατά -33,0% πέρυσι. Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών καταγράφει πτώση κατά 8,9% αντί -11,4% το προηγούμενο έτος, ενώ επιβραδύνεται η συρρίκνωση του τζίρου στον κλάδο νομικών και λογιστικών συμβούλων (-4,5% αντί -6,5%) και στις υπηρεσίες ταχυδρομικών δραστηριοτήτων (-4,4% αντί -7,1% το 2010). Αντίθετα, αύξηση του κύκλου εργα-

σιών τη χρονιά που πέρασε, εμφανίστηκε μόνο στον κλάδο επεξεργασίας δεδομένων και δραστηριοτήτων παροχής πληροφορήσης με το σχετικό δείκτη να ενισχύεται όμως μόνο οριακά κατά 1,3% σε συνέχεια βαθιάς κάμψης κατά 10,4% πέρυσι.

Σημαντική τέλος είναι η επίδραση της οικονομικής κρίσης και στον τομέα του τουρισμού. Ο δείκτης στους κλάδους υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης (κλάδοι 55 και 56) καταγράφει εκ νέου απώλειες που ξεπερνούν το 7,3% (έναντι απωλειών κατά 8,2% το 2010).

Διάγραμμα 3.7

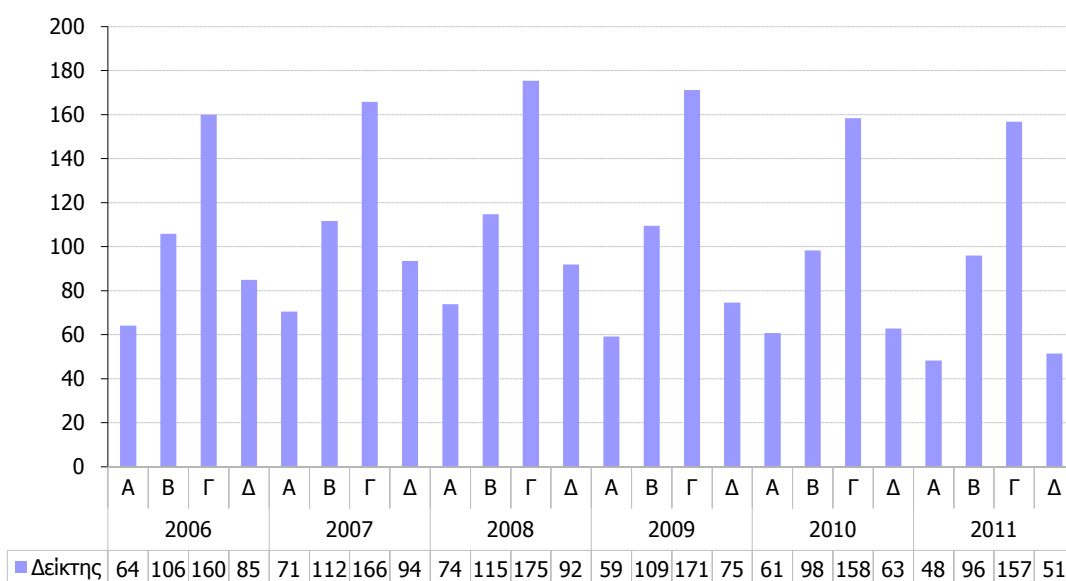
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & Παροχής Συμβουλών Διαχείρισης, Κλάδοι 69+70.2 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης. Κλάδοι 55 & 56 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι προαναφερθείσες τάσεις στις Υπηρεσίες, έχουν αποτυπωθεί έγκαιρα στις **έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE**. Συνολικά κατά το 2011, οι επιχειρηματικές προσδοκίες εμφανίζονται να υποχωρούν κατά 3,0%, ρυθμός ασθενέστερος σε σχέση με πέρυσι (-9,3%). Ειδικότερα, ιδιαίτερα απαισιόδοξος εμφανίζεται ο κλάδος των υπηρεσιών πληροφορικής (-32,5% αντί 14,0% το 2010), εικόνα που δε διαφοροποιείται ούτε στις διάφορες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις (-

15,8% αντί για -0,5% πέρυσι). Αντίθετα, αισιοδοξία για το 2012 διαφαίνεται στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, με το σχετικό δείκτη να ενισχύεται κατά 30,6% σε σχέση με απώλειες κατά 35,1% πέρυσι. Σημαντικά καλύτερη είναι η εικόνα και στις υπηρεσίες τουριστικών γραφείων, καθώς οι προσδοκίες ενισχύονται κατά 20,9% (-15,0% πέρυσι), ενώ συγκρατημένη αισιοδοξία υπάρχει στον κλάδο ξενοδοχείων-εστιατορίων.

Πίνακας 3.6

Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1998-2006=100)

	2009	2010	2011	ΠΜ% '10/'09	ΠΜ% '11/'10
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	79,4	73,9	75,8	-6,9%	2,6%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	71,1	60,4	73	-15,0%	20,9%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	61,1	60,8	51,2	-0,5%	-15,8%
Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	72,4	47	61,4	-35,1%	30,6%
Πληροφορική	65	74,1	50	14,0%	-32,5%
Σύνολο Υπηρεσιών	70,1	63,6	61,7	-9,3%	-3,0%

Πηγή: IOBE

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι ελληνικές εξαγωγές στο εντεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του 2011 ξεπέρασαν τα € 20 δισεκ., επίδοση που αποτελεί (σε απόλυτους όρους) την υψηλότερη της δεκαετίας, σημειώνοντας έτσι άνοδο κατά 39,1% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2010. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές κατέγραψαν πτώση -10,9%, με συνέπεια το εμπορικό έλλειμμα να υποχωρήσει κατά € 10,5 δισεκ. (ή -35,6%). Η εξέλιξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα η αξία των εξαγωγών της χώρας να καλύπτει το ήμισυ των εισαγωγών της (51,5%) με την αναλογία να είναι αυξημένη κατά 19 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι.

Η αύξηση της αξίας των εξαγωγών κατά € 5,7 δισεκ. είναι κυρίως αποτέλεσμα της αύξησης των εξαγωγών στα καύσιμα, που ήταν τετραπλάσια σε σχέση με πέρυσι και να ανέρχεται στα €4,4 δισεκ.. Έτσι, το 29% των συνολικών εξαγωγών καλύπτεται από τα πετρελαιοειδή, όταν στην ίδια περίοδο πέρυσι το μερίδιό τους ανέρχονταν στο 10%. Αντίστοιχα, η αξία των εξαγωγών, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2011 ανήλθε στα € 14,4 δισεκ., σημειώνοντας άνοδο κατά 10% σε σχέση με πέρυσι.

Στα Βιομηχανικά προϊόντα, οι εξαγωγές αυξήθηκαν σχεδόν κατά € 1 δισεκ. (ή 11,4%), με το μερίδιό τους όμως να υποχωρεί κατά 11 εκατοστιαίες μονάδες και να διαμορφώνεται στο 45,9%. Μεταξύ των κυριότερων κατηγοριών, η σημαντικότερη άνοδος (+18,9% ή € 816,7 εκατ.) παρατηρείται στα Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη, ενώ στα

Χημικά Προϊόντα και τα Μηχανήματα-Υλικό Μεταφορών η άνοδος διαμορφώθηκε στην περιοχή του 10%. Στα Διάφορα Βιομηχανικά είδη τέλος, που κατέχουν μερίδιο περίπου 10% στις εγχώριες εξαγωγές, καταγράφεται μικρή πτώση, κατά -1%, με αποτέλεσμα η αξία τους να διαμορφώνεται στα € 1,5 δισεκ..

Άνοδος κατά 6% σημειώνεται στις εξαγωγές των Αγροτικών προϊόντων με την αξία τους να φθάνει στα € 3,7 δισεκ.. Ωστόσο, το μερίδιό τους έχει μειωθεί κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες λόγω της αύξησης του μεριδίου των εξαγωγών στα πετρελαιοειδή (18,5%). Στα Τρόφιμα και ζώα ζωντανά, που αποτελούν την κυριότερη κατηγορία εξαγωγίμων προϊόντων στα αγροτικά προϊόντα, η άνοδος είναι παραπλήσια με το σύνολο των αγροτικών προϊόντων (ή € 162,2 εκατ.) στο πρώτο εντεκάμηνο του 2011. Άνοδική είναι επίσης η τάση και στις υπόλοιπες κύριες ομάδες, με σημαντικότερη εκείνη στα Λάδια και λίπη ζωικής-φυτικής προέλευσης (+9%), ενώ στα Ποτά και καπνός η αξία των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη κατά € 17 εκατ. σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2010 (+3,5%).

Στα μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες αγαθά η αξία των εξαγωγών έχει αυξηθεί κατά 45% σε σχέση με πέρυσι (€ 187,3 εκατ.), ενώ στις πρώτες ύλες, όπου κατέχουν παρόμοιο μερίδιο (3% περίπου), σημειώνεται πτώση -4%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα € 790,0 εκατ..

Σε όρους γεωγραφικής κατεύθυνσης, οι εξαγωγές προς την ΕΕ-27 κατέγραψαν άνοδο κατά 12,2% (ή € 1,1 δισεκ.) το εντεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του 2011. Η αύξηση

αυτή είναι κυρίως αποτέλεσμα της ανόδου των εξαγωγών προς τις χώρες της Ευρωζώνης-17 – που απορροφούν τα 2/3 των εξαγωγών προς την ΕΕ – κατά 900 εκατ. ευρώ (+14,2%). Η μεγαλύτερη άνοδος σημειώνεται στην Ιταλία (+23,5% ή € 370,3 εκατ.) που αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας, ενώ εξίσου σημαντική είναι αύξηση προς την Κύπρο (20,5% ή € 216,9 εκατ.). Αντίθετα, στη Γερμανία, το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας τα προηγούμενα έτη, καταγράφεται πτώση -2% σε σχέση με πέρυσι, με την αξία των εξαγωγών να διαμορφώνεται στα € 1,6 δισεκ.. Στις χώρες εκτός Ευρωζώνης, η άνοδος ανέρχεται στο 7,8% (+ € 232,3 εκατ.) με τις εξαγωγές προς το Ηνωμένο Βασίλειο – το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο στις χώρες εκτός Ευρωζώνης – να σημειώνουν μικρή άνοδο (2,6%) και τη συνολική αξία τους να διαμορφώνεται στα € 820,2 εκατ..

Σημαντική ώθηση στο εξωτερικό εμπόριο της χώρας προσφέρουν οι εξαγωγές προς την Τουρκία, τις ΗΠΑ και την Σιγκαπούρη. Η Τουρκία αναδεικνύεται σε τρίτο σε σημαντικότητα εμπορικό εταίρο, καθώς η αξία των εξαγωγών έχει διπλασιαστεί συγκριτικά με πέρυσι (€ 1,6 δισεκ.), εξέλιξη που υποδεικνύει τα οφέλη που μπορούν οι δύο χώρες να αποκομίσουν από την ενίσχυση των μεταξύ τους δεσμών. Αντίστοιχη τάση, καταγράφεται στις εξαγωγές προς τις ΗΠΑ οι οποίες κατά το α' ενδεκάμηνο του 2011 διαμορφώθηκαν στα € 1,1 δισεκ., με αποτέλεσμα το μερίδιό τους να αυξηθεί κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες (5,4%).

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

Ιανουάριος-Νοέμβριος 2011					
	Αξία (εκατ. €)		ΠΜ(%)	Σύνθεση (%)	
	2011	2010	'11/'10	2011	2010
Αγροτικά προϊόντα	3.738,6	3.537,3	5,7%	18,5%	24,3%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	2.956,7	2.794,6	5,8%	14,6%	19,2%
Ποτά & καπνός	515,3	497,9	3,5%	2,5%	3,4%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	266,6	244,8	8,9%	1,3%	1,7%
Πρώτες ύλες	790,0	818,1	-3,4%	3,9%	5,6%
Πρώτες ύλες μη εδωδιμες εκτός από καύσιμα	790,0	818,1	-3,4%	3,9%	5,6%
Καύσιμα	5.805,7	1.427,7	306,7%	28,7%	9,8%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	5.805,7	1.427,7	306,7%	28,7%	9,8%
Βιομηχανικά προϊόντα	9.289,1	8.340,6	11,4%	45,9%	57,4%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	2.148,4	2.149,1	0,0%	10,6%	14,8%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	3.817,3	3.000,6	27,2%	18,9%	20,6%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	1.864,9	1.720,1	8,4%	9,2%	11,8%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.458,5	1.470,8	-0,8%	7,2%	10,1%
Άλλα	605,7	418,4	44,8%	3,0%	2,9%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	605,7	418,4	44,8%	3,0%	2,9%
Συνολικές εξαγωγές	20.229,0	14.542,0	39,1%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΠΣΕ-ΚΕΕΜ-ΕΛΣΤΑΤ

Αξιοσημείωτη τέλος, είναι η απορρόφηση ελληνικών προϊόντων από τη Σιγκαπούρη, με την αξία των εξαγωγών που κατευθύνονται σε αυτή να ανέρχεται στα € 525,2 εκατ., όταν το αντίστοιχο διάστημα του 2010 δεν ξεπερνούσε τα € 67 εκατ.

Οι εξαγωγές εμφανίζουν άνοδο 20,4% προς τις χώρες των Βαλκανίων, με το μερίδιο τους όμως, να υποχωρεί κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώνεται στις εξαγωγές προς την Σερβία-Μαυροβούνιο-Κόσοβο (+56,2% ή € 135,1 εκατ.) και προς την ΠΓΔΜ (+47,9%), με τη συνολική αξία των εξαγωγών να διαμορφώνεται στα € 294,3 εκατ.. Εξίσου σημαντική, δεδομένου του μεριδίου που κατέχει στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών, είναι η αύξησή τους προς την Βουλγαρία (18,5% ή € 177,6 εκατ.), σε αντίθεση με την Ρουμανία όπου η αξία τους έχει παραμείνει αμετάβλητη σε σχέση με πρόπερσι (€ 557,5 εκατ.). Διεύρυνση των εξαγωγών καταγράφεται επίσης προς την Κροατία (+30,1%) και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (+24,3%), αν και το μερίδιο τους είναι πολύ μικρό.

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής εκτός των ΗΠΑ, ανοδικά κινούνται οι εξαγωγές προς τον Καναδά (16%), αντισταθμίζοντας εν μέρει την υποχώρηση στην αξία των εξαγωγών προς το Μεξικό (-35,5%).

Αντίθετα, μεγάλη άνοδος καταγράφεται στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων προς τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, η αξία των οποίων είναι διπλάσια εκείνης κατά το α΄

εντεκάμηνο του 2010, με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στα € 1,8 δισεκ. (+ € 803 εκατ.). Σημαντικότερος εμπορικός εταίρος στην περιοχή αναδεικνύονται τα Ην. Αραβικά Εμιράτα, καθώς η αξία των εξαγωγών έχει υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με το 2010, ενώ σημαντική είναι η άνοδος των εξαγωγών προς την Αλγερία με την αξία τους -η 2^η υψηλότερη στην περιοχή - να διαμορφώνεται στα € 315,9 εκατ.. Παρόμοια τάση καταγράφεται και για την Αίγυπτο, χώρα που αποτελεί διαχρονικά σημαντικό εμπορικό εταίρο της Ελλάδας, με την αξία των εξαγωγών να προσεγγίζει τα € 286 εκατ..

Όσον αφορά στις εξαγωγές προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, η άνοδός τους κατά € 180,6 εκατ. (+42,7%) ερμηνεύεται από την αύξηση των εξαγωγών προς την Ρωσία (€ 70,2 εκατ. ή 24,2%) την Ουκρανία, προς την οποία οι εξαγωγές σχεδόν διπλασιάστηκαν (€ 108,9 εκατ. συνολική αξία) και την Γεωργία, όπου η αξία τους ήταν σχεδόν εξαπλάσια της αντίστοιχης του 2010 (€ 61 εκατ.). Ανοδικά συνεχίζουν να κινούνται οι εξαγωγές ελληνικών προϊόντων προς την Κίνα, ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης των εμπορικών σχέσεων που καταγράφονται τα τελευταία χρόνια μεταξύ των δύο χωρών, με την αξία τους να είναι διπλάσια σχεδόν της προπέρσινος (€ 260,7 εκατ.). Ενδεικτικό στοιχείο της δυνατότητας ενίσχυσης του εξαγωγικού εμπορίου της Ελλάδας προς την χώρα αυτή αποτελεί το γεγονός ότι το μερίδιό της στις συνολικές εξαγωγές συνεχίζει να είναι πολύ μικρό (1%).

Πίνακας 3.8

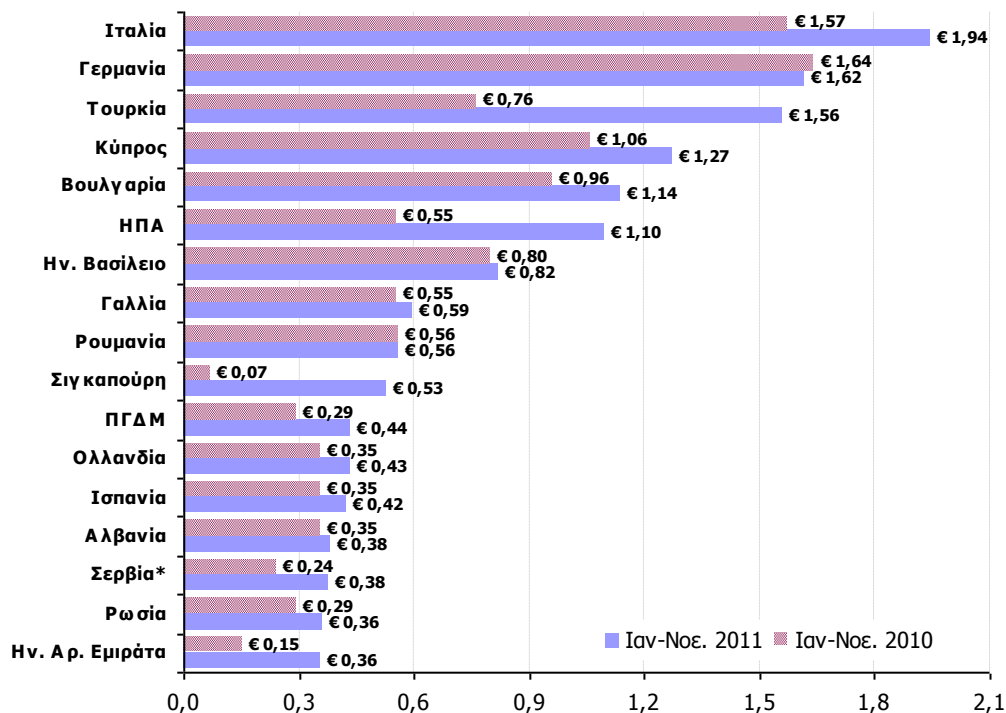
Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2011 και 2010

	Αξία (εκατ. €)			Σύνθεση	
	2011*	2010*	π.μ. (%) '11/'10	2011	2010
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	10.459,4	8.410,0	24,4%	51,7%	57,8%
ΕΕ-27	10.437,7	9.305,3	12,2%	51,6%	64,0%
Ευρωζώνη-17	7.226,3	6.326,2	14,2%	35,7%	43,5%
Β. Αμερική	1.258,2	736,6	70,8%	6,2%	5,1%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	132,0	116,4	13,4%	0,7%	0,8%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν.Κορέας)	1.710,2	939,8	82,0%	8,5%	6,5%
Βαλκάνια	3.001,1	2.493,0	20,4%	14,8%	17,1%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	603,0	422,5	42,7%	3,0%	2,9%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	1.808,5	1.005,4	79,9%	8,9%	6,9%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β. Αφρικής)	124,1	98,1	26,5%	0,6%	0,7%
Ν.Α. Ασία	725,4	218,1	232,6%	3,6%	1,5%
Λατ. Αμερική	71,1	48,9	45,4%	0,4%	0,3%
Λοιπές Χώρες	2.052,9	674,0	204,6%	10,1%	4,6%
Σύνολο	20.229,0	14.542,0	39,1%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΚΕΕΜ

Διάγραμμα 3.9

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο εξαγωγών ελληνικών προϊόντων (σε δισεκ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2010 και 2011

*Σερβία-Μαυροβούνιο-Κόσοβο

Πηγή: ΠΣΕ Επεξεργασία: IOBE

Αντίθετα, ανεπαισθητη, δεδομένου του μεγέθους της χώρας, είναι η διείσδυση των ελληνικών αγαθών στην Ινδία με την αξία τους να διαμορφώνεται περίπου στα € 47 εκατ., εμφανίζοντας μάλιστα πτώση κατά -5,4% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι.

Ανακεφαλαιώνοντας, η πορεία των ελληνικών εξαγωγών το 2011 καταδεικνύει τη δυνατότητα ενίσχυσης της παρουσίας των ελληνικών αγαθών σε ανταγωνιστικές αγορές του εξωτερικού. Η δυναμική που έχει αποκτηθεί, παρά την όποια εξασθένηση ενδεχομένως παρουσιάσει εντός του 2012, εξαιτίας της επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και της κάμψης του διεθνούς εμπορίου, πρέπει να ενισχυθεί (διευκόλυνση εμπορικών συναλλαγών, πύκνωση εμπορικών αποστολών, σε συνεννόηση με τις ανά χώρα ελληνικές διπλωματικές αντιπροσωπίες κ.α.), προκειμένου το εξαγωγικό εμπόριο της χώρας να αποτελέσει έναν από τους βασικούς πυλώνες μετάβασης της ελληνικής οικονομίας σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα και ενίσχυσης της απασχόλησης.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Πρόσφατες εξελίξεις στην αγορά εργασίας

Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας είναι ιδιαίτερα αρνητικές καθώς η ύφεση στην ελληνική οικονομία κλιμακώθηκε εκ νέου στα τέλη του 2011. Αναλυτικότερα, στο δ' τρίμηνο του 2011, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 20,7%, σημειώνοντας άνοδο κατά 6,5 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του 2010 και κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες ως προς το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο

του 2011. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα **ο αριθμός των ανέργων να ξεπεράσει το ένα εκατομμύριο και να διαμορφωθεί στους 1.025,9 χιλ.**, αυξημένος κατά 313,8 χιλ. (ή 44,1%) σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο και κατά 147,6 χιλ. (ή 16,8%) ως προς το γ' τρίμηνο του 2011.

Στο σύνολο του 2011, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 17,7% από 12,5% το 2010, που είναι το δεύτερο υψηλότερο στην Ευρωζώνη-17 (Μ.Ο.: 10,2%) έπειτα από εκείνο της Ισπανίας (21,7%), με τους άνεργους να ανέρχονται στους 876,9 χιλ., από 628,7 το 2010. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στη ζώνη του ευρώ πέρυσι καταγράφηκε στην Αυστρία (4,2%), ενώ στην Ιρλανδία και στην Πορτογαλία, χώρες που επίσης έχουν προσφύγει στο μηχανισμό της τριμερούς οικονομικής στήριξης, διαμορφώθηκε στο 14,5% και 12,9% αντίστοιχα¹¹. **Με βάση τα στοιχεία του ΟΑΕΔ**, ο αριθμός των ανέργων το 2011 διαμορφώθηκε στις 817 χιλ. (700,1 χιλ. άνεργοι αναζητούντες εργασία και 116,9 χιλ. που είναι άνεργοι αλλά δεν αναζητούν εργασία).

Η άνοδος της ανεργίας προήλθε από την κατακόρυφη πτώση της απασχόλησης. **Ο αριθμός των απασχολούμενων** σημείωσε στο δ' τρίμηνο του 2011 πτώση -8,5% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα ένα χρόνο πριν (ή 366,2 χιλ.), όταν στην Ευρωζώνη-17 η μείωση ήταν οριακή (-0,2%). Για το σύνολο του 2011, ο αριθμός των απασχολούμενων υποχώρησε στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας δεκαετίας (4.090,7 χιλ.), σημειώνοντας μείωση κατά -6,8% σε σχέση με

¹¹ Εκτιμήσεις βάσει μηνιαίων στοιχείων (εποχικά διορθωμένων) για το ποσοστό ανεργίας από την Eurostat.

το 2010 (+0,2 άνοδος κατά μέσο όρο στην Ευρωζώνη).

Προχωρώντας στα επιμέρους χαρακτηριστικά των εξελίξεων στο εργατικό δυναμικό, **η ανεργία των γυναικών** αυξήθηκε στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι κατά 6,6 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2010, φθάνοντας το 24,5%, ενώ στο σύνολο του 2011 διαμορφώθηκε στο 21,4% (16,2% το προηγούμενο έτος). Παρόμοια άνοδος καταγράφεται στο ποσοστό ανεργίας των ανδρών, το οποίο το δ' τρίμηνο του 2011 ανήλθε στο 17,8%, ενώ στο σύνολο του έτους διαμορφώθηκε στο 15% (9,9% το 2010).

Από τη σκοπιά της ηλικιακής διάρθρωσης της ανεργίας, το τέταρτο τρίμηνο του 2011 οι μισοί από τους νέους ηλικίας 15 έως 24 ετών που επιθυμούσαν να εργαστούν δεν έβρισκαν εργασία, με το ποσοστό ανεργίας τους να ανέρχεται στο 44% για ολόκληρο το 2011, ενώ στην ηλικιακή ομάδα 25 έως 29 ετών το αντίστοιχο ποσοστό διαμορφώθηκε στο 30,4% στα τέλη του περασμένου έτους (αντίστοιχα 29,6% για το 2011). Τις αρνητικές συνέπειες της ύφεσης βιώνουν τα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία μεταξύ 30 και 44 ετών, καθώς ο αριθμός των ανέργων το 2011 ήταν σχεδόν παραπλήσιος με εκείνο στο σύνολο της χώρας το 2008 (356 χιλ.). Στην ηλικιακή ομάδα 45 έως 64 ετών, το ποσοστό ανεργίας είναι συγκριτικά μικρότερο από τις προηγούμενες κατηγορίες (13,5% το δ' τρίμηνο πέρυσι και 11,1% για όλο το προηγούμενο έτος), ωστόσο ο αριθμός των ανέργων πλησιάζει τις 198 χιλ.. Έτσι, τα άτομα που δεν βρίσκουν εργασία ηλικίας 30 ετών και άνω, αποτελούν τα 2/3 περίπου του συνόλου των ανέργων της χώρας

το 2011, γεγονός που ενδέχεται να έχει ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες στη συνοχή του κοινωνικού ιστού, δεδομένου ότι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας φέρουν κατά κύριο λόγο την ευθύνη για την κάλυψη των υποχρεώσεων των οικογενειών τους.

Ο αριθμός εκείνων που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας αλλά δεν βρίσκουν δουλειά – **νέοι άνεργοι** - εμφανίζει αύξηση κατά 47% στο δ' τρίμηνο του 2011 σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2010, με το ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του έτους να διαμορφώνεται στο 24%. Η αδυναμία όμως της ελληνικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας αποτυπώνεται στο ρυθμό με τον οποίο αυξάνονται οι άνεργοι που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από δώδεκα μήνες, που έφτασε το 65% στο τελευταίο τρίμηνο της περασμένης χρονιάς, με αποτέλεσμα το ποσοστό της **μακροχρόνιας ανεργίας** το 2011 να διαμορφωθεί στο 51,3% από 47,1% το 2010. **Στα άτομα με ξένη υπηκοότητα**, το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε πέρυσι υψηλότερο από των ημεδαπών (20,7% έναντι 17,4% για το 2011 συνολικά), σημειώνοντας μάλιστα άνοδο στο τέταρτο τρίμηνο του 2011 κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Η ανεργία, πλήττει εντονότερα **τα άτομα με μεσαίο και χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης**. Το 2011, η υψηλότερη ανεργία (28,5%) σημειώθηκε στα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο, ενώ σε όσους έχουν ολοκληρώσει ορισμένες μόνο τάξεις του δημοτικού το ποσοστό ανεργίας έχει διπλασιαστεί μέσα σε ένα χρόνο (24,1%). Στους αποφοίτους ανώτερης τεχνικής επαγγελματι-

κής εκπαίδευσης το ποσοστό ανεργίας διαμορφώνεται σε παρόμοιο σχεδόν επίπεδο με εκείνο στα άτομα με απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης (20% περίπου), οι οποίοι αποτελούν συνολικά το 1/3 των απασχολούμενων της χώρας. Μικρότερο από το μέσο όρο στο σύνολο της χώρας είναι το ποσοστό ανεργίας στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μόνο τη δημοτική εκπαίδευση (16,3% έναντι 10,9% το 2010), ενώ στο σύνολο των ανέργων το 2011 ο ένας στους δέκα (110,4 χιλ.) έχει ολοκληρώσει την τρίτοβάθμια εκπαίδευση, γεγονός που οδήγησε σε διεύρυνση του ποσοστού ανεργίας στους πτυχιούχους κατά 4,2 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος (12,7%). Λιγότερες, συγκριτικά με τις προηγούμενες κατηγορίες, είναι οι δυσκολίες εισόδου στην αγορά εργασίας για τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου, όπου το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 10,2% (7,7% το 2010).

Σε επίπεδο περιφερειών, η οικονομική ύφεση έχει επηρεάσει σε μεγαλύτερο βαθμό την Μακεδονία, με τον αριθμό των ανέργων (242 χιλ. άτομα) να έχει αυξηθεί το 2011 κατά 42% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ η απασχόληση υποχώρησε κατά -8%. Στη Δυτική Μακεδονία, η οποία διαχρονικά πλήττεται από την ανεργία περισσότερο από άλλες περιοχές της χώρας, το ποσοστό ανεργίας έχει σχεδόν διπλασιαστεί σε μια διετία (23,2%). Αντίστοιχα, στην Κεντρική Μακεδονία – την περιοχή στην οποία βρίσκεται η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της χώρας – ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 43% μέσα σε ένα έτος (162,6 χιλ.) με το ποσοστό ανεργίας να διαμορφώνεται σε παραπλήσιο επίπεδο με εκείνο στην Ανατολική Μακεδονία

α-Θράκη (19,6%). Σε ότι αφορά την Αττική, όπου συγκεντρώνεται περισσότερο από το 1/3 των απασχολούμενων της χώρας, η απασχόληση το 2011 σημείωσε κάμψη κατά -6%, με το ποσοστό ανεργίας να κυμαίνεται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με τον εθνικό μέσο όρο. Σημαντική άνοδος της ανεργίας, της τάξης των 6,4 εκατοστιαίων μονάδων, καταγράφεται στην Στερεά Ελλάδα (19%), γεγονός που, μεταξύ άλλων, συνδέεται και με τη συρρίκνωση της παραγωγής στη μεταποίηση, καθώς στους νομούς της περιοχής, ιδιαίτερα στην Βοιωτία, έχει εγκατασταθεί στο παρελθόν σημαντικός αριθμός βιομηχανικών μονάδων. Στην Δυτική Ελλάδα και τη Θεσσαλία το ποσοστό ανεργίας κυμαίνεται στο ίδιο επίπεδο (17% περίπου), ενώ υποχωρεί ελαφρώς στην Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο (15%). Το μικρότερο ποσοστό ανεργίας (14% περίπου) καταγράφεται στο Βόρειο Αιγαίο, στην Πελοπόννησο και στα Ιόνια νησιά.

Αναφορικά με τους κύριους οικονομικούς τομείς, υποχώρηση της απασχόλησης σημειώθηκε και στους τρεις στα τέλη του περασμένου έτους, με τη συρρίκνωση στο δευτερογενή τομέα να συνεχίζεται με την ίδια μεγάλη ένταση των προηγούμενων τεσσάρων τριμήνων. Τους τελευταίους τρεις μήνες του 2011 χάθηκαν στο δευτερογενή τομέα 140 χιλ. θέσεις εργασίας σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010, με αποτέλεσμα στο σύνολο του έτους η απασχόληση να έχει υποχωρήσει στις 728,9 χιλ. (-15,7% σε σχέση με το 2010) και το μερίδιό της στο σύνολο της απασχόλησης να διαμορφώνεται στο 18%. Στον πρωτογενή τομέα, η ανοδική πορεία της απασχόλησης τη διετία 2009-2010 που ερμηνεύθηκε και ως τάση επιστροφής

μέρους του αστικού πληθυσμού σε αγροτικές περιοχές και εργασίες, λόγω της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας στα αστικά κέντρα, έχει πλέον ανακοπεί, αφού ο αριθμός των απασχολουμένων στην Γεωργία-Κτηνοτροφία υποχώρησε το 2011 στο χαμηλότερο επίπεδο τουλάχιστον των τελευταίων δώδεκα ετών (507,4 χιλ), σημειώνοντας παράλληλα πτώση -7,7% σε σχέση με το 2010. Μικρότερη, συγκριτικά με τους άλλους τομείς, αλλά εξίσου σημαντική δεδομένου του πολύ μεγάλου μεριδίου που κατέχει ο συγκεκριμένος τομέας στην απασχόληση, είναι η απώλεια θέσεων εργασίας στις Υπηρεσίες (-4%) με τον αριθμό των απασχολουμένων να κυμαίνεται σε επίπεδο αντίστοιχο με εκείνο του 2005 (2.854,4 χιλ.).

Σε **επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας**, στο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο, όπου καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός απασχολούμενων (σχεδόν ο 1 στους 5 εργαζομένους στην οικονομία), σημειώθηκε πτώση κατά -5% (ή 39,7 χιλ. θέσεις εργασίας) το 2011, ενώ στον τομέα των Κατασκευών η απασχόληση συρρικνώθηκε πολύ περισσότερο, με την πτώση να είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των κλάδων (-23% ή -72,6 χιλ.). Στις Υπηρεσίες Εστίασης και Καταλύματος η μείωση είναι ίδιας έκτασης με το προηγούμενο έτος (-3%), ενώ υποχώρηση της απασχόλησης παρατηρείται και σε κλάδους του δημοσίου τομέα (Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα, Εκπαίδευση, Υγεία), κατά 31,2 χιλ. συγκριτικά με το 2010, γεγονός που οφείλεται και στο σημαντικό αριθμό εργαζομένων οι οποίοι επέλεξαν να συνταξιοδοτηθούν για να αποφύγουν το εργασιακό καθεστώς της εφεδρείας.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η ανεργία αποτελεί αυτή τη στιγμή το μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας με έντονες αρνητικές επιπτώσεις σε πολλά επίπεδα (υγεία, ασφαλιστικό, κτλ). Η υφεσιακή τροχιά της οικονομίας, που ως ένα βαθμό είναι αποτέλεσμα της διαδικασίας δημοσιονομικής προσαρμογής, ασκεί μεγαλύτερες πιέσεις στην ελληνική οικονομία, όπου η συνεισφορά της κατανάλωσης στην ανάπτυξη της υπήρξε μεγαλύτερη συγκριτικά με το μέσο όρο της Ευρωζώνης τα τελευταία χρόνια.

Ωστόσο το περιβάλλον στην αγορά εργασίας φέτος θα το καθορίσουν εν πολλοίς οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις που υιοθετήθηκαν πρόσφατα, με θεωρητικό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για τη σύναψη του νέου Μνημονίου με την τριόκα ΕΕ-ΕΚΤ-ΔΝΤ, περιλήφθηκαν ρυθμίσεις για τη μείωση του μισθολογικού κόστους και την αλλαγή των διαδικασιών διαπραγμάτευσης μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων (ν. 4046/2012). Με το συγκεκριμένο νόμο θεσμοθετήθηκε η μείωση του νόμιμου κατώτατου ορίου μισθών και ημερομισθίων κατά 22% σε σχέση με την τελευταία Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (Ιούλιος 2010). Επιπλέον, με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου των νέων κάτω των 25 ετών στην αγορά εργασίας, η μείωση του κατώτατου ορίου σε αυτές τις ηλικίες φτάνει το 32%, ενώ η αμοιβή των μαθητευομένων ανέρχεται στο 68% των νέων κατώτατων μισθών και ημερομισθίων. Στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας εντάσσεται και η αναστολή Υπουργικών Αποφάσεων και διοικητικών πράξεων που προβλέπουν αυξήσεις αποδοχών,

συμπεριλαμβανομένων της ωρίμανσης και άλλων επιδομάτων, για τα επόμενα έτη.

Σε βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, οι ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας εκτιμάται ότι θα επιφέρουν νέες περικοπές στο διαθέσιμο εισόδημα εργαζόμενων και ακολούθως, περιορισμό των καταναλωτικών τους δαπανών, αλλά και επιβράδυνση του πληθωρισμού. Σε ότι αφορά τις επιδράσεις στην πλευρά των δημόσιων οικονομικών, αναμένεται μείωση των εισπράξεων από εργοδοτικές εισφορές και των εσόδων από έμμεση φορολογία. Μέσο-μακροπρόθεσμα, οι επιχειρήσεις θα προσαρμόσουν την παραγωγή και το εργατικό δυναμικό τους στα νέα δεδομένα στην αγορά εργασίας. Όσες επιχειρήσεις έχουν παρουσία σε αγορές του εξωτερικού ενδεχομένως να ανταποκριθούν σε πτωτικές μεταβολές των τιμών των προϊόντων / υπηρεσιών τους λόγω του χαμηλότερου μισθολογικού κόστους. Από αυτές τις αλλαγές θα διαφανεί το τελικό αποτέλεσμα των νέων μέτρων στην απασχόληση, στην παραγωγική δραστηριότητα, στην ανταγωνιστικότητα και στα δημόσια οικονομικά.

Εκτός από τις παραπάνω επιδράσεις, που θα εκδηλωθούν χρονικά στο μέλλον, άμεσο και απώτερο, η εγχώρια αγορά εργασίας θα προσαρμοστεί το 2012 στα δεδομένα που δημιούργησε η βαθύτερη της αναμενόμενης ύφεση στα τέλη του 2011, διαδικασία στην οποία φαίνεται να έχει εισέλθει ήδη από το τελευταίο δίμηνο του προηγούμενου έτος,

καθώς η ανεργία παρουσίασε απότομη αύξηση, σε μηνιαίο επίπεδο.

Από την άλλη πλευρά, μετά και τη σημαντική απομείωση του δημοσίου χρέους μέσα από την ανταλλαγή κρατικών ομολόγων και τη νέα χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας, αίρεται μεγάλο μέρος της νομισματικής αβεβαιότητας και πλέον γίνεται αρκετός λόγος για την ανάγκη τόνωσης της ανάπτυξης, μέσω επενδύσεων. Αυτό μπορεί να γίνει με την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των κοινωνικών πόρων για τη στήριξη υφιστάμενων θέσεων εργασίας, την επανένταξη ανέργων στην αγορά εργασίας και την υλοποίηση έργων στο σύνολο της επικράτειας της χώρας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελούν τα έργα κατασκευής στους οδικούς άξονες της χώρας που έχουν διακοπεί την τελευταία διετία, αλλά και η προώθηση έργων υψηλής προστιθέμενης αξίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Σε κάθε περίπτωση πάντως η ανάκτηση κάποιου επιπέδου ρευστότητας και η επαναλειτουργία του τραπεζικού συστήματος είναι απαραίτητες για τη χρηματοδότηση της υφιστάμενης επιχειρηματικής δραστηριότητας, αλλά και νέων εγχειρημάτων σε κλάδους με προοπτική που υπήρχαν και εξακολουθούν να υπάρχουν στο ελληνικό παραγωγικό σύστημα. Συνεκτιμώντας όλες τις επιπτώσεις που αναλύθηκαν, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή **του 20% το 2012**.

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό					
		Σύνολο	% του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	% εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	% εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	4.525,8	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	4.586,1	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	4.611,9	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	8.906,4	4.580,3	51,4	4.086,3	89,2	493,9	10,8
2002	8.964,3	4.656,0	51,9	4.175,8	89,7	480,2	10,3
2003	9.014,9	4.734,4	52,5	4.274,5	90,3	460,0	9,7
2004	9.063,5	4.818,8	53,2	4.313,2	89,5	505,7	10,5
2005	9.108,1	4.846,5	53,2	4.369,0	90,1	477,5	9,9
2006	9.157,4	4.886,4	53,4	4.452,3	91,1	434,5	8,9
2007	9.207,4	4.916,8	53,4	4.509,9	91,7	406,9	8,3
2008	9.234,1	4.937,3	53,5	4.559,4	92,4	377,9	7,6
α' τρίμ. 2009	9.252,7	4.948,1	53,5	4.485,8	90,7	462,3	9,3
β' τρίμ. 2009	9.262,4	4.974,5	53,7	4.531,9	91,1	442,6	8,9
γ' τρίμ. 2009	9.272,3	5.005,3	54,0	4.540,1	90,7	465,1	9,3
δ' τρίμ. 2009	9.282,4	4.991,2	53,8	4.476,8	89,7	514,4	10,3
2009	9.267,5	4.979,8	53,8	4.508,7	90,6	471,1	9,5
α' τρίμ. 2010	9.292,2	5.012,4	53,9	4.425,6	88,3	586,8	11,7
β' τρίμ. 2010	9.301,5	5.021,0	54,0	4.427,0	88,2	594,0	11,8
γ' τρίμ. 2010	9.311,5	5.024,9	54,0	4.402,9	87,6	621,9	12,4
δ' τρίμ. 2010	9.320,6	5.011,1	53,8	4.299,0	85,8	712,1	14,2
2010	9.306,3	5.017,4	53,9	4.388,6	87,5	628,7	12,5
α' τρίμ. 2011	9.329,4	4.987,0	53,5	4.194,4	84,1	792,6	15,9
β' τρίμ. 2011	9.337,6	4.967,2	53,2	4.156,3	83,7	810,8	16,3
γ' τρίμ. 2011	9.346,0	4.957,6	53,0	4.079,3	82,3	878,3	17,7
δ' τρίμ. 2011	9.354,5	4.958,7	53,0	3.932,8	79,3	1.029,3	20,7
2011	9.341,9	4.967,6	53,2	4090,7	82,4	876,9	17,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

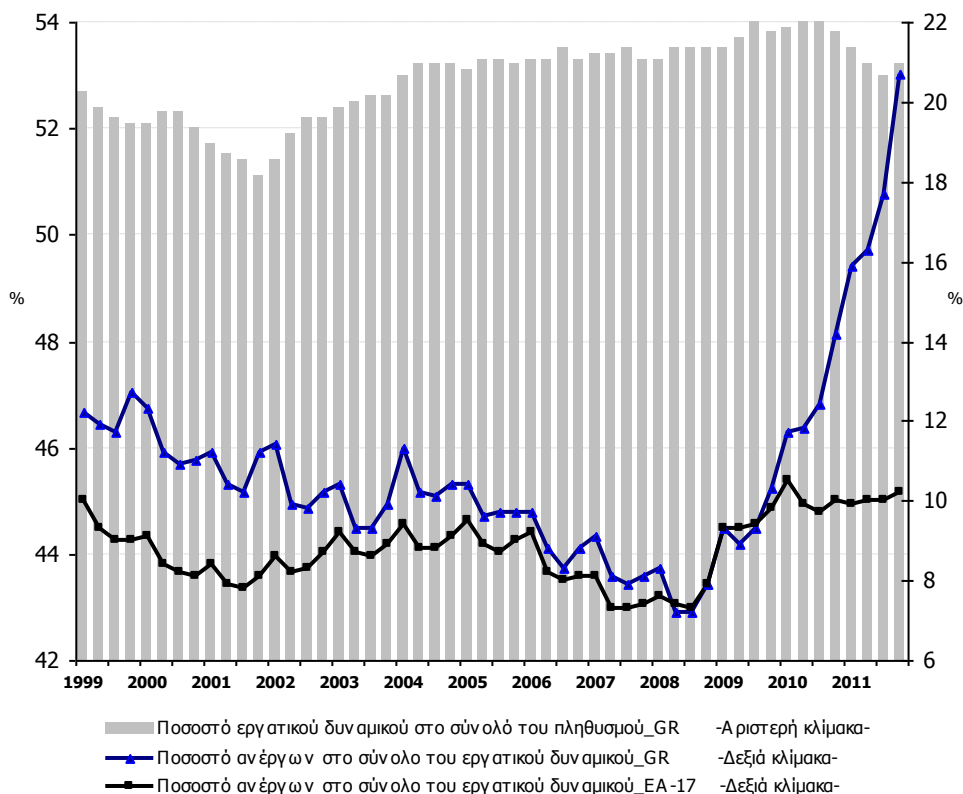
Πρόσθετα στοιχεία για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης προσφέρουν οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE.

Το πρώτο δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου του νέου έτους, οι βραχυπρόθεσμες προβλέψεις για την απασχόληση σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2011 βαίνουν σημαντικά δυσμενέστερες στο Λιανικό Εμπόριο και στις Κατασκευές, ενώ στη Βιομηχανία παραμένουν στα ίδια, αρνητικά επίπεδα και

στις Υπηρεσίες σημειώνουν ελαφρά βελτίωση, μετά από την ιστορικά όμως χαμηλή επίδοσή τους. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σημειώνεται οριακή υποχώρηση στις σχετικές προβλέψεις στη Βιομηχανία και κατακόρυφη πτώση τους στο Λιανικό Εμπόριο. Στον τομέα των Κατασκευών, παρόλο που ο σχετικός δείκτης παραμένει σε απογοητευτικά επίπεδα, καταγράφει μικρή βελτίωση σε σχέση με την ίδια περσινή περίοδο. Αναλυτικότερα:

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Στη Βιομηχανία, το αρνητικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση στο διάστημα Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου παραμένει στα ίδια σχεδόν επίπεδα σε σχέση με τους τελευταίους μήνες του προηγούμενου έτους και διαμορφώνεται, στις -27 μονάδες. Η επίδοση αυτή είναι ελαφρώς δυσμενέστερη σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή (-21 μονάδες). Σχεδόν καμία βιομηχανική επιχείρηση δεν προβλέπει άνοδο της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, ενώ αντίθετα το 27-28% των επιχειρήσεων αναμένει βραχυπρόθεσμα και νέα μείωση στον αριθμό των θέσεων εργασίας του τομέα.

Στον τομέα των Κατασκευών, οι σχετικές προβλέψεις το πρώτο δίμηνο του

2012 υποδηλώνουν έντονη επιδείνωση σε σχέση με τα τέλη του προηγούμενου έτους, κυρίως λόγω δυσμενέστερων προβλέψεων στις Κατασκευές Ιδιωτικών Κτιρίων. Σε σύγκριση ωστόσο με το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι, ο μέσος δείκτης του υπό εξέταση τριμήνου βρίσκεται υψηλότερα, στις -51 μονάδες (από -61 μονάδες). Τα 2/3 των επιχειρήσεων του κλάδου το διάστημα Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου (από 46% το προηγούμενο τρίμηνο) προβλέπουν ακόμα λιγότερες θέσεις εργασίας στον τομέα, ενώ αντίθετα το 11% (από 7% το περασμένο τρίμηνο) αναμένει άνοδο της απασχόλησης την επόμενη περίοδο. Στα Δημόσια Έργα, η πορεία του δείκτη είναι ελαφρώς ανοδική το τελευταίο εξάμηνο, ενώ αντίθετα στις Ιδιωτικές Κατασκευές, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο

επιδεινώνεται σημαντικά από τον Ιανουάριο και μετά, αφού διαμορφώνεται στις -72 μονάδες κατά μέσο όρο στο πρώτο δίμηνο του έτους (από -38 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο και -58 μονάδες την ίδια περσινή περίοδο).

Στις Υπηρεσίες, οι προβλέψεις για την απασχόληση το πρώτο διάστημα του 2012 κερδίζουν έδαφος σε σχέση με τα ιστορικά δυσμενή επίπεδα του περασμένου φθινοπώρου, αν και παραμένουν έντονα απαισιόδοξα. Το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο διαμορφώνεται έτσι στις -22 μονάδες, από -29 το τελευταίο τρίμηνο του 2011 και -24 κατά μέσο όρο την ίδια περσινή περίοδο. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, τρεις στις 10 αναμένουν περαιτέρω πτώση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο να παραμένει χαμηλά, στο 9% (από 5% το προηγούμενο τρίμηνο). Σε επιμέρους κλάδους, οι σχετικές προβλέψεις το συγκεκριμένο διάστημα εμφανίζονται λιγότερο δυσμενείς στην Πληροφορική, στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Από την άλλη πλευρά, οι δυσμενέστερες επιδόσεις σημειώνονται στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια και τα Τουριστικά Πρακτορεία.

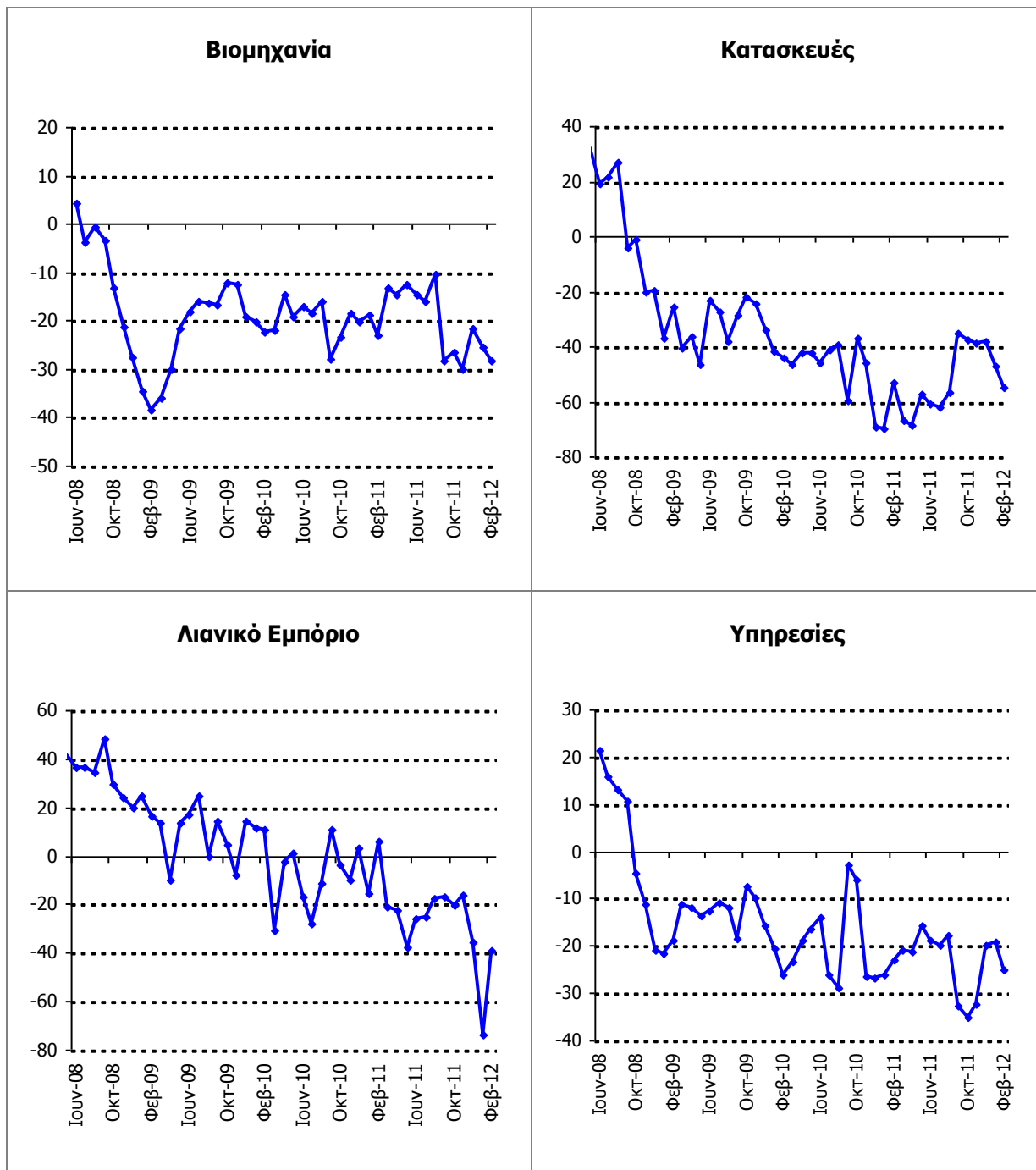
Μεγάλη πτώση καταγράφουν στο συγκεκριμένο δίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο οι προσδοκίες για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο, με το σχετικό δείκτη να περιορίζεται σημαντικά από τον Δεκέμβριο και μετά, ενώ ειδικά τον Ιανουάριο να καταγράφει χαμηλό ρεκόρ.

Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται κατά μέσο όρο σε ιστορικά χαμηλό επίπεδα το υπό εξέταση δίμηνο, στις -57 μονάδες (από -24 μονάδες το τελευταίο τρίμηνο του 2011 και -5 στην αντίστοιχη περσινή περίοδο).

Σχεδόν τα 3/5 των επιχειρήσεων του τομέα (από 32% το προηγούμενο τρίμηνο) αναμένουν συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και μόλις το 1% (από 8%) προσδοκά άνοδο βραχυπρόθεσμα. Από τους επιμέρους τομείς, πολύ δυσοίωνη είναι η εικόνα της απασχόλησης στα Υφάσματα - Ένδυση-Υπόδηση, τα Είδη οικιακού εξοπλισμού και τα Οχήματα & Ανταλλακτικά, με τα ποσοστά των επιχειρήσεων που αναμένουν μείωση των θέσεων εργασίας στους κλάδους αυτούς να κυμαίνονται μεταξύ 70-80%. Κατακόρυφη είναι όμως και η πτώση στο σχετικό δείκτη στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός, ο οποίος διαμορφώνεται στις -52 μονάδες (από +3) και ηπιότερη στα Πολυκαταστήματα (στις -16 από -2 μονάδες).

Διάγραμμα 3.11

Προβλέψεις για την απασχόληση (διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

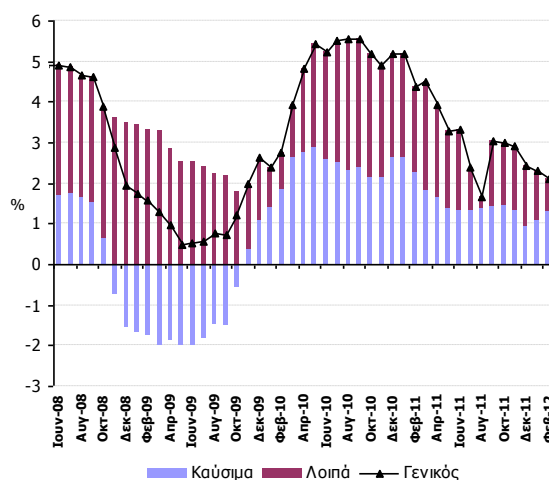
Το 2011 σημειώθηκαν για δεύτερο συνεχή χρόνο σημαντικές αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας στο πλαίσιο της προσπάθειας μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος, μικρότερης έκτασης από ότι το 2010, γεγονός ωστόσο με αυξητική επίδραση στον ΓΔΤΚ. Από την άλλη πλευρά, η σημαντική εξασθένιση της αγοραστικής δύναμης, λόγω της μείωσης των μισθών και των συντάξεων, της διεύρυνσης της άμεσης φορολογίας (μείωση αφορολόγητου ορίου εισοδήματος, εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης) και της απότομης ανόδου της ανεργίας, λειτούργησε ανασταλτικά σε εντονότερη αύξηση του επιπέδου των τιμών. Έτσι, το μέσο επίπεδο του πληθωρισμού στην Ελλάδα το 2011 διαμορφώθηκε στο 3,3%, σημειώνοντας πτώση κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2010. Η πτωτική πορεία του πληθωρισμού συνεχίζεται και στις αρχές του 2012, με αποτέλεσμα το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου να βρίσκεται στο 2,2%, έναντι 4,8% την αντίστοιχη περίοδο του 2011.

Αυτή η επιβράδυνση ερμηνεύεται σε σημαντικό βαθμό από την ηπιότερη αύξηση που προκαλούν στον ΓΔΤΚ συγκεκριμένες κατηγορίες αγαθών συγκριτικά με το ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι. Έτσι, οι αυξήσεις των τιμών στα τσιγάρα, τον ηλεκτρισμό, το πετρέλαιο θέρμανσης, αλλά και συνολικά στα καύσιμα το πρώτο δίμηνο του 2012 άσκησαν υποδιπλάσια αρνητική επίδραση στον ΓΔΤΚ (1,6 εκατοστιαίες μονάδες) από αυτή στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2011. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αποτυπώνεται και στη μεταβολή των δεικτών τιμών Καυσίμων και Ενέργειας, οι οποίοι καταγράφουν άνοδο κα-

τά 13% το α' δίμηνο του 2012 (έναντι 34% και 29% αντίστοιχα πέρυσι), ως συνέπεια της υψηλής βάσης σύγκρισης που έχει δημιουργηθεί το 2011.

Διάγραμμα 3.12

Συμβολή των Καυσίμων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

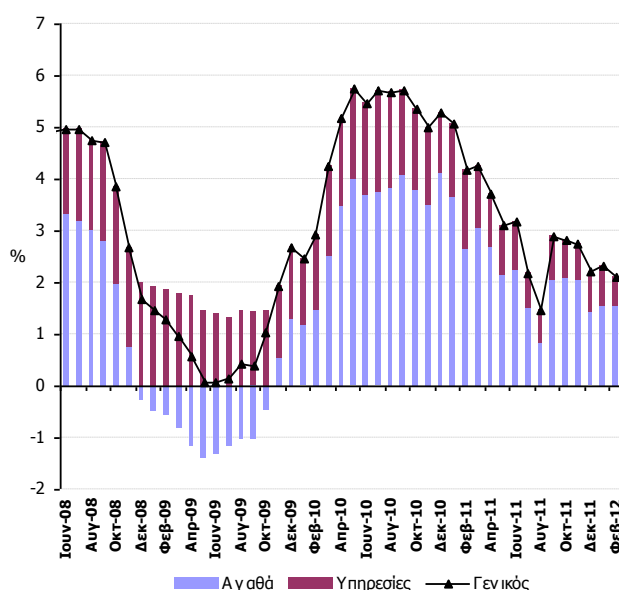
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Γενικότερα, οι περιορισμένες σε σχέση με πέρυσι πληθωριστικές δυνάμεις που εκδηλώνονται στις αρχές του 2012, προέρχονται κυρίως από την πλευρά των αγαθών, με την αύξηση στο σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στο 2,8% έναντι 5,7% πέρυσι, ενώ ελαφρώς μικρότερη είναι η άνοδος στις τιμές των οπωροκηπευτικών (2,2% από 3% πέρυσι). Στις υπηρεσίες, ο ρυθμός ανόδου των τιμών κυμαίνεται στο μισό από εκείνον στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2011 (1,5%).

Η υποχώρηση στις τιμές των υπηρεσιών αποτυπώνεται στην εξέλιξη του δομικού πληθωρισμού, ο οποίος κινείται σε χαμηλότερο επίπεδο από εκείνο του ΓΔΤΚ (από τις αρχές του 2010) και διαμορφώνεται στο 1,1%, από 2,5% στο πρώτο δίμηνο του 2011.

Διάγραμμα 3.13

Εξέλιξη ΓΔΤΚ και επιπτώσεις από επιμέρους δείκτες (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

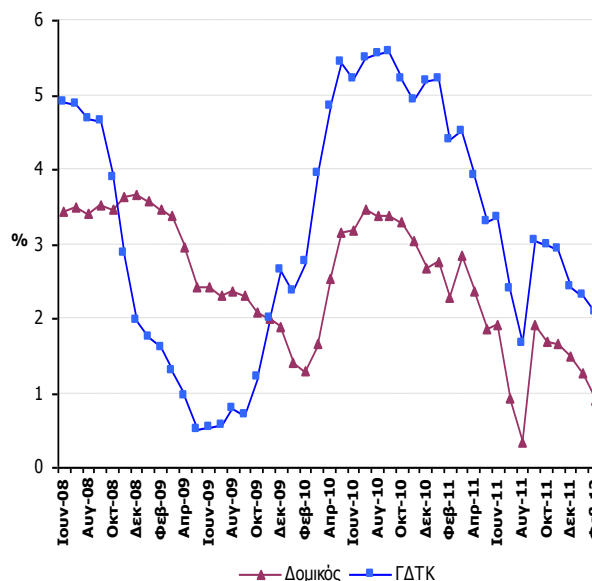

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Στις υπόλοιπες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών, σημαντική είναι η αύξηση που καταγράφεται στη Στέγαση, που είναι μάλιστα μεγαλύτερη από εκείνη στην ίδια περίοδο του 2011 (8,3% έναντι 6,2% πέρυσι), όπως και στα Αλκοολούχα Ποτά (4%) και στις Μεταφορές (3,1%). Στη Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά η άνοδος είναι ελαφρώς μεγαλύτερη από την περσινή (2,6%), ενώ παρόμοια τάση καταγράφεται στα Ξενοδοχεία - Καφέ-Εστιατόρια. Αντιθέτως, μείωση σημειώνεται στα Είδη-Υπηρεσίες νοικοκυριού (-1,9%), στην Υγεία και στις Επικοινωνίες (-1% σε αμφότερα), ενώ στην Ένδυση και Υπόδηση ο σχετικός δείκτης παραμένει αμετάβλητος, έπειτα από τη μεγάλη πτώση που σημείωσε στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι (-16,1%).

Διάγραμμα 3.14

Εξέλιξη δομικού πληθωρισμού και ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

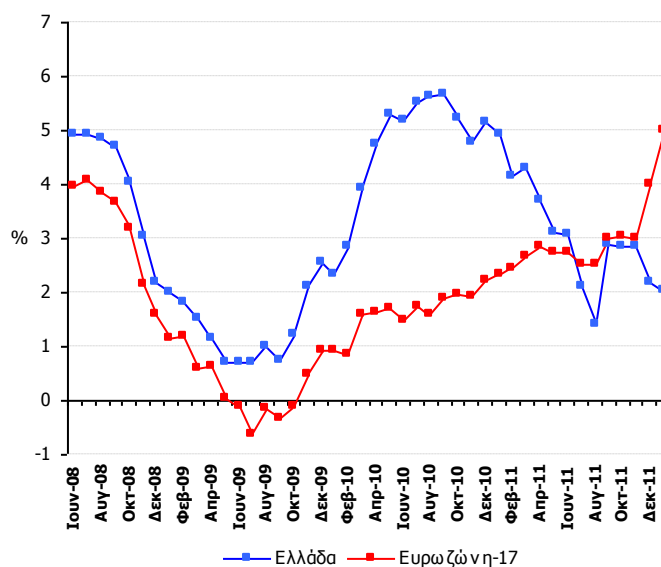

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός στην Ελλάδα το 2011 διαμορφώθηκε στο 3,1%, έναντι 4,7% το 2010, επίδοση που είναι ελαφρώς υψηλότερη από το μέσο όρο των χωρών-μελών της Ευρωζώνης-17 (2,7%). Όμως στις αρχές του 2012 αποκλιμακώνεται ταχύτερα εγχωρίως, έχοντας σημειώσει πτώση κατά 2,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το α΄ δίμηνο πέρυσι και πλέον δεν ξεπερνά το 1,9%. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στο να υποχωρήσει κάτω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης-17 (2,7%) και το επίπεδό του να είναι το δεύτερο χαμηλότερο έπειτα από εκείνο της Ιρλανδίας (1,3%). Στον αντίποδα, ο υψηλότερος πληθωρισμός στην ζώνη του ευρώ καταγράφεται στην Εσθονία (4,6%), επίδοση που είναι ταυτόχρονα και η υψηλότερη στην ΕΕ-27 (Μ.Ο.: 2,9%).

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-17
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Αναφορικά με τις εξελίξεις στο κόστος παραγωγής, διαπιστώνεται ότι συνέχισε το 2011 να ασκεί αυξητικές πιέσεις στις τιμές αγαθών και υπηρεσιών: ο γενικός δείκτης εγχώριας αγοράς εμφάνισε την 3^η μεγαλύτερη αύξηση (7,4%, έναντι 6,1% το 2010) στην Ευρωζώνη-17 (Μ.Ο.: 5,9%), έπειτα από την Ολλανδία (8,7%) και το Βέλγιο (8,1%). Η έντονα ανοδική τάση συνεχίζεται και στις αρχές του έτους (Ιανουάριος '12) με το γενικό δείκτη να σημειώνει αύξηση μεγαλύτερη από ότι τον ίδιο μήνα πέρυσι (7,7%). Οι κλάδοι στους οποίους εντοπίζεται η μεγαλύτερη άνοδος είναι το Αργό Πετρέλαιο και Φυσικό Αέριο (36,6%), τα Προϊόντα Οπάνθρακα και Διύλισης (21,7%), τα Ενεργειακά Αγαθά εκτός της ηλεκτρικής ενέργειας (19,4%) και το Ηλεκτρικό ρεύμα (14,8%). Στις υπόλοιπες κατηγορίες καταγράφεται άνοδος της τάξης περίπου του 2%, με εξαίρεση τα Μηχανήματα και τον Ηλεκτρικό εξοπλισμό, στα οποία ο δείκτης υποχωρεί σε σχέση με πέρυσι (-1,5% και -2,8% αντίστοιχα).

Πιέσεις στο κόστος παραγωγής ασκούνται και από την πορεία των τιμών στις εισαγόμενες πρώτες ύλες, με το δείκτη να σημειώνει άνοδο το 2011 παραπλήσια με εκείνη του μέσου όρου της Ευρωζώνης-17 (7,6% έναντι 6,6% το 2010). Και αυτή η αυξητική τάση κλιμακώνεται στις αρχές του 2012 (8,7% έναντι 6,1% τον Ιανουάριο του 2011), έχοντας αρνητικό αντίκτυπο στο κόστος παραγωγής.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η πτωτική πορεία του πληθωρισμού βάσει του ΓΔΤΚ θα συνεχισθεί τους επόμενους μήνες, καθώς τα πρόσφατα δημοσιονομικά-διαρθρωτικά μέτρα που αφορούν στους μισθούς στον ιδιωτικό τομέα και στις συντάξεις, αλλά και η έντονη αύξηση της ανεργίας στα τέλη του 2011, που πιθανότατα θα συνεχιστεί τουλάχιστον στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, θα ασκήσουν νέες πιέσεις στην ήδη εξασθενημένη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες και κατ' επέκταση στις τιμές τους. Στην υποχώρηση του πληθωρισμού, ενδεχομένως και στη διαμόρφωσή του σε αρνητικά επίπεδα κάποιους μήνες του έτους, εκτιμάται ότι θα συμβάλει και το πολύ υψηλό επίπεδο του ΓΔΤΚ από τον Μάρτιο του 2011 και μετά, που αποτελεί βάση σύγκρισης για τις φετινές τιμές. Ωστόσο αντίρροπα στις παραπάνω περιοριστικές στον πληθωρισμό επιδράσεις θα λειτουργήσουν τυχόν αυξήσεις έμμεσων φόρων για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, όπως η εξίσωση του ειδικού φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης για οικιακή χρήση και κίνησης από το φθινόπωρο. Εξάλλου, όπως έχει διαπιστωθεί αρκετές φορές το παρελθόν στην Ελλάδα, παρά την υποχώρηση της ζήτησης, στρεβλώσεις και μη ικανοποιητική λειτουργία του ανταγωνισμού σε ορισμένες αγορές, εμ-

ποδίζουν την ταχύτερη προσαρμογή των τιμών σε χαμηλότερο επίπεδο. **Δεδομένων των παραπάνω αναμενόμενων επιδράσεων, ο πληθωρισμός αναμένεται να κινηθεί το 2012 λίγο χαμηλότερα του 1%.**

Στην Ευρωζώνη-17 ο πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί σε επίπεδο οριακά υψηλότερο του 2% το 2012 (2,7% το 2011), με αποτέλεσμα η ΕΚΤ να εστιάζει στη διατήρηση του βασικού επιτοκίου στο 1%. Αυτή η πολιτική της ΕΚΤ αντανακλά την προτεραιότητά της να προλαμβάνει-αντιμετωπίζει φαινόμενα υψηλού πληθωρισμού, που ενδεχομένως να προξενηθούν φέτος από αύξηση των τιμών του πετρελαίου και άνοδο της φορολογίας σε χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ, προκειμένου να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι που έχουν τεθεί. Ωστόσο η οριακή ύφεση στην Ευρωζώνη, που ήδη εκτιμάται από διεθνείς οργανισμούς και φορείς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΔΝΤ), ενδεχομένως να οδηγήσει σε μεγαλύτερη επιβράδυνση του πληθωρισμού.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών στο επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς. Συγκεκριμένα:

Οι προβλέψεις μείωσης των τιμών στο δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου περιορίζονται ήπια σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2011 στη Βιομηχανία και σημαντικά περισσότερο στις Ιδιωτικές Κατασκευές, μετά τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα του περασμένου φθινοπώρου. Ο τομέας των Υπηρεσιών παρουσιάζει μικρή υποχώρηση τιμών, με το μέσο δείκτη να μειώ-

νεται ελαφρά σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στο Λιανικό Εμπόριο, το σχετικό μέσο ισοζύγιο παραμένει σε χαμηλά επίπεδα το τελευταίο εξάμηνο. Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες έχουν ενταθεί περισσότερο στο Λιανικό Εμπόριο και λιγότερο στις Υπηρεσίες, ενώ στη Βιομηχανία ο σχετικός δείκτης, από ελαφρά πληθωριστικός το ίδιο διάστημα πέρυσι, φέτος εμφανίζεται ισοσκελισμένος. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι αποπληθωριστικές προβλέψεις περιορίζονται το πρώτο δίμηνο του 2012 έναντι του τελευταίου τριμήνου του προηγούμενου έτους, με το σχετικό ισοζύγιο να ισοσκελίζεται (από -8 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο). Η επίδοση αυτή βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα περσινά, θετικά επίπεδα (+11 μονάδες). Από ένα 12% των επιχειρήσεων του τομέα το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου αμφότερα προβλέπει άνοδο και πτώση των τιμών και το υπόλοιπο 76% αναμένει εκ νέου σταθερότητα το προσεχές διάστημα.

Στο Λιανικό Εμπόριο το εξεταζόμενο δίμηνο, οι προβλέψεις υποχώρησης του επιπέδου των τιμών παραμένουν στα ίδια επίπεδα με το προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται και πάλι στις -23 μονάδες, σε υπερδιπλάσια επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα περσινά (-10 μονάδες). Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένουν πτώση των τιμών το επόμενο διάστημα διαμορφώνεται στο 28%, στα ίδια επίπεδα με το μέσο όρο του αμέσως προηγούμενου τριμήνου, ενώ μόνο 6% αναμένουν άνοδό τους. Στους επιμέρους κλάδους, οι ισχυρότερες προβλέψεις μείωσης των τιμών εμφανίζονται και αυτήν την περίοδο με μεγάλη

διαφορά στα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση, ενώ έντονα αρνητικοί είναι οι σχετικοί δείκτες και στα Πολυκαταστήματα, τα Οχήματα – Ανταλλακτικά, αλλά και στα Τρόφιμα- Ποτά – Καπνός, όπου το σχετικό ισοζύγιο κατέγραψε αισθητή πτώση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ο μόνος κλάδος στον οποίο ο δείκτης πρόβλεψης των τιμών δεν είναι αρνητικός, αλλά ισοσκελισμένος είναι τα Είδη οικιακού εξοπλισμού.

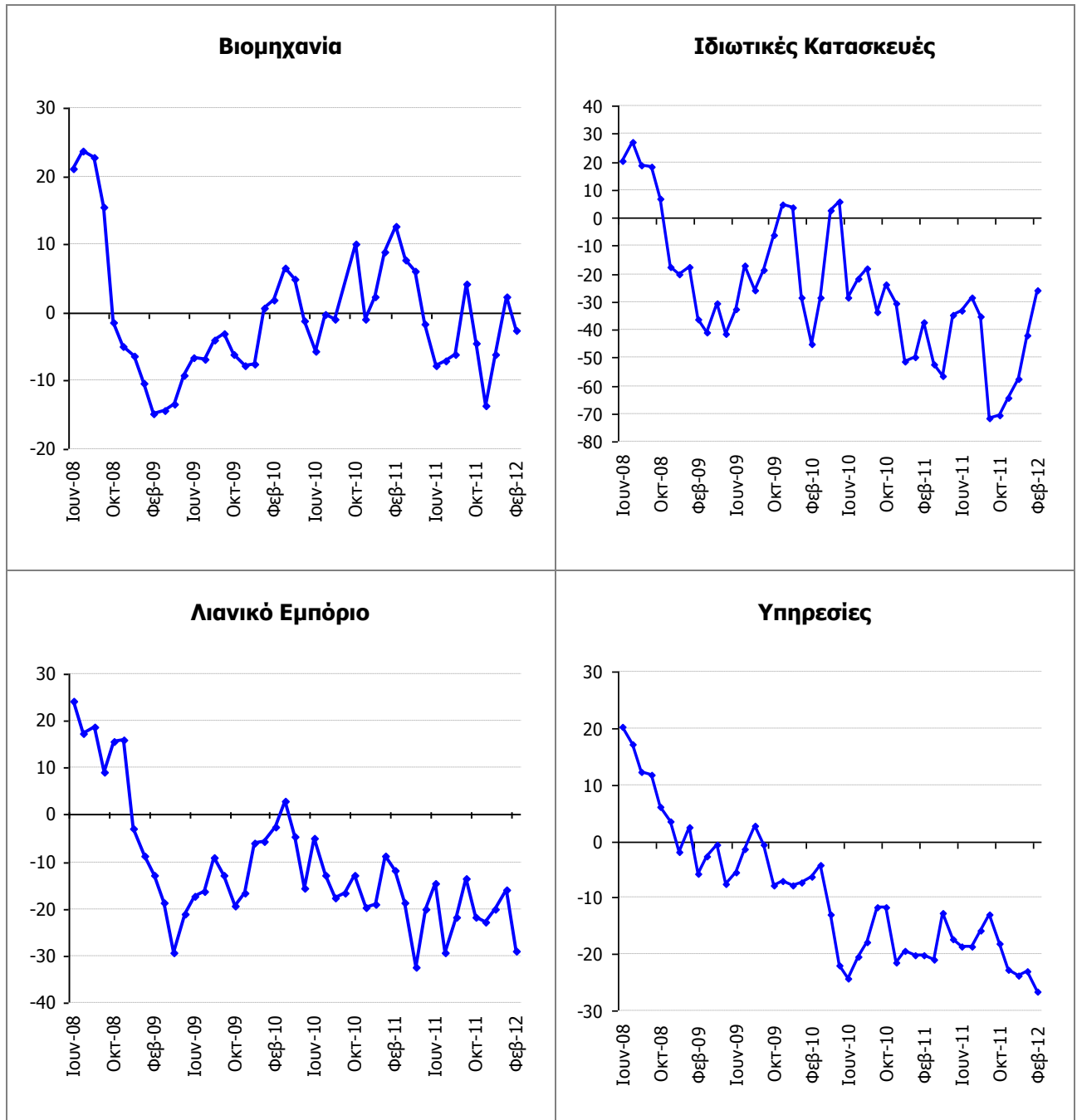
Στον τομέα των Υπηρεσιών, το ισοζύγιο των τιμών κινείται ελαφρώς πτωτικά στο δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου σε σχέση με τους τελευταίους μήνες του 2011 και κατά μέσο όρο διαμορφώνεται στις -25 μονάδες (από -22). Η επίδοση αυτή είναι ελαφρώς χαμηλότερη και έναντι της αντίστοιχης περσινής (-20 μονάδες). Το υπό εξέταση διάστημα, το 27% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει υποχώρηση των τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ επτά στις δέκα επιχειρή-

σεις (71%) προβλέπουν σταθερές τιμές. Στους περισσότερους επιμέρους κλάδους, οι σχετικοί δείκτες δείχνουν μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο, με τις αποπληθωριστικές προσδοκίες να είναι εντονότερες στις Διάφορες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες και στις Υπηρεσίες Πληροφορικής.

Τέλος, οι έντονα αρνητικές προβλέψεις των τιμών στις Ιδιωτικές Κατασκευές ελαφρώς εξομαλύνονται το υπό εξέταση δίμηνο, αλλά εξακολουθούν να υποδηλώνουν μεγάλες μειώσεις τιμών προσεχώς. Έτσι, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο το εξεταζόμενο δίμηνο διαμορφώνεται στις -34 μονάδες, υψηλότερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή του επίδοση (-44 μονάδες). Τα 2/5 των επιχειρήσεων του κλάδου (από 67%) αναμένουν μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο, ενώ αντίθετα ένα 5% προβλέπει κλιμάκωση τιμών.

Διάγραμμα 3.16

Προβλέψεις για την απασχόληση (διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών** συρρικνώθηκε το 2011 κατά 8,3% και διαμορφώθηκε στα 21,1 δισεκ. ευρώ, χαμηλότερα κατά 1,9 δισεκ. ευρώ σε σχέση με το 2010 και 13,7 δισεκ. ευρώ σε σχέση με τα επίπεδα του 2008 (34,8 δισεκ. ευρώ)¹². Η μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, η ενίσχυση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο εισοδημάτων αλλά και η αύξηση στα πλεονάσματα των ισοζυγίων τρεχουσών και κεφαλαιακών μεταβιβάσεων, περιόρισαν το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, παρότι η αύξηση στο έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων μετρίασε το τελικό αποτέλεσμα.

Στα επιμέρους στοιχεία, το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** διαμορφώθηκε στα 27,2 δισεκ. ευρώ το 2011, μειωμένο κατά 3,7% (1,1 δισεκ. ευρώ), ενώ σε σχέση με το 2008 έχει περιοριστεί κατά 16,8 δισεκ. ευρώ. Η μείωση προήλθε κυρίως από το εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία, το έλλειμμα του οποίου περιορίστηκε κατά 19,9% και διαμορφώθηκε στα 12,8 δισεκ. ευρώ, καθώς οι εξαγωγές λοιπών αγαθών κατέγραψαν άνοδο 17,3% (+1,9 δισεκ. ευρώ), έναντι πτώσης 4,5% (-1,2 δισεκ. ευρώ) στις εισαγωγές, διευρύνοντας περαιτέρω την τάση συρρίκνωσης του ισοζυγίου, παρά την κόπωση που καταγράφηκε στις εξαγωγές τον Δεκέμβριο. Οι εξαγωγές προσεγγίζουν το μέγιστο επίπεδο του 2008, 13,8 δισεκ. ευρώ, ενώ αντίθετα οι εισαγωγές αγαθών έχουν διαμορφωθεί στο ελάχιστο σημείο από το 2001.

¹² Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το 2010, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Οι εξαγωγές καυσίμων συνέχισαν την ανοδική τους πορεία, καταγράφοντας αύξηση 25%, και βρίσκονται πλέον στο μέγιστο σημείο των τελευταίων 11 ετών, με παράλληλη όμως αύξηση και των εισαγωγών καυσίμων, κατά 27,5% στα 17,3 δισεκ. ευρώ, στο επίσης υψηλότερο σημείο. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο καυσίμων κατέγραψε αυξημένο έλλειμμα κατά 29% ή κατά 2,5 δισεκ. ευρώ.

Σημαντική ενίσχυση στο πλεόνασμα του **ισοζυγίου υπηρεσιών** καταγράφηκε το 2011, καθώς αυξήθηκε κατά 10,5% (1,4 δισεκ. ευρώ), έναντι αύξησης 4,8% το 2010 και διαμορφώθηκε στα 14,6 δισεκ. ευρώ. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στον περιορισμό των πληρωμών κατά 8,2% (-1,2 δισεκ. ευρώ) και λιγότερο στην αύξηση των εισπράξεων κατά 0,5% (+146 εκ. ευρώ). Στην πλευρά των εισπράξεων, όπου διαμορφώθηκαν συνολικά στα 28,6 δισεκ. ευρώ, η άνοδος του τουριστικού τομέα ώθησε τις συγκεκριμένες εισπράξεις σε άνοδο κατά 9,5% (908 εκ. ευρώ), ενώ αύξηση καταγράφηκε και στις εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες κατά 16,2% (560 εκ. ευρώ). Η πτώση των εισπράξεων από μεταφορές κατά 8,6% (1,3 δισεκ. ευρώ) αντιστάθμισε σχεδόν εξολοκλήρου τις παραπάνω αυξήσεις. Οι συνολικές πληρωμές ανήλθαν το 2011 στα 14 δισεκ. ευρώ, ενώ ο τουριστικός τομέας κατέγραψε άνοδο κατά 5,4% (117 εκ. ευρώ). Οι πληρωμές από μεταφορές μειώθηκαν κατά 11,3% (-922 εκ. ευρώ) και αντίστοιχα για λοιπές υπηρεσίες κατά 8,9% (-439 εκ. ευρώ).

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων** επεκτάθηκε το 2011 στα 9,1 δισεκ. ευρώ, στα ίδια επίπεδα περίπου με το 2007, καταγράφοντας αύξηση 11,3%, έναντι πτώσης 9,4% το 2010. Οι εισπράξεις, κυρίως από

τόκους, μερίσματα και κέρδη περιορίστηκαν κατά 6,5% (-232 εκ. ευρώ), ενώ οι πληρωμές, από αμοιβές, μισθούς αλλά και τόκους και μερίσματα αυξήθηκαν κατά 5,9% (690 εκ. ευρώ).

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων** τριπλασιάστηκε σχεδόν το 2011 και διαμορφώθηκε στα 579 εκ. ευρώ, υπολειπόμενο όμως κατά πολύ από τα προ κρίσης επίπεδα (~3 δισεκ. ευρώ). Οι συνολικές εισπράξεις¹³ μειώθηκαν κατά 4,7% (-219 εκ. ευρώ), λόγω πτώσης των μεταναστευτικών εμβασμάτων κατά 285 εκ. ευρώ, καθώς οι μεταβιβάσεις από τη ΕΕ αυξήθηκαν κατά 66 εκ. ευρώ. Στο άλλο σκέλος του ισοζυγίου, στις πληρωμές¹⁴, καταγράφηκε επίσης πτώση, κατά 13,5% (-599 εκ. ευρώ), κυρίως λόγω της μείωσης των πληρωμών προς την ΕΕ κατά 375 εκ. ευρώ.

Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** αυξήθηκε κατά 29% το 2011 (600 εκ. ευρώ), υψηλότερα και από το 2009. Έτσι, το ισοζύγιο διαμορφώθηκε στα 2,6 δισεκ. ευρώ, ενώ βασική συνιστώσα είναι η αύξηση των εισπράξεων¹⁵ κατά 24,5% (576 εκ. ευρώ), αλλά και η μείωση των πληρωμών κατά 8,4% (-24 εκ. ευρώ).

Τέλος, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων**, που αντανακλά ως ένα βαθμό τις δανειακές ανάγκες της οικονομίας από το εξωτερικό, διαμορφώθηκε στα 18,4

δισεκ. ευρώ από 20,9 δισεκ. ευρώ το 2010, στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2006. Οι δανειακές ανάγκες σε σχέση με το 2008 είναι μειωμένες κατά 12,3 δισεκ. ευρώ.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** υποχωρεί το 2011 κατά 16,2%, καθώς διαμορφώθηκε στα 17,9 δισεκ. ευρώ από 21,3 δισεκ. ευρώ το 2010.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι **άμεσες επενδύσεις** εμφάνισαν στο σύνολο του 2011 καθαρή εισροή αξίας 25 εκ. ευρώ, η οποία όμως οφείλεται στις σημαντικές εισροές του Δεκεμβρίου. Οι άμεσες επενδύσεις προς την Ελλάδα διαμορφώθηκαν σε καθαρή εισροή ύψους 1,3 δισεκ. ευρώ, έναντι 281 εκ. ευρώ το 2010, ενώ και οι επενδύσεις ελλήνων προς το εξωτερικό αυξήθηκαν, στα 1,28 δισεκ. ευρώ, έναντι 738 εκ. ευρώ το 2010. Οι σημαντικότερες επενδύσεις που έλαβαν χώρα μέσα στο 2011 είναι:

- **Εισροή 1 δισεκ.ευρώ** για αύξηση της συμμετοχής της Crédit Agricole S.A (Γαλλία) στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ (Δεκέμβριος)
- **Εισροή 575 εκ.ευρώ** λόγω συμμετοχής της Société Générale (Γαλλία) στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Γενικής Τράπεζας (Δεκέμβριος)
- **Εισροή 400 εκ.ευρώ** για την εξαγορά της εταιρίας Specifar Pharmaceuticals SA από την εταιρία Watson Pharmaceuticals Inc. (ΗΠΑ) (Μάιος)
- **Εισροή 392 εκ.ευρώ** για την εξαγορά του 10% του μετοχικού κεφαλαίου του

¹³ Οι εισπράξεις αφορούν καταβολές από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΕ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

¹⁴ Οι πληρωμές αφορούν κυρίως καταβολές προς τον Κοινωνικό Προϋπολογισμό

¹⁵ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν καταβολές από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

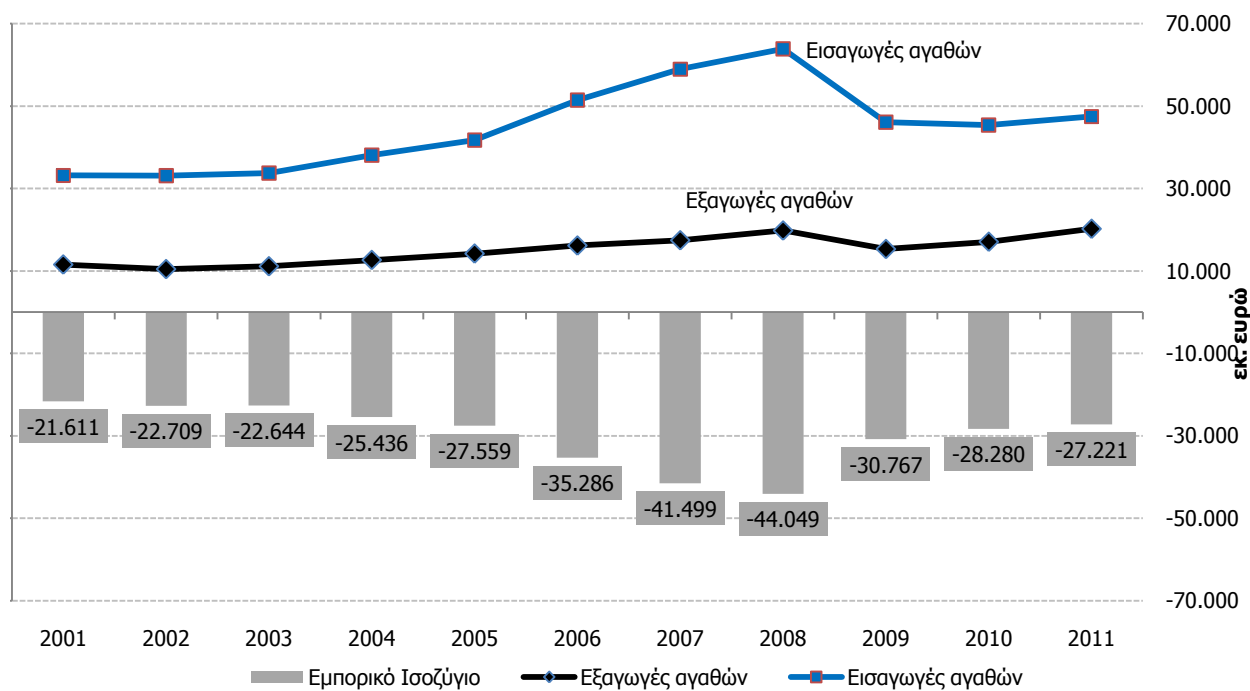
- ΟΤΕ από τη Deutsche Telekom (Γερμανία) (Ιούλιος)
- ← **Εκροή 350 εκ.ευρώ** για την προικοδότηση από την EFG Eurobank Ergasias SA της θυγατρικής της "EFG Eurobank Ergasias S.A. Spolka Akcyjna Oddzial w Polsce" (Πολωνία) (Ιούλιος)
 - ← **Εκροή 160 εκ.ευρώ** για τη μείωση του μετοχικού κεφαλαίου της Coca Cola EEE AE και την επιστροφή των ποσών στους μετόχους (ΗΠΑ) (Ιούνιος)
 - ← **Εκροή 101 εκ.ευρώ** για την προικοδότηση από την EFG Eurobank Ergasias SA του υποκαταστήματός της EFG Eurobank Ergasias S.A Spolka (Πολωνία) (Φεβρουάριος)

Στην κατηγορία των **επενδύσεων χαρτοφυλακίου**, περιορίζεται η καθαρή εκροή του 2010, από 20,6 δισεκ. ευρώ, στα 17,3 δισεκ. ευρώ, δηλαδή υποχώρηση κατά 3,6 δισεκ. ευρώ. Η καθαρή εισροή από απαιτήσεις μειώθηκε στο ήμισυ και διαμορφώθηκε στα 6,2 δισεκ. ευρώ, ενώ η καθαρή εκροή των υποχρεώσεων σημείωσε πτώση κατά το 1/3 και διαμορφώθηκε στα 23,4 δισεκ. ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι τοποθετήσεις μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του ελληνικού δημοσίου μειώθηκαν κατά 23,2 δισεκ. ευρώ, κυρίως λόγω μετατόπισης του χρέους από τους ιδιώτες προς τα ευρωπαϊκά κράτη και

την ΕΚΤ, ενώ οι τοποθετήσεις κατοίκων σε παράγωγα του εξωτερικού αυξήθηκαν, κατά 707 εκ. ευρώ. Ταυτόχρονα, οι τοποθετήσεις μη κατοίκων σε μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων μειώθηκαν κατά 246 εκ. ευρώ. Τέλος, οι επενδύσεις των εγχώριων θεσμικών επενδυτών σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού μειώθηκαν κατά 6,8 δισεκ. ευρώ, αντισταθμίζοντας τις παραπάνω μεταβολές, ενώ μείωση καταγράφηκε και στις τοποθετήσεις κατοίκων σε μετοχές αλλοδαπών επιχειρήσεων κατά 71 εκ. ευρώ.

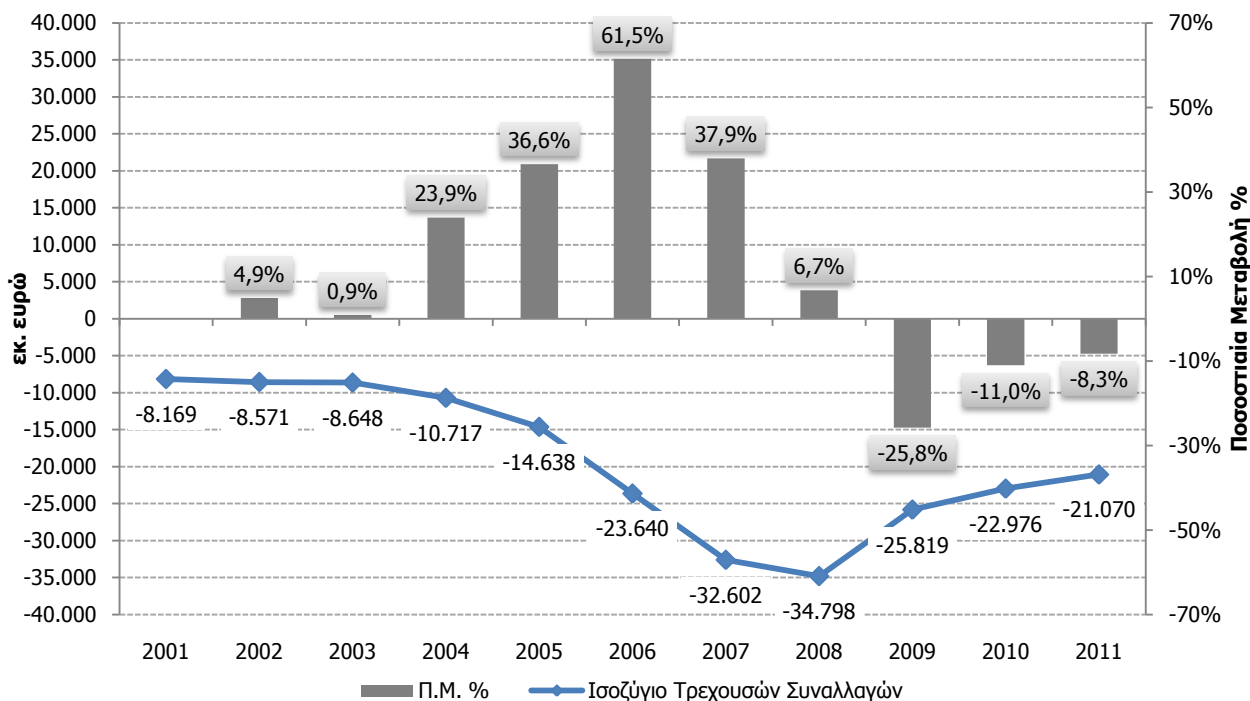
Στην κατηγορία των **"λοιπών" επενδύσεων**, το σχετικό ισοζύγιο καταγράφει καθαρή εισροή ύψους 35,2 δισεκ. ευρώ, έναντι 42,5 δισεκ. ευρώ το 2010. Η εξέλιξη αυτά αντανακλά κυρίως την αύξηση του δανεισμού της γενικής κυβέρνησης, αλλά και του ιδιωτικού τομέα. Συγκεκριμένα τα δάνεια Γενικής Κυβέρνησης ανήλθαν στα 39,4 δισεκ. ευρώ, από 30,0 δισεκ. ευρώ το 2010. Οι τοποθετήσεις των εγχώριων επενδυτών σε καταθέσεις και repos στο εξωτερικό μειώθηκαν κατά 5,5 δισεκ. ευρώ, ενώ και οι τοποθετήσεις μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα μειώθηκαν, κατά 8,8 δισεκ. ευρώ. Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Δεκεμβρίου στα 5,4 δισεκ. ευρώ, από 4,8 δισεκ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2010.

Διάγραμμα 3.17
Εισαγωγές-Εξαγωγές 2001-2011 (Ιανουάριος - Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.18
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2011 (Ιανουάριος - Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

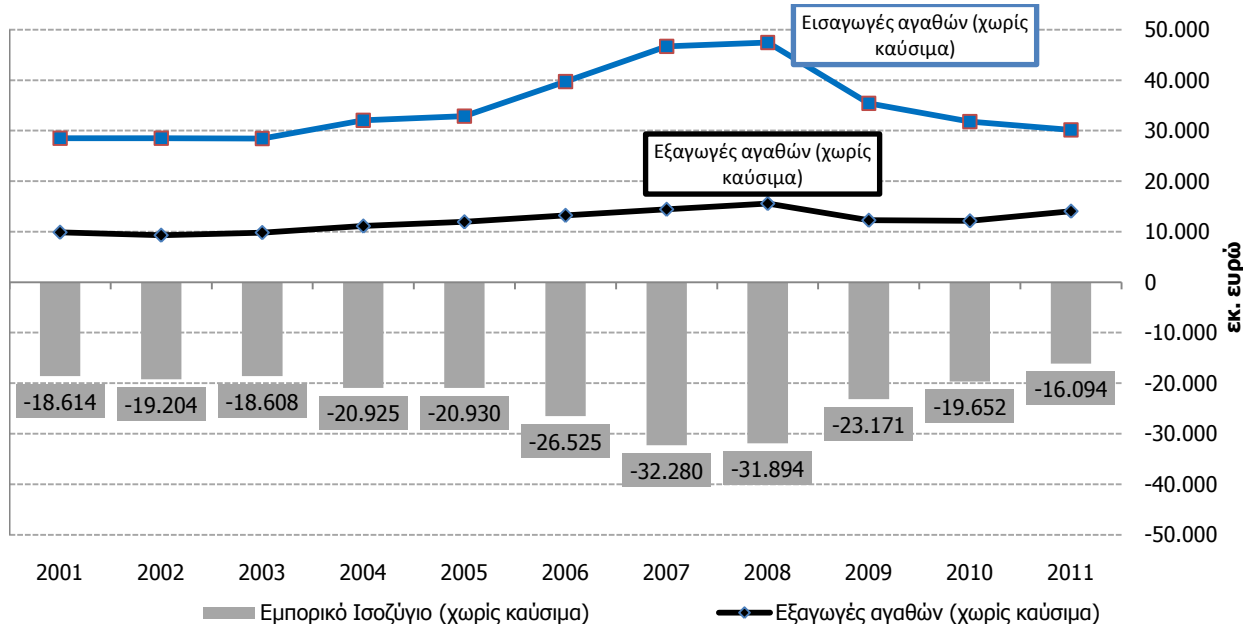
Αποτίμηση

Οι εξαγωγές αγαθών λοιπών αγαθών (χωρίς καύσιμα και πλοία) αυξήθηκαν το 2011 κατά 17,3%, ενώ οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες σημείωσαν άνοδο κατά 10,8%. Οι αυξήσεις αυτές ανακόπηκαν τον τελευταίο μήνα του έτους (δίμηνο για τον τουρισμό), καθώς καταγράφηκε «κόπωση» στην εξαγωγική δραστηριότητα. Συνολικά όμως, οι εξαγωγές αγαθών και οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες ανέκαμψαν το 2011 κατά 14,3%, με αποτέλεσμα το σχετικό ισοζύγιο να συρρικνωθεί στο ήμισυ των επιπέδων του 2010, σε συνδυασμό με την κάμψη των εισαγωγών κατά 4%. Οι θετικοί ρυθμοί μεγέθυνσης σε αρκετές οικονομίες της ΕΕ και το 2011, παρά την επιβράδυνση σε σχέση με το 2010, αλλά και η σημαντική ανάκαμψη των νέων χωρών μελών, οι οποίες αποτελούν χώρες υποδοχής ελληνικών προϊόντων, αποτέλεσε βασικό παράγοντα ενίσχυσης των εξαγωγών. Έτσι, η άνοδος του διεθνούς εμπορίου, σε συνδυασμό με την εμφατική προσπάθεια των ήδη εξαγωγικών ελληνικών επιχειρήσεων για ενίσχυση των εξαγωγών τους, επηρέασαν θετικά την εξαγωγική επίδοση της ελληνικής οικονομίας κατά το 2011.

Η θετική αυτή εξέλιξη, η οποία όμως αναμένεται να μην συνεχιστεί με την ίδια ένταση, εξαιτίας της συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας στις χώρες της ΕΕ (στασιμότητα το 2012 στην ΕΕ27), δεν φτάνει ως ικανή συνθήκη για αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου της ελληνικής οικονομίας, καθώς η μείωση των εισαγωγών δεν αναπληρώνεται από εγχώρια παραγωγή. Σύμφωνα με το διάγραμμα 3.20. παράλληλα με την καθοδική τάση στις εισαγωγές τα τελευταία έτη, κα-

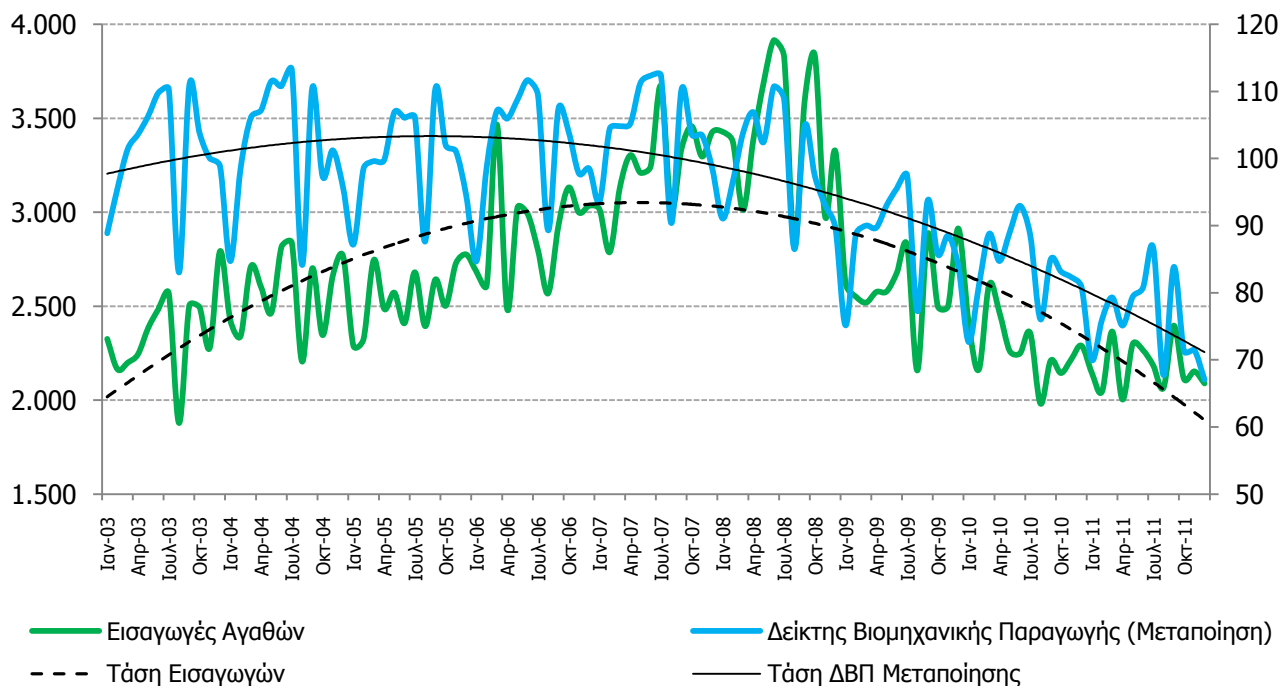
ταγράφεται και αντίστοιχη πτώση στη βιομηχανική παραγωγή, με αποτέλεσμα το κενό που δημιουργείται από τη μείωση των εισαγωγών να μην καλύπτεται εγχώρια παραγωγή. Πέρα από την κάλυψη σε ορισμένα προϊόντα, η γενική τάση είναι ενδεικτική της έλλειψης της κατάλληλης παραγωγικής δομής που επιτρέπει τη σχετική αυτάρκεια σε μια οικονομία. Έτσι, η εξαγωγική προσπάθεια των επιχειρήσεων ώστε να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της μειούμενης εγχώριας ζήτησης, με αναπλήρωση από τις εξαγωγές, είναι σίγουρα θετικός για την οικονομία αλλά και για τη διαμόρφωση μιας νέας επιχειρηματικής κουλτούρας, η οποία εκτιθέμενη στον διεθνή ανταγωνισμό δημιουργεί μια νέα δυναμική. Παράλληλα όμως η συνεχώς μειούμενη εγχώρια δραστηριότητα ενδεχομένως να αποτελέσει ανάχωμα στην περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρήσεων, καθώς η αναμενόμενη επιβράδυνση στις εξαγωγές, δύσκολα θα αναπληρωθεί από την ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης.

Διάγραμμα 3.19
Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2001-2011 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.20
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών και Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στη Μεταποίηση

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΛ.ΣΤΑΤ., - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.10

Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών (Ιανουάριος-Δεκέμβριος) σε εκ. ευρώ

		Ιανουάριος - Δεκέμβριος			Δεκέμβριος		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙΑ+ΙΒ+ΙΓ+ΙΔ)	-25.818,7	-22.975,6	-21.069,8	-3.074,2	-1.818,6	-2.172,1
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-30.767,3	-28.279,6	-27.221,2	-2.779,6	-1.456,9	-1.956,1
I.A.1	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-7.596,5	-8.627,2	-11.126,9	-621,0	-10,8	-670,3
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-23.170,8	-19.652,4	-16.094,2	-2.158,6	-1.446,1	-1.285,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-3.356,9	-3.621,3	-3.261,2	-333,9	-242,4	-250,7
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-19.813,9	-16.031,1	-12.833,0	-1.824,7	-1.203,7	-1.035,0
	Εξαγωγές αγαθών	15.318,0	17.081,5	20.233,0	1.469,2	1.869,0	1.639,4
I.A.2	Καύσιμα	3.063,2	4.950,0	6.187,7	370,0	692,9	536,4
	Πλοία (εισπράξεις)	771,7	798,6	754,7	11,0	90,0	49,5
	Λοιπά αγαθά	11.483,1	11.332,9	13.290,6	1.088,2	1.086,1	1.053,5
	Εισαγωγές αγαθών	46.085,3	45.361,0	47.454,1	4.248,8	3.325,9	3.595,4
	Καύσιμα	10.659,8	13.577,1	17.314,6	991,0	703,7	1.206,7
I.B	Πλοία (πληρωμές)	4.128,6	4.419,9	4.015,9	344,9	332,4	300,2
	Λοιπά αγαθά	31.296,9	27.364,0	26.123,7	2.912,9	2.289,8	2.088,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	12.640,2	13.248,5	14.638,7	448,5	470,7	607,9
I.B.1	Εισπράξεις	26.983,3	28.477,8	28.624,1	1.797,0	1.746,1	1.765,9
I.B.2	Ταξιδιωτικό	10.400,3	9.611,3	10.519,6	185,9	153,8	146,3
	Μεταφορές	13.552,2	15.418,4	14.096,6	1.258,0	1.234,8	1.212,9
	Λοιπές υπηρεσίες	3.030,9	3.448,1	4.007,9	353,2	357,4	406,7
	Πληρωμές	14.343,2	15.229,4	13.985,4	1.348,5	1.275,4	1.158,0
I.B.2	Ταξιδιωτικό	2.424,6	2.156,0	2.273,5	210,9	161,0	186,5
	Μεταφορές	7.073,4	8.155,4	7.233,2	657,9	669,7	573,7
	Λοιπές υπηρεσίες	4.845,1	4.917,9	4.478,7	479,7	444,7	397,8
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-8.984,3	-8.143,4	-9.066,5	-832,5	-849,9	-1.055,8
I.Γ.1	Εισπράξεις	4.282,9	3.571,9	3.339,4	332,9	297,2	330,0
I.Γ.2	Αμοιβές, μισθοί	294,6	199,7	188,0	24,0	16,5	19,2
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	3.988,3	3.372,2	3.151,4	308,9	280,7	310,9
I.Γ.2	Πληρωμές	13.267,2	11.715,2	12.405,9	1.165,4	1.147,1	1.385,8
I.Γ.2	Αμοιβές, μισθοί	411,9	377,6	470,0	41,1	36,6	48,2
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	12.855,2	11.337,7	11.936,0	1.124,3	1.110,5	1.337,6
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	1.292,6	198,9	579,2	89,4	17,5	231,8
I.Δ.1	Εισπράξεις	5.380,7	4.654,3	4.435,0	329,6	295,3	409,4
I.Δ.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	3.527,9	3.188,5	3.254,9	190,7	189,6	308,2
	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	1.852,8	1.465,8	1.180,1	138,9	105,7	101,2
I.Δ.2	Πληρωμές	4.088,1	4.455,4	3.855,8	240,2	277,9	177,5
I.Δ.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	2.679,6	2.860,4	2.485,4	122,3	120,6	106,1
	Λοιποί τομείς	1.408,5	1.595,0	1.370,4	117,9	157,3	71,5
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1-II.2)	2.017,4	2.071,5	2.671,8	53,6	1.190,9	794,7
II.1	Εισπράξεις	2.328,1	2.356,2	2.932,7	84,4	1.216,4	820,8
II.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	2.133,2	2.239,3	2.798,5	65,6	1.205,7	809,0
	Λοιποί τομείς	194,9	116,9	134,2	18,8	10,7	11,7
II.2	Πληρωμές	310,7	284,7	260,8	30,8	25,5	26,1
II.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	14,4	15,8	12,7	1,5	0,7	0,5
	Λοιποί τομείς	296,3	268,9	248,1	29,2	24,7	25,6
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I + II)	-23.801,3	-20.904,1	-18.398,0	-3.020,5	-627,7	-1.377,4
IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙVΑ+ΙVΒ+ΙVΓ+ΙVΔ)	24.395,4	21.323,5	17.867,0	2.808,4	138,6	713,8
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	274,5	-457,4	25,1	-311,8	-106,1	1.895,4
IV.B	Κατοίκων στο εξωτερικό	-1.479,3	-738,8	-1.286,2	-331,0	-96,1	14,7
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	1.753,8	281,4	1.311,3	19,2	-10,1	1.880,7
IV.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	22.663,8	-20.855,0	-17.298,3	-4.647,2	3.226,7	-142,8
IV.Γ	Απαιτήσεις	-8.973,0	13.278,7	6.139,0	-330,7	1.994,9	1.461,2
	Υποχρεώσεις	31.636,8	-34.133,6	-23.437,3	-4.316,5	1.231,8	-1.604,0
IV.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	1.563,1	42.538,8	35.166,2	7.819,4	-2.971,9	-989,8
IV.Δ	Απαιτήσεις	-23.875,7	7.658,7	5.429,9	270,2	7.082,8	1.949,9
	Υποχρεώσεις	25.438,8	34.880,2	29.736,3	7.549,2	-10.054,8	-2.939,6
	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	2.865,0	29.978,2	39.393,9	-133,2	2.430,2	7.770,1
IV.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ**	-106,0	97,0	-26,0	-52,0	-10,0	-49,0
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	-594,1	-419,4	531,0	212,1	489,1	663,6
ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περιόδου)***					3.857,0	4.777,0	5.377,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή, ** (+) μείωση (-) αύξηση

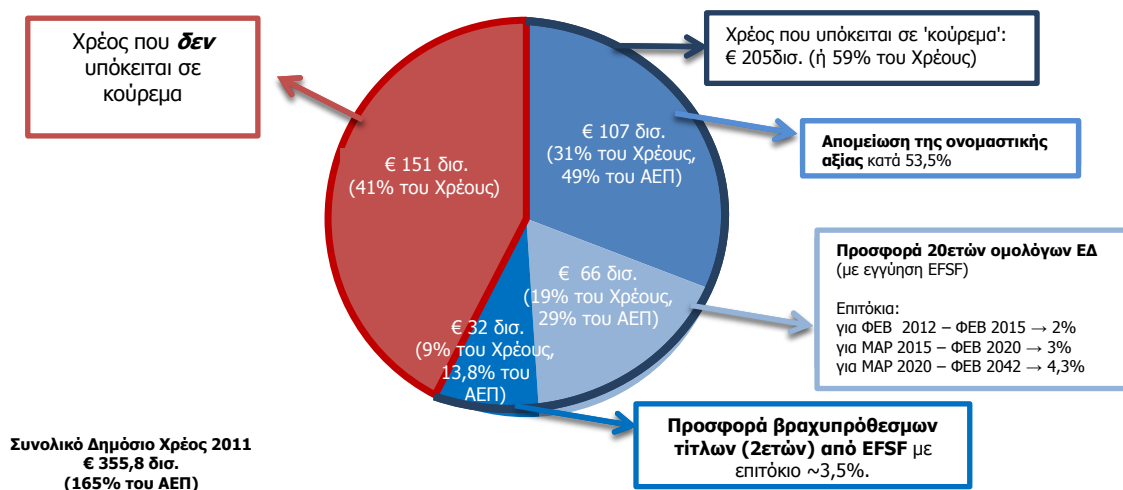
*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ

4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ¹⁶

Οι πρόσφατες αποφάσεις του Eurogroup¹⁷ σχετικά με το δεύτερο πακέτο διάσωσης προς την Ελλάδα, οι οποίες συνοδεύονται από σημαντική μείωση του δημόσιου χρέους, προσδίδουν χρόνο στις αρμόδιες αρχές της χώρας να εφαρμόσουν τις κατάλληλες πολιτικές ώστε να τεθεί η οικονομία σε μια σταθερή και βιώσιμη αναπτυξιακή τροχιά. Θεωρούμε ότι το πρόγραμμα εθελοντικής ανταλλαγής ομολόγων επιτρέπει, υπό προϋποθέσεις, να τεθεί ο λόγος Δημόσιο Χρέος / ΑΕΠ σε μια διατηρήσιμη πτωτική πορεία μεσοπρόθεσμα. Στην ανάλυση που ακολουθεί γίνεται μια προσπάθεια ερμηνείας των ευρωπαϊκών αποφάσεων και των επιπτώσεων της αναδιάρθρωσης του ελληνικού δημόσιου χρέους:

Διάγραμμα 4.1

Το Δημόσιο Χρέος

Πηγή: EC, *The second economic adjustment programme for Greece* (March 2012) **Επεξεργασία Στοιχείων:** IOBE

- Η συμφωνία ανταλλαγής των ομολόγων με την εθελοντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (Private Sector Involvement, PSI) μειώνει το επίπεδο του χρέους κατά €107δισ. (ή περίπου 50% του ΑΕΠ, λόγω της απομείωσης κατά 53,5% της ονομαστικής αξίας των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου που διακρατεί ο ιδιωτικός τομέας ύψους περίπου € 205δισ.). Το υπόλοιπο 46,5% της αξίας των ομολόγων (ή € 98δισ.) που θα παραμείνει στην κατοχή του ιδιωτικού τομέα, θα αποτελείται πλέον από: α) νέα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου με κλιμακωτό επιτόκιο ανάλογα με τη περίοδο λήξης τους (68% του χρέους που υπόκειται σε ανταλλαγή ή περίπου €66δισ.), και β) βραχυπ-

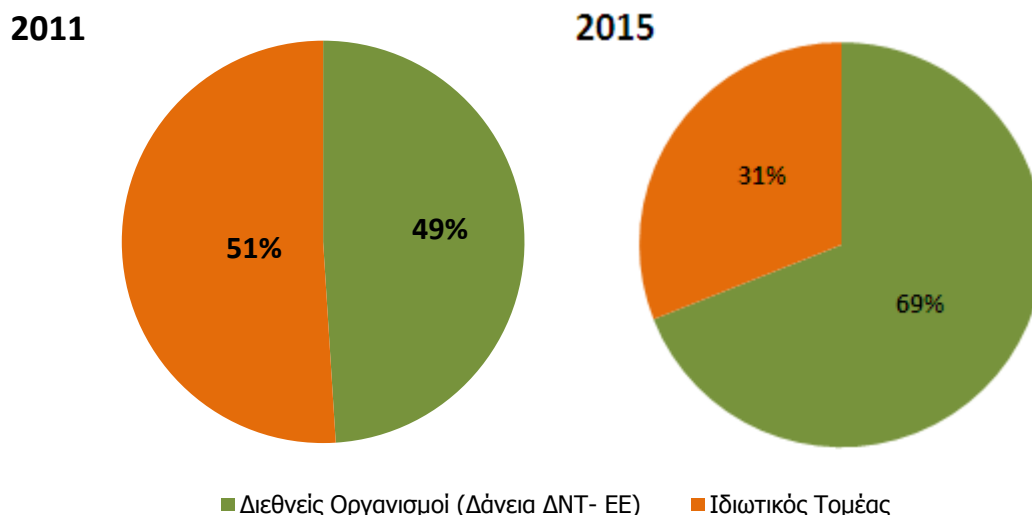
¹⁶ Το ενημερωτικό σημείωμα αυτό βασίζεται σε ερευνητική εργασία που εκπονεί ο κ. Νίκος Βεντούρης, ερευνητής IOBE

¹⁷ Eurogroup Statement 21.02.2012 (http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/128075.pdf), Press Release IIF: Statement by the Steering Committee of the Private Creditor-Investor Committee for Greece (PCIC) - Common Understanding Reached on Key Terms of a Voluntary Exchange of Privately Held Greek Government Bonds (GGB's) (bruxelles.blogs.liberation.fr/iif/doc), Hellenic Republic - Ministry of Finance (Press Release, 21.02.2012).

ρόθεις (2ετείς) τίτλους του EFSF με επιτόκιο περίπου 3,5% (32% του χρέους που υπόκειται σε ανταλλαγή, ή περίπου €32δισ., βλ. Διάγραμμα 4.1)

Διάγραμμα 4.2

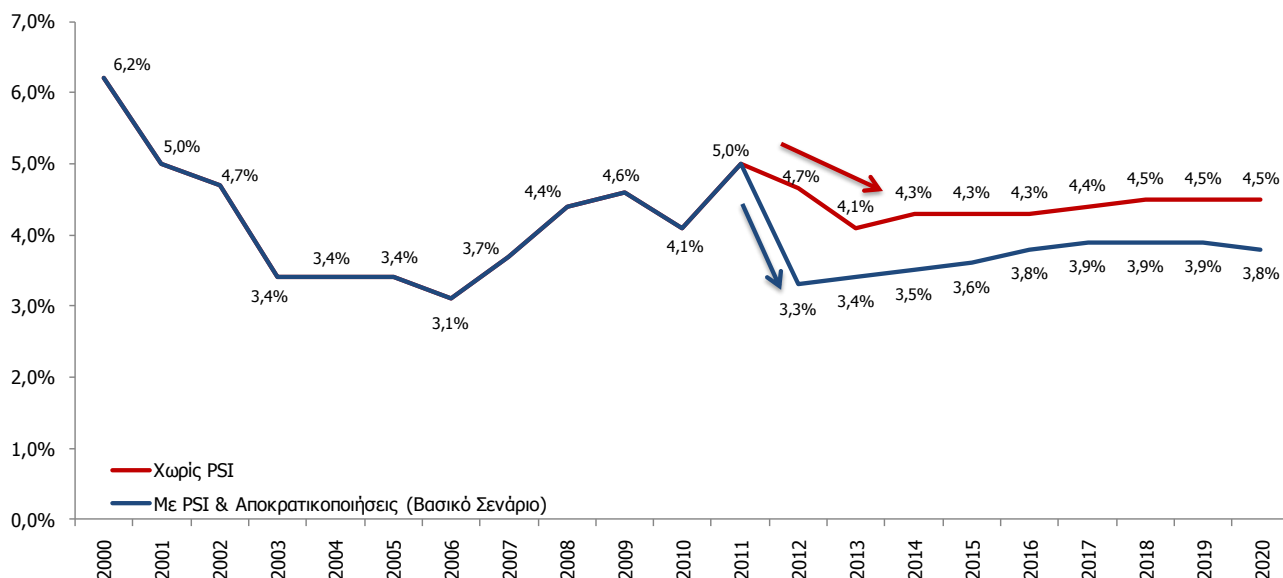
Διάρθρωση Δημοσίου Χρέους

Πηγή: ΟΔΔΗΧ Επεξεργασία Στοιχείων: ΙΟΒΕ

- Η διάρθρωση του δημόσιου χρέους, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.2, θα αλλάξει μέχρι το 2015, με το 70% να ανήκει πλέον σε διεθνείς οργανισμούς (έναντι 50% τον Φεβρουάριο 2012) και το 30% να διακρατείται από ιδιώτες επενδυτές (έναντι 50% τον Φεβρουάριο 2012). Αυτού του είδους η δομική αλλαγή δίνει ενδεχομένως την ευκαιρία για καλύτερη διαχείριση του χρέους στο μέλλον, αποτελώντας ουσιαστικά το πρώτο αποφασιστικό βήμα προς μια πολιτική κοινής διαχείρισης κρατικών χρεών στην Ευρωζώνη (π.χ. έκδοση ευρωομολόγου, κοινό υπουργείο οικονομικών για τις χώρες-μέλη της ευρωζώνης). Από την άλλη πλευρά όμως, το γεγονός ότι σχεδόν τα 2/3 του ελληνικού δημόσιου χρέους θα ανήκουν πλέον στον επίσημο τομέα το 2015 μπορεί να αποθαρρύνει τους ιδιώτες επενδυτές να τοποθετηθούν σε ελληνικά ομόλογα, καθώς μπορεί να θεωρήσουν ότι οι τίτλοι που θα εκδίδονται πλέον από το Ελληνικό κράτος όταν αποκατασταθεί η έξοδος της χώρας στις αγορές χρήματος θα είναι μειωμένης εξασφάλισης.

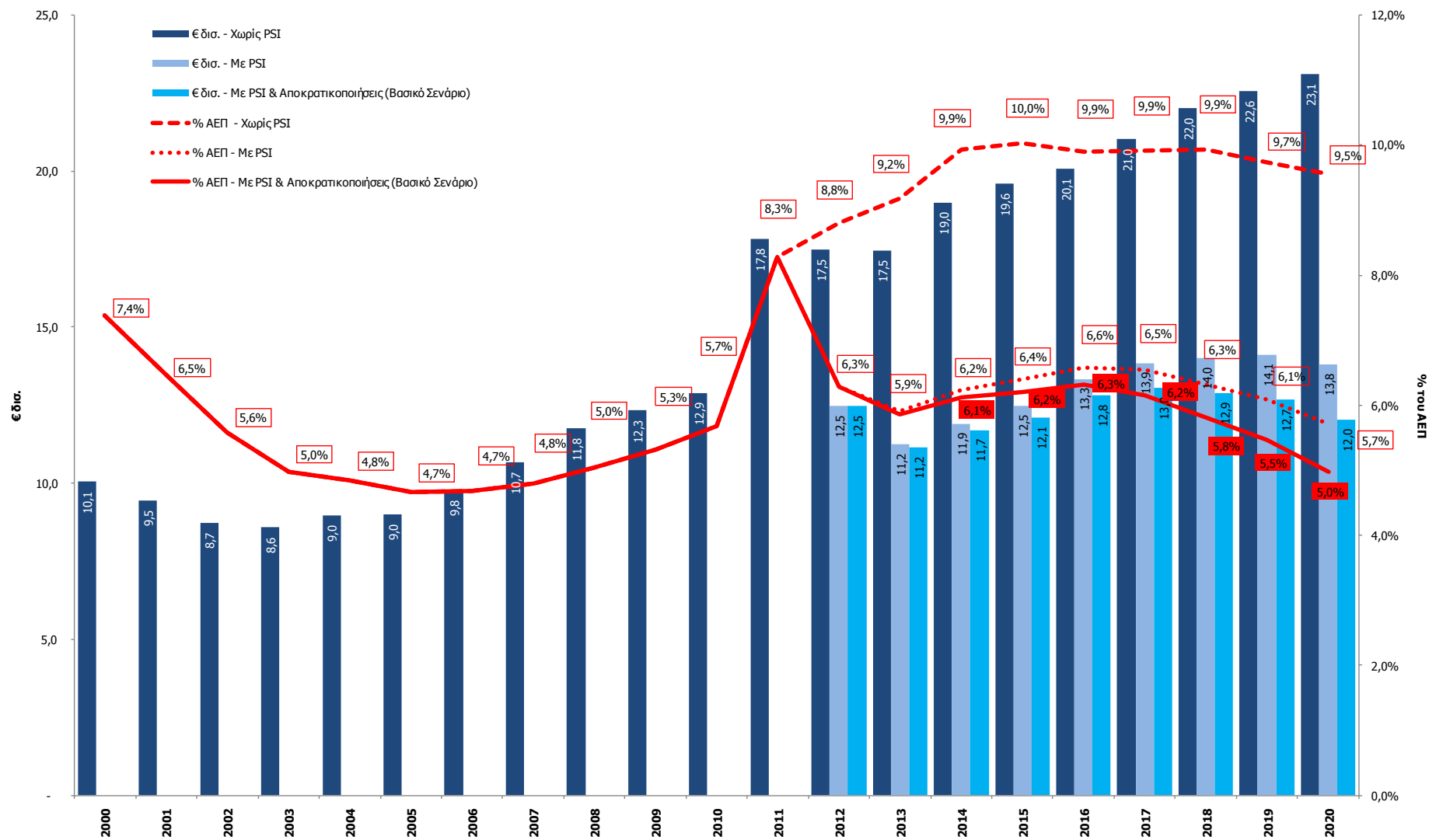
Διάγραμμα 4.3
Μεσοσταθμικό Επιτόκιο

Πηγή: ΟΔΔΧ, Εκτιμήσεις ΙΟΒΕ

- Σύμφωνα με το διάγραμμα 4.3, το μεσοσταθμικό κόστος δανεισμού μειώνεται σημαντικά, στο 3,65% για οριζόντια 30ετία (2,63% έως το 2020), πολύ χαμηλότερα από τα τρέχοντα επιτόκια της αγοράς. Επιπλέον, επεκτείνεται η μέση διάρκεια αποπληρώμης του χρέους (από 7,5 χρόνια κατά μέσο όρο σε 15-30 χρόνια κατά μέσο όρο), και παρέχεται 10ετής περίοδος χάριτος για την αποπληρωμή των παλαιών και νέων δανείων προς την Ελλάδα από το μηχανισμό στήριξης, συμβάλλοντας έτσι στην ευρύτερη αναδιάρθρωση και ανακατανομή της ωρίμανσης (reprofiling) του δημόσιου χρέους. Οι αποφάσεις αυτές που ελήφθησαν στις πρόσφατες Συνόδους Κορυφής της ΕΕ (Φεβρουάριος 2012, Δεκέμβριος 2011, Οκτώβριος 2011) θεωρούνται καθοριστικής σημασίας παράμετροι για τη βιωσιμότητα του Ελληνικού δημόσιου χρέους, καθώς εκτιμάται ότι θα μειώσουν τις συνολικές δημόσιες δαπάνες για τόκους κατά €71,4δισ. την περίοδο 2012-2020 (ή περίπου 3,8% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο ετησίως) και άρα θα συμβάλλουν σημαντικά στη δημοσιονομική προσαρμογή και στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος (δηλ. στη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κάτω από το 1% του ΑΕΠ μέχρι το 2015 και τη δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων από το 2013 και μετά).

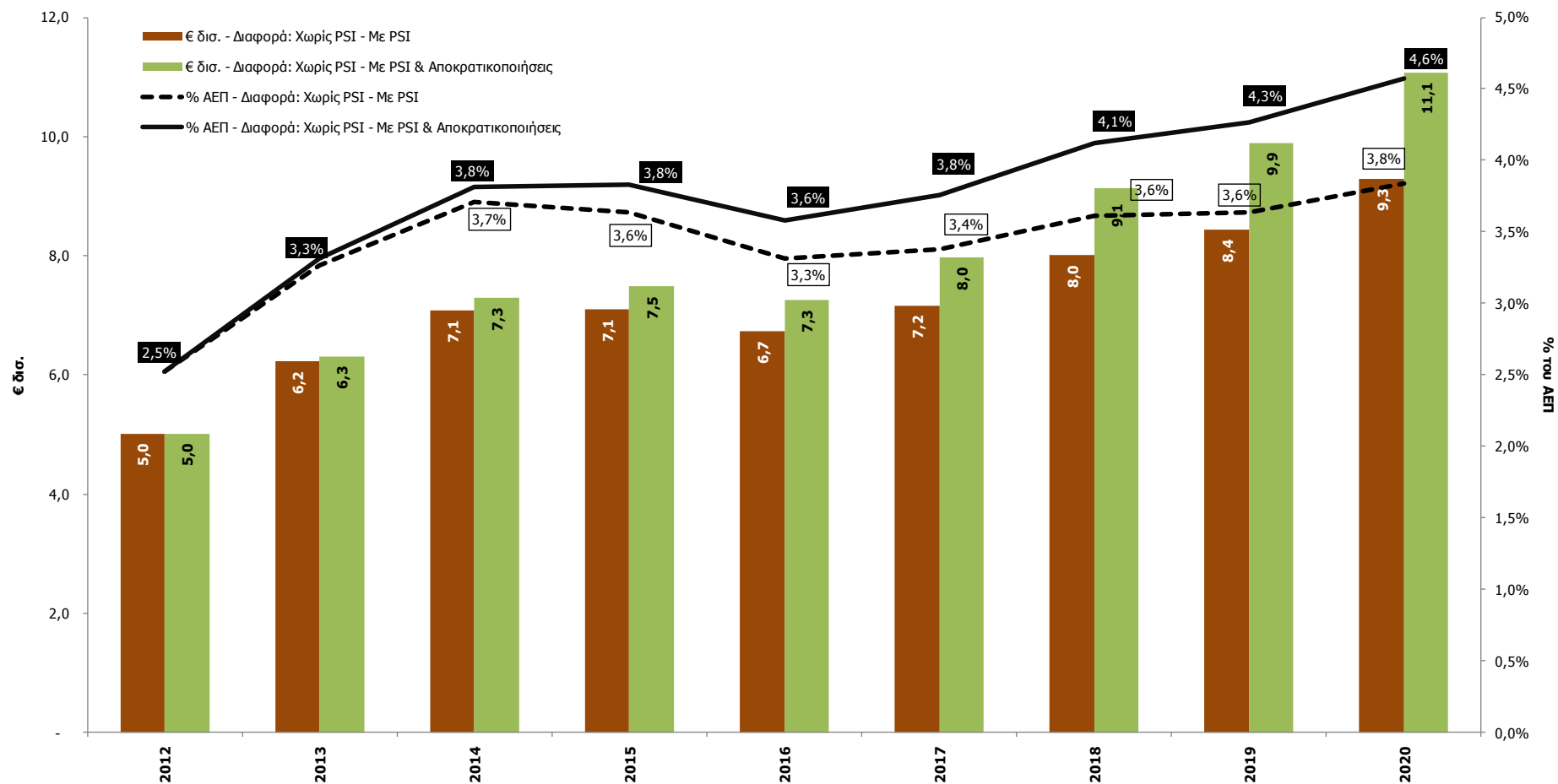
Διάγραμμα 4.4
Δαπάνες για Τόκους

Πηγή: ΟΔΔΧ, Εκτιμήσεις ΙΟΒΕ

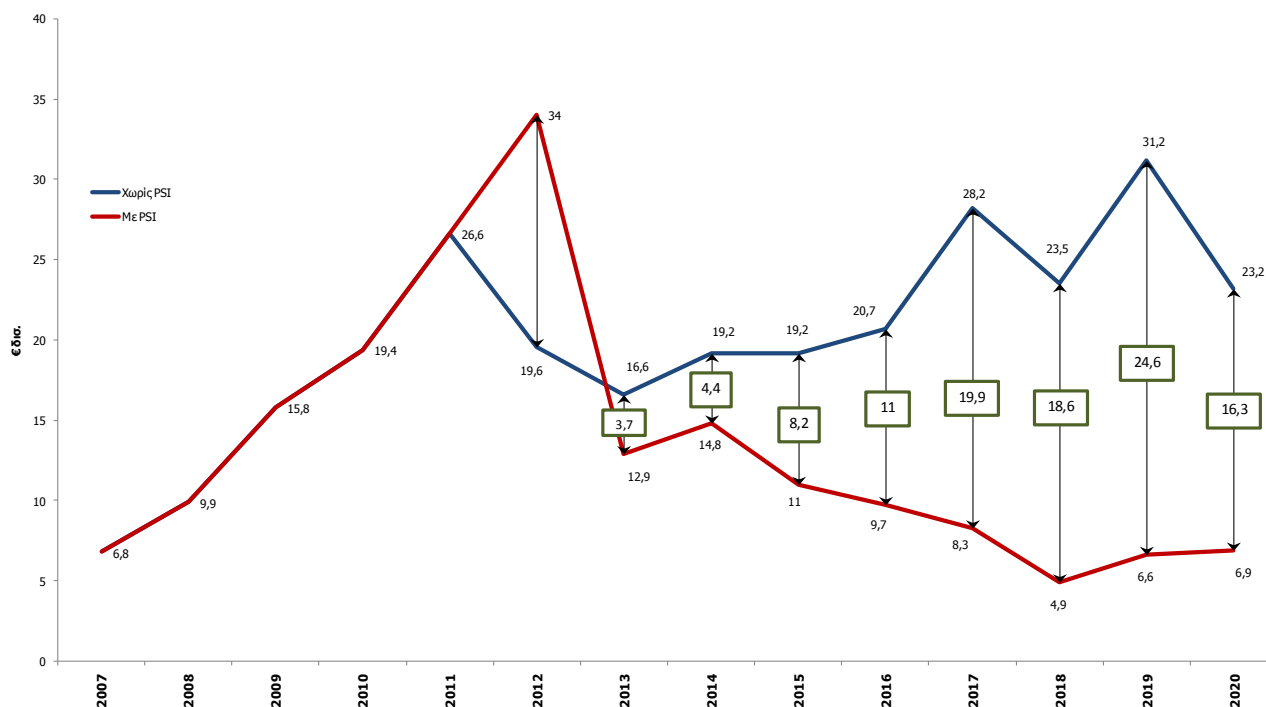
Διάγραμμα 4.5

Όφελος (εξοικονόμηση πόρων) από τη μείωση των δαπανών για τους τόκους

Πηγή: ΟΔΔΗΧ, Εκτιμήσεις ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.6
Ακαθάριστες Χρηματοδοτικές Ανάγκες

Πηγή: IMF, Request for Extended Arrangement under the Extended Fund Facility, Report on Greece, March 2012 / IMF Country Report: 4th Review of Economic Adjustment Programme for Greece, July 2011

- Μια άλλη σημαντική επίπτωση της αναδιάρθρωσης του δημοσίου χρέους είναι η μεγάλη μείωση των χρηματοδοτικών αναγκών της χώρας. Εκτιμάται ότι οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες¹⁸ για την περίοδο 2012-2020 μειώνονται κατά €92,3δισ., με τις συνολικές ανάγκες αναχρηματοδότησης του χρέους να κυμαίνονται πλέον στα €109δισ. μέχρι το 2020. Με τη δραστική αυτή μείωση των αναγκών χρηματοδότησης του δημόσιου χρέους, δίνονται πλέον στις ελληνικές αρχές περισσότεροι βαθμοί ελευθερίας, ώστε να σχεδιάσουν μια συγκεκριμένη στρατηγική για σταδιακή επάνοδο στις χρηματοπιστωτικές αγορές μετά το 2014 προκειμένου να προβούν σε μακροχρόνιο δανεισμό – ανάλογα και με τις συνθήκες του διεθνούς περιβάλλοντος που θα επικρατούν τότε – ώστε να αρχίσει η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας απέναντι στην επενδυτική κοινότητα. Στο πεδίο της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, για το οποίο γίνεται πλέον ευρύτερος διάλογος και καθίσταται ως προαπαιτούμενο για την έξοδο από τον φαύλο κύκλο της ύφεσης, το άνοιγμα των αγορών κεφαλαίων και η επάνοδος σε φυσιολογικές συνθήκες δανεισμού διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο για την αλλαγή του επενδυτικού κλίματος.
- Πέρα όμως από τη συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα, ο επίσημος τομέας (Official Sector Involvement, OSI) επίσης συμμετέχει στην αναδιάρθρωση του ελληνικού δημόσιου χρέους, με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες να παραιτούνται από τα κέρδη τους που συνεπάγονταν η κατοχή ελληνικών ομολόγων. Η κίνηση αυτή έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των χρηματοδοτικών αναγκών της χώρας κατά €1,8δισ. έως το 2020 και συμβάλλει στη

¹⁸ Ως ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες ορίζεται το άθροισμα του ελλείμματος του δημόσιου τομέα συν τα χρεολύσια του μεσομακροπρόθεσμου χρέους του δημόσιου τομέα συν το βραχυπρόθεσμο χρέος στο τέλος της προηγούμενης περιόδου.

μείωση του χρέους κατά €4δισ. (ή 1,8% του ΑΕΠ). Επιπλέον, οι χώρες-μέλη της Ευρωζώνης προέβησαν σε πρόσθετη (την τρίτη κατά σειρά) αναδρομική μείωση των επιτοκίων στα δάνεια του πρώτου πακέτου στήριξης προς την Ελλάδα κατά 100 μονάδες βάσης. Ως εκ τούτου, το επιτόκιο στα δάνεια του πρώτου χρηματοδοτικού πακέτου προς την Ελλάδα διαμορφώνεται γύρω στο 3,5% (Euribor + 150μ.β) (έναντι 5,5% που προβλέπονταν στην αρχική συμφωνία). Η περαιτέρω μείωση του επιτοκίου στα πρώτα δάνεια προς την Ελλάδα έχει ως συνέπεια τη μείωση των χρηματοδοτικών αναγκών κατά €1,4δισ. μέχρι το 2020 και τη μείωση του χρέους κατά €6δισ. (ή 2,8% του ΑΕΠ). Επιπλέον παρέχεται στην Ελλάδα διευκόλυνση αποπληρωμής δεδουλευμένων τόκων ύψους €5,7δισ. από το EFSF, γεγονός που μειώνει τις χρηματοδοτικές ανάγκες κατά €5δισ. μέχρι το 2020 και οδηγεί στη μείωση του χρέους κατά €3,3δισ. (ή 1,5% του ΑΕΠ). Παράλληλα με τη δέσμευση των εταίρων για πιθανή πρόσθετη οικονομική βοήθεια μετά το 2015, οι πράξεις αυτές καταδεικνύουν την ισχυρή δέσμευση του επίσημου τομέα να συμβάλλει στη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, αποτελούν μια σαφή ένδειξη απομάκρυνσης πλέον από προηγούμενες πολιτικές προσεγγίσεις που προέβλεπαν πολύ υψηλά επιτόκια στις απείθαρχες δημοσιονομικά χώρες, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του «ηθικού κινδύνου». Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αλλαγή της στάσης των ευρωπαϊών εταίρων θα συναντούσε μεγάλα εμπόδια αν δεν είχε ήδη πραγματοποιηθεί μια σημαντική δημοσιονομική προσαρμογή στην Ελλάδα (μείωση του ελλείμματος κατά περίπου 6,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε περίοδο 2 ετών, η μεγαλύτερη που έχει παρατηρηθεί στην Ευρώπη μεταπολεμικά), παρά τις σοβαρές καθυστερήσεις στο σκέλος των διαρθρωτικών αλλαγών.

- Η απόδοση των νέων ομολόγων της Ελληνικής Δημοκρατίας θα συνδέεται με τον ονομαστικό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ (GDP-linked securities), παρέχοντας επιπλέον απόδοση 1% ετησίως (από το 2015) στην περίπτωση που ο ονομαστικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ υπερβαίνει ένα προκαθορισμένο όριο και η οικονομία καταγράφει θετικούς πραγματικούς ρυθμούς ανάπτυξης που υπερβαίνουν τους αρχικούς στόχους. Το στοιχείο αυτό προσδίδει ένα επιπλέον κίνητρο στους κατέχοντες νέα ελληνικά ομόλογα και στους επενδυτές να επιθυμούν και, υπό μια έννοια, να επιδιώξουν με όποιους μηχανισμούς και μέσα διαθέτουν, ταχύτερη ανάπτυξη για την ελληνική οικονομία.
- Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Fund, EFSF) θα παρεμβαίνει στη δευτερογενή αγορά ομολόγων, δημιουργώντας αντικίνητρα για κερδοσκοπία σε κρατικά ομόλογα, συμβάλλοντας στη σταθεροποίηση του κλίματος στις χρηματαγορές, στη μείωση των spreads και, ουσιαστικά, διευκολύνοντας τη σταδιακή επάνοδο της χώρας στις αγορές. Επίσης, το EFSF θα παράσχει προσωρινή στήριξη ρευστότητας (έως και €35δισ.) προκειμένου να διασφαλιστεί η αποδοχή των εγγυήσεων των Ελληνικών ομολόγων από την ΕΚΤ

για τη διοχέτευση ρευστότητας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, για όσο διάστημα η χώρα παραμένει στην κατηγορία «Επιλεκτική Χρεοκοπία» από τους οίκους αξιολόγησης¹⁹.

- Ο μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση της εφαρμογής του προγράμματος θα ενισχυθεί περαιτέρω, μέσω μιας μόνιμης πλέον παρουσίας στην Ελλάδα, προκειμένου να στηρίξει τη προσπάθεια της Task Force να παράσχει και να συντονίσει την τεχνική βοήθεια προς τη χώρα. Παρά το γεγονός ότι η πρωτοβουλία αυτή γίνεται δεκτή από ένα μέρος της κοινής γνώμης ως ένα στοιχείο απώλειας εθνικής κυριαρχίας, εντούτοις θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι οι εγγενείς αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης να εφαρμόσει τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε πολιτικό επίπεδο αποτελούν ένα ανυπέβλητο εμπόδιο στη συνολική αποτελεσματικότητα του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής. Επίσης, παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η υιοθέτηση διεθνών βέλτιστων πρακτικών στη δημόσια διοίκηση με τη βοήθεια ευρωπαίων ειδικών θα ενισχύσει σημαντικά τη συνολική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, την αύξηση της παραγωγικότητας του δημόσιου τομέα και τον εξορθολογισμό των δημοσίων δαπανών. Επιπλέον, αίρεται η αβεβαιότητα που απορρέει από την τριμηνιαία αξιολόγηση του προγράμματος και την εκταμίευση των δόσεων της χρηματοδότησης, που αποσταθεροποιεί την πραγματική οικονομία, εφόσον πλέον η αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος θα είναι συνεχής.
- Οι ελληνικές αρχές έχουν δεσμευθεί να εισάγουν σχετική διάταξη στο Σύνταγμα που θα προβλέπει την κατά προτεραιότητα εξυπηρέτηση των πληρωμών του χρέους (μέσω πόρων από το νέο πακέτο χρηματοδότησης και από τον κρατικό προϋπολογισμό), με τη δημιουργία ειδικού λογαριασμού στην Τράπεζα της Ελλάδος. Παρά το γεγονός ότι η προϋπόθεση αυτή δημιουργεί περιορισμένα πλαίσια άσκησης δημοσιονομικών ελιγμών, θα πρέπει να γίνει σαφές ότι στις σύγχρονες ευρωπαϊκές δημοκρατίες, η ανταπόκριση των κρατών στις δανειακές τους υποχρεώσεις θεωρείται δεδομένη και βασικό στοιχείο αξιοπιστίας. Ήδη κατατέθηκε τροπολογία του ΥΠΟΙΚ στη Βουλή, σχετικά.
- Μαζί με το πρόσθετο πακέτο χρηματοδότησης ύψους €130δισ. από την ΕΕ και το ΔΝΤ, το συνολικό ύψος των δανείων που θα δοθούν στην Ελλάδα την περίοδο 2010-2014 ανέρχεται στα €240δισ. (ή 70% του δημοσίου χρέους). Το ύψος του πακέτου χρηματοδότησης καταδεικνύει τη δέσμευση της διεθνούς κοινότητας να στηρίξει την Ελλάδα να ξεπεράσει την κρίση και να εισέλθει πλέον σε μια τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης. Ουσιαστικά, η λογική των πρόσφατων ευρωπαϊκών αποφάσεων είναι ότι η διεθνής κοινότητα (ΕΕ/ΔΝΤ) αναλαμβάνει την αναχρηματοδότηση του χρέους, ενώ η Ελλάδα δεσμεύεται να συνεχίσει τη προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής, ώστε να παράγει πρωτογενή πλεονάσματα και να προωθήσει την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην οικονομία.
- Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι ο εθελοντικός χαρακτήρας της συμμετοχής στο Πρόγραμμα Ανταλλαγής των Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου δεν απέτρεψε την ενεργοποίηση των Ρητ-

¹⁹ Ήδη, στις 13.03.2012, ο οίκος Fitch Ratings αναβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας στην κατηγορία 'B-' με σταθερές προοπτικές από 'Restricted Default' με αρνητικές προοπτικές. (<http://www.bloomberg.com/news/2012-03-13/greece-upgraded-from-selective-default-by-fitch-after-debt-swap.html>)

ρών Συλλογικής Δράσης (Collective Action Clauses), ώστε να διασφαλιστεί ποσοστό συμμετοχής άνω του 95% των ιδιωτών κατόχων τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου. Η ενεργοποίηση των CACs, η υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας στην κατηγορία 'Επιλεκτική Χρεοκοπία' (Selective Default) – η οποία διαρκεί μέχρι την ολοκλήρωση του προγράμματος ανταλλαγής – και η πληρωμή των ασφαλιστρών κινδύνων (Credit Default Swaps) αποτελούν αναμφισβήτητα πλήγμα στην αξιοπιστία της χώρας. Παρά το περιορισμένο ύψος κεφαλαίων που πληρώθηκαν για CDS και παρότι εν πολλοίς οι παραπάνω εξελίξεις είχαν προεξοφληθεί από τους μετέχοντες στην αγορά και την επενδυτική κοινότητα, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η χώρα θα πρέπει να καλύψει μεγαλύτερο χάσμα αξιοπιστίας για να επανέλθει σε φυσιολογικό δανεισμό από τις αγορές κεφαλαίου. Μια άμεση επίπτωση της υποβάθμισης της χώρας στην κατηγορία «Επιλεκτική Χρεοκοπία» ήταν η αναστολή αποδοχής των ελληνικών ομολόγων από την ΕΚΤ ως εγγύηση για την παροχή ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα. Παρά το γεγονός ότι με την ενεργοποίηση του σχεδίου ενίσχυσης των εγγυήσεων (έως €35δισ.) από το EFSF η ΕΚΤ θα δέχεται ξανά τα ελληνικά ομόλογα, εντούτοις η ρευστότητα των Ελληνικών τραπεζών θα εξαρτάται αποκλειστικά από τη χρηματοδότηση της Τράπεζας της Ελλάδος (μέσω του Emergency Liquidity Assistance (ELA)) στο ενδιάμεσο διάστημα. Επιπρόσθετα, η συμμετοχή 'φυσικών προσώπων' στο 'κούρεμα' των ομολόγων του ΕΔ επηρεάζει άμεσα τα εισοδήματα ιδιωτών ομολογιούχων που είχαν επιλέξει να αγοράσουν σχετικά ομόλογα, καθώς και τους ισολογισμούς εταιριών-προμηθευτών του δημοσίου (π.χ. φαρμακευτικές εταιρείες) καθώς τους είχαν δοθεί εγγυήσεις με ομόλογα του ΕΔ για την εξόφληση κρατικών χρεών προς αυτούς. Μια τέτοια εξέλιξη, παρότι είναι σαφώς προτιμότερη από την ολοκληρωτική αθέτηση των υποχρεώσεων του Ελληνικού κράτους, θεωρείται άδικη και γεννά σημαντικές αμφιβολίες για την αθέτηση υποχρεώσεων προς προμηθευτές του κράτους στο μέλλον. Για τις δυο αυτές κατηγορίες κατόχων ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου θα πρέπει ενδεχομένως να βρεθούν αντισταθμιστικές λύσεις (π.χ. μέσω συμψηφισμού με μελλοντικές φορολογικές οφειλές).

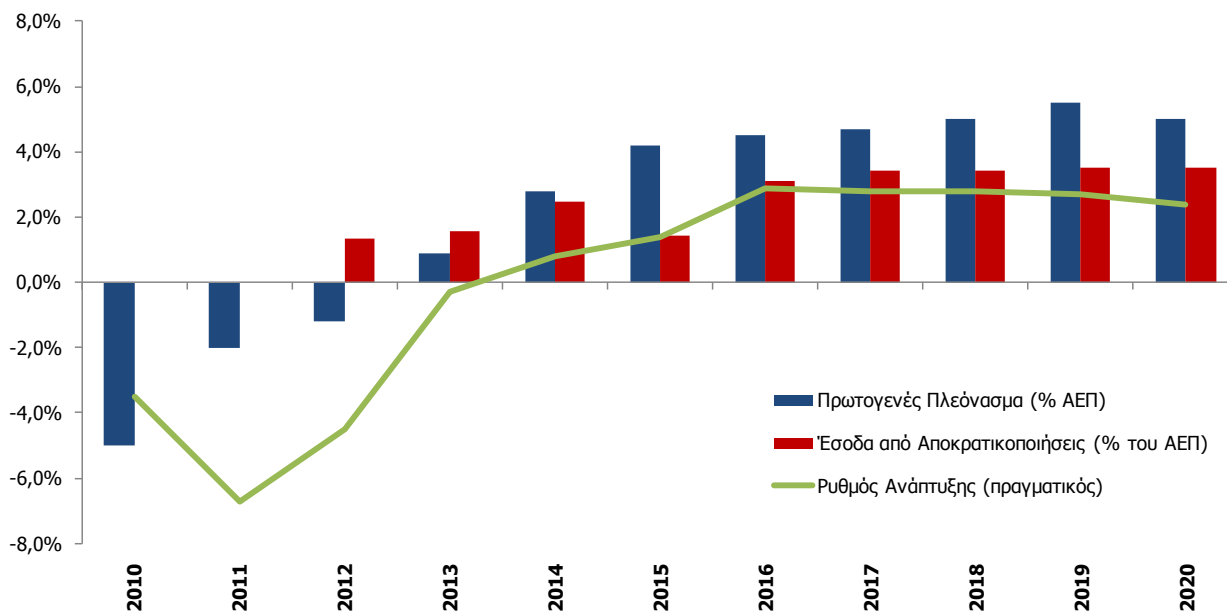
Ανάλυση Βιωσιμότητας Δημοσίου Χρέους

Η βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους θα μπορούσε να οριστεί ως η ικανότητα της κυβέρνησης να ακολουθήσει τις κατάλληλες πολιτικές ώστε να θέσει το χρέος σε μια διατηρήσιμη πτωτική πορεία. Ως εκ τούτου, η ανάλυση βιωσιμότητας αποτελείται από την επέκταση του βασικού σεναρίου στο μέλλον υπό διαφορετικές υποθέσεις, ώστε να διευκρινιστεί κατά πόσο το χρέος μειώνεται, σταθεροποιείται ή αυξάνεται. Οι κατάλληλες προϋποθέσεις για να καταστεί το δημόσιο χρέος βιώσιμο είναι: 1) η δημιουργία ικανών πρωτογενών πλεονασμάτων, και 2) η επίτευξη ονομαστικών ρυθμών μεγέθυνσης υψηλότερων από το επιτόκιο εξυπηρέτησης του χρέους. Η σημασία της ένταξης του λόγου Χρέους / ΑΕΠ σε μια διατηρήσιμη πτωτική τροχιά βασίζεται στη δημιουργία ενός σταθερού και δημοσιονομικά βιώσιμου οικονομικού περιβάλλοντος, προκειμένου η χώρα να μπορεί να καλύψει τις χρηματοδοτικές της ανάγκες μέσω της σταδιακής εξόδου στις αγορές κεφαλαίου, στην ανάκτηση της αξιοπιστίας έναντι της επενδυτικής κοινότητας και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, που θα τώσουν την οικονομική ανάπτυξη και θα ενισχύσουν την κοινωνική ευημερία.

Αναλυτικότερα, οι παράγοντες που επηρεάζουν τον δείκτη Δημόσιο Χρέος / ΑΕΠ της Ελλάδας είναι οι ακόλουθοι: 1) ο ρυθμός αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ, 2) η δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων στον κρατικό προϋπολογισμό, 3) η μείωση του μεσοσταθμικού επιτοκίου, 4) η πλήρης εφαρμογή του Προγράμματος Εθελοντικής Ανταλλαγής Ομολόγων (PSI), και 5) η προώθηση και υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, με στόχο την άντληση περίπου €50δισ. έως το 2020.

Διάγραμμα 4.7

Μακροοικονομικές Υποθέσεις Βασικού Σεναρίου

Πηγή: IOBE

Το **Βασικό Σενάριο** υποθέτει την επιτυχή ολοκλήρωση του PSI (95% συμμετοχή) και την απομείωση του χρέους κατά €107δισ., διαδικασία που υλοποιείται. Επιπλέον υποθέτουμε ότι η επανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα ανέλθει στα €45δισ. τα οποία δεν θα επανακτηθούν αργότερα ως έσοδα αποκρατικοποιήσεων εντός της περιόδου που αναλύεται. Τα έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις ανέρχονται στα €50δισ. μέχρι το 2020, ενώ το μεσοσταθμικό επιτόκιο εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους κυμαίνεται στο 3,7% κατά μέσο όρο για την περίοδο 2012-2020. Εάν υποθέσουμε τη δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων 4,5% του ΑΕΠ και ονομαστικό ρυθμό αύξησης το ΑΕΠ 3,5% κατά μέσο όρο για την περίοδο 2014-2020 (βλ. Διάγραμμα 4.7), τότε το δημόσιο χρέος μπορεί να προσεγγίσει το **122,3% του ΑΕΠ** το 2020. Το **Βασικό Σενάριο** που υιοθετούμε εμπεριέχει σημαντικούς κινδύνους, ο κυριότερος από τους οποίους είναι η υλοποίηση του φιλόδοξου προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, εξαιτίας των απογοητευτικών επιδόσεων του παρελθόντος, ενώ η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα και αναταραχή στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά την επαλήθευση των υποθέσεών μας. Επιπλέον, σημαντικό ενδεχόμενο απόκλισης προκύπτει από τις χαμηλές τιμές στο ελληνικό χρηματιστήριο που

δεν ευνοεί τις πωλήσεις συμμετοχών του ελληνικού δημοσίου σε υψηλά επίπεδα, ώστε να ενισχυθεί η είσπραξη των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις.

Από την άλλη πλευρά, το **Σενάριο Α** – που προφανώς είναι υποθετικό – δεν λαμβάνει υπόψη την υλοποίηση του PSI και την προώθηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, ενώ το μεσοσταθμικό επιτόκιο διαμορφώνεται στο 4,4% κατά μέσο όρο την περίοδο 2012-2020. Ακόμα και με τη δημιουργία μεγάλων πρωτογενών πλεονασμάτων, 4,5% του ΑΕΠ ετησίως από το 2016 και μετά και τη επίτευξη ονομαστικών ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ 3,5% κατά μέσο όρο την περίοδο 2014-2020, το χρέος θα ανερχόταν στο **207,3% του ΑΕΠ** το 2020 (*85 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερο έναντι του Βασικού Σεναρίου*), ακολουθώντας σαφώς μια μη βιώσιμη πορεία. Αυτή ήταν και η αιτία τελικά για την προώθηση της ιδέας της αναδιάρθρωσης του χρέους, παρόλο που αρχικά δεν είχε υποστηριχτεί για θεμιτούς λόγους.

Το **Σενάριο Β** στηρίζεται στις ίδιες υποθέσεις του **Βασικού Σεναρίου**, χωρίς όμως την υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Υπό αυτές τις συνθήκες, το χρέος αναμένεται να διαμορφωθεί στο **146% του ΑΕΠ** το 2020 (*23,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερα έναντι του Βασικού Σεναρίου*).

Σε κάθε περίπτωση, θεωρούμε ότι η πορεία του δημόσιου χρέους είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη σε 3 βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες: 1) το ύψος των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις, 2) το ύψος των πρωτογενών πλεονασμάτων και 3) το μέγεθος του ονομαστικού ρυθμού ανάπτυξης. Αναλυτικότερα, για την πορεία αυτών των μεγεθών μπορούν να σημειωθούν τα εξής:

1) Έσοδα από Αποκρατικοποιήσεις

Τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις αποτελούν σημαντικό στοιχείο ελάφρυνσης του χρέους. Κατά συνέπεια, διεξάγοντας μια ανάλυση ευαισθησίας για τη βιωσιμότητα του χρέους έναντι του **Βασικού Σεναρίου**, υποθέτουμε ένα εναλλακτικό σενάριο απόδοσης του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Θεωρώντας ότι τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις είναι **1% του ΑΕΠ υψηλότερα ετησίως**, τότε το σύνολο των εσόδων αυξάνεται **στα €70δισ. μέχρι το 2020 (ή 32,7% του ΑΕΠ)** (έναντι **€51δισ. ή 23,7% του ΑΕΠ του Βασικού Σεναρίου**) και το χρέος μειώνεται στο **113,3% του ΑΕΠ** (*δηλαδή, 9 π.μ. του ΑΕΠ χαμηλότερα σε σχέση με το Βασικό Σενάριο*). Η αύξηση των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις δε θα πρέπει να θεωρείται ανέφικτη καθώς η βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος, η σταδιακή άρση της αβεβαιότητας, η βελτίωση του κλίματος στις αγορές και η άνοδος του χρηματιστηρίου, μπορούν να αποτελέσουν τους καταλύτες για μεγαλύτερες αποδόσεις και υψηλότερες τιμές πώλησης. Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος του κόστους επανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών (περίπου €16δισ.) μπορεί, και είναι θεμιτό, να επανακτηθεί και να συμβάλει στη μείωση του δημοσίου χρέους. Επιπλέον, ο σχεδιασμός μιας μακροχρόνιας στρατηγικής αξιοποίησης του δημόσιου πλούτου θα μπορούσε να έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη τόσο σε επίπεδο προσέλκυσης επενδύσεων όσο και στην αύξηση της αυτόνομης κατανάλωσης, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο τη θετική επίπτωση στην ανάπτυξη της οικονομίας.

2) Πρωτογενή Πλεονάσματα

Η δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ικανότητα της χώρας να αποπληρώσει το δημόσιο χρέος και να αποκαταστήσει την αξιοπιστία της στις διεθνείς αγορές. Σύμφωνα με το **Βασικό Σενάριο**, η δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων στον κρατικό προϋπολογισμό προβλέπεται από το 2013 (0,9% του ΑΕΠ) και ανέρχεται στα **4,5% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο την περίοδο 2014-2020**. Εάν υποθέσουμε τη δημιουργία **μεγαλύτερων πρωτογενών πλεονασμάτων κατά 1% του ΑΕΠ από το 2014 και μετά**, ούτως ώστε ο μέσος όρος της περιόδου να αυξηθεί στο **5,5% του ΑΕΠ**, τότε το χρέος προβλέπεται να διαμορφωθεί στο **115,4% του ΑΕΠ το 2020** (δηλαδή 7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερα, έναντι του Βασικού Σεναρίου). Παρά τις απογοητευτικές επιδόσεις της Ελλάδας στο πεδίο της δημοσιονομικής διαχείρισης, η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι η επίτευξη υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων για μεγάλη χρονική περίοδο δεν είναι ανέφικτη²⁰. Καταδεικνύεται επομένως η ανάγκη για ουσιαστική μεταστροφή στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, από τη δημιουργία διαρκών ελλειμμάτων στην επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων μόνιμου χαρακτήρα, ώστε να ανακοπεί η ανοδική πορεία του δημόσιου χρέους, καθώς μόνο μόνιμες μεταβολές των δημοσιονομικών μεγεθών έχουν μόνιμες μεταβολές στο μακροχρόνιο επίπεδο του χρέους ισορροπίας.

3) Ονομαστικός Ρυθμός Αύξησης του ΑΕΠ

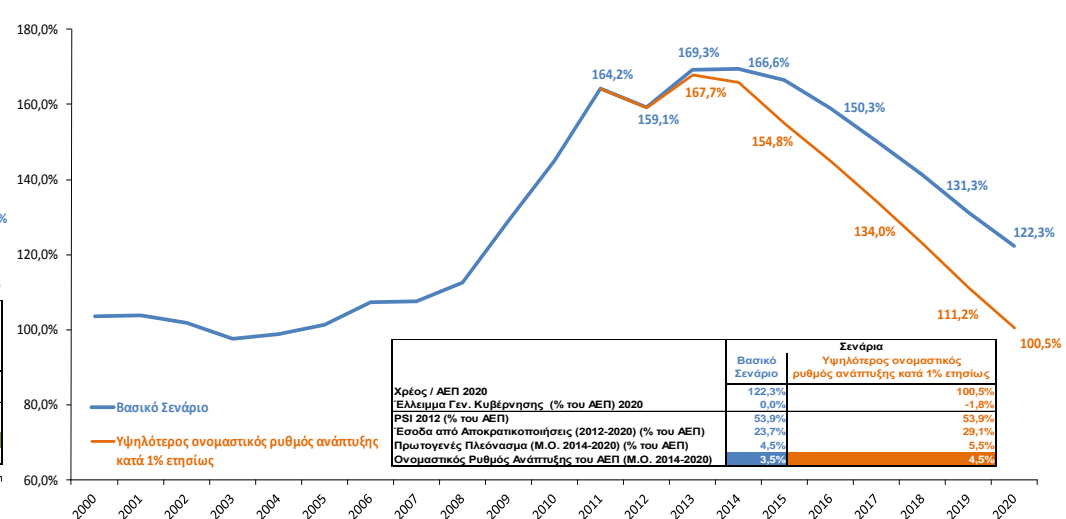
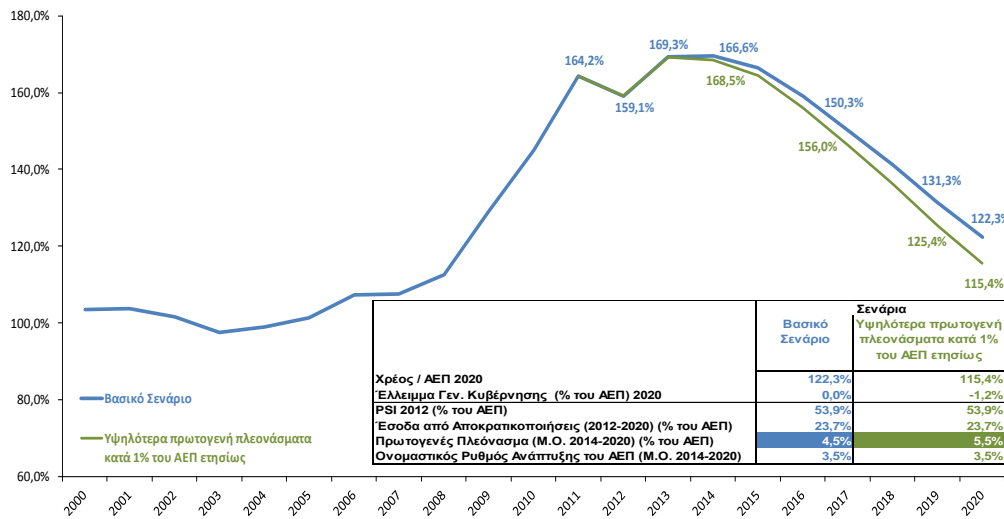
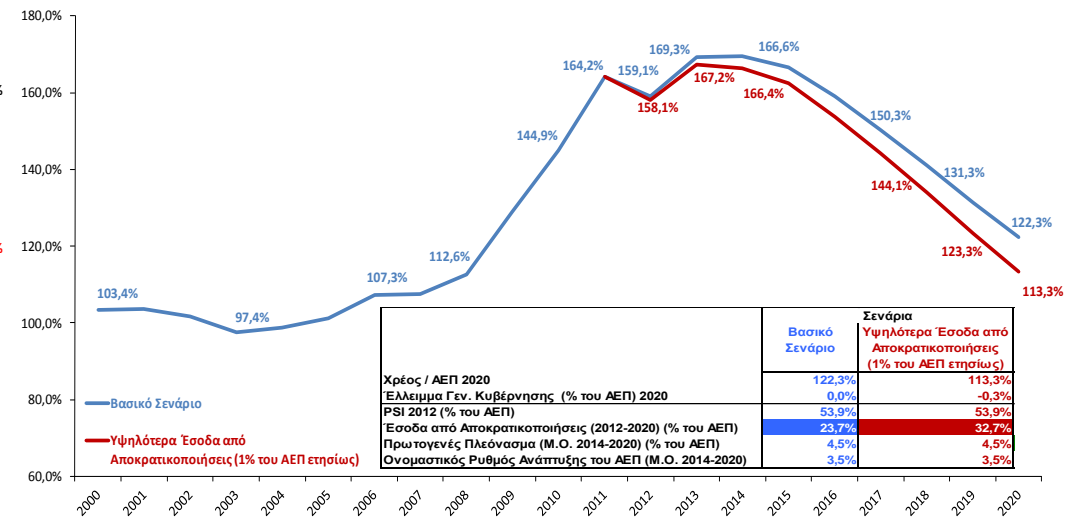
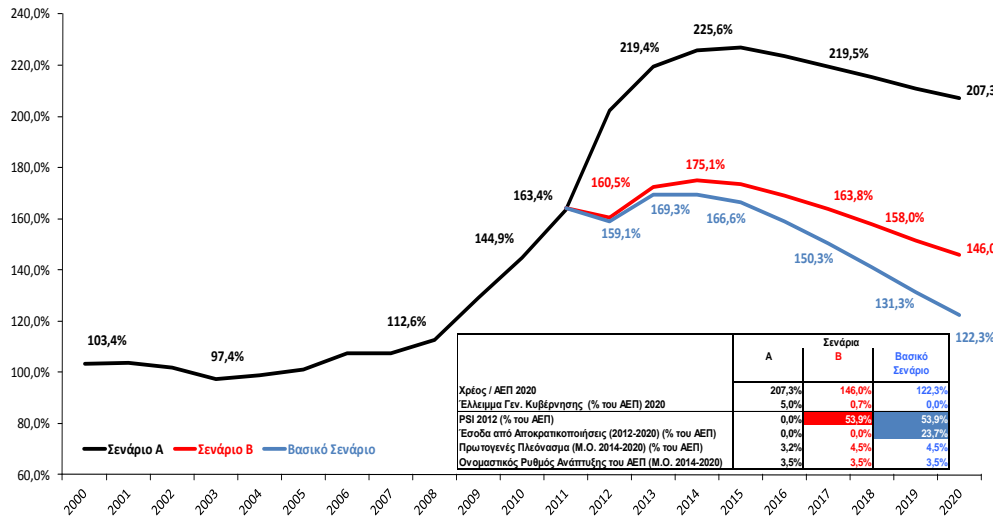
Η σημασία των θετικών ρυθμών ανάπτυξης στη βιωσιμότητα του χρέους καταδεικνύεται από την παρακάτω ανάλυση ευαισθησίας, όπου εξετάζουμε την επίπτωση του ονομαστικού ρυθμού ανάπτυξης στην πορεία του λόγου ονομαστικού χρέος / ΑΕΠ. Στο **Βασικό Σενάριο** υποθέτουμε ότι ονομαστικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα διαμορφωθεί περίπου στο **3,5% κατά μέσο όρο την περίοδο 2014-2020**, με τον ρυθμό ανάπτυξης να εισέρχεται σε θετικό έδαφος από το 2014 και μετά²¹. Επίσης, η υπόθεση που κάνουμε για το επίπεδο του αποπληρωριστή του ΑΕΠ την περίοδο 2014-2020 είναι για **1,5% κατά μέσο όρο**, θεωρώντας ότι η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων, υπηρεσιών και εργασίας θα έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του ανταγωνισμού και την πτώση των τιμών. Παρόλα αυτά, οι υποθέσεις για τόσο χαμηλά επίπεδα πληθωρισμού καθώς και η πτώση του επιπέδου των τιμών την περίοδο 2012-2014 θα πρέπει να θεωρούνται ως αισιόδοξες εκτιμήσεις, δεδομένων των χρόνιων στρεβλώσεων της αγοράς στην Ελλάδα. Μια **αύξηση του ονομαστικού ρυθμού ανάπτυξης κατά 1%, ώστε ο μέσος όρος της περιόδου 2014-2020 να διαμορφωθεί στο 4,5%** (είτε μέσω της βελτίωσης του πραγματικής ανάπτυξης, είτε μέσω ενός συγκριτικά υψηλότερου επιπέδου τιμών) θα έχει ως συνέπεια την μείωση του χρέους **στο 100,5% του ΑΕΠ το 2020** (22 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερα σε έναντι του Βασικού Σεναρίου). Το ερώτημα που τίθεται είναι αν η ελληνική οικονομία έχει τη δυνατότητα να επιτύχει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Εμπειρικές μελέτες στο IOBE έχουν δείξει ότι υπάρχουν μεγά-

²⁰ Παραδείγματα χωρών με πρωτογενή πλεονάσματα ύψους 5-10% του ΑΕΠ: Για 4 χρόνια: Καναδάς (1997-2000), Ιταλία (1997-2000), Αυστρία (1976-1979). Για 5-7 χρόνια: Τουρκία (2000-2006), Νέα Ζηλανδία (1993-1998), Δανία (1985-1989). Για 8-10 χρόνια: Ρουμανία (1985-1989), Αίγυπτος (1993-2000). Για 11-13 χρόνια: Μεξικό (1983-1995), Ισραήλ (1983-1994). Για 14-15 χρόνια: Βέλγιο (1990-2004), Βουλγαρία (1994-2007). Πηγή: IMF, *Report on Greece, Request for Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility (March 9, 2012)*, *Strategies for Fiscal Consolidation in the Post-Crisis World (IMF, 2010)*.

²¹ Μετά τη μείωση του λόγου Δημοσίου Χρέους/ΑΕΠ που θα παρατηρηθεί το 2012 λόγω της ονομαστικής μείωσης του χρέους εξαιτίας του PSI, το δημόσιο χρέος αναμένεται και πάλι να αυξηθεί οριακά το 2013 λόγω των αρνητικών ρυθμών μεγέθυνσης που θα παρατηρηθούν και του χρόνου και του περιορισμένου ύψους πρωτογενούς πλεονάσματος.

λα περιθώρια ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, εάν καταφέρουμε να εστιάσουμε σε κλάδους με συγκριτικά πλεονεκτήματα. Επίσης, η προώθηση και εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με την απελευθέρωση των αγορών προϊόντων / υπηρεσιών / εργασίας και τη σύγκλιση του ρυθμιστικού πλαισίου στο μέσο επίπεδο των χωρών-μελών της Ευρωζώνης εκτιμάται ότι θα έχουν ως συνέπεια την αύξηση του ΑΕΠ κατά 17% μακροχρόνια. Επιπλέον, αργά η γρήγορα η συσσώρευση κεφαλαίων στις πλεονασματικές χώρες του Ευρωπαϊκού βορρά θα αναζητήσουν διέξοδο σε λιγότερο 'ασφαλείς' τοποθετήσεις, όπως οι χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, ενισχύοντας το σκέλος των επενδύσεων. Στο πεδίο του πληθωρισμού, παρά την προοπτική αύξησης των επιτοκίων μεσομακροπρόθεσμα, η ανοδική τάση των τιμών του πετρελαίου και των εμπορευμάτων ενδεχομένως να εντείνουν τις πιέσεις για άνοδο των τιμών.

Χρέος / ΑΕΠ (εκτιμήσεις ΙΟΒΕ)

Συμπέρασμα

Από την παραπάνω ανάλυση γίνεται σαφές ότι υπάρχουν οφέλη που απορρέουν από το πρόγραμμα ανταλλαγής των ελληνικών ομολόγων, το οποίο σε συνδυασμό με το νέο πακέτο χρηματοδότησης από τους εταίρους και το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της ιδιωτικής περιουσίας του δημόσιου φαίνεται να δημιουργούν προϋποθέσεις βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους. Ωστόσο οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για την επαλήθευση των υποθέσεων των διαφόρων σεναρίων εξακολουθούν να είναι μεγάλοι, λόγω της ευρύτερης ρευστότητας που επικρατεί στο οικονομικό περιβάλλον τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Παρόλα αυτά θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ερμηνεία των διαφόρων αναλύσεων για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους θα πρέπει να εστιάζεται στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών μακροχρόνια ώστε ο λόγος του χρέους / ΑΕΠ να εισέλθει σε μια μόνιμη και διατηρήσιμη πτωτική πορεία, παρά στη μυωπική προσήλωση σε συγκεκριμένα ποσοστά. Η χρησιμότητα των αναλύσεων βιωσιμότητας είναι να αποδείξουν ότι η ανεύθυνη ρητορική περί πτώχευσης και εξόδου από την κοινή νομισματική ένωση μπορεί να έχει αντίλογο βασισμένο σε ρεαλιστικά επιχειρήματα και λογικές υποθέσεις. Εξάλλου, οι αναλύσεις βιωσιμότητας αποτυπώνουν τις προοπτικές εξέλιξης του δημόσιου χρέους θέτοντας μακροχρόνιους δημοσιονομικούς και αναπτυξιακούς στόχους, εγείροντας έτσι την ανάγκη για χάραξη μακροχρόνιου σχεδιασμού στην άσκηση οικονομικής πολιτικής. Λαμβάνοντας υπόψη και τη διεθνή εμπειρία, θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία η ονομαστική μείωση του χρέους αλλά η δημιουργία προσδοκιών απόσβεσης και η ενίσχυση της ικανότητας της χώρας να μπορεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της. Εναπόκειται επομένως στους αρμόδιους φορείς να ασκήσουν υπεύθυνη δημοσιονομική διαχείριση, προσηλωμένη στους συμφωνηθέντες στόχους και στα προδιαγεγραμμένα χρονοδιαγράμματα, και να ακολουθήσουν αναπτυξιακές πολιτικές τα επόμενα χρόνια, ώστε να εισέλθει το χρέος σε μια πτωτική διατηρήσιμη τροχιά, βελτιώνοντας – σε αντίθεση με ότι γινόταν τα προηγούμενα χρόνια – τις προϋποθέσεις ευημερίας των επόμενων γενεών.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Το παράρτημα που ακολουθεί, χωρίζεται σε δύο μέρη, έτσι ώστε στην παρούσα έκθεση του ΙΟΒΕ να ενσωματωθεί το μοντέλο που ακολουθείται πλέον στο πλαίσιο παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας:

A) Το α' μέρος του παραρτήματος περιλαμβάνει τις επιδόσεις των χωρών – μελών της Ε.Ε. των 25 στους 14 διαρθρωτικούς δείκτες που συνθέτουν τη συνοπτική λίστα (short list) δεικτών που χρησιμοποιούνται πλέον από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων της Λισσαβόνας από κάθε χώρα-μέλος και την πορεία των διαρθρωτικών αλλαγών των αντίστοιχων οικονομιών.

B) Το β' μέρος περιλαμβάνει μία επιλογή από τους υπόλοιπους δείκτες που υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2000 σε μια προσπάθεια να τροφοδοτηθούν οι εθνικές κυβερνήσεις με ένα σύνολο από σαφείς διακριτούς και εύκολα μετρήσιμους δείκτες που αποτυπώνουν το βαθμό διαρθρωτικής προσαρμογής κάθε χώρας - μέλους. Οι δείκτες αυτοί αποτελούν έτσι (μαζί προφανώς με τους 14 παραπάνω δείκτες), την ευρεία λίστα (long list) των δεικτών που η Eurostat παρακολουθεί και εναρμονίζει σε συστηματική βάση για την Ε.Ε των 27.

Βασικός στόχος του συνόλου των διαρθρωτικών δεικτών είναι να καταγραφεί η πρόοδος, που έχει σημειωθεί σε πέντε κρίσιμους τομείς πολιτικής, οι οποίοι αφορούν στην **απασχόληση**, στην **καινοτομία και έρευνα**, στις **αλλαγές στη διάρθρωση της οικονομίας**, στην **κοινωνική συνοχή** και στο **περιβάλλον**. Παράλληλα παρακολουθούνται επιπλέον κάποιοι **βασικοί οικονομικοί δείκτες**, που αποδίδουν το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον, εντός του οποίου λαμβάνουν χώρα οι διαρθρωτικές αλλαγές που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα - μέλος.

Κάθε ένας από τους δείκτες που παρουσιάζονται στη συνέχεια, αποδίδεται γραφικά για το σύνολο των 27 χωρών (όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία), ενώ σε πινακοποιημένη μορφή δίνεται η επίδοση της Ελλάδας σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 27, της Ε.Ε. των 25, της Ε.Ε. των 15 και της Ευρωζώνης (τελευταία αναθεώρηση Eurostat, Αύγουστος 2007).

Ονοματολογία

EU27	Ευρωπαϊκή Ένωση
EU25	Ευρωπαϊκή Ένωση
EA13	Ευρωζώνη (Τον Ιανουάριο 2007 εντάχθηκε στη Ευρωζώνη η Σλοβενία)
BE	Βέλγιο
CZ	Τσεχία
DK	Δανία
DE	Γερμανία
EE	Εσθονία
EL	Ελλάδα
ES	Ισπανία
FR	Γαλλία
IE	Ιρλανδία
IT	Ιταλία
CY	Κύπρος
LV	Λετονία
LT	Λιθουανία
LU	Λουξεμβούργο
HU	Ουγγαρία
MT	Μάλτα
NL	Ολλανδία
AT	Αυστρία
PL	Πολωνία
PT	Πορτογαλία
SI	Σλοβενία
SK	Σλοβακία
FI	Φινλανδία
SE	Σουηδία
UK	Μ. Βρετανία

ΜΕΡΟΣ Α

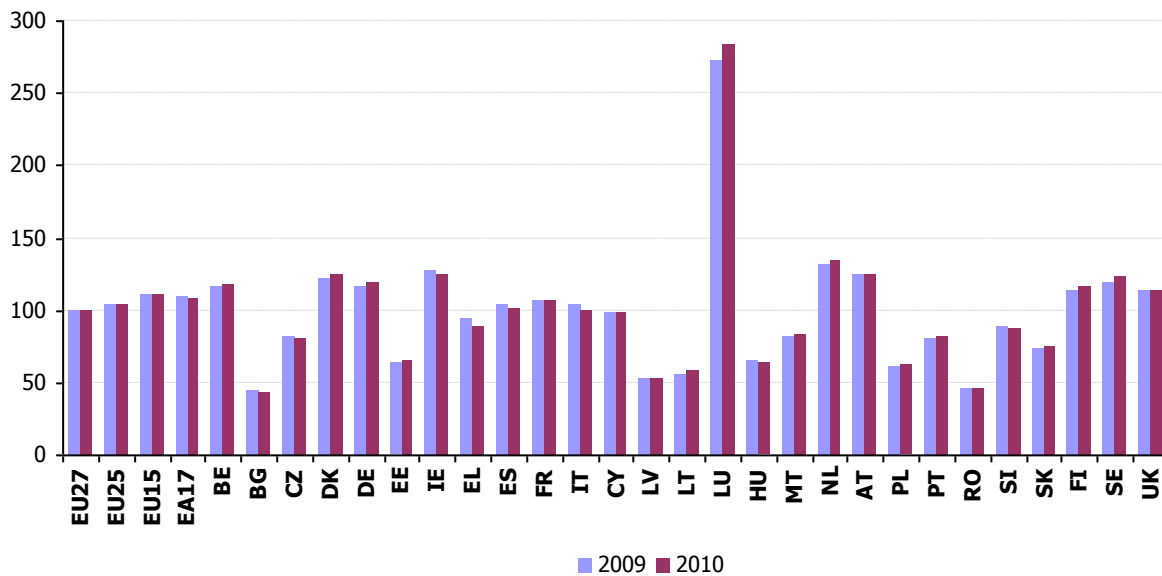
(ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΦΘΡΩΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ)

I-A. ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

I-1α. Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

(μονάδες αγοραστικής δύναμης, PPS, ΕΕ-27=100)

Οι μονάδες αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Standards, PPS) είναι δείκτες της μέσης αναλογίας των τιμών μεταξύ διαφορετικών χωρών. Η χρήση τους κάνει εφικτή την σύγκρισή του όγκου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των χωρών.

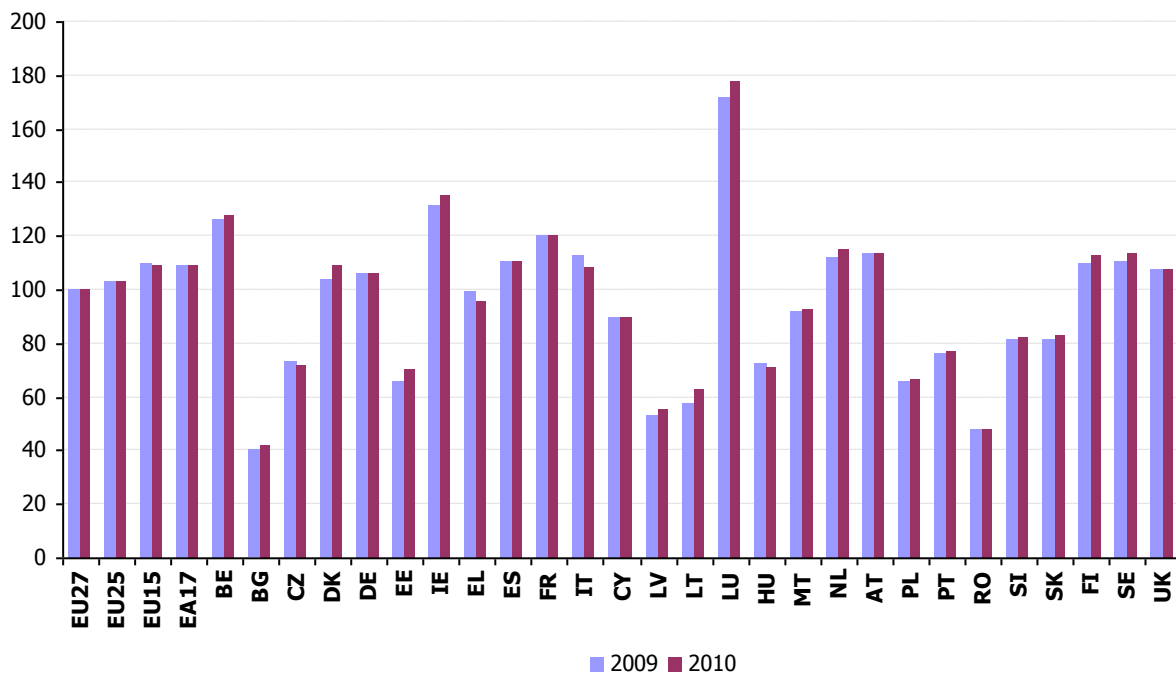
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	105	104	104	104	104	104	103	103	103
EU15	114	114	113	113	112	112	111	110	110
EA17	111	110	109	109	109	109	108	109	108
EL	90	93	94	91	93	92	94	94	89

Πηγή: Eurostat

I-2α. Παραγωγικότητα Εργασίας ανά Απασχολούμενο Άτομο

(ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, (ΕΕ-27=100) PPS, / αριθμό εργαζομένων)

Ο αριθμός των εργαζομένων περιλαμβάνει τους απασχολούμενους και τους αυτό-απασχολούμενους. Περιλαμβάνονται οι μισθωτοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί και οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων. Οι εποχικά απασχολούμενοι και αυτοί που απουσιάζουν από την εργασία τους λόγω ασθένειας, διακοπών, απεργίας και παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατά τη διάρκεια της έρευνας περιλαμβάνονται στους απασχολούμενους. Ο καθορισμός αυτός είναι σύμφωνος με το Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (International Labor Organization, ILO)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	104,4	104,3	104,1	104	103,8	103,6	103,3	103,3	103,2
EU15	111,9	111,4	110,9	110,6	110,5	110,1	109,7	109,4	109,2
EA17	110,6	110	109	109,2	109	109,1	108,9	109,1	108,6
EL	100	101,8	101,1	98,8	99,2	97,7	100,4	99,4	95,7

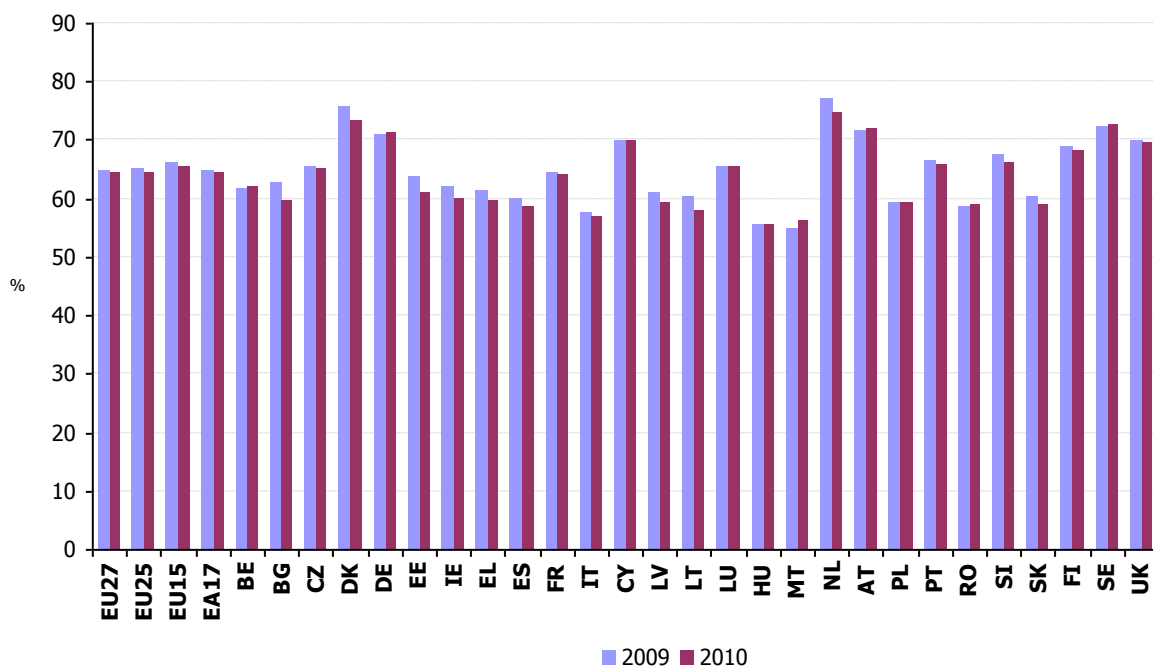
(ρ): προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

II-A. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

II-1α. Ποσοστό Απασχόλησης (% απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού)

Τα εργατικό δυναμικό αποτελείται από άτομα τα οποία κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας εργάζονταν κάνοντας οποιαδήποτε εργασία επί πληρωμή για τουλάχιστον μια ώρα ή έχουν εργασία αλλά απουσίαζαν από αυτή κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Η έρευνα αναφέρεται σε άτομα άνω των 15 ετών. Άτομα τα οποία κατοικούν σε συλλογικές κατοικίες (εστίες, θεραπευτήρια, εκκλησιαστικά ιδρύματα, εργατικές εστίες, ξενώνες κ.τ.λ) καθώς και άτομα που εκπληρώνουν υποχρεωτική στρατιωτική θητεία δεν περιλαμβάνονται στην έρευνα.

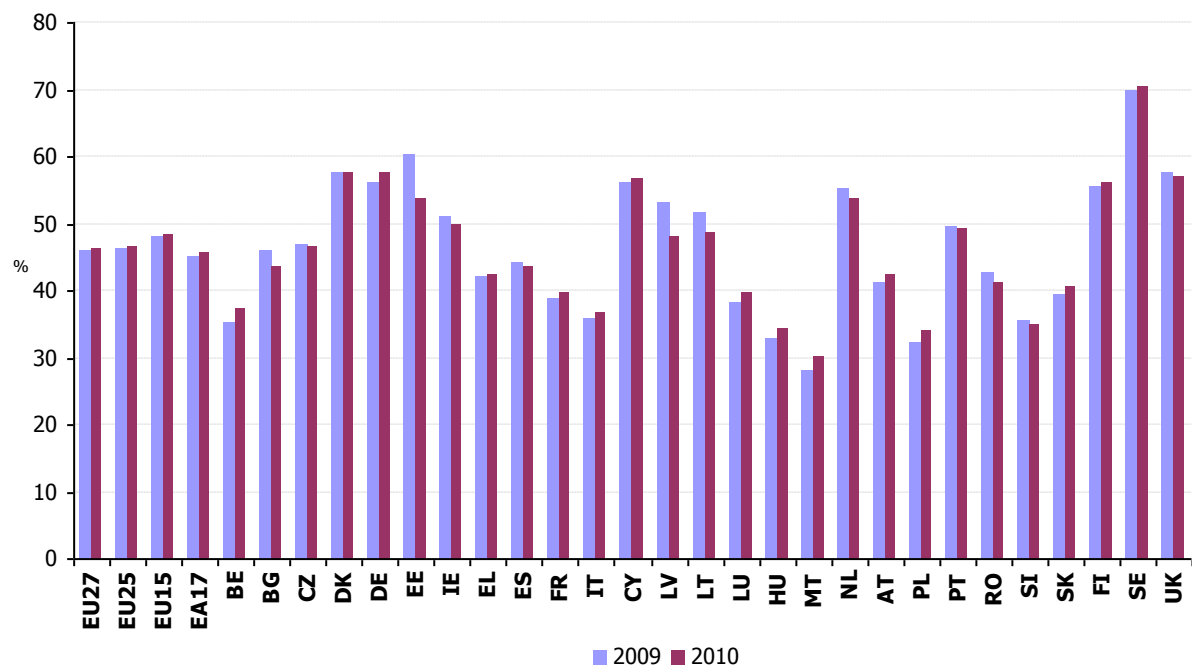

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	62,7	62,8	63,5	64,5	65,4	65,9	64,6	64,2
EU25	63,0	63,1	64,0	64,8	65,8	66,3	65,0	64,5
EU15	64,4	64,6	65,4	66,2	66,9	67,3	65,9	65,4
EA17	62,6	62,8	63,7	64,7	65,6	66,0	64,7	64,2
EL	58,9	59,6	60,1	61,0	61,4	61,9	61,2	59,6
Άντρες								
EU27	70,3	70,2	70,8	71,6	72,5	72,8	70,7	70,1
EU25	70,9	70,7	71,4	72,1	73,0	73,2	71,1	70,4
EU15	72,7	72,5	73,0	73,6	74,2	74,2	71,9	71,4
EA17	71,4	71,2	71,8	72,6	73,3	73,3	71,1	70,4
EL	73,5	74,0	74,2	74,6	74,9	75,0	73,5	70,9
Γυναίκες								
EU27	55,0	55,4	56,3	57,3	58,3	59,1	58,6	58,2
EU25	55,2	55,6	56,6	57,6	58,6	59,4	58,9	58,6
EU16	56,2	56,7	57,8	58,7	59,6	60,4	59,9	59,5
EA17	53,8	54,3	55,6	56,8	57,9	58,7	58,3	57,9
EL	44,5	45,5	46,1	47,4	47,9	48,7	48,9	48,1

Πηγή: Eurostat

II-2α. Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών

(% απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού)

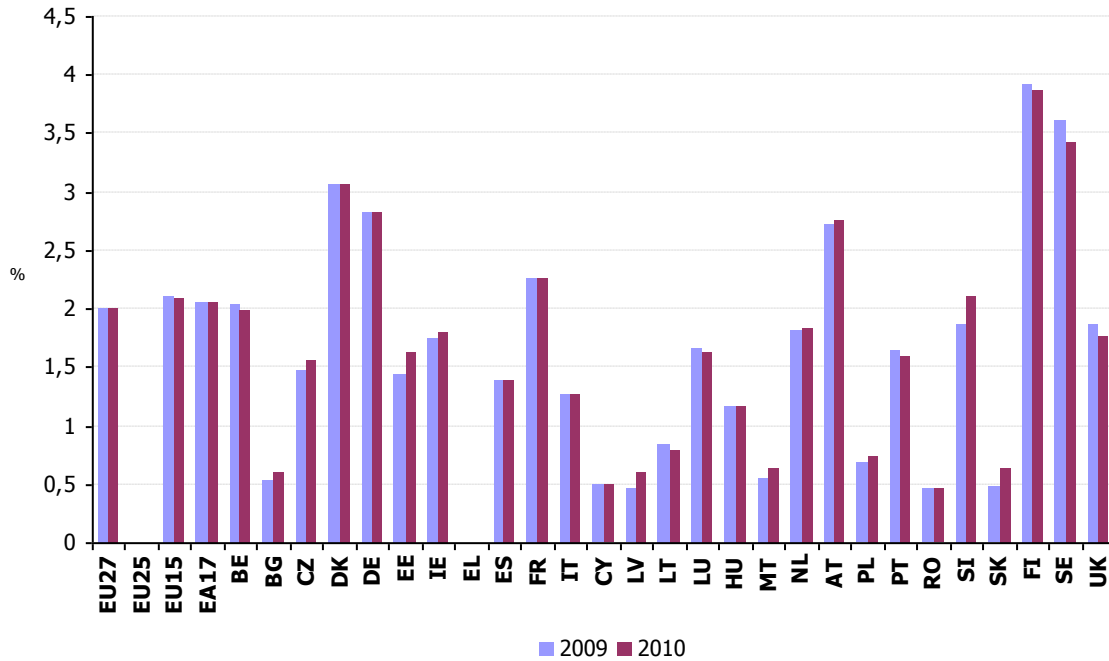

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	38,2	39,9	40,5	42,3	43,5	44,6	45,6	46,0	46,3
EU25	38,4	40,1	40,8	42,6	43,6	44,8	45,7	46,2	46,6
EU15	39,8	41,5	42,3	44,2	45,3	46,5	47,4	47,9	48,4
EA17	35,9	37,4	38,2	40,4	41,7	43,2	44,3	45,1	45,8
EL	38,9	41,0	39,4	41,6	42,3	42,4	42,8	42,2	42,3
Άντρες									
EU27	48,2	49,7	50,1	51,6	52,7	53,9	55,0	54,8	54,6
EU25	48,6	50,1	50,6	51,9	52,8	54,1	55,0	54,9	54,8
EU15	49,8	51,4	52,0	53,2	54,1	55,3	56,2	56,1	56,2
EA17	46,4	47,7	48,4	49,8	50,9	52,4	53,3	53,5	53,8
EL	55,3	58,3	56,4	58,8	59,2	59,1	59,1	57,7	56,5
Γυναίκες									
EU27	28,9	30,6	31,4	33,6	34,9	35,9	36,8	37,8	38,6
EU25	28,8	30,6	31,5	33,8	35,0	36,1	36,9	37,9	38,9
EU15	30,2	32,0	32,9	35,5	36,8	38,1	39,0	40,1	40,9
EA17	25,8	27,6	28,4	31,4	32,9	34,5	35,7	37,1	38,1
EL	24,2	25,3	24,0	25,8	26,6	26,9	27,5	27,7	28,9

Πηγή: Eurostat

III-A, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑ

III-1α, Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D)
(% του ΑΕΠ)

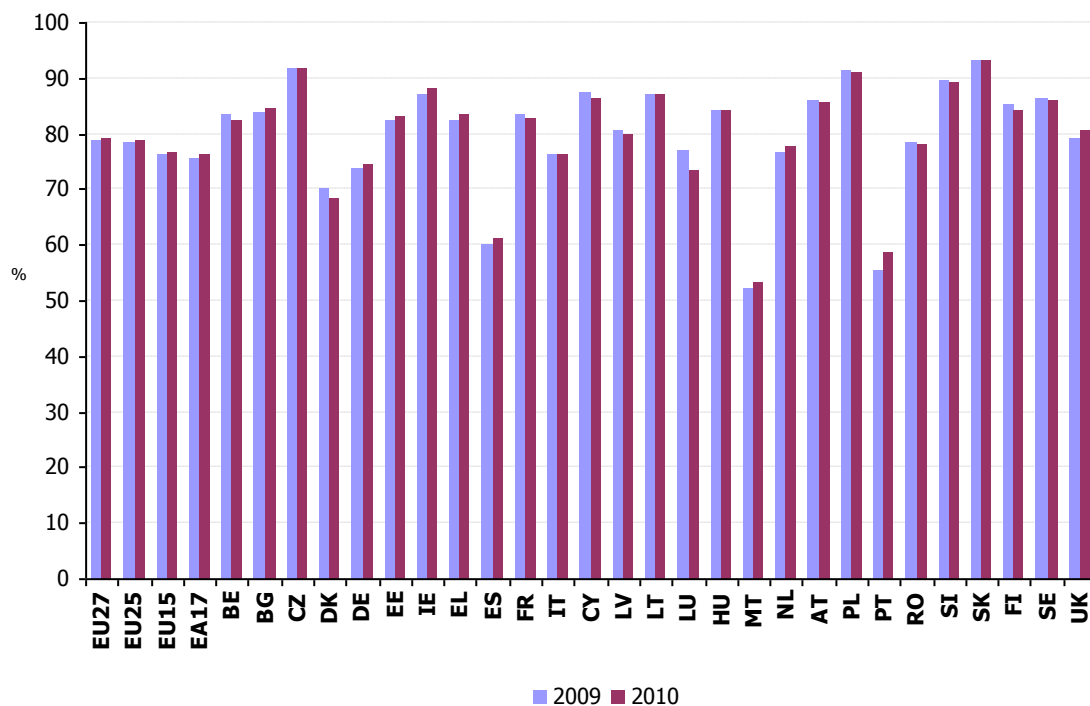
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	1,88	1,87	1,83	1,83	1,85	1,85	1,92	2,01	2,00
EU15	1,94	1,93	1,89	1,89	1,92	1,93	2,01	2,1	2,09
EA17	1,88	1,87	1,85	1,84	1,87	1,88	1,96	2,06	2,06
EL	:	0,57	0,55	0,6	0,59	0,60	:	:	:

(s): εκτίμηση Eurostat

Πηγή: Eurostat

III-2α, Επίπεδο Μόρφωσης Ατόμων Ηλικίας 20-24 ετών

(% πληθυσμού 20-24 ετών που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

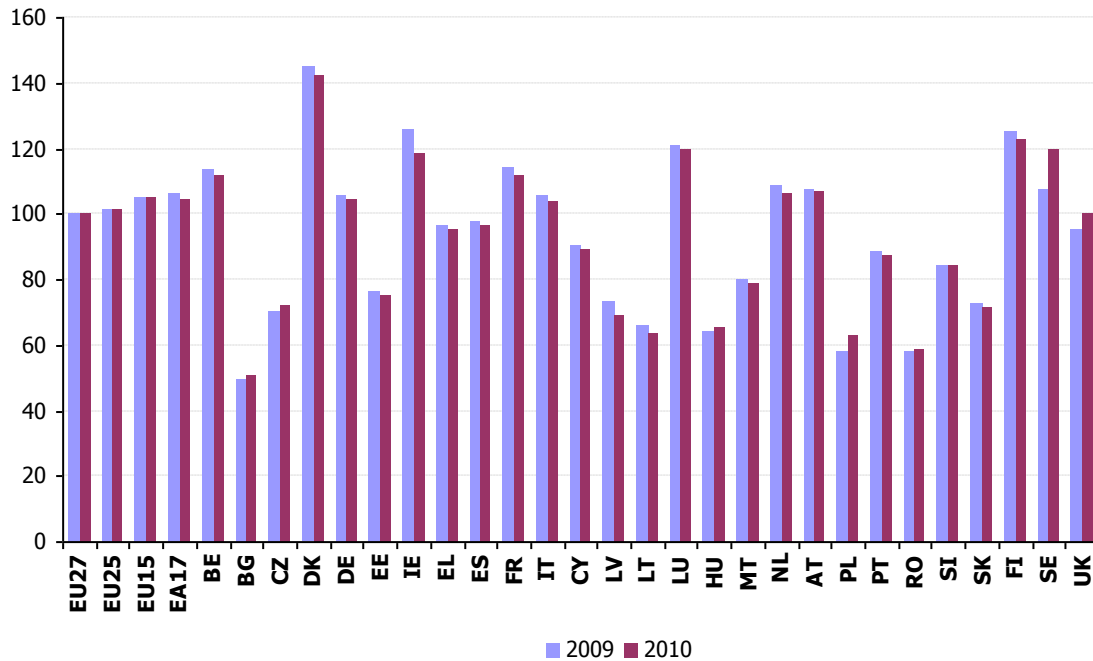
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	76,7	76,9	77,1	77,5	77,9	78,1	78,4	78,6	79,0
EU25	76,7	77	77,3	77,6	77,9	78	78,3	78,5	78,9
EU15	73,7	74,1	74,4	74,7	75,0	75,2	75,7	76,1	76,6
EA17	73,4	73,5	74,1	74,3	74,5	74,9	75,5	75,7	76,1
EL	81,1	81,7	83,0	84,1	81,0	82,1	82,1	82,2	83,4
Άντρες									
EU27	74,0	74,4	74,4	74,8	75,0	75,4	75,6	75,9	76,2
EU25	74,0	74,4	74,3	74,8	74,9	75,2	75,3	75,6	76,0
EU15	70,9	71,3	71,2	71,8	71,7	72,2	72,5	72,9	73,5
EA17	70,2	70,2	70,5	70,8	70,9	71,5	72,1	72,3	72,7
EL	76,1	76,6	79,2	79,7	75,5	77,5	78,0	77,8	79,5
Γυναίκες									
EU27	79,3	79,4	80,0	80,2	80,8	80,8	81,3	81,4	81,8
EU25	79,4	79,7	80,2	80,4	81,0	80,9	81,4	81,5	81,9
EU15	76,6	76,9	77,5	77,8	78,4	78,3	79,0	79,3	79,7
EA17	76,7	76,8	77,7	77,7	78,2	78,4	79,0	79,1	79,5
EL	86,0	86,8	86,8	88,5	86,6	87,0	86,6	86,9	87,2

Πηγή: Eurostat

IV-A, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

IV-1α, Συγκριτικά Επίπεδα Τιμών

(ιδιωτική τελική κατανάλωση, συμπεριλαμβάνονται οι έμμεσοι φόροι ΕΕ-27=100)

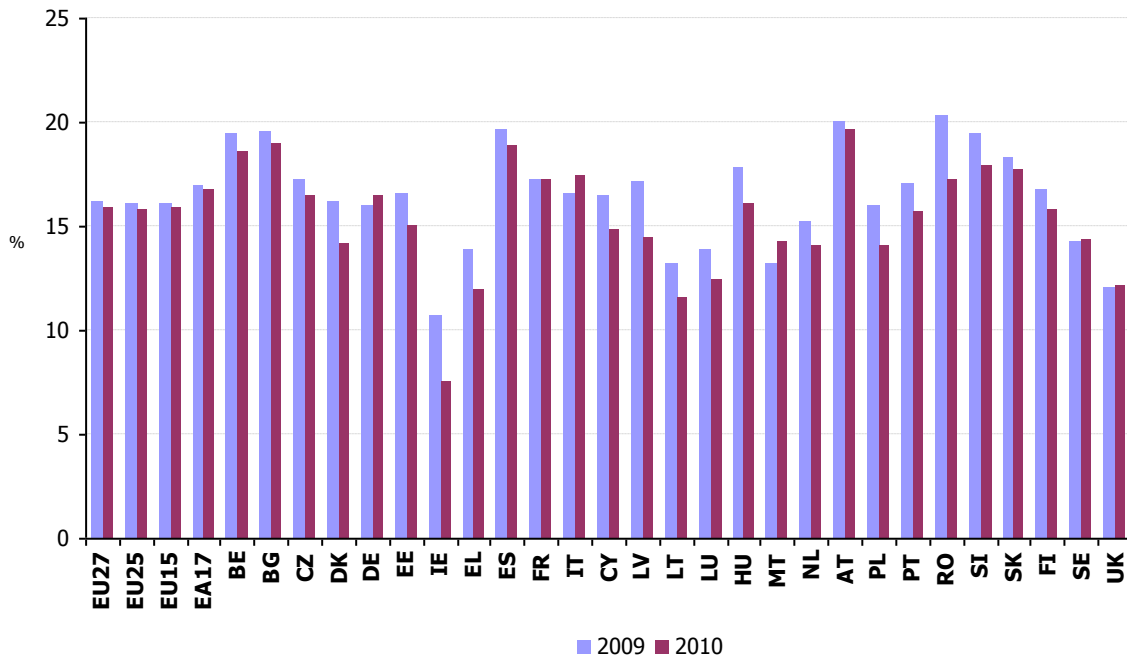
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	101,1	101,1	101,2	101,1	101,1	101,1	101,1	101,1	101,1
EU15	104,8	105,2	105,4	104,9	104,8	104,8	104,4	105,1	104,8
EA16*	100,4	102,9	103	102,0	101,9	101,3	103,5	106,0	104,2
EL	80,2	85,9	87,6	88,4	89,1	89,8	91	96,5	95,5

*Δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για την ευρωζώνη-17

Πηγή: Eurostat

IV-2α, Επιχειρηματικές Επενδύσεις

(ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ιδιωτικών επιχειρήσεων ως % του ΑΕΠ)

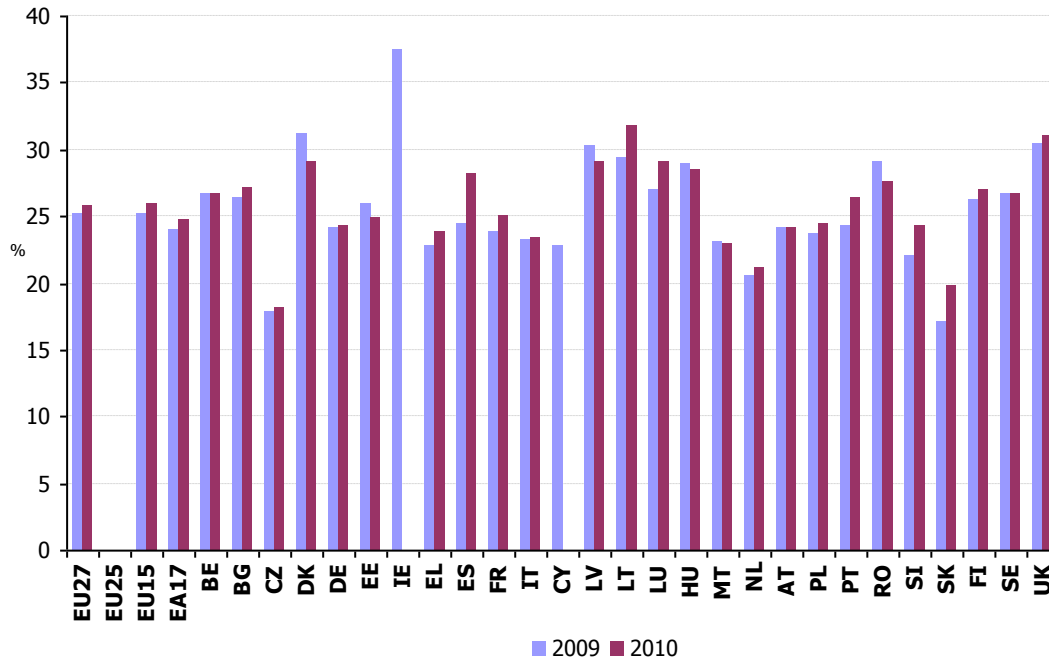
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	17,3	17,1	17,2	17,8	18,2	18,7	18,4	16,2	15,9
EU25	17,3	17,1	17,2	17,7	18,2	18,6	18,2	16,1	15,8
EU15	17,3	17	17,2	17,7	18,1	18,5	18,2	16,1	15,9
EA17	17,9	17,7	17,9	18,2	18,9	19,3	19,0	16,9	16,7
EL	19,1	19,8	18,5	17,1	17,5	17,6	15,5	14,1	11,9

Πηγή: Eurostat

V-A, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

V-1α, Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας

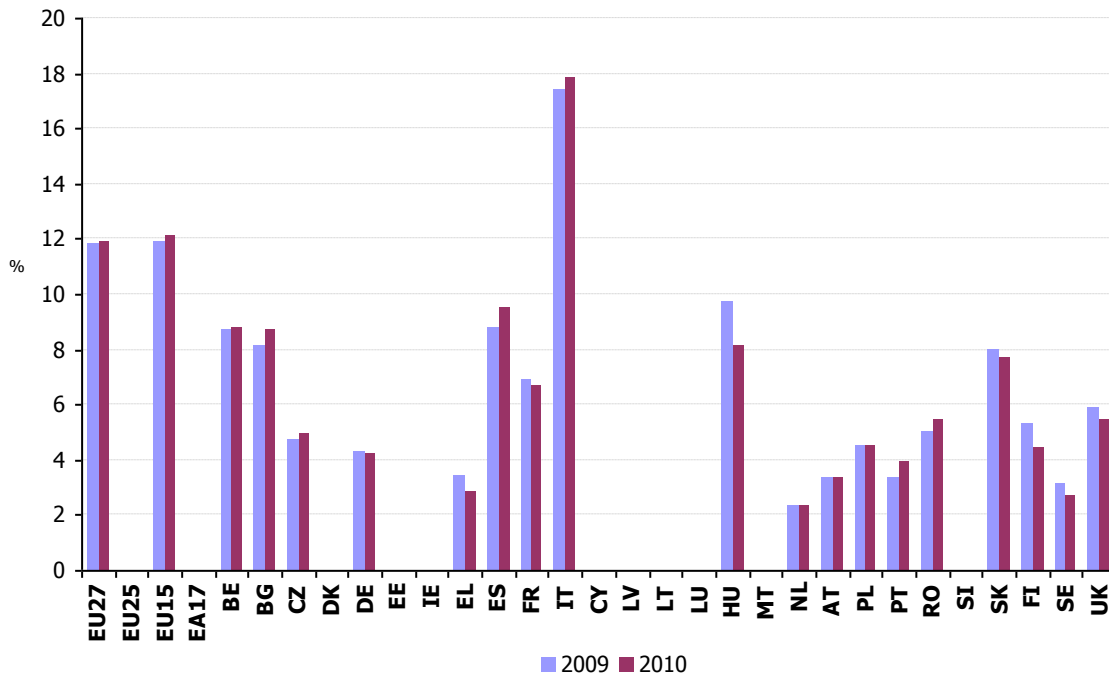
(% ατόμων με διαθέσιμο εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	26	26,2	25,8	25,1	25,1	25,7
EU25									
EU15	:	25	26	25,5	25,8	25,7	24,8	25,2	25,9
EA17	:	:	:	24,3	24,8	24,7	23,7	23,9	24,7
EL	:	23,7	22,5	22,6	23,4	23,7	23,3	22,7	23,8
Άντρες									
EU27	:	:	:	25,0	25,1	24,8	24,0	24,1	24,9
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	:	23,0	24,0	24,2	24,5	24,4	23,5	24,0	24,9
EA17	:	:	:	23,1	23,6	23,6	22,6	22,9	23,9
EL	:	22,9	21,2	21,1	22,1	22,7	22,3	21,6	22,7
Γυναίκες									
EU27	:	:	:	26,9	27,0 ^s	26,9	26,1	26,1	26,5
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	:	26,0	27,0	26,6	26,9	26,9	26,0	26,2	26,9
EA17	:	:	:	25,3	25,7	25,8	24,8	24,8	25,5
EL	:	24,5	23,8	24,1	24,7	24,7	24,3	23,7	24,9

Πηγή: Eurostat

V-2α Διασπορά Ποσοτών Συνολικής Απασχόλησης ανά Περιφέρεια
 (Συντελεστής διασποράς ποσοτών απασχόλησης μεταξύ περιφερειών της κάθε χώρας, NUTS 2)

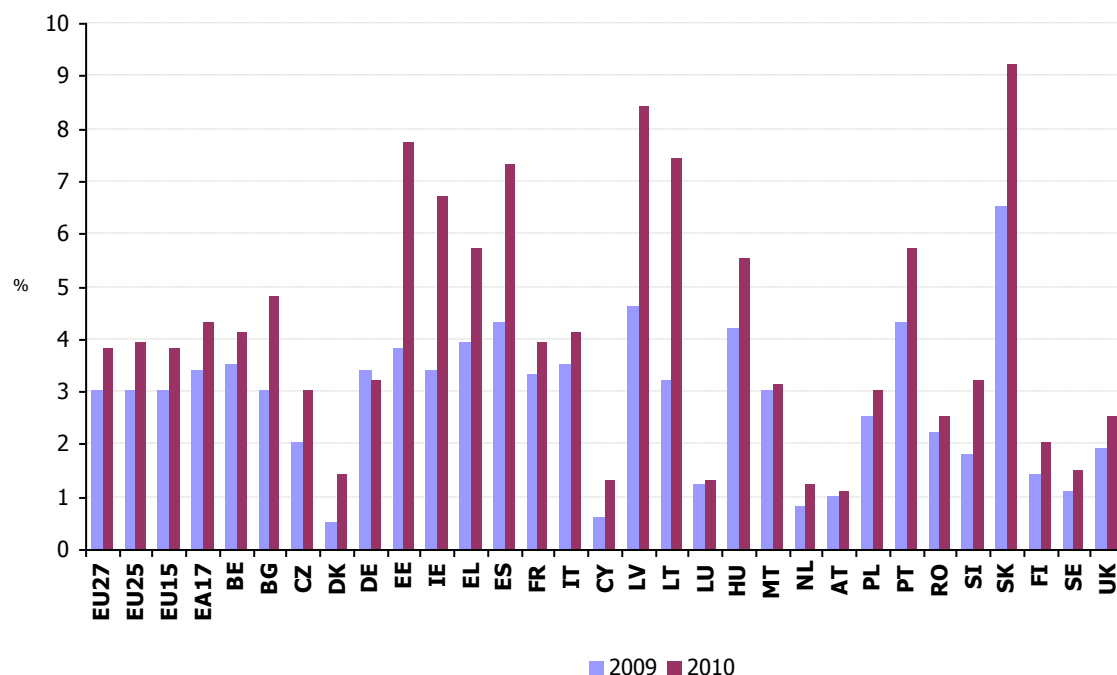

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	13,2	12,9	12,1	11,9	11,4	11,1	11,3	11,8	11,9
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	12,4	11,8	11	10,8	10,6	10,6	11,1	11,9	12,1
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	3,8	3,2	4,1	4,3	3,7	3,5	3,6	3,4	2,8

Πηγή: Eurostat

V-3α Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας (% των ανέργων άνω των 12 μηνών στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού)

Ως άνεργους θεωρούμε τα άτομα τουλάχιστον 15 ετών τα οποία δεν μένουν σε συλλογικές κατοικίες και δεν θα εργαστούν ή θα ξεκινήσουν να εργάζονται τις επόμενες δυο εβδομάδες καθώς ψάχνουν για εργασία. Η διάρκεια ανεργίας ορίζεται ως το χρονικό διάστημα: που ψάχνουν για εργασία (μεγαλύτερο των 12 μηνών)

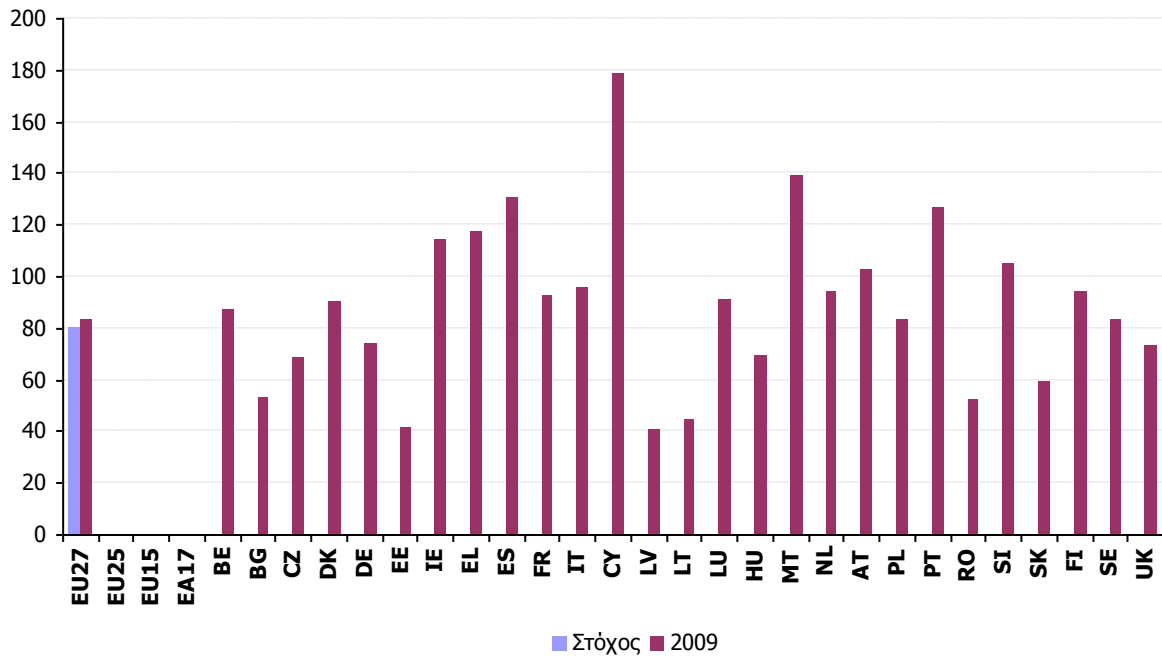
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	4,0	4,1	4,2	4,1	3,7	3,1	2,6	3,0	3,8
EU25	3,9	4,0	4,1	4,1	3,7	3,0	2,6	3,0	3,9
EU15	3,1	3,3	3,4	3,4	3,2	2,8	2,6	3,0	3,8
EA17	3,7	4,0	4,2	4,1	3,9	3,3	3,0	3,4	4,3
EL	5,3	5,3	5,6	5,1	4,8	4,1	3,6	3,9	5,7
Άντρες									
EU27	3,6	3,8	3,9	3,8	3,5	2,8	2,4	2,9	3,9
EU25	3,4	3,7	3,7	3,7	3,4	2,8	2,4	2,9	3,9
EU15	2,7	3,0	3,1	3,1	3,0	2,6	2,4	2,9	3,9
EA17	3,2	3,5	3,7	3,7	3,5	3,0	2,7	3,2	4,2
EL	3,1	3,0	3,0	2,6	2,6	2,2	2,1	2,4	3,9
Γυναίκες									
EU27	4,5	4,5	4,6	4,5	4,0	3,3	2,8	3,1	3,7
EU25	4,4	4,5	4,6	4,5	4,0	3,3	2,8	3,1	3,8
EU15	3,6	3,7	3,9	3,7	3,5	3,1	2,8	3,1	3,7
EA17	4,4	4,6	4,8	4,6	4,3	3,8	3,3	3,6	4,3
EL	8,6	8,9	9,4	8,9	8,1	7,0	6,0	6,0	8,1

Πηγή: Eurostat

VI-A, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

VI-1α, Εκπομπές Αερίων που σχετίζονται με το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου

(ποσοστιαία μεταβολή από το έτος βάσης ως προς τους στόχους του Κιότο, σε ισοδύναμα CO₂)

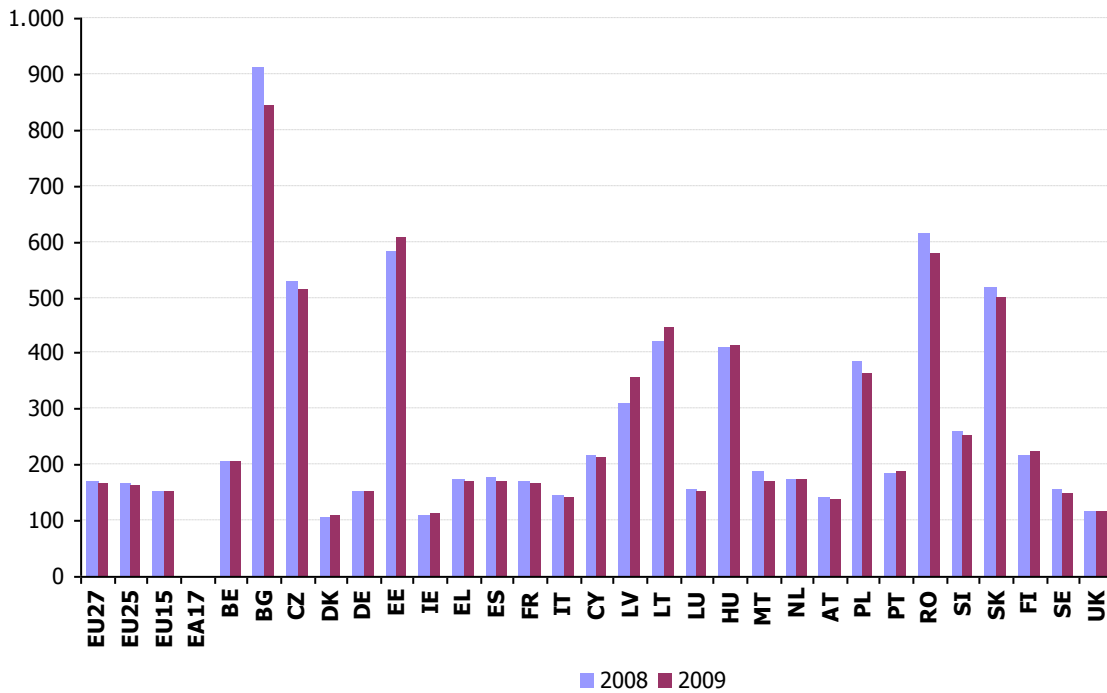

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Στόχος
EU27	91	93	93	92	92	91	89	83	80
EU25									
EU15									
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	122	125	126	129	125	128	123	117	:

Πηγή: Eurostat

VI-2α, Ενεργειακή Ένταση της Οικονομίας

(ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ως προς ΑΕΠ (σταθερές τιμές 1995), kilogram ισοδύναμου πετρελαίου (kgoe) ανά 1000 €)

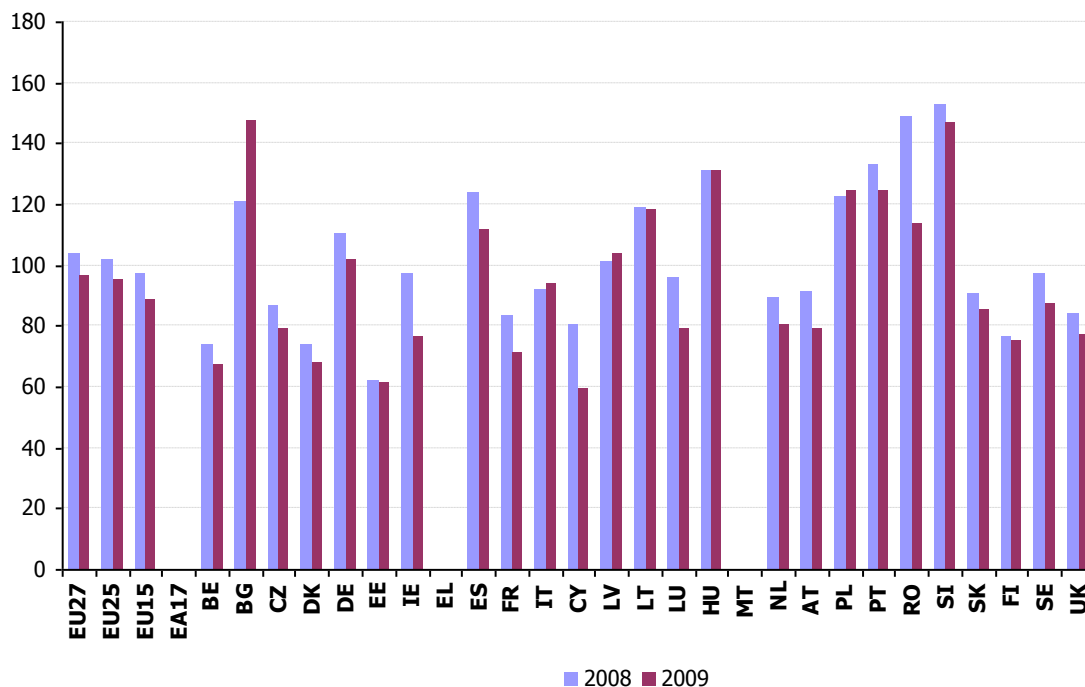

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	187,7	184,9	186,7	184,1	181,0	175,5	168,7	167,4	165,2
EU25	182,8	179,9	181,7	179,4	176,4	170,9	164,3	163,2	161,4
EU15	167,9	165,3	167,0	165,2	162,4	157,1	151,2	150,3	148,8
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	202,5	198,8	192,6	187,4	186,7	178,5	171,4	171,0	167,9

Πηγή: Eurostat

VI-3α, Όγκος Μεταφερόμενων Εμπορευμάτων

(ως προς του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000, σε τόνους ανά χλμ, Δείκτης 2000=100)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	99,0	100,2	99,3	105,2	105,1	105,7	106,4	103,8	96,4
EU25	98,8	99,7	98,6	104	103,2	103,8	104,6	102	95,0
EU15	99,1	99,6	97,7	103	101,3	100,9	100,5	96,9	88,9
EA17	·	·	·	·	·	·	·	·	·
EL	100	·	·	·	·	·	·	·	·

Πηγή: Eurostat

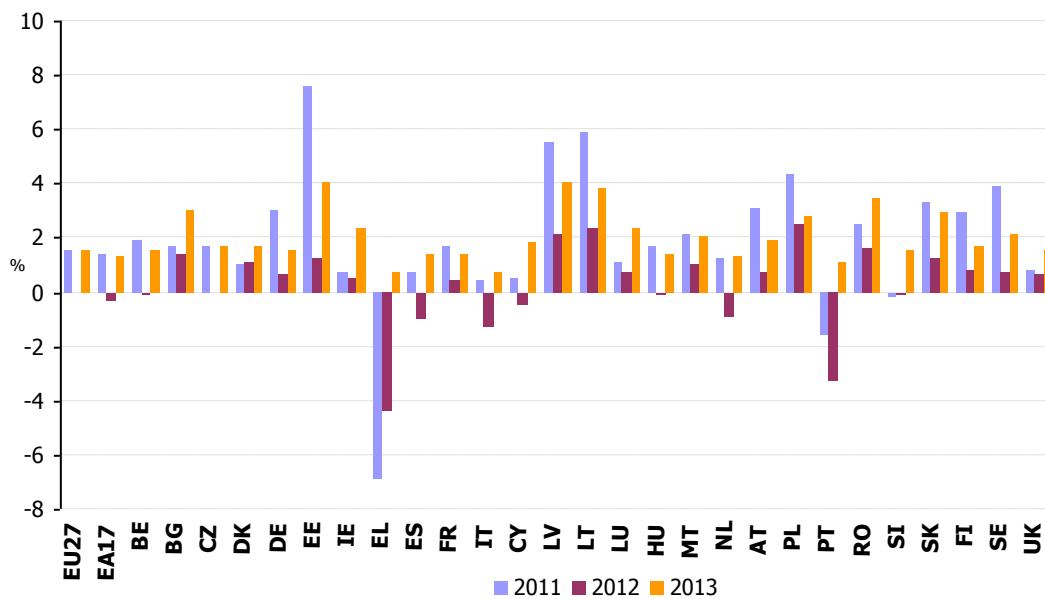
ΜΕΡΟΣ Β
(ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ)

I-B, ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

I-1β, Ρυθμός Ανάπτυξης ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000)

(% μεταβολής σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

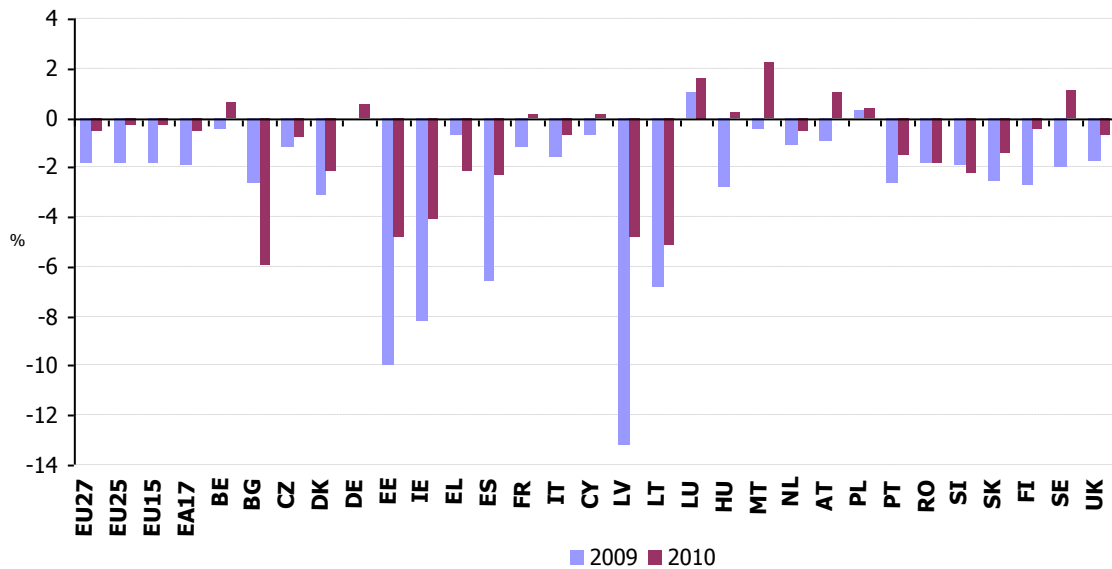
Η μέτρηση της μεταβολής του όγκου ΑΕΠ γίνεται μέσω του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές. Η επίπτωση από τις μεταβολές του επιπέδου των τιμών (πληθωρισμός) απαλείφονται.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU27	2,0	3,3	3,2	0,3	-4,3	2	1,5	0,0 ^(f)	1,5 ^(f)
EU25	1,9	3,3	3,2	0,2	-4,2	2,1	1,5	0,6 ^(f)	1,5 ^(f)
EU15	1,8	3,1	3,0	0	-4,3	2	1,4	0,5 ^(f)	1,4 ^(f)
EA17	1,7	3,3	3,0	0,4	-4,3	1,9	1,4	-0,3 ^(f)	1,3 ^(f)
EL	2,3	5,5	3,0	-0,2	-3,3	-3,5	-6,9	-4,4 ^(f)	0,7 ^(f)

(f): πρόβλεψη
 Πηγή: Eurostat

I-2β, Μεταβολή της Απασχόλησης (ετήσια μεταβολή -%- της συνολικής απασχόλησης)

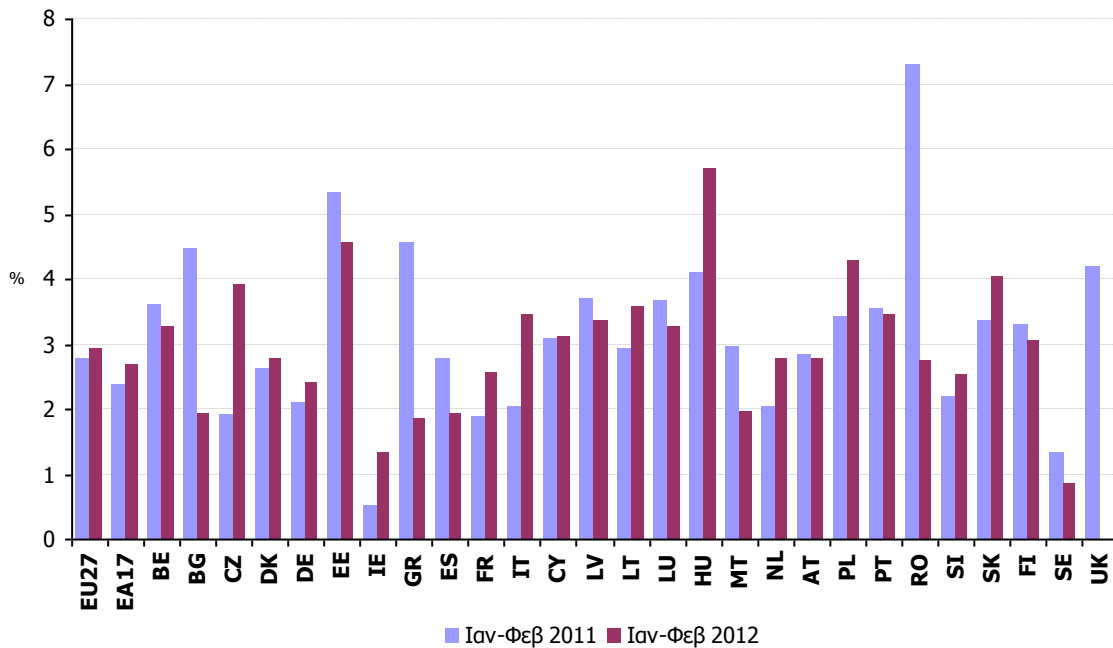
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	0,4	0,4	0,7	0,9	1,7	1,8	0,9	-1,8	-0,5
EU25	0,4	0,3	0,8	1,0	1,7	1,8	1,0	-1,8	-0,3
EU15	0,7	0,5	0,8	0,9	1,5	1,6	0,7	-1,8	-0,3
EA17	0,7	0,4	0,8	1,0	1,7	1,8	0,8	-1,9	-0,5
EL	2,3	1,2	2,4	0,8	3,3	1,7	0,2	-0,7	-2,1
Άντρες									
EU27	0,0	0,0	0,3	0,7	1,4	1,6	0,5	-2,7	-0,6
EU25	-0,1	-0,1	0,3	0,7	1,5	1,6	0,5	-2,7	-0,5
EU15	0,1	0,0	0,2	0,4	1,3	1,3	0,2	-2,8	-0,4
EA17	0,0	-0,2	0,2	0,4	1,4	1,4	0,1	-2,9	-0,7
EL	1,6	0,7	1,8	0,5	2,5	1,7	-0,4	-1,7	-2,8
Γυναίκες									
EU27	0,8	0,8	1,2	1,3	2,0	2,1	1,5	-0,7	-0,3
EU25	1,1	0,9	1,3	1,5	2,0	2,2	1,6	-0,6	-0,2
EU15	1,5	1,1	1,5	1,6	1,9	2,0	1,4	-0,6	-0,2
EA17	1,6	1,3	1,6	1,8	2,1	2,3	1,6	-0,6	-0,2
EL	3,3	2,0	3,5	1,3	4,6	1,9	1,1	0,8	-1,1

Πηγή: Eurostat

Ι-3β, Πληθωρισμός (ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ)

Οι εναρμονισμένοι Δείκτες Τιμών Καταναλωτή καταρτίστηκαν με στόχο την διεθνή σύγκριση των μεταβολών στις τιμές των καταναλωτών (πληθωρισμού).

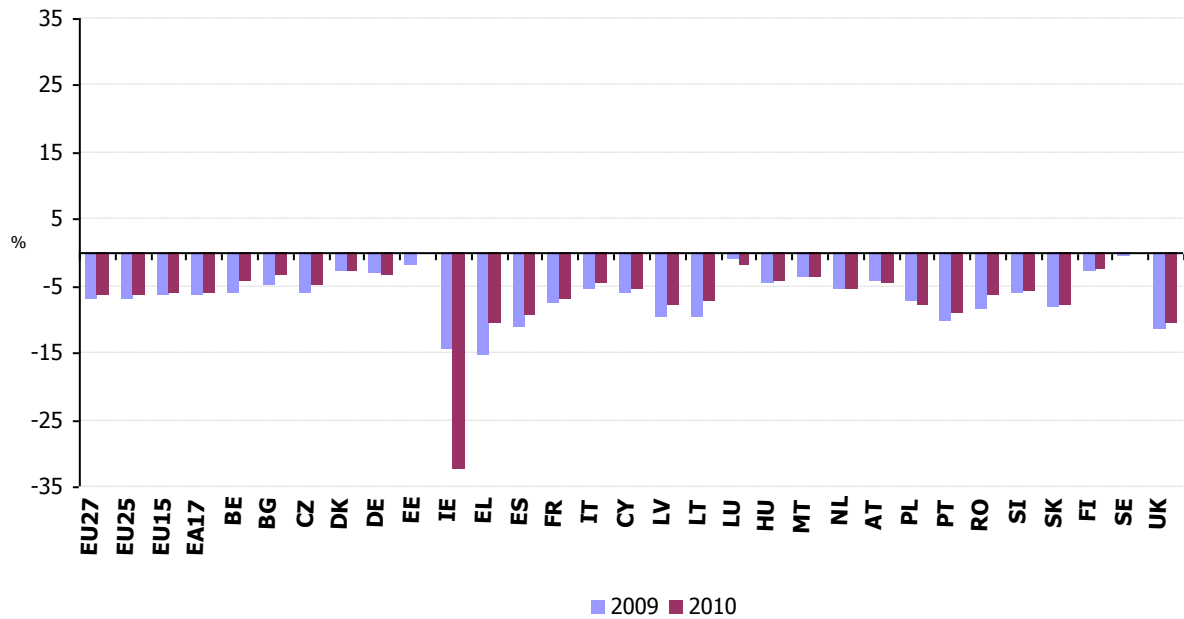
Οι Εν.Δ.Τ.Κ χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με σκοπό την παρακολούθηση του πληθωρισμού στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) καθώς και την εκτίμηση του πληθωρισμού σύγκλισης.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011 Ιαν-Φεβ	2012 Ιαν-Φεβ
EU27	2,3	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	3,1	2,8	2,9
EU25	2,1	2,2	2,2	2,3	3,5	0,9	2,0	2,7	2,8	2,9
EU15	2,0	2,1	2,2	·	·	·	·	·	·	·
EA17	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7	2,4	2,7
EL	3,0	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	3,1	4,5	1,9

Πηγή: Eurostat

Ι-4β, Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (ως % του ΑΕΠ)

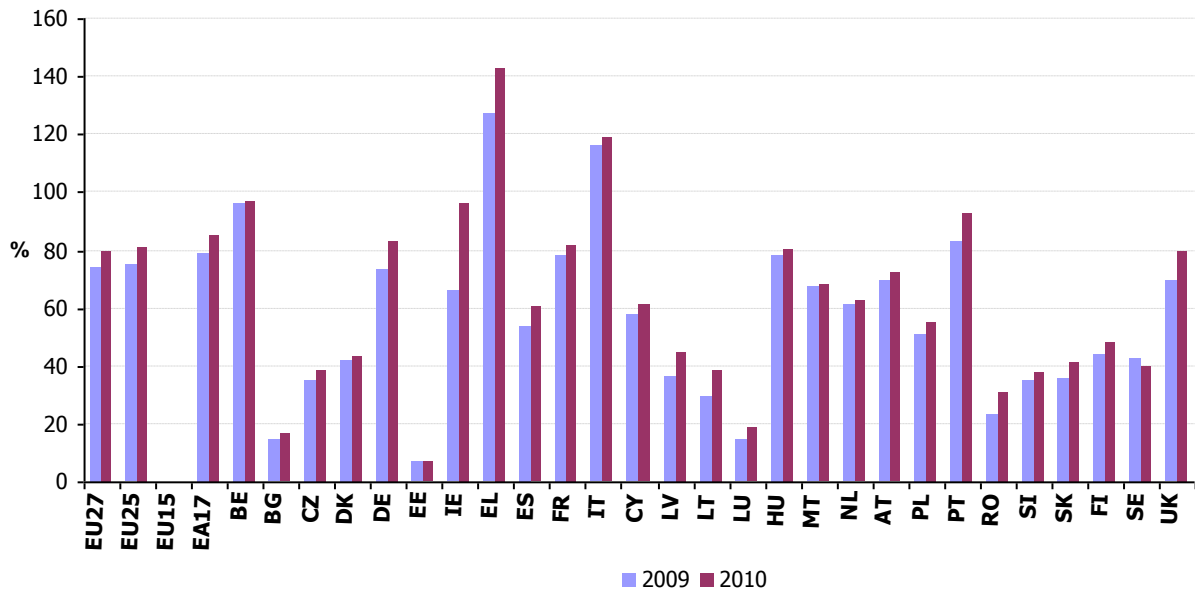

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	-2,6	-3,2	-2,9	-2,4	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,6
EU25	-2,6	-3,2	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,6
EU15	·	·	·	·	·	·	·	·	·
EA17	-2,6	-3,1	-2,9	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2
EL	-4,8	-5,6	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,8	-10,6

Πηγή: Eurostat

I-5β, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (ως % του ΑΕΠ)

Το χρέος Γενικής Κυβέρνησης καθορίζεται ως το απόθεμα του ακαθάριστου χρέους στο τέλος του έτους σε ονομαστικές τιμές.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	60,4	61,8	62,2	62,8	61,5	59,0	62,5	74,7	80,1
EU25	60,6	62,1	62,5	63,2	62	59,6	63,2	75,4	80,8
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA17	67,9	69	69,5	70,1	68,5	66,3	70,1	79,8	85,3
EL	101,7	97,4	98,6	100	106,1	107,4	113,0	129,3	144,9

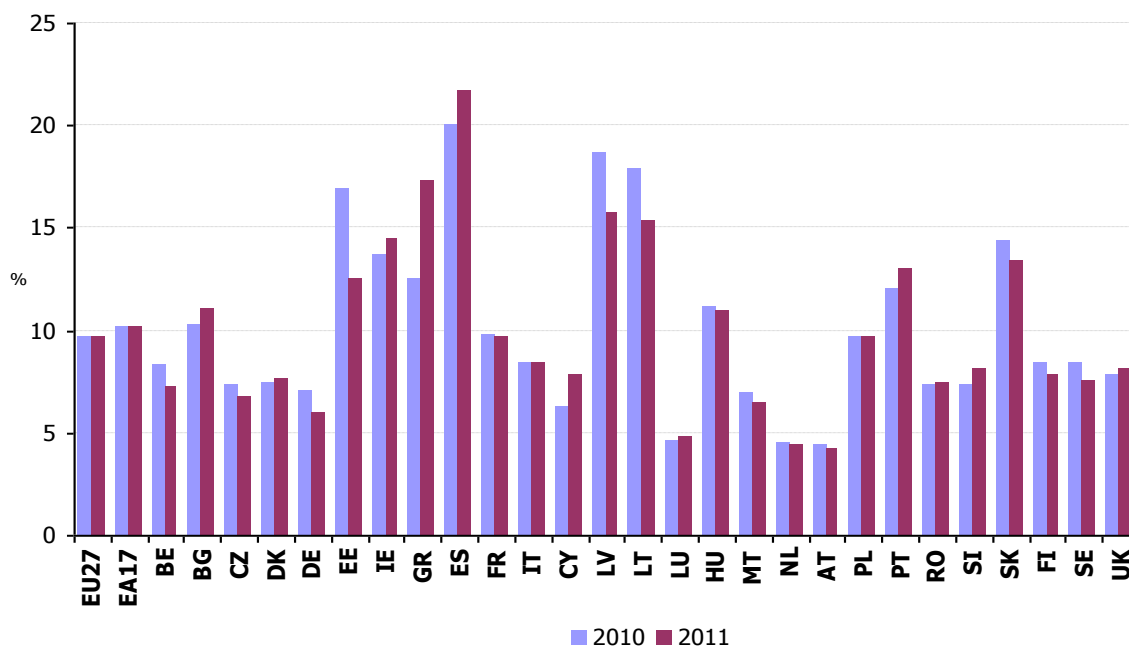
Πηγή: Eurostat

II-B, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

II-1β, Ποσοστό Ανεργίας

(άνεργοι ως μερίδιο του εργατικού δυναμικού)

Ως άνεργους θεωρούμε τα άτομα τουλάχιστον 15 ετών τα οποία δεν μένουν σε συλλογικές κατοικίες και δεν θα εργαστούν ή θα ξεκινήσουν να εργάζονται τις επόμενες δυο εβδομάδες καθώς ψάχνουν για εργασία,

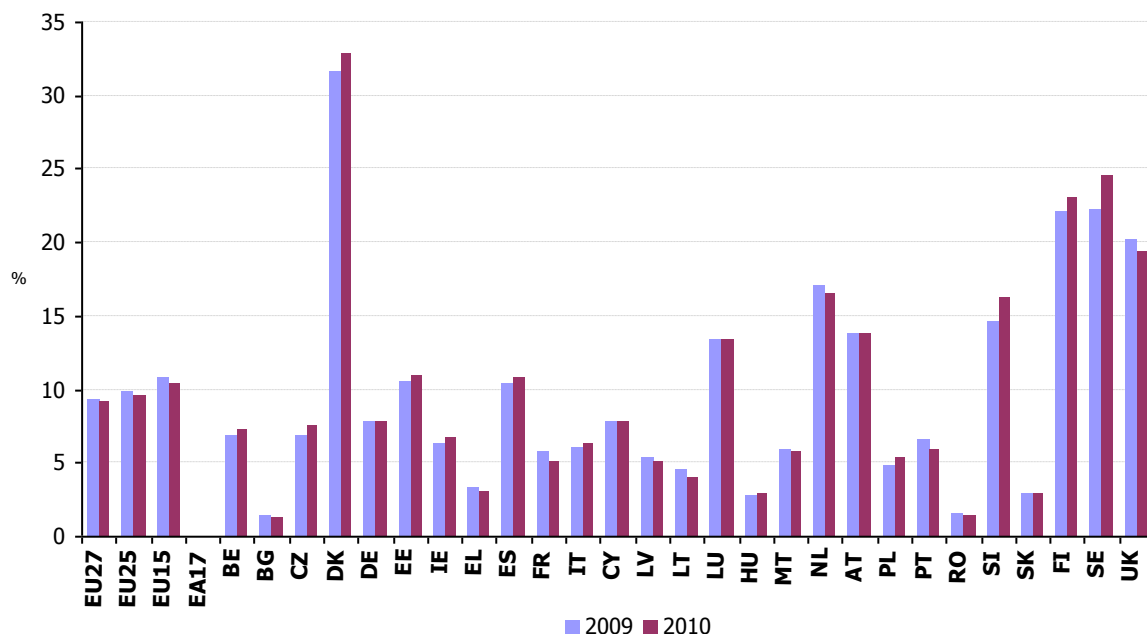
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Σύνολο									
EU27	9,0	9,1	8,9	8,2	7,2	7,0	8,9	9,6	9,7
EU25	9,0	9,1	9,0	8,2	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7
EU15	8,0	8,1	8,2	7,7	7,0	7,1	9,0	9,5	9,7
EA17	8,8	9,0	9,0	8,4	7,5	7,5	9,5	10,0	10,2
EL	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,5	17,7
Άνδρες									
EU27	8,4	8,5	8,3	7,6	6,6	6,6	9,0	9,6	9,6
EU25	8,4	8,4	8,3	7,5	6,6	6,6	9,1	9,7	9,6
EU15	7,3	7,5	7,6	7,1	6,4	6,7	9,1	9,6	9,6
EA17	7,9	8,1	8,2	7,5	6,7	6,9	9,3	9,9	9,9
EL	6,2	6,6	6,1	5,6	5,2	5,1	6,9	9,9	15,0
Γυναίκες									
EU27	9,7	9,8	9,6	8,9	7,8	7,5	8,8	9,5	9,8
EU25	9,8	9,9	9,8	9,0	8,0	7,6	9,0	9,6	9,8
EU15	8,8	8,9	8,9	8,5	7,8	7,7	9,0	9,4	9,9
EA17	10,0	10,1	10,1	9,5	8,5	8,3	9,6	10,1	10,5
EL	15,0	16,2	15,3	13,6	12,8	11,4	13,2	16,2	21,4

Πηγή: Eurostat

II-2β, Δια Βίου Εκπαίδευση

(% πληθυσμού 25-64 ετών που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

Η αναφερόμενη περίοδος είναι οι τελευταίες τέσσερις εβδομάδες διεξαγωγής της έρευνας (εξαιρούνται η Γαλλία, η Ολλανδία και η Πορτογαλία για τις οποίες τα στοιχεία αναφέρονται σε εκπαίδευση ή μόρφωση που λαμβάνεται την στιγμή που γίνεται η έρευνα). Στη μόρφωση περιλαμβάνεται η βασική, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση καθώς επίσης η εκπαίδευση μέσα από την εργασία, σεμινάρια, εξ' αποστάσεως, άνευ διδασκάλου εκπαίδευση κ.τ.λ. Επίσης περιλαμβάνονται ειδικά τμήματα π.χ ξένων γλωσσών, καλών τεχνών όπως επίσης και για διοίκηση επιχειρήσεων, επεξεργασία στοιχείων κ.ά. Μέχρι το 1998 ως εκπαίδευση θεωρούνταν η γενική και επαγγελματική εκπαίδευση η οποία σχετίζεται με την τρέχουσα ή μελλοντική εργασία του ερωτηθέντα.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	7,2	8,5	9,3	9,8	9,6	9,4	9,4	9,3	9,1
EU25	7,6	9	9,8	10,3	10,1	9,9	9,9	9,8	9,6
EU15	8,1	9,8	10,7	11,3	11,1	10,7	10,8	10,7	10,4
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	1,1	2,6	1,8	1,9	1,9	2,1	2,9	3,3	3,0
Άντρες									
EU27	6,6	7,9	8,7	9,0	8,7	8,5	8,5	8,4	8,3
EU25	7,0	8,4	9,1	9,5	9,2	8,9	8,9	8,8	8,7
EU15	7,5	9,1	10,0	10,4	10,1	9,7	9,7	9,7	9,4
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	1,1	2,6	1,8	1,9	2,0	2,2	2,8	3,2	3,1
Γυναίκες									
EU27	7,8	9,1	10,0	10,5	10,4	10,2	10,2	10,2	10,0
EU25	8,2	9,6	10,6	11,1	10,8	10,8	10,8	10,7	10,5
EU15	8,8	10,4	11,4	12,1	12,1	11,8	11,7	11,7	11,4
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	1,1	2,7	1,8	1,8	1,8	2,1	3,1	3,3	2,9

Πηγή: Eurostat

III-B, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑ

III-1β, Δημόσιες Δαπάνες για Εκπαίδευση
(% του ΑΕΠ)

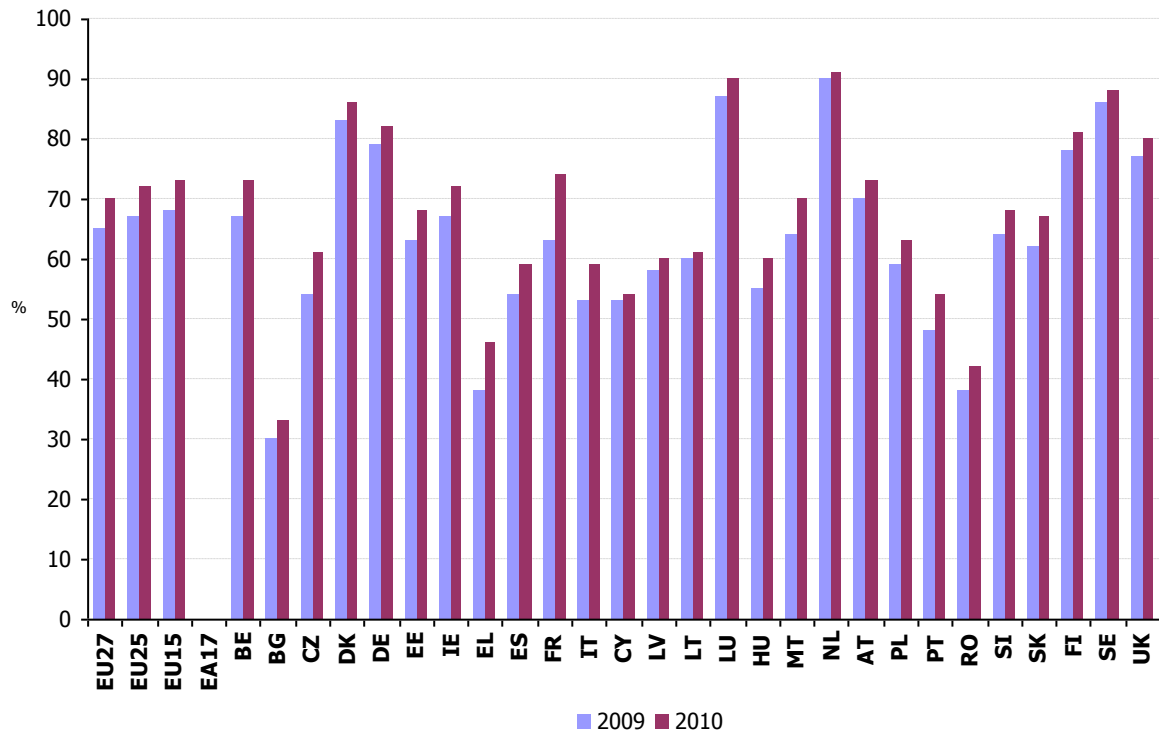
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU27	4,9	5,0	5,1	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0	5,1
EU25	:	:	:	:	:	:	5,1	5,0	5,1
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	3,4	3,5	3,6	3,6	3,8	4,0	:	:	:

*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 16 αλλά και 17

Πηγή: Eurostat

III-2β, Πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Νοικοκυριά)

(% των νοικοκυριών που έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο)

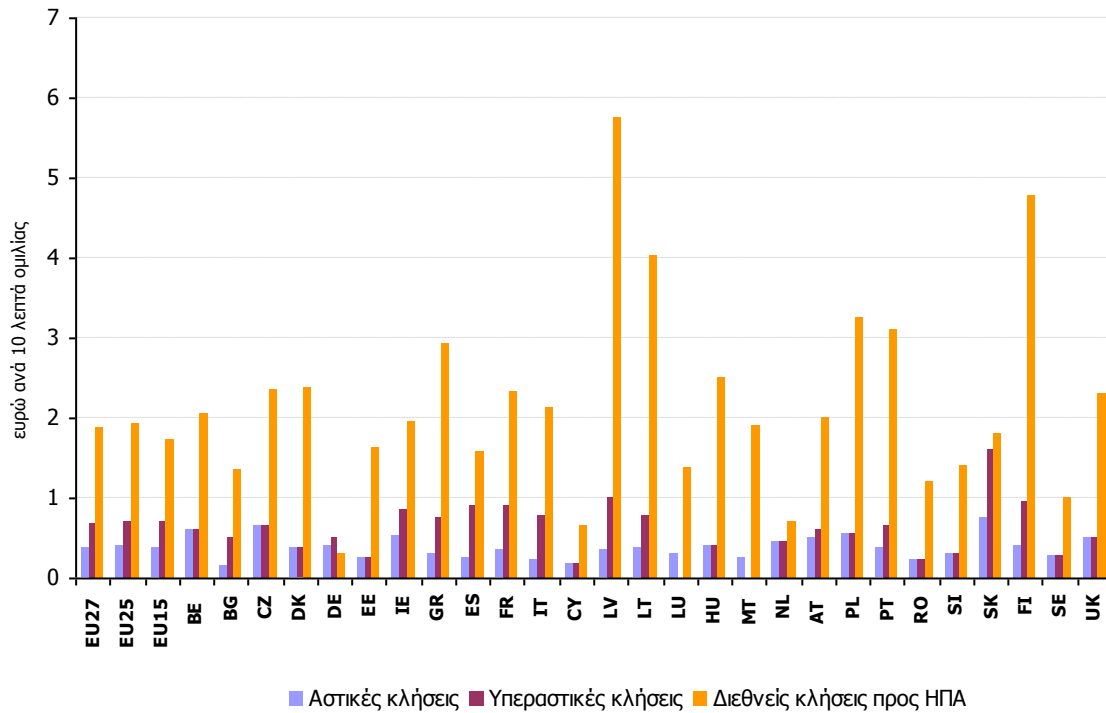

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	41	48	49	54	60	65	70
EU25	:	:	43	48	51	56	62	67	72
EU15	39	43	46	53	54	59	64	68	73
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	12	16	17	22	23	25	31	38	46

Πηγή: Eurostat

IV-B, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

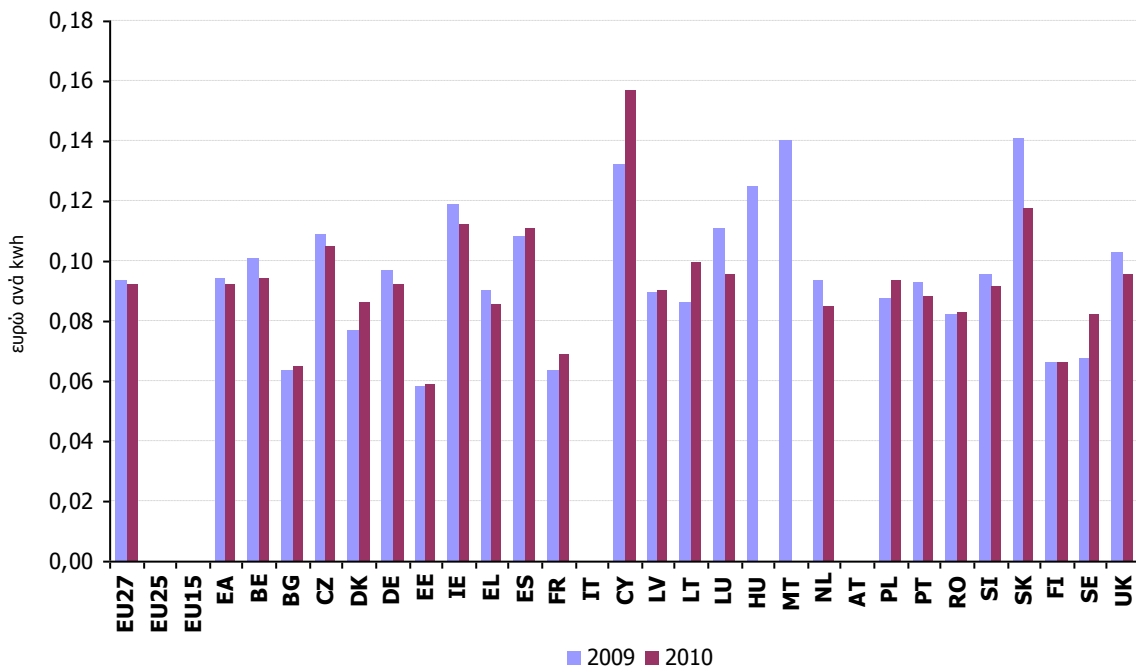
IV-1β, Τιμές Τηλεπικοινωνιών, 2008 (ευρώ/10 λεπτά συνομιλίας)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Αστικές κλήσεις									
EU27	:	:	:	0,38	0,37	0,35	0,35	0,36	0,38
EU25	0,39	0,39	0,39	0,39	0,37	0,35	0,35	0,36	0,39
EU15	0,4	0,4	0,39	0,39	0,37	0,35	0,33	0,35	0,37
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	0,31	0,36	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31
Υπεραστικές κλήσεις									
EU27	1,33	1,18	1,08	1,06	0,92	0,77	0,76	0,76	0,67
EU25	1,33	1,17	1,07	1,05	0,92	0,76	0,77	0,77	0,70
EU15	1,33	1,14	1,03	1,01	0,87	0,69	0,70	0,70	0,71
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	1,4	0,98	0,77	0,77	0,73	0,74	0,74	0,74	0,74
Διεθνείς κλήσεις προς ΗΠΑ									
EU27	:	:	:	3,16	2,21	2,14	2,13	2,07	1,88
EU25	:	:	3,08	2,98	2,13	2,11	2,11	2,12	1,92
EU15	3,03	2,57	2,16	2,07	1,83	1,84	1,86	1,89	1,73
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	3,26	2,91	2,95	2,95	2,91	2,93	2,93	2,93	2,93

Πηγή: Eurostat

IV-2β, Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος (Βιομηχανική χρήση)
(σε ευρώ ανά kWh)

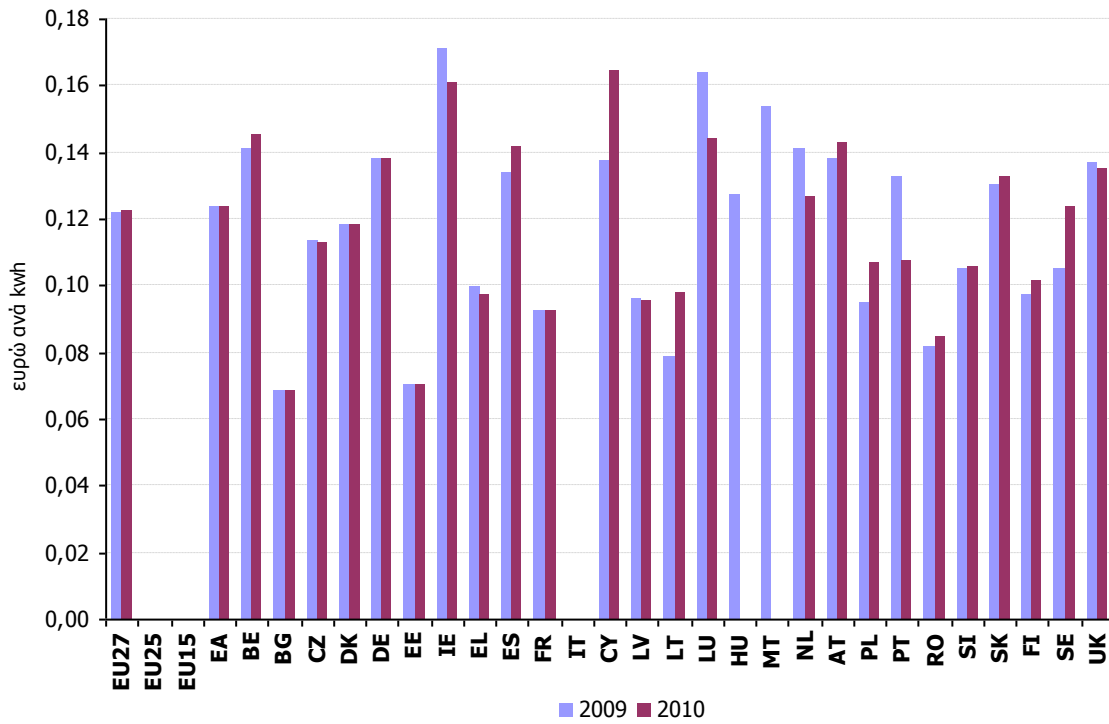

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	0,0672	0,0752	0,0845	0,0901	0,0932	0,0918
EU25	:	:	0,0623	0,0672	0,0755	:	:	:	:
EU15	0,062	0,0648	0,0634	0,0682	0,0766	:	:	:	:
Ευρωζώνη*	:	:	0,0667	0,0713	0,0774	0,0828	0,0896	0,0943	0,0920
EL	0,059	0,0614	0,063	0,0645	0,0668	0,0789	0,0891	0,0901	0,0855

*(EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16, EA17)

Πηγή: Eurostat

IV-3β, Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος (Νοικοκυριά)
(σε ευρώ ανά kWh)

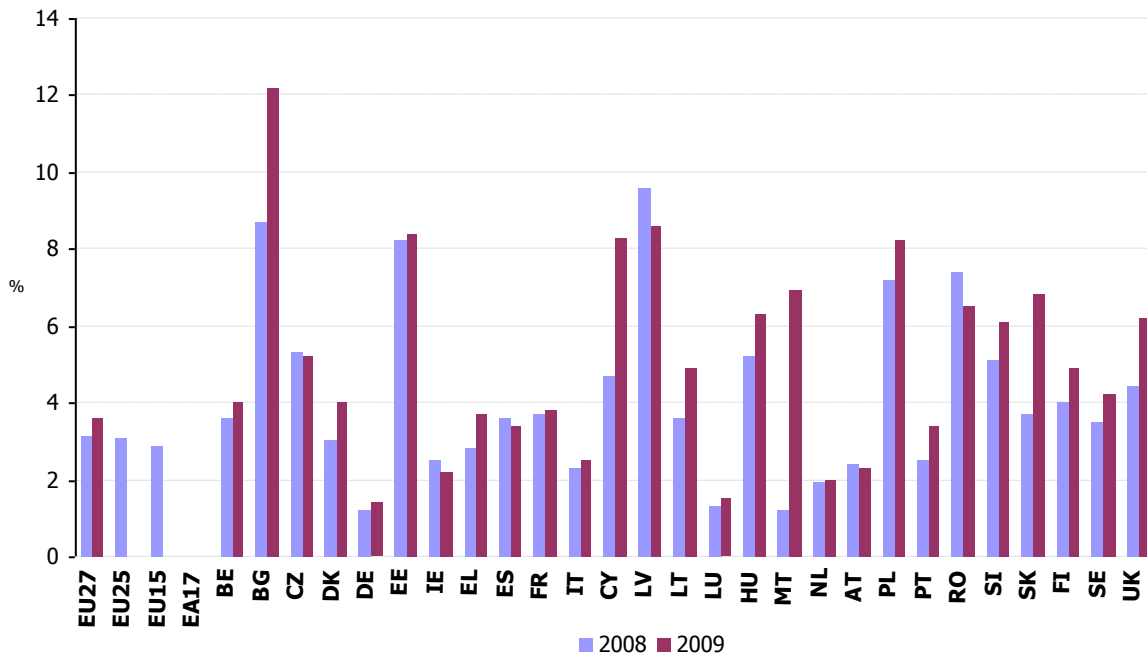

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	0,1013	0,1068	0,1173	0,1175	0,1227	0,1223
EU25	:	:	0,1002	0,1023	0,1077	0,1183	:	:	:
EU15	0,1032	0,1036	0,1027	0,1042	0,1094	0,1205	:	:	:
Ευρωζώνη*	:	:	0,108	0,1103	0,1137	0,1203	0,1167	0,1246	0,1234
EL	0,058	0,0606	0,0621	0,0637	0,0643	0,0661	0,0957	0,1055	0,0975

*(EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16, EA17)

Πηγή: Eurostat

IV-4β, Αξία Κρατικών Προμηθειών, για τις οποίες έχει γίνει δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε
(% του ΑΕΠ)

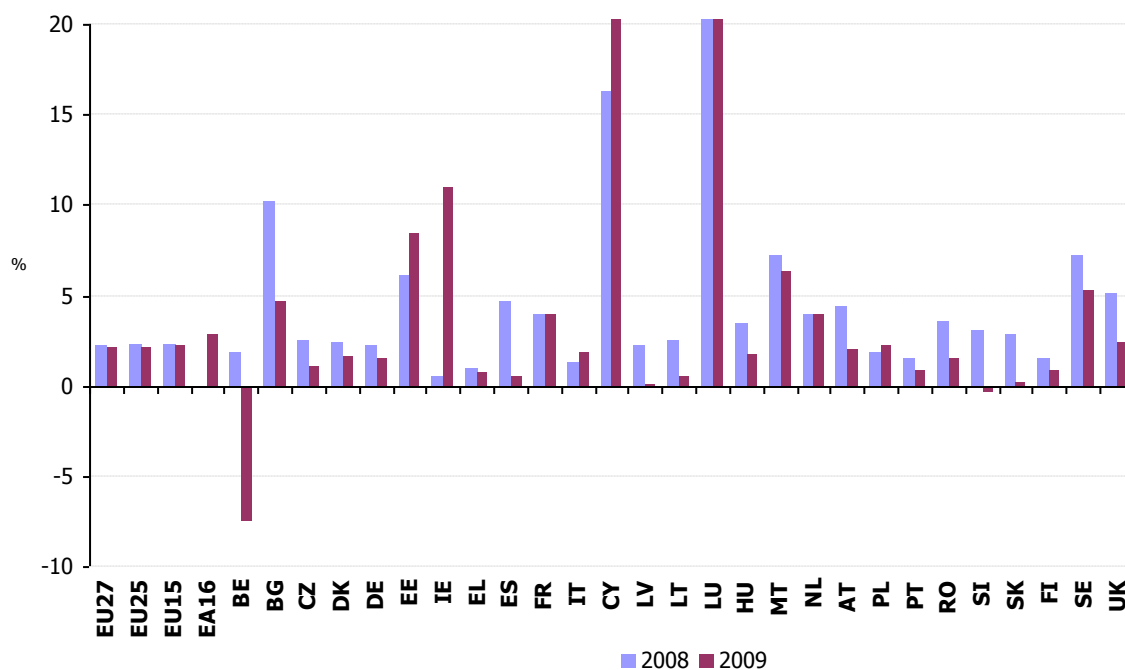

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	2,9	3,2	3,0	3,1	3,6
EU25	:	:	:	2,7	2,9	3,3	3,0	3,1	:
EU15	2,4	2,6	3,5	2,7	2,8	3,1	2,8	2,9	:
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	4,1	5,21	4,41	3,72	4,9	5,6	3,5	2,8	3,7

Πηγή: Eurostat

IV-5β, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

(μέση αξία εισροών και εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ επί 100)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	0,9	1,7	2,3	3,9	2,2	2,1
EU25	2,4	1,3	1,3	1	1,7	2,4	4,0	2,3	2,1
EU15	2,6	1,4	1,4	1,1	2,0	:	4,2	2,3	2,2
EA16*	:	:	:	:	:	:	:	:	2,8
EL	0,8	:	:	0,7	0,4	1,8	1,2	1,0	0,7

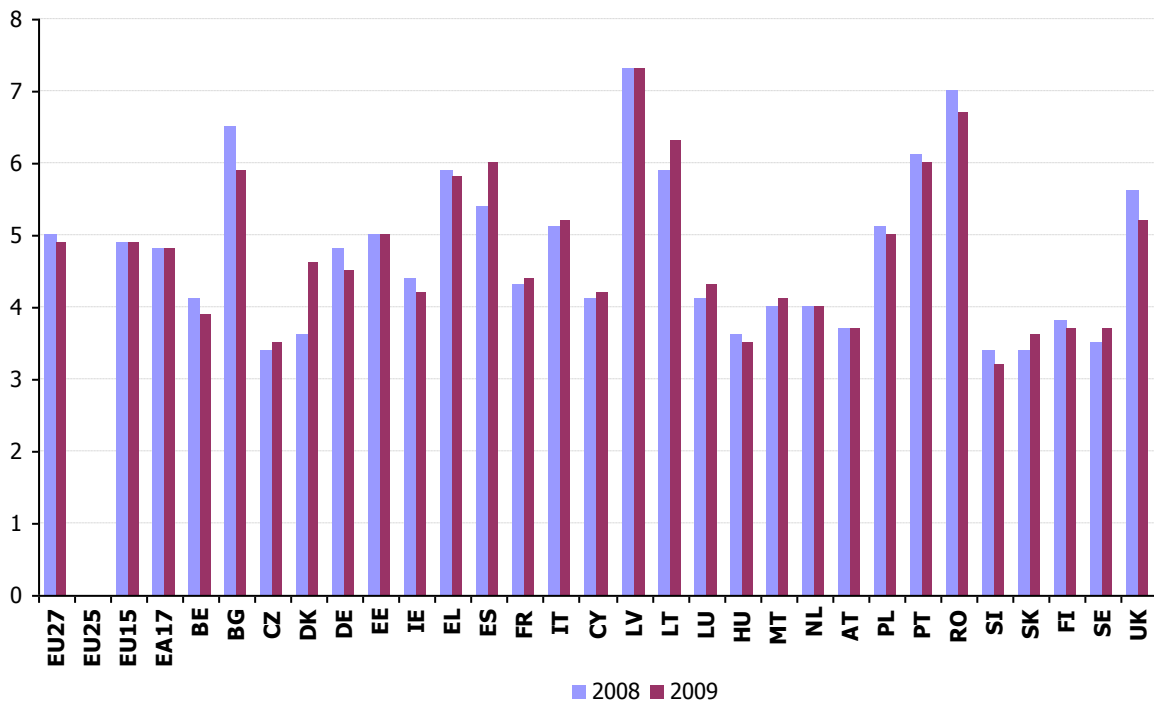
*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 17

Πηγή: Eurostat

V-B, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

V-1β, Κατανομή Εισοδήματος

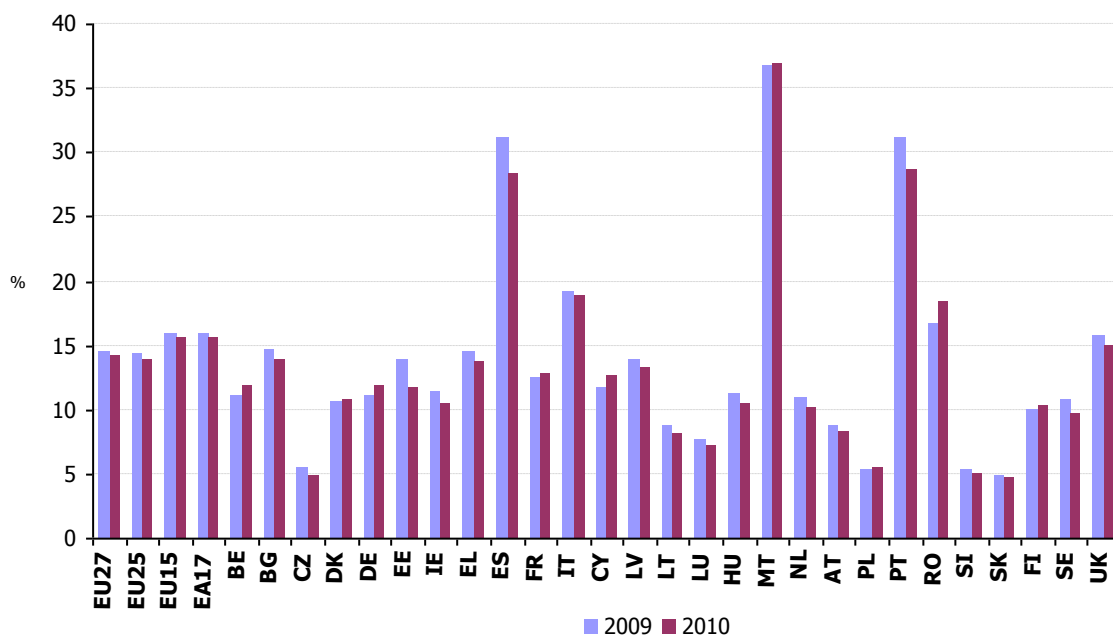
(Δείκτης του συνολικού εισοδήματος του 20% του πληθυσμού που αμείβεται με υψηλά εισοδήματα ως προς το 20% του πληθυσμού που αμείβεται με χαμηλά εισοδήματα)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	5,2	5,1	5,0	5,1	5,1
EU25	4,5	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	4,5	:	4,6	4,8	4,8	4,8	5,0	5,0	5,0
EA17	:	:	:	:	:	:	4,9	4,9	4,9
EL	5,7	:	6,4	5,9	5,8	6,4	6,3	6,2	6,2

Πηγή: Eurostat

V-2β, Άτομα με Επίπεδο Μόρφωσης μέχρι και Γυμνάσιο (δευτεροβάθμια) χωρίς περαιτέρω Εκπαίδευση ή Κατάρτιση
 (ως % πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλή δευτεροβάθμια και δεν είναι σε πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	17,0	16,6	16,1	15,8	15,5	15,1	14,9	14,4	14,1
EU25	16,6	16,1	15,7	15,5	15,4	15,0	14,9	14,3	13,9
EU15	18,6	18,2	17,7	17,5	17,3	16,9	16,7	15,9	15,5
EA17	18,9	18,5	17,9	17,6	17,4	16,8	16,6	15,9	15,6
EL	16,5	16,0	14,7	13,6	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7
Άντρες									
EU27	19,1	18,7	18,4	17,8	17,6	17,1	16,9	16,3	16,0
EU25	18,8	18,3	18,1	17,6	17,6	17,2	17,0	16,3	15,9
EU15	21,0	20,6	20,3	19,8	19,8	19,3	19,1	18,2	17,7
EA17	21,6	21,2	20,9	20,3	20,2	19,5	19,2	18,4	18,0
EL	20,6	20,0	18,1	17,6	20,2	18,6	18,5	18,3	16,5
Γυναίκες									
EU27	14,9	14,5	13,8	13,7	13,4	13,0	12,9	12,5	12,2
EU25	14,4	13,9	13,3	13,3	13,1	12,7	12,7	12,2	11,8
EU15	16,3	15,8	15,1	15,2	14,9	14,5	14,3	13,7	13,2
EA17	16,2	15,8	14,9	15,0	14,6	14,1	13,9	13,4	13,1
EL	12,5	11,9	11,3	9,7	10,8	10,6	10,9	10,6	10,8

Πηγή: Eurostat